UNIVERSITATEA DE STAT
DIN MOLDOVA
FACULTATEA RELAȚII INTERNAȚIONALE,
ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE
Catedra Relații Internaționale

Coordonatori:
Valentina TEOSA
Grigore VASILESCU
Emil CIOBU

SERVICIUL DIPLOMATIC: TEORIE ŞI PRACTICĂ

Suport de curs

Aprobat de
Consiliul Facultății Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative

Chişinău, 2011
CEP USM

CZU 341.7(075.8)
S 49

Recomandat de Catedra Relații Internaționale

Recenzenți: *Sergiu NAZARIA*, doctor habilitat în ştiinţe politice, conf. univ., IRIM
Rodica ODINEŢ, doctor în ştiinţe istorice, rector, Universitatea „Perspectiva INT”

Ediția de față a fost elaborată în conformitate cu cerinţele procesului de la Bologna şi include aspecte teoretice, practice, materiale pentru lucrul individual al studenţilor. Un capitol aparte prezintă o trecere în revistă, în limba franceză, a conţinutului acestui volum, o profilare a rolului limbii franceze ca instrument în domeniul relațiilor internaţionale, precum şi metodologia predării cursului în cauză în limba franceză.

Materialele ştiinţifico-metodice sunt destinate studenţilor, masteranzilor şi doctoranzilor, precum şi specialiştilor în domeniu, cât şi publicului larg interesat de tematica respectivă.

Suportul de curs a fost discutat, aprobat şi recomandat pentru publicare de către catedra de profil, Comisia de calitate a Facultăţii Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative.

Lucrarea a fost editată cu suportul financiar al Universităţii „Perspectiva INT”.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Serviciul diplomatic: teorie şi practică: Suport de curs / Univ. de Stat din Moldova; coord. V. Teosa, Gr. Vasilescu, E. Ciobu. – Ch.: CEP USM, 2011. – 391 p.
200 ex.
ISBN 978-9975-70-722-0

341.7(075.8)
S 49

ISBN 978-9975-70-722-0 **© USM, 2011**

Ediție dedicată
aniversării a 15-a de la fondarea
Facultăţii Relaţii Internaţionale,
Ştiinţe Politice şi Administrative
şi înființării
Catedrei Relaţii Internaţionale
a Universităţii de Stat din Moldova

SUMAR

Serviciul diplomatic ca obiect de studiu al teoriei relaţiilor internaţionale 9
V.TEOSA., Gr.VASILESCU, E.CIOBU

COMPARTIMENTUL I
BAZELE TEORETICO-ANALITICE ALE STUDIULUI SERVICIULUI DIPLOMATIC 17

CAPITOLUL I. Serviciul diplomatic: abordări teoretico-conceptuale 18
V. TEOSA, A. KRAIJDAN, N. STERCUL
1. Istoria şi metodologia cercetării serviciului diplomatic 18
2. Concepţii şi teorii de bază ale serviciului diplomatic 23
3. Problematica cercetării serviciului diplomatic al Republicii Moldova 27

CAPITOLUL II. Bazele politico-juridice ale serviciului diplomatic 33
Al. BURIAN, D. ILAŞCIUC
1. Convenţiile şi tratatele internaţionale privind relaţiile diplomatice 33
2. Stabilirea relaţiilor diplomatice şi înfiinţarea misiunilor diplomatice 37
3. Serviciul diplomatic în sistemul puterii de stat din Republica Moldova 42

CAPITOLUL III. Aspecte instituţional-funcţionale ale serviciului diplomatic 51
S. CEBOTARI, A. ILAŞCIUC, V. CONACU
1. Serviciul diplomatic: structură şi funcţii 51
2. Particularităţile şi funcţiile serviciului consular 57
3. Structura şi funcţiile Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova 63

CAPITOLUL IV. Din istoria serviciului diplomatic al Moldovei 69
C. EŞANU, M. BANTUŞ

1. Geneza diplomaţiei statului moldovenesc (secolele XIV-XVII) 69
2. Diplomaţia moldovenească în contextul confruntărilor dintre Marile Puteri în secolele XVIII-XIX 73
3. Serviciul diplomatic al Republicii Moldova: istorie şi contemporaneitate 76

COMPARTIMENTUL II. ASPECTE PRACTICE ALE SERVICIULUI DIPLOMATIC 81

CAPITOLUL V. Securitatea serviciului diplomatic 82
V. TEOSA, V. GROSU, D. POLEACOV
1. Aspecte generale privind securitatea serviciului diplomatic 83
2. Securitatea personalului şi misiunii diplomatice 88
3. Securitatea informaţională a serviciului diplomatic 92

CAPITOLUL VI. Serviciul de protocol diplomatic 98
C. EJOVA, A. EJOV, V. FRUNZĂ
1. Protocolul diplomatic şi eticheta 99
2. Corespondenţa şi documentele diplomatice 102
3. Practica protocolară în Republica Moldova 106

CAPITOLUL VII. Cadrele serviciului diplomatic 113
Gr. VASILESCU, C. MORARI
1. Cadrele serviciului diplomatic de stat: noţiunile de bază, sarcinile şi principiile activităţii 114
2. Personalul serviciului diplomatic: cerinţele, pregătirea, selectarea, angajarea, promovarea 116
3. Cadrele serviciului diplomatic al Republicii Moldova: realităţi şi perspective 120

CAPTITOLUL VIII. Serviciul diplomatic în cadrul diplomaţiei multilaterale 127
V. TEOSA, Gh. RUSNAC, I. NICOLAESCU
1. Influenţa diplomaţiei multilaterale asupra serviciului diplomatic contemporan 127

2. Organizaţiile internaţionale ca factor de formare a unei noi strategii diplomatice 133
3. Serviciul diplomatic naţional al Republicii Moldova în cadrul organizaţiilor internaţionale 136

COMPARTIMENTUL III
SERVICIUL DIPLOMATIC ÎN CERCETĂRILE CONTEMPORANE (Materiale pentru lucrul individual) 141

Protocolul şi ceremonialul oficial în timpul primirii soliilor străine la curtea domnitorilor moldoveni 143
O. TĂRÎŢĂ

Constituirea statului feudal Ţara Moldovei şi particularităţile activităţii diplomatice moldoveneşti în epoca medievală 148
M. BANTUŞ

Constituirea şi evoluţia corpului de ambasadori al Republicii Moldova: aspecte istorico-politologice în contextul european 156
A. COZMA

Tradiţiile şcolii diplomatice din Republica Moldova 167
N. STERCUL, I. NICOLAESCU

Diplomaţia – mecanism eficient de promovare a intereselor naţionale 174
E. CIOBU

Aportul serviciului diplomatic în promovarea politcii externe 184
Gh. CĂLDARE

Diplomaţia – mijloc de înfăptuire a politicii externe 209
S. CEBOTARI

Diplomaţia contemporană: probleme şi tendinţe 216
D. ILAŞCIUC, A. ILAŞCIUC

Activitatea diplomatică în prevenirea conflictelor şi gestionarea crizelor internaţionale 222
C. EŞANU

Rolul serviciului diplomatic autohton în dezvoltarea potenţialului comunităţii moldovenilor plecaţi peste hotare 229
V. MOŞNEAGA, Gh. SLOBODENIUC

Stilul de conducere şi rolul lui în optimizarea activităţii diplomatice 240
S. CEBOTARI, I. MALIUJCO

Relaţiile cu mass-media în cadrul serviciului diplomatic 246
A.LAVRIC

COMPARTIMENTUL IV
FRANÇAIS DES RELATIONS EUROPÉENNES ET INTERNATIONALES, SOUS-DOMAINE SERVICE DIPLOMATIQUE/ FRANCEZA RELAŢIILOR EUROPENE ŞI INTERNAŢIONALE, DOMENIUL SERVICIULUI DIPLOMATIC (Aspecte metodice ale predării serviciului diplomatic în limba franceză) 257
M. COTLĂU, V. TEOSA

ANEXE 292
I. Regulamentul cu privire la rangurile agenţilor diplomatici din 19 martie 1815 292
II. Convenţia privind privilegiile şi imunităţile ONU (13 februarie 1946) 293
III. Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile diplomatice (Viena, 1961) 298
IV. Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile consulare, 1963 314
V. Legea Republicii Moldova cu privire la serviciul diplomatic 346
VI. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la structura şi efectivul-limită ale Aparatului Central al Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene, 2005 364
VII. Regulamentul cu privire la activitatea misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova 365
VIII. Numărul maxim al personalului scriptic al MAE în conformitate cu hotărârile Guvernului RM 371
IX. Evoluţia structurii Aparatului Central al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova 372
X. Organigrama Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova 374

DESPRE AUTORI 375

SERVICIUL DIPLOMATIC CA OBIECT DE STUDIU AL TEORIEI RELAŢIILOR INTERNAŢIONALE

Procesul de acumulare a cunoştinţelor, complexitatea şi diversitatea lor, având un caracter legic în dezvoltarea ştiinţei, a condus, într-o perioadă relativ scurtă de dezvoltare a ştiinţei politice ca disciplină independentă, la schimbări calitativ noi în structura acesteia. Astfel, către mijlocul secolului al XX-lea, evoluţia ştiinţei politice, a obiectului de cercetare, a condiţionat evidenţierea în sistemul complex al ei a unei orientări noi – teoria relaţiilor internaţionale, iar în calitate de obiect al cercetării – a relaţiilor internaţionale propriu-zise (interstatale, economice, juridice), a diplomaţiei, organizaţiilor internaţionale, politicii mondiale, proceselor globale şi strategiilor internaţionale, problemelor păcii, securităţii, soluţionării conflictelor şi dezvoltării durabile.

Aşadar, în anul 1948, din iniţiativa UNESCO, comunitatea ştiinţifică internaţională a recunoscut oficial una dintre direcţiile aparte ale ştiinţei politice, ceea ce de fapt deja exista – istoria şi teoria relaţiilor internaţionale, care a inclus în sine toată complexitatea obiectului propriu-zis de cercetare, a metodelor comparativ-ştiinţifice de analiză, diversitatea actorilor internaţionali, a instituţiilor, instrumentelor speciale şi mecanismelor diplomaţiei, a dreptului internaţional şi a relaţiilor economice internaţionale. Cercetările privind teoria relaţiilor internaţionale, politica mondială şi diplomaţia au fost pe larg elucidate în lucrările ştiinţifice ale lui R.Aron, G.Morghentau, M.Merli, N.Spaikmen, H.Bull ş.a.

Diversitatea şi complexitatea scopurilor, obiectivelor, problematicii politicii externe a statelor naţionale, abordărilor internaţionale şi regionale au solicitat cercetări noi, aprofundate, interdisciplinare şi comparative ale proceselor globale şi strategiilor internaţionale. Concomitent, avea loc procesul de profesionalizare a domeniului relaţiilor internaţionale, fondării catedrelor, facultăţilor şi a instituţiilor superioare de învăţământ (universităţilor şi academiilor) cu scopul pregătirii specialiştilor, care să corespundă nivelului nou de dezvoltare a relaţiilor internaţionale în secolul al XX-lea, provocărilor şi ameninţărilor, şi scopurilor dezvoltării globale ale secolului al XXI-lea. Specializarea profundă în studierea diferitelor aspecte ale relaţiilor internaţionale avea să fie răspunsul la aceste noi cerinţe.

Studierea relaţiilor internaţionale în sistemul învăţământului universitar din Republica Moldova este un domeniu relativ nou. Drept premisă pentru aceasta a servit necesitatea pregătirii specialiştilor în acest domeniu elitar pentru tânărul stat, care din primele zile de la obţinerea independenţei a început să-şi formeze structurile politicii externe şi să-şi promoveze interesele pe arena internaţională. Procesul de pregătire a cadrelor în domeniul diplomaţiei, a relaţiilor internaţionale a fost început la Universitatea de Stat din Moldova odată cu introducerea specialităţii *Politologia*, iar în anul 1995 a fost înfiinţată Catedra Relaţii Internaţionale şi iniţiată pregătirea specialiştilor cu profilul respectiv [3].

Ceva mai târziu, studierea relaţiilor internaţionale a fost inclusă în programele unor instituţii universitare particulare cum ar fi Institutul de Studii Politice şi Relaţii Internaţionale (din 2009 – Universitatea de Studii Politice şi Economice Europene), Universitatea Internaţională „Perspectiva", Universitatea Liberă Internaţională din Moldova, Universitatea de Studii Europene din Moldova. În anul 2003 a fost înfiinţat Institutul de Stat de Relaţii Internaţionale din Moldova. Un loc deosebit în sistemul dat în perioada anilor 2005-2010 l-a ocupat Academia de Administrare Publică pe lângă Preşedintele Republicii Moldova. Fiecare dintre instituţiile de învăţământ amintite a propus concepţia proprie de pregătire a specialiştilor în domeniul relaţiilor internaţionale, a elaborat propriile specializări şi programe, şi-a format propriul potenţial ştiinţific şi metodico-didactic [1, 4, 5].

În anii ce s-au scurs de la obţinerea independenţei Republicii Moldova, care până nu demult nici nu era subiectul dreptului internaţional, au fost puse bazele politico-juridice ale activităţii de politică externă, au fost fondate instituţiile şi structurile statale corespunzătoare, corpul şi serviciul diplomatic, sistemul de pregătire a specialiştilor în domeniul relaţiilor internaţionale, au apărut organizaţii civile neguvernamentale şi structuri internaţionale etc. Toate acestea au contribuit la afirmarea ţării pe arena internaţională, la stabilirea relaţiilor internaţionale, la promovarea intereselor naţionale, la acumularea experienţei în activitatea internaţională şi diplomatică.

Caracterul unical şi complexitatea situaţiei Republicii Moldova în sfera relaţiilor internaţionale constă în faptul că ţara noastră trebuie concomitent să facă posibilă renaşterea tradiţiilor istorice ale relaţiilor

internaţionale, să stabilească relaţii politice externe actuale, să răspundă adecvat, structural şi funcţional la riscurile şi provocările dezvoltării globale, regionale şi naţionale. În acest context, este deosebit de actuală studierea critică a experienţei proprii, a greşelilor, tendinţelor, formarea bazei teoretico-conceptuale a interesului naţional, a politicii externe, strategiei de securitate a Republicii Moldova, perspectivelor şi strategiei dezvoltării durabile şi integrării europene.

Chezăşia soluţionării cu succes a acestor şi multor altor probleme şi sarcini, care stau în faţa ţării în condiţiile globalizării, o constituie necesitatea unei diplomaţii contemporane, a unui serviciu diplomatic înalt profesionist, bine înzestrat din punct de vedere tehnic, şi a unui corp de diplomaţi matur din punct de vedere patriotic şi moral.

Imperativul de dezvoltare rezultativă a ţării în secolul al XXI-lea enunţat formează, din punctul nostru de vedere, bazele abordării complexe interdisciplinare a specialităţii *Relaţii internaţionale* în cadrul ciclului întâi al învăţământului universitar în corespundere cu sistemul Bologna, adoptat de Republica Moldova în anul 2005 [2]. La această etapă se studiază disciplinele general-umanistice şi politologice, se formează aparatul categorial ştiinţific şi bagajul teoretico-conceptual în teoria relaţiilor internaţionale. Caracterul sistematic al cunoştinţelor căpătate la însuşirea specialităţii se datorează ierarhiei liniare a disciplinelor (de la simplu la compus, de la general la particular, de la cunoştinţele fundamentale la cele speciale) în corespundere cu direcţiile actuale de dezvoltare a relaţiilor internaţionale: istoria şi teoria relaţiilor internaţionale, istoria şi bazele diplomaţiei, istoria diplomaţiei statului moldovenesc, teoria şi practica negocierilor, politica mondială, politica externă a Republicii Moldova, integrarea europeană şi politicile europene, globalizarea şi problemele dezvoltării globale, problemele păcii, concepţia şi strategiile securităţii, conflictele în relaţiile internaţionale şi alte discipline speciale.

Ciclul al doilea de pregătire la masterat în cadrul Universităţii de Stat din Moldova se bazează pe cunoştinţele fundamentale obţinute în ciclul întâi şi presupune specializarea aprofundată în următoarele direcţii: teoria relaţiilor internaţionale, studii diplomatice, studii europene, studii strategice ale dezvoltării internaţionale. La această etapă se propun discipline care se referă la problemele actuale ale relaţiilor internaţionale contemporane, dezvoltării globale, proceselor şi strategiilor

integraţioniste, practicii serviciului diplomatic şi al diplomaţiei. La cele din urmă se referă cursuri cum ar fi serviciul diplomatic şi consular, rolul diplomaţiei practice în promovarea politicii externe a Republicii Moldova, practica diplomatică şi procedurile internaţionale, diplomaţia parlamentară, diplomaţia publică, diplomaţia în cadrul organizaţiilor regionale, soluţionarea şi prevenirea conflictelor etc.

Aşadar, ediţia de faţă se recomandă atât pentru studierea bazelor relaţiilor internaţionale la ciclul întâi al învăţământului universitar, cât şi în cadrul specializării ulterioare în domeniul studiilor diplomatice la ciclul al doilea de învăţământ – la masterat. Particularitatea studiului de faţă constă în structurarea acestuia, luându-se în consideraţie cerinţele procesului de la Bologna. *Primul compartiment* include bazele teoretico-conceptuale (V.Teosa, N.Stercul, V.Conacu), politico-juridice (A.Buruian, D.Ilaşciuc), instituţional-funcţionale ale serviciului diplomatic (S.Cebotari, C.Ejov), acestea fiind completate cu materiale din istoria dezvoltării serviciului diplomatic al Moldovei (C.Eşanu, M.Bantuş).

În corespundere cu cerinţele ştiinţifico-metodice şi programa cursului respectiv, în capitolul I este expusă evoluţia şi metodologia cercetării serviciului diplomatic, principalele noţiuni, concepţii şi teorii ale serviciului diplomatic. La baza prezentării materialului este pus principiul ştiinţific al studierii obiectului cercetării de la general la particular, apoi la special. De aceea, la finele acestui capitol, la fel ca şi a celorlalte, este inserat un material referitor la cercetările contemporane ale problematicii serviciului diplomatic în Republica Moldova, se face o analiză a surselor, este caracterizată evoluţia cercetărilor în acest domeniu al relaţiilor internaţionale.

O importanţă teoretică şi practică aparte are materialul prezentat în capitolul al doilea care elucidează aspectele politico-juridice ale activităţii diplomatice, în cadrul căruia un loc deosebit îl ocupă convenţiile şi tratatele internaţionale ce se referă la relaţiile diplomatice, ordinea internaţională şi procedurile stabilirii relaţiilor diplomatice şi instituirii misiunilor diplomatice. Particularităţile şi rolul serviciului diplomatic în sistemul puterii statale a Republicii Moldova se examinează în paragraful de încheiere, ceea ce oferă posibilitatea de a prezenta serviciul diplomatic al Republicii Moldova ca un sistem şi de a analiza bazele politico-juridice ale acestuia.

Continuarea studierii logice a serviciului diplomatic constă în examinarea teoretică a structurii şi funcţiilor acestuia, particularităţilor şi destinaţiei serviciului consular. Autorii acestui capitol au reuşit să actualizeze materialul prezentat prin includerea informaţiilor referitor la noile reguli europene comune de perfectare şi eliberare a vizelor, la structura Departamentului de politică externă a Republicii Moldova, la evoluţia şi funcţiile acestuia în condiţiile integrării europene.

Încheie compartimentul întâi capitolul în care sunt prezentate materiale din istoria cercetării diplomaţiei statului moldovenesc în secolele XIV-XVII, în perioada opoziţiei marilor puteri în secolele XVII-XIX. Istoria serviciului diplomatic al Moldovei, etapele evoluţiei acestuia, direcţiile principale de dezvoltare a serviciului diplomatic contemporan vor servi drept un bun reper pentru studierea istoriei diplomaţiei statului moldovenesc, a formării şi evoluţiei politicii externe, în cele din urmă facilitând urmărirea orientărilor principale ale intereselor geopolitice de azi şi de mâine ale ţării noastre şi formarea unei imagini despre bazele tradiţiei diplomatice moldoveneşti.

În compartimentul al doilea, în baza aceloraşi principii metodologice ale conexiunilor dintre abordările teoretico-conceptuale şi analitice ale obiectului de cercetare, se analizează practica serviciului diplomatic în general şi, în particular, experienţa acumulată în acest domeniu în anii de independenţă a Moldovei.

Serviciul diplomatic este o activitate, funcţiile căreia constau atât în realizarea scopurilor politicii externe, cât şi în soluţionarea multor altor sarcini cu caracter administrativ şi de conducere în vederea asigurării profesionale a funcţionării efective a organelor de politică externă şi a conducerii lor. Aceasta include activităţile informaţional-analitice, organizaţionale, de management, asigurarea juridică, protocolară, documentară, administrativ-tehnică, financiar-economică a structurilor de politică externă. Serviciul diplomatic, ca unul dintre instrumentele cele mai importante ale puterii şi conducerii statale, nu numai că înaintează cerinţe deosebit de înalte faţă de angajaţii acestui domeniu, dar formează şi un sistem bine conturat de lucru cu cadrele şi personalul acestuia.

Securitatea serviciului diplomatic este o parte componentă a practicii diplomatice contemporane. Evidenţiind drept sarcină centrală, obligatorie şi primordială asigurarea securităţii serviciului diplomatic, autorii capitolului întâi V.Teosa, V.Grosu definesc noţiunea de securitate a serviciului diplo-

matic şi direcţiile principale de asigurare a acesteia, printre care securitatea misiunilor diplomatice şi a personalului, securitatea informaţională şi altele.

Abordarea din punct de vedere istorico-politologic permite autorilor să evidenţieze particularităţile problemei asigurării securităţii serviciului diplomatic la diferite etape ale evoluţiei. În reglementările principale ale Convenţiei de la Viena, cunoaşterea detaliată a căreia se are în vedere la examinarea acestei teme, sunt incluse mecanismele internaţionale şi garanţiile securităţii diplomatice. Analiza constrângerilor existente şi a problemelor cu care se confruntă statele în vederea asigurării securităţii serviciului diplomatic amplifică caracterul teoretico-aplicativ al materialului prezentat. Autorii, bazându-se pe faptul că activitatea diplomatică se dezvoltă permanent şi este indisolubil legată de viaţa internaţională, subliniază că problematica securităţii serviciului diplomatic la fel se modifică în dependenţă de noile realităţi internaţionale, înaintând necesitatea perfecţionării sistemului securităţii diplomatice în corespundere cu noile riscuri şi ameninţări.

O altă direcţie importantă şi necesară a serviciului diplomatic, şi anume, protocolul diplomatic şi asigurarea documentară, este examinată de colectivul tinerilor doctori în ştiinţe politice C. Ejov, A. Ejov şi lectorul V. Frunze. Materialele prezentate vor ajuta studenţii să înţeleagă esenţa şi deosebirile dintre astfel de categorii cum ar fi: „protocolul diplomatic", „eticheta diplomatică" şi „ceremonialul diplomatic", să facă cunoştinţă cu tipurile de documente diplomatice, să cunoască cerinţele de bază faţă de documentele de corespondenţă diplomatică. În compartimentul destinat practicii protocolare a serviciului diplomatic al Republicii Moldova autorii examinează structura şi funcţiile Departamentului protocolului diplomatic de stat din cadrul Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova, analizează amănunţit împuternicirile şefului serviciului protocolar, accentuează calităţile de care trebuie să dispună acesta.

Una dintre direcţiile cele mai importante şi mai responsabile ale serviciului diplomatic de stat este asigurarea cu resurse umane, altfel spus selectarea, angajarea şi dezvoltarea profesională continuă a cadrelor. Realizarea acestor sarcini, în opinia cercetătorilor Gr.Vasilescu şi C. Morari, este posibilă în baza unui sistem profesional de lucru cu cadrele diplomatice care presupune cunoaşterea profundă a principalelor noţiuni, sarcini şi principii de activitate ale acestuia, luând în consideraţie

cerinţele care se înaintează faţă de pregătirea, selectarea, angajarea şi promovarea în serviciu a personalului serviciului diplomatic. Pentru viitorii profesionişti, care tind să se realizeze în cariera de funcţionar diplomatic, un interes deosebit reprezintă examinarea regulamentelor privind cadrele serviciului diplomatic al Republicii Moldova, la fel şi a realităţilor şi perspectivelor de profesionalizare a activităţii diplomatice în corespundere cu standardele mondiale şi europene.

Modificările structurale în comunitatea mondială, apariţia şi dezvoltarea organizaţiilor internaţionale în calitate de noi actori internaţionali, instituţionalizarea mecanismelor diplomaţiei multilaterale au condus la apariţia unei noi strategii diplomatice şi la dezvoltarea serviciului diplomatic perfecţionat, necesare pentru reglementarea relaţiilor internaţionale ce s-au complicat şi pentru conducerea sistemului internaţional în condiţiile globalizării, interdependenţei şi interconexiunii.

În acest context, este destul de binevenită şi logică examinarea în următorul capitol a particularităţilor serviciului diplomatic în strânsă legătură cu evoluţia diplomaţiei multilaterale. Autorii acestui capitol V. Teosa şi I. Nicolaescu evidenţiază deosebirea dintre diplomaţia bilaterală şi multilaterală, subliniază particularităţile influenţei organizaţiilor internaţionale şi a diplomaţiei multilaterale asupra serviciului diplomatic contemporan, evidenţiază factorii care determină formarea şi succesul noii strategii diplomatice, cerinţele actuale faţă de serviciul diplomatic. În mare măsură aceste tendinţe se manifestă în strategiile diplomatice ale Republicii Moldova, care-şi promovează interesele naţionale în cadrul unor astfel de organizaţii internaţionale cum ar fi ONU, OSCE ş.a.

În corespundere cu principiile învăţământului universitar, ale Procesului de la Bologna, în programele de studii se acordă o mare importanţă lucrului individual cu studenţii şi masteranzii. De regulă, ne confruntăm cu greutăţi în ceea ce priveşte insuficienţa materialelor şi surselor, la fel şi în privinţa selectării formelor de activitate de sine stătătoare, cât şi a tematicii pentru lucrul în grup. Aşadar, compartimentul al treilea în care sunt prezentate materiale privind cercetările problemelor actuale ale serviciului diplomatic al Republicii Moldova este destinat soluţionării acestor probleme. Lucrările de cercetare care se propun referitor la diferite aspecte ale istoriei (O. Tărîţă, A. Cozma, N. Stercul, M. Bantuş), teoriei (E. Ciobu, G. Rusnac, S. Cebotari, D. Ilaşciuc, A. Ilaşciuc), practicii serviciului diplomatic (C. Eşanu,

V. Teosa, V. Moşneaga, D. Ilaşciuc, S. Cebotari, G. Slobodeniuc, I. Maliujco) sunt indicate pentru a completa şi a extinde temele examinate în capitolele anterioare, a servi drept bază pentru elaborarea referatelor, comunicărilor ştiinţifice, prezentărilor power point, lucrărilor de cercetare în cadrul tezelor de an, de licenţă şi de masterat.

Republica Moldova este un membru activ al Alianţei Franceze. În scopul facilitării predării cursului în cauză în limba franceză, în compartimentul IV sunt prezentate materiale teoretice şi didactico-metodice în limba franceză care includ o trecere în revistă a conţinutului ediţiei, o profilare a rolului limbii franceze ca instrument în domeniul relaţiilor internaţionale, precum şi metodologia predării în limba franceză a cursului. Compartimentul a fost asigurat de şefa Catedrei Limbi moderne aplicate, conferenţiar universitar, doctor Maria Cotlău.

Pentru pregătirea de seminare şi drept izvoare privind lucrul individual, studiul conţine un şir de anexe, tabele şi scheme care permit efectuarea content-analizelor documentelor juridice necesare, confruntarea actelor juridice fundamentale internaţionale şi naţionale, comentarea materialelor ce reflectă evoluţia, particularităţile structurale şi funcţionale ale serviciului diplomatic.

Bibliografie selectivă:

1. Beniuc V. Obiectul relaţii internaţionale: abordări prin prisma noilor provocări//IRIM. Anuar ştiinţific/ Col.red.V.Beniuc (preş.). – Chişinău: IRIM, CEP USM, 2006, p.4-8.

2. Procesul Bologna: experienţă naţională şi internaţională. Culegere de documente şi materiale / USM, UPS „I.Creangă", US „A.Russo" / Elab. S. Caisîn ş.a. – Chişinău: ISIC, 2007. – 236 p.

3. Teosa V., Ciobu E. Relaţii internaţionale ca obiect de cercetare şi de studiu (1996-2006): evoluţie şi perspective // Analele ştiinţifice ale USM. Seria "Ştiinţe socioumanistice". Lucrări de sinteză 1996-2006, USM, 2006, p.52-67.

4. Teosa V., Moşneaga V. Studii în relaţii internaţionale: unele consideraţii privind aspectele teoretice, aplicative şi civice // Studii Internaţionale. Viziuni din Moldova. Publicaţie periodică ştiinţifico-metodică / Col. red.: Valentina Teosa. №№ 2-3, T.7, 2008. – Chişinău: CEP USM, 2009, p.14-27.

5. Vasilescu Gr. Studii internaţionale în Republica Moldova: experienţa specializărilor/ Studii internaţionale: viziuni din Moldova. Publ. periodică şt.-metodologică /Col. red.: V. Teosa ş.a. Vol.1. Nr.1, 2007. – Chişinău, 2007, p.7-14.

COMPARTIMENTUL I

BAZELE TEORETICO-ANALITICE ALE STUDIULUI SERVICIULUI DIPLOMATIC

Istoria dezvoltării societăţii umane confirmă faptul că schimbarea formaţiunilor social-economice în mare măsură determină conţinutul şi formele organizaţionale ale promovării politicii externe a statului şi importanţa, în această operă, a serviciului diplomatic, care spre deosebire de alte servicii publice are specificul său în asigurarea suveranităţii şi securităţii internaţionale a ţării.

Istoria demonstrează că interacţiunea diferitelor comunităţi sociale pe arena mondială manifestă întotdeauna un interes al lor comun de a asigura ca relaţiile economice şi culturale dintre state şi cetăţeni, dintre procesele politice şi sociale, care depăşesc hotarele statelor, cooperarea şi conflictele şi chiar războaiele să se stabilească în corespundere cu anumite reguli, care într-o anumită măsură reglementau problemele ce apăreau în sfera respectivă. În acest context, un rol important în relaţiile internaţionale îi revine diplomaţiei.

Strategia diplomatică a statului contemporan, ca şi practica serviciului diplomatic, se bazează şi se construieşte pe un fundament solid ştiinţific, suportul căruia îl constituie bazele teoretico-conceptuale, politico-juridice, instituţional-funcţionale, experienţa istorico-politică şi tradiţiile cultural-istorice.

Însuşirea critică a întregului tezaur al teoriei relaţiilor internaţionale, a istoriei şi teoriei diplomaţiei, a sintezei teoretice şi a analizei conceptuale a experienţei cercetărilor comparative, acumulate de savanţii străini şi autohtoni, face posibilă, în cadrul procesului de instruire, aprecierea cu obiectivitate a preistoriei, evoluţiei şi situaţiei actuale a dezvoltării serviciului diplomatic al Republicii Moldova, evidenţierea particularităţilor şi tendinţelor de constituire, a perspectivelor de perfecţionare a tuturor componentelor, mărirea eficacităţii pârghiilor politico-profesioniste în scopul sporirii potenţialului de influenţă asupra dezvoltării ţării, creşterii prestigiului ei pe arena internaţională, promovării interesului naţional în cadrul cooperării internaţionale şi a proceselor integraţioniste europene.

Capitolul I

SERVICIUL DIPLOMATIC: ABORDĂRI TEORETICO-CONCEPTUALE

Bazele teoretico-conceptuale şi metodologice ale cercetărilor privind serviciul diplomatic sunt expuse în lucrările multor savanţi renumiţi şi diplomaţi.

Studiile lor servesc drept suport ştiinţifico-practic privind conştientizarea caracterului şi specificului formării concepţiei contemporane despre serviciul diplomatic. Analiza problemelor existente în procesul de organizare şi funcţionare a organelor serviciului diplomatic se face la nivelul diferitelor structuri de stat, sfere academice, centre ştiinţifice, organizaţii obşteşti. Un loc deosebit în aceste cercetări îl ocupă lucrările colaboratorilor ministerelor afacerilor externe şi a specialiştilor în domeniul relaţiilor internaţionale.

1. *Istoria şi metodologia cercetării serviciului diplomatic,*
2. *Concepţii şi teorii de bază ale serviciului diplomatic.*
3. *Problematica cercetării serviciului diplomatic al Republicii Moldova.*

1. Istoria şi metodologia cercetării serviciului diplomatic

Cercetarea serviciului diplomatic a parcurs o cale îndelungată. Istorici şi scriitori, filozofi şi renumiţi demnitari de stat, politologi şi diplomaţi au cercetat şi continuă să cerceteze succesele, insuccesele şi secretele serviciului diplomatic din trecut şi contemporan. Necesitatea analizei multidimensionale a sistemului de relaţii diplomatice din cele mai vechi timpuri până în prezent şi aprofundarea cunoştinţelor deja existente privind problemele legate de diplomaţie şi serviciul diplomatic au impulsionat considerabil cercetarea structurii corpului diplomatic, imunităţilor şi privilegiilor diplomatice, reprezentanţelor diplomatice etc. Monografiile existente, suportul teoretic, lucrările ştiinţifice şi metodologice la moment reprezintă o bază solidă în evoluţia cercetării

şi formării serviciului diplomatic, a specificului, bazelor diplomaţiei şi activităţii diplomatice, exercitată de autorităţile supreme statale în diferite etape de dezvoltare a relaţiilor internaţionale (Grecia antică, Roma antică, Bizanţ), precum şi a principiilor de bază de formare şi funcţionare a serviciului diplomatic modern. Studiile istorice privind originile şi apariţia serviciului diplomatic au jucat un rol important în conştientizarea şi înţelegerea politicii externe a statelor şi a activităţii lor diplomatice.

Un rol deosebit în studierea minuţioasă a acestui fenomen îl ocupă primele izvoare şi menţiuni documentare diplomatice, tratatele şi acordurile încheiate şi monumentele istorice. Unele dintre aceste documente cu valoare istorică sunt corespondenţa de la Tell-el-Amarna, Legile lui Hammurabi, Legile hitiţilor, Legile lui Manu şi multe altele.

În Evul mediu se înregistrează noi forme de perfectare a actelor ca rezultat al evoluţiei sistemului de relaţii interstatale, confirmând creşterea nivelului complexităţii relaţiilor diplomatice. Astfel, diplomaţia din secolele XI-XV atestă acte publice la care se referă şi documentele, ordonanţele împăraţilor şi regilor, precum şi reprezentanţilor clerului – papii, patriarhii, episcopii. Apar primele anale şi cronici.

E de remarcat faptul că în activitatea diplomatică a lumii antice şi medievale se face observat aspectul spiritual-religios şi sacru.

În această perioadă, principalul arbitru al sistemului de relaţii diplomatice dintre state a fost Papa. Diplomaţia papală era implicată activ în organizarea şi desfăşurarea evenimentelor cu caracter interstatal, printre care cele mai importante erau considerate cruciadele, de către specialiştii în domeniu.

În cea mai mare parte, diplomaţia medievală se limita la relaţii politico-diplomatice interstatale, de multe ori având caracter separat şi secret, fiind o practică a vremii caracteristică procesului de fragmentare feudală a statelor din Europa. Însă odată cu apariţia diplomaţiei marilor monarhii feudale, absolutismul devine principalul instrument de promovare a politicii externe.

Evoluţia istorică a serviciului diplomatic din epoca modernă este strâns legată de descoperirile geografice şi de cuceririle coloniale care au favorizat expansiunea comerţului mondial şi consolidarea relaţiilor de marfă–bani.

Acest lucru este demonstrat de conţinutul tratatelor internaţionale încheiate în fragmentul de timp respectiv. Rolul de lider în procesul de reglementare a relaţiilor internaţionale în această perioadă era jucat de mai mulţi subiecţi cum ar fi Anglia, Portugalia, Spania, Olanda şi Franţa.

În secolul XVIII creşte preponderent rolul şi influenţa politicii externe şi diplomatice a Imperiului Rus. Cercetătorii în domeniu disting următoarele caracteristici ale activităţii diplomatice şi a structurilor diplomatice din secolele XVI-XVIII:

- interesul de stat devine principiul de bază al politicii externe;
- funcţionarea mai eficientă a organelor de politică externă;
- înfiinţarea instituţiilor centrale şi locale specializate în domeniul activităţii diplomatice;
- formarea şi dezvoltarea unui stil specific de rapoarte şi expediere a documentelor diplomatice;
- crearea unei ierarhii pronunţate în interiorul reprezentanţelor diplomatice;
- apariţia dreptului internaţional ca ştiinţă;
- apariţia fenomenului de tipologizare a diplomaţilor;
- accentuarea clară a direcţiilor principale ale politicii externe şi diplomatice a statelor europene.

Dezvoltarea rapidă a serviciului diplomatic, potrivit unor cercetători, are loc la sfârşitul sec.XIX–începutul sec.XX, când a devenit evidentă contopirea serviciului diplomatic cu cel consular. Deja în anii ’20 ai secolului trecut acest proces în unele ţări a condus la crearea unui serviciu de politică externă unificat, deşi persistau unele diferenţe funcţionale.

Un impuls semnificativ privind analiza serviciului diplomatic ca obiect aparte de studiu a servit Convenţia de la Viena din 1961, organizată în scopul reglementării relaţiilor diplomatice dintre state, sub egida Organizaţiei Naţiunilor Unite.

Rezultatul Forumului Internaţional – „Convenţia de la Viena privind relaţiile diplomatice” – a servit drept suport teoretico-practic pentru lucrările ştiinţifice specializare în domeniul serviciului diplomatic.

După Conferinţa de la Viena, comunitatea ştiinţifică internaţională elaborează o serie de lucrări importante, care elucidează diverse aspecte şi probleme ale serviciului diplomatic.

Odată cu trecerea timpului şi a progresului înregistrat în activitatea diplomatică, s-a schimbat şi modul de abordare teoretico-metodologică a acestui proces. Abordarea istorico-cronologică şi prin metodele tradiţionale, care erau caracteristice perioadei de confruntare ideologică dintre două mari sisteme, sunt introduse treptat în practica de analiză ştiinţifică, metoda comparativă şi sistematică, fiind un mod de abordare modern şi pragmatic al serviciului diplomatic.

Istoria serviciului diplomatic, în general, este indisolubil legată de evoluţia fiecărui stat în parte, de stabilirea şi dezvoltarea relaţiilor sale bilaterale şi multilaterale, diplomatice cu comunitatea internaţională. Factorul forţei şi puterii actorilor principali în relaţiile internaţionale începe să fie determinat nu numai de potenţialul economic şi tehnico-ştiinţifice, dar şi de caracterul diplomaţiei bine organizate, a serviciului diplomatic flexibil şi a experienţei şi calificării corpului diplomatic. Concluzionând faptul că orice stat este actor viabil pe arena internaţională şi îşi promovează politica sa externă independent, putem menţiona cu certitudine că serviciul diplomatic este factorul şi instrumentul determinant în soluţionarea problemelor de politică externă în raport cu alţi subiecţi internaţionali.

Acest lucru este valabil mai ales în situaţii extreme, când apare necesitatea de a lua atitudine sau de manevrare politico-diplomatică în plan intern şi extern. Mutaţiile genetice de proporţii în cadrul sistemului de relaţii internaţionale, globalizarea şi internaţionalizarea problemelor statale au un impact semnificativ asupra schimbări managementului, procesului de organizare, a formelor şi activităţilor serviciului diplomatic. Printre factorii importanţi care influenţează procesul de creştere a nivelului calităţii, conţinutului şi a metodelor activităţii diplomatice, trebuie remarcat şi fenomenul revoluţiilor ştiinţifico-tehnologice, implementarea noilor tehnologii de informare şi a domeniilor şi competenţelor multilaterale ale diplomaţilor în cadrul instituţiilor internaţionale. Toate aceste raţionamente necesită un mod de abordare metodologic fundamental nou pentru studierea minuţioasă şi detaliată a proceselor şi tendinţelor serviciului diplomatic actual.

Abordarea metodologică de bază a studiului serviciului diplomatic în lucrările savanţilor contemporani vizează ansamblul sistemului activităţilor diplomatice ca un nou tip de sistem al serviciului de stat. Serviciul de stat presupune înfăptuirea misiunilor care stau în

faţa statului în conformitate cu Constituţia şi legislaţia internă a statului, cât şi totalitatea actelor internaţionale ce se referă la această ramură de activitate.

Noţiunea ,,serviciu de stat" poate fi examinată din diferite puncte de vedere, însă cea mai generală noţiune defineşte serviciul de stat ca activitate orientată spre asigurarea suveranităţii şi securităţii statului, apărării intereselor, drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor şi a persoanelor juridice. Serviciul de stat este un vast domeniu de activitate unde fiecare element al acestui serviciu are statutul, trăsăturile, caracteristica şi criteriile sale specifice. Dacă serviciul de stat este considerat drept activitate profesională a persoanelor care deţin funcţii decizionale în aparatul guvernamental pentru a satisface scopurile şi a asigura interesele naţionale şi de stat, aceasta înseamnă că statutul serviciului diplomatic, principiile şi funcţiile, formele şi metodele sunt determinate de instituţiile statului, fiind atribuţii ale puterii executive. Serviciul diplomatic, fiind exercitat din numele şi în interesul statului, satisface necesităţile şi voinţa societăţii în ansamblu.

Caracterul metodologic şi esenţa logică a acestei abordări scoate în evidenţă principiile fundamentale ale serviciului diplomatic contemporan, care au un caracter obligatoriu ce determină statutul, tendinţele şi stilul serviciului diplomatic, conexiunea şi funcţia principală a aparatului de stat, în paralel cu conţinutul, stilul, formele şi metodele de activitate.

Un loc deosebit în procesul de analiză a serviciului diplomatic îl ocupă şi totalitatea principiilor existente în societatea internaţională contemporană, printre care putem enumera: principiile ştiinţifice, principiile de democratizare, principiile privind procedura de autosesizare, principiile de moralitate, principiile de transparenţă – toate acestea stând la baza sistemului relaţiilor internaţionale.

Principiile fundamentale ale serviciului diplomatic profesional sunt obligatorii pentru personalul diplomatic, iar deciziile luate de către autorităţile guvernamentale şi demnitarii de stat trebuie adaptate la legislaţia statului şi cea internaţională. Printre ele putem enumera profesionalismul şi competenţa în cadrul serviciului diplomatic, cerinţele unice privind pregătirea funcţionarilor diplomatici, stabilitate în cadrul personalului serviciului diplomatic, luarea deciziilor optime etc.

Respectarea principiilor enumerate are o valoare practică solidă şi o funcţionalitate eficientă în activitatea diplomatică, iar participarea funcţionarilor diplomatici la procesul de luare a deciziilor este una necesară.

2. Concepţii şi teorii de bază ale serviciului diplomatic

Ca parte componentă a serviciului de stat, serviciul diplomatic este activitatea profesională desfăşurată de autorităţile unui stat prin reprezentanţii săi diplomatici în scopul promovării politicii externe în conformitate cu prevederile Constituţiei, legilor interne şi tratatelor internaţionale, convenţiilor de la Viena privind relaţiile diplomatice şi consulare. În acelaşi timp, trebuie menţionat faptul că serviciul diplomatic şi diplomaţia sunt concepte diferite, având caracteristici distincte.

Diplomaţia reprezintă un instrument organizatorico-politic de promovare a politicii externe a statului; o gamă largă de instrumente, tehnici şi metode de realizare a obiectivelor de politică externă; mecanismul interacţiunilor dintre statele suverane, bazat pe schimbul reciproc de reprezentanţi diplomatici; stabilirea relaţiilor internaţionale prin intermediul negocierilor, metodă prin care se reglementează aceste relaţii şi se execută prin intermediul ambasadorilor şi trimişilor. Există multe definiţii ale diplomaţiei. De exemplu, V. Popov (*Современная дипломатия: теория и практика. М., 2000*) defineşte diplomaţia ca ,,ştiinţă a relaţiilor internaţionale şi arta negocierilor dintre şefii de stat şi de guvern, organism specializat în domeniul relaţiilor externe – Ministerul Afacerilor Externe, misiuni diplomatice, participarea diplomaţilor în procesul de planificare a politicii externe a statului şi promovarea ei în practică prin intermediul mijloacelor paşnice. Scopul şi obiectivele sale principale sunt protejarea intereselor statului şi a cetăţenilor săi".

Diplomatul francez François de la Calle consideră diplomaţia un mecanism prin care se stabilesc relaţiile politice, iar diplomatul ,,este un ghid şi nu un arhitect al politicii externe", care are drept scop ,,prevenirea escaladării unui conflict de interes în confruntarea militară".

O contribuţie importantă la formarea tradiţiilor teoretico-conceptuale privind studiul serviciului diplomatic a adus-o

H. Nicolson, unul dintre cei mai cunoscuţi politicieni şi diplomaţi din Anglia. Meritul şi punctul forte al lucrării sale *Diplomaţia* este încercarea de a descrie activitatea diplomatică ca un mijloc esenţial al politicii externe. H.Nicolson defineşte diplomaţia ca „desfăşurarea relaţiilor internaţionale prin intermediul negocierilor... Metodă prin care aceste relaţii sunt reglementate şi puse în aplicare de către ambasadori şi trimişi...". Pornind de la aceste şi alte definiţii, putem concluziona că diplomaţia, fiind o parte componentă a serviciului de stat cu scopul promovării politicii externe, reprezintă o cale paşnică de asigurare a intereselor naţionale, iar metoda principală de înfăptuire a acestora fiind negocierile.

În general, serviciul diplomatic este perceput ca un instrument fundamental al diplomaţiei menit să asigure interesele statului pe arena internaţională şi în acelaşi timp ca un mijloc de promovare a politicii de cooperare interstatală. În acest sens, e de menţionat experienţa vastă a diplomatului francez Jean Cambon inserată în monografia cu titlul *Diplomatul*. În această lucrare autorul analizează diverse episoade din practica diplomatică şi istoria relaţiilor diplomatice, utilizând cunoştinţele şi abilităţile practice proprii (J. Cambon a îndeplinit mult timp funcţia de ambasador la Washington, Madrid şi Berlin, a luat parte la negocierile privind soluţionarea conflictului spanioloamerican), de asemenea, acordând o atenţie deosebită diferitelor aspecte privind organizarea serviciului diplomatic.

Pentru a înţelege sensul profund al principiilor şi normelor de bază ale funcţionării serviciului diplomatic, nu putem să evităm cunoscuta lucrare a lui J. Wood şi J. Serres *Protocolul şi ceremonialul diplomatic* (Moscova, 1976). Această lucrare reprezintă un ghid clasic în domeniul protocolului şi ceremonialului diplomatic, studiul fiind considerat pe bună dreptate un cod de curtoazie diplomatică unde sunt incluse toate legile, regulile, convenţiile şi atributele etichetei internaţionale.

În acest context, ar trebui remarcat şi faptul că principalul obiectiv al lucrării de faţă elucidat de autori este aşa-numita tendinţă istorică a democratizării practicii protocolare. În pofida schimbărilor de proporţii ale conţinutului şi formelor diplomaţiei internaţionale, totuşi, metodele şi instrumentele diplomatice rămân neschimbate, iar protocolul, fiind unul dintre cele mai importante elemente ale activităţii diplomatice, stabileşte ierarhia, disciplina şi organizarea în relaţiile

internaţionale. Nu întâmplător autorii dau multe exemple de erori de protocol, care au condiţionat uneori complicaţii grave de ordin politico-diplomatic. O contribuţie importantă privind studiul relaţiilor diplomatice este opera lui H. Kissinger *Diplomaţia,* o lucrare fundamentală în care pe deplin este reflectat aspectul practic al relaţiilor diplomatice dintre liderii politici din toate timpurile – de la Richelieu până la contemporanii noştri – servind drept sursă de inspiraţie pentru mulţi oameni de ştiinţă şi politicieni celebri. Relatând lucrurile în calitate de martor ocular al multor evenimente istorice din ultimul timp, autorul reflectează mult asupra unor noi forme ale ordinii mondiale din secolele XX-XXI.

O altă lucrare renumită ce elucidează serviciul diplomatic, considerată pe bună dreptate clasică, este cea a lui E. Satow *Ghidul bunelor practici diplomatice* (Moscova, 1947), reprezentând o enciclopedie diplomatică care inserează o bogată descriere factologică şi istoriografică a domeniului diplomatic.

Un şir de interpretări, opinii şi atitudini diferite privind serviciul diplomatic sunt atestate şi în lucrările autorilor ruşi, printre care se evidenţiază şi bine cunoscutele lucrări ale lui A. Torkunov *Serviciul diplomatic;* V. Popov *Diplomaţia contemporană: teorie şi practică;* A. Kovaleva *ABC. Diplomaţie* (MA, 1993); D. Levina *Diplomaţia: natura, metodele şi formele* (Moscova, 1962) şi multe altele.

Una dintre primele analize serioase ale diplomaţiei ca instituţie politică a fost efectuată de către T. Zonova în monografia *Modelul contemporan al diplomaţiei: originile constituirii şi perspectivele dezvoltării* (Moscova, 2003), utilizând modelul de analiză comparativă şi sistematică. Autoarea descrie diplomaţia modernă din perspectivă istorică, ţinând cont de procesele de secularizare şi renaştere a vechilor teorii privind relaţiile internaţionale şi de crearea unui nou tip al sistemelor de stat.

Continuând analiza serviciilor diplomatice străine, T. Zonova publică în 2004 lucrarea *Diplomaţia statelor străine,* pregătită de către un colectiv de colaboratori ai Catedrei Diplomaţia şi de un şir de funcţionari de rang înalt din cadrul Ministerului de Externe al Federaţiei Ruse. Monografia este o primă încercare de a rezuma experienţele practice privind organizarea serviciului diplomatic atât a principalelor state din Vest şi din Est, cât şi a ţărilor din lumea a treia.

În această ediţie ştiinţifică pentru prima dată au fost introduse cele mai recente documente care reflectă procesele complexe de adaptare a serviciilor diplomatice din diverse ţări la realităţile actuale. Obiectul analizei sunt Statele Unite, Marea Britanie (V.M Matveev, 1987, 1990), Franţa, (I.V. Dubinin), Germania (V.P. Terekhov), Spania (E.M. Bogucharsky, A. Sonţev), Japonia (M. Galuzin, A.V. Ilyshev), China (G. V Kireev., V. Korsun), Japonia (A.P. Panov, 1989), Slovacia (M. Eshtvannikova), Algeria (M.E. Bogucharsky).

Munca asiduă de creaţie şi investigaţie ştiinţifică a multor cercetători în domeniu a impus un nivel de analiză mai detaliat a problemelor diplomaţiei şi serviciului diplomatic. Acest lucru este demonstrat cu prisosinţă în primul volum al monografiei ambasadorului extraordinar şi plenipotenţiar V.Popov *„Современная дипломатия: теория и практика. Дипломатия – наука и искусство”*. Lucrările acestui savant cu renume şi diplomat pot fi utile la studierea subtilităţilor, tehnicilor şi metodelor diplomatice.

Este bine-cunoscut că serviciului diplomatic îi este propriu un protocol care reglementează, de fapt, toate aspectele relaţiilor diplomatice. În acest sens, menţionăm ediţiile în mai multe rânduri ale lucrării cunoscutului diplomat şi profesor MGIMO A.F. Borunkova *Protocolul diplomatic din Rusia*. Ambasadorul P.F. Liadov, fostul şef al Departamentului de Stat pentru protocol din cadrul MAE al Rusiei, iar la moment profesor la Institutul de Stat din Moscova, îmbină cu succes experienţa acumulată privind activităţile practice cu cea de predare şi de cercetare minuţioasă a colecţiilor de arhivă. Rezultatele acestei munci fructuoase au fost inserate în lucrarea *Istoria protocolului rus*.

Astfel, în studiile cercetătorilor din străinătate sunt caracterizate nu numai practicile clasice bine implementate în serviciul diplomatic şi diplomaţie, dar mai sunt reflectate materiale istoriografice, atitudini critice, evaluări şi concluzii privind perspectivele evoluţiei acestui domeniu într-o nouă abordare. La fel, observăm pluralismul de opinii şi abordări, o analiză comparativă privind formarea şi dezvoltarea serviciului diplomatic atât în Vest, cât şi în Est, care este o contribuţie inestimabilă în procesul de studiu a istoriei diplomaţiei şi dezvoltării teoriilor moderne ale relaţiilor internaţionale.

3. Problematica cercetării serviciului diplomatic al Republicii Moldova

Apariţia şi dezvoltarea serviciului diplomatic al Republicii Moldova are o evoluţie interesantă, cuprinzând diverse materiale factologice, bazate pe un context istoric bine conturat, fiind strâns legat de apariţia şi interacţiunea instituţiilor statului şi a poporului moldovenesc, precum şi a proceselor social-politice, economice etc., care au avut şi au loc în această ţară. Pe parcursul dezvoltării sale, serviciul diplomatic al Republicii Moldova a reuşit să iniţieze şi să dezvolte o structură bine închegată, care include în componenţa sa personalul Ministerului de Externe, misiunile diplomatice, misiunile consulare, oficiile şi reprezentanţele diplomatice pe lângă organizaţiile internaţionale. Principalele obiective şi activităţi ale serviciului diplomatic al Republicii Moldova sunt reglementate de legislaţia privind funcţionarea serviciului diplomatic.

Apariţia şi evoluţia serviciului diplomatic moldovenesc reprezintă obiectul cercetărilor mai multor domenii şi sfere de activitate, cum ar fi cel al istoricilor, politologilor, sociologilor, juriştilor, cât şi a înalţilor demnitari de stat, care au încercat să facă o analiză minuţioasă a procesului de formare şi dezvoltare ca domeniu aparte de activitate a serviciului diplomatic.

Fără îndoială, lucrările lor au contribuit mult la analiza şi descrierea concepţiei despre serviciul diplomatic în raport cu caracterul naţional, mentalitatea şi cultura în Republica Moldova.

Noţiunea şi conceptul de diplomaţie, serviciu diplomatic sunt bine analizate în lucrările specialiştilor autohtoni ca, de exemplu, în dicţionarul lui V.Beniuc şi Gh.Rusnac *Conceptele şi noţiunile de bază ale diplomaţiei* care este prima lucrare de acest gen publicată în Republica Moldova. Dicţionarul include nu numai terminologia diplomatică, dar şi concepte ce au tangenţă cu alte domenii de activitate cum ar fi dreptul internaţional, teoria relaţiilor internaţionale, relaţiile economice internaţionale, ştiinţele politice, termeni care sunt utilizaţi pe scară largă în limbajul diplomatic.

Este de remarcat, de asemenea, importanţa monografiei lui V.Beniuc *Istoria diplomaţiei*, care reprezintă o lucrare de bază şi un izvor de inspiraţie foarte util în procesul de studiu şi de formare a

abilităţilor profesionale diplomatice. Această analiză presupune un mod de abordare teoretico-istoric a principalelor tendinţe diplomatice, a concepţiei fundamentale de dezvoltare şi a structurii serviciului diplomatic, a specificului principalelor şcoli diplomatice, rolului diplomaţiei în soluţionarea conflictelor interstatale şi internaţionale, evoluţiei istorice a ceremonialului şi protocolului diplomatic etc.

O valoare importantă în studiul aspectelor juridice ale diplomaţiei şi relaţiilor internaţionale au lucrările experţilor autohtoni în domeniul dreptului internaţional A.Burian şi V.Arhiliuc. E de remarcat, în special, contribuţia lui A.Burian privind procesul de studii a noilor aspecte ale legislaţiei diplomatice şi consulare, a bazelor juridice privind activitatea diplomatică, diplomaţia parlamentară, precum şi aspectele legale de reglementare a serviciului diplomatic, care vor fi abordate în capitolele următoare ale manualului.

Un interes deosebit prezintă analiza ştiinţifică a normelor de protocol, a regulilor de ceremonial şi etichetă, inserată în lucrarea lui O.Tărîţă *Protocolul, ceremonialul, eticheta*. Autorul analizează regulile de protocol, începând cu primele formaţiuni statale ale civilizaţiilor antice până în prezent. Istoria protocolului este istoria civilizaţiei umane, iar protocolul este obligatoriu în orice societate umană, indiferent de etapa dezvoltării sale. O atenţie deosebită este acordată impactului protocolului diplomatic asupra relaţiilor dintre state, diferitelor organizaţii internaţionale şi regionale, cât şi a vieţii interne de zi cu zi a statului. Autorul analizează conceptul de protocol, ceremonial şi eticheta, dezvăluie semnificaţia lor istorică prin prisma contemporaneităţii, argumentează necesitatea de a respecta aceste valori în toate împrejurările şi timpurile. Unele întrebări ale diplomaţiei şi serviciului diplomatic au fost reflectate într-o serie de articole publicate în diverse cărţi şi reviste academice cum ar fi *Moldoscopie (probleme de analiză politică)*, editată de prof. univ. V.Moşneaga, precum şi în Analele ştiinţifice universitare (S.Nazaria, V.Cujbă, L.Laura, S.Pânzari).

La fel, sunt utile publicaţiile ştiinţifico-metodologice ale profesorilor de la Catedra Relaţii Internaţionale din cadrul Universităţii de Stat din Moldova inserate în lucrarea *Studii internaţionale: viziuni din Moldova* editată prin munca asiduă a prof. V.Teosa în perioada anilor 2006–2009, care înmănunchează peste 50 de articole ştiinţifice ce abordează problema istoriei relaţiilor diplomatice (N.Ţîu, M.Bantuş)

şi o serie de aspecte actuale privind serviciul diplomatic contemporan ale autorilor O.Tărîţă, Gh.Căldare, N.Osmochescu, C. Martîniuc.

Un şir de lucrări dedicate aspectelor diplomatice au fost incluse în publicaţiile privind teoria relaţiilor internaţionale (C.Eşanu, V.Teosa, E.Ciobu, A.Colaţchi, O.Serebrean, V.Varzari, N.Stercul), organizaţiile internaţionale (N.Osmochescu, R.Gorincioi, S.Cebotari, V.Saca, V.Boian, I.Nicolaescu, I.Coropcean, V.Berbeca), procesul de intregrare europeană (G.Vasilescu, V.Grosu, N.Stercul, V.Teosa, V.Saca, O.Casiadi, N.Albu, L.Guţu, S.Bondarenco, V.Croitoru, V.Ceban, I.Nicolaescu, D.Manole, V.Conacu, C.Ungureanu, S.Corlăteanu, V.Antonov, E.Burdelinîi), problemele globalizării (V.Saca, C.Ejova, N.Stercul, A.Ejov, I.Malai), aspecte ale securităţii internaţionale (C.Eşanu, Gh.Căldare, D.Molodilo, G.Slobodeniuc, I.Bogatîi).

De exemplu, în articolul L. Laur *Problemele diplomaţiei contemporane în contextul schimbărilor sistemului relaţiilor internaţionale* sunt analizate schimbările în sistemul internaţional de la sfârşitul secolului al XX-lea–începutul secolului al XXI-lea, care au influenţat caracterul şi conţinutul diplomaţiei ce a devenit o preocupare nu numai a instituţiilor statale, dar şi a actorilor arenei internaţionale. Conexiunea activităţii diplomatice oficiale şi celei neoficiale a condus la apariţia unor noi forme de diplomaţie: diplomaţia publică şi diplomaţia socială. Sistemul serviciului diplomatic, sub influenţa globalizării, creează noi mecanisme şi desfiinţează funcţiile care nu mai sunt actuale, în contextul răspândirii pe scară largă a noilor tehnologii informaţionale.

Diplomaţia multilaterală, ca parte componentă a serviciului diplomatic, devine obiectul de studiu al cercetărilor lui S.Pânzari. Autorul supune analizei un şir de activităţi oficiale, metode şi mijloace diplomatice utilizate de către actorii relaţiilor internaţionale în cadrul unor conferinţe internaţionale, negocieri şi organizaţii, în care, de regulă, sunt examinate problemele ce reflectă interesele comune ale ambelor părţi în scopul soluţionării problemelor stringente ale relaţiilor internaţionale.

Locul şi rolul diplomaţiei moldoveneşti este analizat în publicaţiile diplomaţilor, oamenilor de ştiinţă şi politicienilor P. Comandant, N. Ţîu, Iu. Liancă, E. Ciobu, N. Osmochescu, I. Stăvilă ş.a.. Un loc deosebit îl ocupă lucrarea profesorului N.Ţîu, ex-ministru de externe, diplomat, profesor, *Diplomaţia în culise*. În opinia diplomatului

I. Stăvilă, N. Ţîu a reuşit să scoată în evidenţă noi aspecte ale procesului de formare şi dezvoltare a diplomaţiei naţionale în primii ani de independenţă a Republicii Moldova. De asemenea, lucrarea reprezintă un material valoros pentru cititori în scopul studierii istoriei diplomaţiei Republicii Moldova, în particular, şi a relaţiilor internaţionale, în general. Drept suport pentru cercetările contemporane ale serviciului diplomatic al Republicii Moldova au servit teoriile de bază vis-à-vis de studiul serviciului diplomatic, concepute de autorii sovietici şi din străinătate. Problemele apărute în procesul funcţionării aparatului diplomatic, de regulă, sunt supuse examinării de către autorii autohtoni prin prisma istoriografico-metodologică şi a activităţii practice a instituţiilor serviciului diplomatic. În acest context, sunt scoase în evidenţă particularităţile devenirii şi dezvoltării serviciului diplomatic moldovenesc. O deosebită atenţie se acordă stilului diplomatic. Cele mai actuale probleme supuse examinării în cercetările actuale sunt:

- realizările diplomaţiei Republicii Moldova în procesul integrării europene;
- activitatea Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene în contextul cooperării Republicii Moldova cu ONU şi agenţiile sale specializate;
- consolidarea dialogului politic şi a cooperării Republicii Moldova cu statele-partenere în cadrul Planului Individual de Acţiuni (IPAP) Republica Moldova–NATO;
- rolul misiunilor diplomatice, a relaţiilor bi- şi multilaterale în promovarea intereselor economice ale Republicii Moldova, inclusiv a noilor posibilităţi de extindere a cooperării economico-comerciale;
- dimensiunea culturală a politicii externe şi aprofundarea relaţiilor de cooperare a Republicii Moldova în domeniul culturii.

O atenţie deosebită în Republica Moldova se acordă procesului de pregătire şi formare a specialiştilor în acest domeniu. Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative fondată în 1995, în cadrul Universităţii de Stat devine în ultimii 15 ani un centru de studii prestigios în domeniul relaţiilor internaţionale şi a politicilor europene. Studiile corespund integral cerinţelor europene şi includ toate etapele procesului de studii de la Bologna: primul ciclu de studii universitare de trei ani la specialitatea *Relaţii internaţionale* cu posibilitatea ulterioară de specializare în cadrul studiilor de masterat, în do-

menii ca teoria relaţiilor internaţionale, diplomaţie, studii europene, strategii de dezvoltare, studii americanistice. Cercetarea istoriei şi a teoriei relaţiilor internaţionale, a problemelor actuale vis-à-vis de integrarea europeană, a politicii externe a Republicii Moldova, a păcii şi securităţii, cât şi a altor aspecte ale dezvoltării contemporane sunt efectuate în cadrul studiilor de doctorat şi postdoctorat, pe lângă catedrele de Politologie şi Relaţii internaţionale. De asemenea, în scopul pregătirii profesionale a tinerei generaţii, în cadrul facultăţii activează Laboratorul de cercetări ştiinţifice sociopolitice, Centrul de programe pentru contribuţie civică, Centrul moldo-austriac pentru iniţiative de pace şi soluţionare a conflictelor. Activitatea studenţilor în cadrul acestora face posibilă aplicarea în practică a cunoştinţelor în domeniul serviciului diplomatic şi protocolului diplomatic şi dezvoltarea abilităţilor necesare unui angajat în structurile diplomatice.

O contribuţie majoră la pregătirea specialiştilor în domeniul relaţiilor internaţionale şi integrării europene, la studierea istoriei, teoriei şi proceselor actuale în problemele relaţiilor internaţionale şi diplomaţiei o au, de asemenea, Institutul de Relaţii Internaţionale din Moldova, Academia de Administrare Publică pe lângă Preşedintele Republicii Moldova, Universitatea Internaţională "Perspectiva", Universitatea de Studii Politice şi Economice Europene şi Universitatea de Studii Europene din Moldova.

Însă, în acest context, în Republica Moldova se simte lipsa materialelor analitico-ştiinţifice şi metodico-didactice autohtone. La etapa actuală creşte necesitatea cercetării în domeniul diplomaţiei pentru a pătrunde în esenţa artei diplomatice şi protocolare, pentru asimilarea noilor tehnici şi metode diplomatice, conştientizarea specificului diplomaţiei multilaterale şi a procesului de apariţie şi dezvoltare a tradiţiilor diplomatice naţionale, adaptarea serviciului diplomatic al Republicii Moldova la noile realităţi contemporane.

Subiecte pentru autoevaluare:

1. Determinaţi particularităţile activităţii diplomatice.
2. Identificaţi factorii care afectează calitatea conţinutului şi a metodelor serviciului diplomatic.

3. Identificaţi principiile profesionale ale serviciului diplomatic.

4. Identificaţi direcţiile actuale de cercetare în domeniul serviciului diplomatic al Republicii Moldova.

5. Comparaţi termenii *diplomaţie* şi *serviciu diplomatic*.

Tematica lucrului individual / cercetări în grup:

1. Prezentaţi un studiu comparativ privind principiile şi concepţiile teoretice ale serviciului diplomatic contemporan.

2. Analizaţi o problemă a serviciului diplomatic contemporan al Republicii Moldova din punct de vedere ştiinţifico-analitic, argumentând actualitatea ei, utilizaţi principiile metodologice.

3. Faceţi o prezentare analitico-informaţională sub formă de Power point a serviciului diplomatic.

Bibliografie selectivă:

1. Дипломатическая служба. Учебное пособие / Под ред. А. В. Торкунова. – Москва, 2002.

2. Дипломатия иностранных государств / Под ред. Т.В. Зоновой. – Москва, 2004.

3. Зорин В.А. Основы дипломатической службы. – Москва, 1977.

4. Селянинов О. Дипломатические отношения государств: принципы, формы и методы. – Москва, 2003.

5. Beniuc V. Rusnac Gh. Noţiunile şi conceptele de bază ale diplomaţiei. – Chişinău, 1998.

6. Буриан А. Дипломатическая служба Республики Молдова // Московский журнал международного права. -2003 – № 4 (52). – С.140-158.

7. Назария С. Многовекторность внешней политики Республики Молдова и необходимость ее научного прогнозирования // Moldoscopie (probleme de analiză politică). Partea XXII. – Chişinău, 2003, p.84-108.

8. Cozma A. Diplomaţia Republicii Moldova în perioada anilor 1944-2001. Autoreferat. –Chişinău, 2007.

9. Laur L. Problemele diplomaţiei contemporane în contextul transformării sistemului de relaţii internaţionale // Anuar Ştiinţific. Vol. IV. – Chişinău, 2006, p.39-45.

Capitolul II

BAZELE POLITICO-JURIDICE ALE SERVICIULUI DIPLOMATIC

Odată cu stabilirea relaţiilor dintre subiectele dreptului internaţional a apărut necesitatea reglementării juridice a normelor şi regulilor de procedură internaţională. Tendinţele de unificare şi codificare a normelor dreptului diplomatic şi consular au condus la apariţia unui set de legi internaţionale obligatorii a fi respectate de către state. În acelaşi timp, există principii şi reguli întărite în actele legislative interne ale fiecărui stat, care reflectă obiceiurile locale şi, la fel, reglementează relaţiile dintre state, influenţând direct asupra relaţiilor internaţionale. Respectarea bazelor politico-juridice a bazelor serviciului diplomatic este importantă atât pentru înfiinţarea reprezentanţelor diplomatice, cât şi pentru stabilirea şi dezvoltarea relaţiilor diplomatice. Pentru Republica Moldova, ca stat tânăr, este foarte important a înfăptui şi a dezvolta serviciul diplomatic şi activitatea sa în corespundere cu practica dreptului internaţional.

1. Convenţiile şi tratatele internaţionale privind relaţiile diplomatice.

2. Stabilirea relaţiilor diplomatice şi înfiinţarea misiunilor diplomatice.

3. Serviciul diplomatic în sistemul puterii de stat din Republica Moldova.

1. Convenţiile şi tratatele internaţionale privind relaţiile diplomatice

Activitatea diplomatică este reglementată de normele dreptului internaţional care iniţial erau norme cutumiare recunoscute ca obligatorii, devenite apoi norme juridice internaţionale în baza procesului de codificare a cutumelor existente.

Prima convenţie care a reglementat aspectele activităţii diplomatice a fost *Regulamentul de la Viena cu privire la rangurile agenţilor*

diplomatici din 19 martie 1815, completat cu un *Protocol de la Aix-la-Chapelle cu privire la clasificarea agenţilor diplomatici* din 21 noiembrie 1818.

În Regulamentul de la Viena din 1815, şefii misiunilor diplomatice sunt împărţiţi în trei clase (art.1):

a) clasa ambasadorilor, legaţilor şi nunţiilor;

b) clasa trimişilor, indiferent de faptul dacă se numesc miniştri sau în alt mod, acreditaţi pe lângă suveran;

c) însărcinaţi cu afaceri, acreditaţi pe lângă miniştrii afacerilor externe.

Regulamentul stabileşte preeminenţa diplomatică în raport de rang, indicând că în fiecare clasă rangul agenţilor diplomatici este în funcţie de data sosirii la post şi intrării oficiale în funcţie (art.4).

Articolul 5 obligă statele acreditare a stabili reguli uniforme de primire a agenţilor diplomatici din clasele respective.

Protocolul de la Aix-la-Chapelle a stabilit încă o clasă intermediară a şefilor misiunilor diplomatici, clasa miniştrilor rezidenţi, care, în ierarhia precăderii diplomatice, este plasată înaintea însărcinatului cu afaceri.

Conferinţa internaţională panamericană de la Havana din 20 februarie 1928, la care au participat 14 state latino-americane, a adoptat *Convenţia de la Havana cu privire la agenţii diplomatici*.

Convenţia se referă la agenţii diplomatici *ordinari*, care reprezintă guvernele lor în mod permanent, şi la agenţii diplomatici *extraordinari*, care sunt însărcinaţi cu o misiune specială sau care reprezintă guvernele lor la conferinţele şi congresele internaţionale sau în organizaţiile internaţionale (art.2).

Convenţia reglementează aspectele cu privire la imunităţile, privilegiile şi prerogativele agenţilor diplomatici, indicând că toţi agenţii diplomatici, indiferent de clasă, cu excepţia problemelor privind aspectele precăderii şi etichetei, sunt egali în drepturi (art.3). În Convenţie se precizează ca agenţii diplomatici, în afară de funcţiile care sunt indicate în scrisorile de acreditare, au dreptul de a îndeplini funcţii permise de statul acreditant prin legislaţia internă. Concomitent, agenţii diplomatici se pot folosi de acest drept fără a intra în conflict cu legislaţia statului acreditar (art.4). Articolul 9 prevede că agenţii diplomatici *extraordinari* se bucură

de aceleaşi imunităţi şi au aceleaşi prerogative ca şi agenţii diplomatici *ordinari*.

Comisia de Drept Internaţional a ONU a iniţiat în 1949 procesul de codificare şi reglementare a imunităţilor şi privilegiilor diplomatice, începând în 1954 să lucreze asupra Convenţiei privind relaţiile diplomatice. La şedinţa Adunării Generale a ONU din 1958 prin Rezoluţia nr.1450 s-a decis ca proiectul Convenţiei să fie discutat într-o conferinţă separată, care a fost convocată la Viena, între 21 martie-14 aprilie 1961. La conferinţă au participat 81 de state care au adoptat *Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile diplomatice* din 18 aprilie 1961, ce a intrat în vigoare în aprilie 1964.

Convenţia de la Viena din 1961 constituie un pas important în procesul de codificare a normelor de drept internaţional care fuseseră anterior general acceptate de state. Concomitent, Convenţia a codificat şi a formulat norme şi reguli noi, care nu erau până atunci acceptate universal, contribuind prin aceasta la dezvoltarea progresivă a dreptului internaţional.

Cu toate acestea, vom menţiona, Convenţia de la Viena nu cuprinde întreaga sferă de probleme ale dreptului diplomatic, ci doar regulile aplicabile diplomaţiei bilaterale, fără a reglementa relaţiile interstatale în domeniul diplomaţiei ad-hoc şi reprezentării statelor în organizaţiile internaţionale, ceea ce a impus necesitatea adoptării mai târziu a *Convenţiei cu privire la misiunile speciale (1969)* şi *Convenţiei de la Viena din 1975 cu privire la reprezentarea statelor în relaţiile lor cu organizaţiile internaţionale cu caracter universal*.

Convenţia de la Viena din 1961 a specificat relaţiile diplomatice într-o anumită ordine, clasificând pe prim-plan misiunea diplomatică, ca organ complex, căruia îi revin anumite funcţii şi care se bucură de anumite imunităţi. Plasând misiunea diplomatică în centrul dreptului diplomatic, Convenţia a extins prin aceasta acordarea imunităţilor şi privilegiilor la o nouă categorie de persoane – membrii misiunii diplomatice, care până atunci se bucurau de o situaţie privilegiată doar graţie apartenenţei lor la suita şefului misiunii diplomatice. În acest context, personalul diplomatic al misiunii a obţinut privilegii şi imunităţi importante şi în anumite limite a fost acceptată acordarea imunităţilor şi privilegiilor personalului administrativ şi tehnic al misiunii.

În Convenţie au fost soluţionate problemele echilibrului de interese dintre statul acreditant şi statul acreditar, statului acreditar fiindu-i impus un ansamblu de prerogative speciale, care pot împiedica mărirea excesivă a efectivului misiunii diplomatice străine. Important a fost şi faptul că Convenţia a transformat în norme de drept simplele reguli de curtoazie privind procedura de cerere a agrementului, scutirea vamală etc.

Statutul misiunilor speciale a fost reglementat prin *Convenţia cu privire la misiunile speciale* din 16 decembrie 1969, în care misiunea specială este definită ca o „misiune temporară, având un caracter reprezentativ de stat, trimisă de un stat în alt stat cu consimţământul acestuia din urmă pentru a trata chestiuni determinate sau pentru a îndeplini în acest stat o sarcină determinată" (art.1). Orice persoană căreia statul trimiţător îi atribuie această calitate poate fi considerat „reprezentant al statului trimiţător în misiunea specială".

Convenţia din 1969 reglementează statutul juridic al misiunii speciale şi al membrilor ei, condiţiile de trimitere, sarcinile, organizarea şi personalul, însă, indiferent de acestea, Convenţia a fost şi este criticată pentru „asimilarea aproape completă a misiunilor speciale cu cele permanente", ce a condus în mod inevitabil la conceperea existenţei acestor misiuni doar în cadrul raporturilor bilaterale.

Un alt subiect al criticii îl constituie faptul că, conform Convenţiei, misiuni speciale pot trimite doar statele, pe când alte subiecte de drept internaţional (mişcările de eliberare naţională, părţile beligerante, mişcările de rezistenţă, guvernele în exil, organizaţiile internaţionale) nu beneficiază de această posibilitate.

La etapa actuală parte la Convenţia din 1969 cu privire la misiunile speciale sunt doar 29 de state. Republica Moldova nu a aderat la această Convenţie.

Activitatea diplomatică este reglementată şi de prevederile *Convenţiei cu privire la prevenirea şi reprimarea ofenselor şi protecţia internaţională a persoanelor, inclusiv a diplomaţilor* din 14 decembrie 1973, care a intrat în vigoare în 1977.

În 1975 a fost făcută tentativa de a adopta *Convenţia de la Viena cu privire la reprezentarea statelor în relaţiile lor cu organizaţiile internaţionale cu caracter universal*, care însă nu a intrat în vigoare până în prezent din cauza opunerii exercitate de statele-gazdă faţă de

organizaţiile internaţionale. Relaţiile dintre state şi organizaţiile internaţionale şi relaţiile dintre înseşi organizaţiile internaţionale sunt reglementate de tratate internaţionale multilaterale şi bilaterale. Astfel, la 13 februarie 1946 a fost adoptată *Convenţia cu privire la imunităţile şi privilegiile Naţiunilor Unite,* care a conferit ONU calitatea de persoană juridică internaţională şi a recunoscut imunitatea ei de jurisdicţie pentru bunurile şi activele sale, inviolabilitatea sediului şi a arhivelor, imunitatea de jurisdicţie penală şi civilă pentru reprezentanţii statelor-membre ale organizaţiei şi pentru funcţionarii şi experţii ONU.

La 21 noiembrie 1947 a fost adoptată *Convenţia cu privire la privilegiile şi imunităţile instituţiilor specializate ale Organizaţiei Naţiunilor Unite*, care prevede, în esenţă, aceleaşi drepturi, imunităţi şi privilegii ca şi cele acordate ONU.

Statutul organizaţiilor internaţionale în statul-gazdă se reglementează prin acorduri bilaterale cu aceste state. În aceste acorduri sunt prevăzute imunităţi şi privilegii pe care statul de reşedinţă le acordă atât organizaţiei, cât şi funcţionarilor săi. Drept exemple de acorduri bilaterale de acest fel pot servi acordul ONU cu SUA din 26 iunie 1947 referitor la sediul organizaţiei, aranjamentul cu privire la imunităţile şi privilegiile ONU încheiat la 19 aprilie 1946 între Consiliul Federal al Elveţiei şi Secretarul General al ONU, Acordul Comisiei Dunării cu Guvernul Ungariei din 27 mai 1964 cu privire la sediul Comisiei etc.

Imunităţile şi privilegiile organizaţiilor internaţionale uneori sunt asigurate şi prin intermediul legislaţiei interne a statului-gazdă (de exemplu, Franţa, Marea Britanie, Elveţia, SUA).

2. Stabilirea relaţiilor diplomatice şi înfiinţarea misiunilor diplomatice

Relaţiile internaţionale sunt raporturile dintre subiectele de drept internaţional. Aceste raporturi pot avea natură diferită: statele încheie alianţe politice, economice şi militare, stabilesc relaţii bilaterale şi multilaterale în diverse domenii, instituie organizaţii internaţionale etc. Organizaţiile internaţionale, la rândul lor, în calitatea acestora de subiect de drept internaţional, de asemenea, încheie acorduri cu alte subiecte de drept internaţional, înfiinţează reprezentanţe permanente etc.

În doctrina de drept internaţional relaţiile diplomatice sunt definite ca „dirijarea prin intermediul organelor reprezentative şi prin mijloace paşnice a relaţiilor externe ale unui subiect de drept internaţional cu oricare alt subiect de drept internaţional".

Importanţa relaţiilor diplomatice este unanim recunoscută în practica statelor şi în doctrina dreptului internaţional. Bineînţeles, lipsa relaţiilor diplomatice nu constituie un obstacol în ce priveşte posibilitatea încheierii unui acord internaţional între două state sau colaborarea bilaterală în diverse domenii, sau colaborarea în cadrul unei organizaţii internaţionale. Convenţia de la Viena cu privire la dreptul tratatelor prevede în art.74 că „ruperea relaţiilor diplomatice sau a relaţiilor consulare ori lipsa unor asemenea relaţii între două sau mai multe state nu împiedică încheierea tratatelor între aceste state". Totuşi, relaţiile dintre statele care se recunosc bilateral doar *de facto* nu sunt de o aşa factură, ca să permită schimbul de reprezentanţe diplomatice, cum se procedează în cazurile când relaţiile dintre state au un caracter normal, bazându-se pe o recunoaştere reciprocă *de jure*.

Existenţa relaţiilor diplomatice constituie o stare normală a raporturilor dintre două state. Aceste relaţii presupun, de regulă, existenţa unei stări de pace şi reprezintă prin definiţie instrumente de pace între statele respective. Fiind legate de însăşi existenţa subiectelor de drept internaţional, relaţiile diplomatice au un caracter permanent, nu sunt stabilite pentru o oarecare perioadă şi acţionează nedefinit în timp.

Părţi în relaţiile diplomatice sunt statele ca subiect de drept internaţional, Sfântul Scaun, organizaţiile internaţionale interguvernamentale şi, cu anumite rezerve, mişcările de eliberare naţională şi guvernele în refugiu.

Atât dreptul internaţional, cât şi dreptul intern nu reglementează şi nu precizează condiţiile care necesită a fi întrunite pentru stabilirea relaţiilor diplomatice. Actele interne ale unor state prevăd doar în limita competenţelor cărui organ este atribuită exercitarea prerogativei de a stabili relaţii diplomatice. De exemplu, Constituţia Republicii Moldova atribuie această prerogativă Preşedintelui republicii care, la propunerea Guvernului, „aprobă înfiinţarea, desfiinţarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice" (art.86).

Doctrina de drept internaţional determină, în baza experienţei şi practicii existente, că stabilirea relaţiilor diplomatice presupune îndeplinirea cumulativă a următoarelor trei condiţii:

a) subiectele între care se stabilesc relaţii diplomatice să aibă personalitate juridică internaţională;

b) statele sau guvernele între care se stabilesc relaţii diplomatice să se fi recunoscut reciproc;

c) să existe un acord (o înţelegere) în acest sens între cele două state.

Personalitatea juridică internaţională este o condiţie indispensabilă în stabilirea de relaţii diplomatice. „Stabilirea de relaţii diplomatice este atributul numai al unui subiect de drept internaţional”. Concomitent, este necesar a menţiona că relaţiile diplomatice în sensul propriu şi deplin al cuvântului sunt specifice doar raporturilor dintre state. Relaţiile dintre un stat şi o organizaţie internaţională sau dintre două organizaţii internaţionale au un specific şi unele particularităţi deosebite de relaţiile diplomatice. Similar este şi cazul relaţiilor dintre un stat şi o mişcare de eliberare naţională.

Recunoaşterea reciprocă a statelor este acea condiţie care, fiind îndeplinită, îi permite statului, ca subiect de drept internaţional, să-şi poată exercita dreptul de legaţie. În acest sens, stabilirea relaţiilor diplomatice este o acţiune posibilă doar în cazul dacă ea a fost precedată de recunoaşterea *de jure* a statului sau guvernului respectiv. Anume procedura de recunoaştere reciprocă *de jure* atribuie fiecărui stat în parte calităţile de personalitate juridică internaţională. În cazul când recunoaşterea reciprocă este doar *de facto*, subiectele între care a avut loc o asemenea recunoaştere pot întreţine doar relaţii economice şi comerciale, efectuând un schimb de reprezentanţi care nu au statutul de agenţi diplomatici.

Actul de recunoaştere al unui stat sau al unui guvern nu constituie prin el însuşi şi o stabilire de relaţii diplomatice. Recunoaşterea este un *act politico-juridic intern* şi exprimă voinţa politică a statului care efectuează această acţiune şi care este realizată sub formă de act juridic unilateral (decret, hotărâre, ordonanţă etc.) transmis mai apoi statului recunoscut sub formă de declaraţie, comunicat, notă verbală etc., pe când stabilirea relaţiilor diplomatice este un *act politico-juridic internaţional* care se bazează pe *consimţământul mutual* al statelor,

fiind realizat sub formă de act juridic comun (acord, protocol, comunicat comun etc.).

Recunoaşterea, deci, este un *act juridic unilateral*, care nu poate conduce *ipso facto* la stabilirea relaţiilor diplomatice. Concomitent, în doctrină se afirmă că recunoaşterea, fiind un atribut necesar procedurii de stabilire a relaţiilor diplomatice, nu conduce în mod automat şi obligatoriu la stabilirea lor. Stabilirea relaţiilor diplomatice, în virtutea consimţământului mutual, este un *act juridic bilateral*.

Totuşi, vom menţiona că sunt cazuri când prin însuşi actul de recunoaştere se exprimă dorinţa de a stabili relaţii diplomatice şi chiar de a înfiinţa misiuni diplomatice. De exemplu, în Comunicatul comun americano-chinez din 15 decembrie 1978 cu privire la recunoaşterea Republicii Populare Chineze se indică că „Statele Unite ale Americii şi Republica Populară Chineză au căzut de acord să se recunoască una pe alta şi să stabilească relaţii diplomatice începând de la 1 ianuarie 1979". În Comunicat se prevede că ambele state „vor face schimb de ambasadori şi vor înfiinţa ambasade de la 1 martie 1979".

Înfiinţarea unei misiuni diplomatice se poate face numai în baza unui acord special. Stabilirea relaţiilor diplomatice, după cum am observat, este un act politico-juridic care exprimă atitudinea unui stat faţă de altul, pe când înfiinţarea misiunii diplomatice este un act de organizare a mijloacelor de *exercitare* a dialogului politic, economic etc. între două state.

Acordul privind trimiterea de misiuni diplomatice se bazează, de regulă, pe *principiul reciprocităţii* atât sub aspectul deschiderii reprezentanţei permanente, convenite mutual, cât şi sub aspectul nivelului acesteia. Consimţământul de înfiinţare a unei misiuni diplomatice este, de regulă, fixat printr-un *act scris* (tratat, acord, protocol, convenţie, declaraţie, schimb de note etc.), care conţine următoarele elemente ale înţelegerii:

a) nivelul de reprezentare (ambasadă sau legaţie);

b) sediul misiunii (care nu întotdeauna coincide cu capitala statului);

c) structura misiunii (care poate avea birouri, făcând parte din misiune, deschise în alte localităţi decât cea în care este stabilită misiunea);

d) numărul personalului care urmează a fi acreditat (aceasta poate constitui un obiect aparte de reglementare bilaterală).

Este necesar a menţiona că decizia de trimitere a unei misiuni diplomatice este luată de autorităţile competente ale statului acreditant şi în baza acestei decizii este semnat acordul bilateral cu privire la înfiinţarea misiunii diplomatice. În acest context, se poate afirma că înfiinţarea misiunii diplomatice este posibilă cu utilizarea procedurii interne şi externe.

Analizând regulile trimiterii (înfiinţării) unei misiuni diplomatice este necesar a studia şi posibilităţile încetării activităţii unei asemenea misiuni. Cauzele care pot conduce la încetarea unei misiuni sunt diverse, unele dintre ele fiind obiective, bazate pe motive de ordin economic, politic etc., însă în cadrul existenţei relaţiilor diplomatice. De exemplu, Polonia, Cehia, România au închis mai multe reprezentanţe diplomatice de importanţă secundară din cauza dificultăţilor financiare, păstrând, totodată, relaţii diplomatice normale cu statele în care şi-au încetat activitatea misiunile sale.

Ruperea relaţiilor diplomatice este un caz specific, când misiunea nu poate exista graţie lipsei de relaţii diplomatice. Cauzele ruperii relaţiilor diplomatice pot fi diferite: apariţia unor ostilităţi între cele două state, dispariţia unui subiect al relaţiilor etc.

Ruperea relaţiilor diplomatice poate avea loc şi în caz de război. Unii autori consideră că războiul întrerupe *ipso facto* relaţiile diplomatice, reieşind din considerentele că relaţiile dintre state trebuie să fie întotdeauna paşnice. În realitate, însă, războiul nu conduce automat la ruperea relaţiilor diplomatice. Sunt cunoscute cazuri cum ar fi conflictul chino-japonez din anii 1931-1932 şi indo-pachistanez din 1965, când au fost menţinute relaţiile diplomatice dintre părţile beligerante. Concomitent, se cunosc cazuri când nu există conflict armat direct şi nu este declarată starea de război, însă relaţiile diplomatice sunt întrerupte.

Un caz aparte poate fi considerat suspendarea misiunii diplomatice, situaţie ce nu coincide cu suspendarea relaţiilor diplomatice şi care rar se întâlneşte în practica diplomatică. Drept exemplu poate servi cazul ocupării de către Germania fascistă a teritoriilor unor state europene, care şi-au mutat guvernele în alte ţări. E necesar a menţiona faptul că suspendarea există numai în cazurile în care recunoaşterea guvernelor este *formală*, practică ce nu este acceptată de majoritatea statelor, inclusiv de Republica Moldova. În această ordine de idei, poate

fi studiată practica Franţei de recunoaştere automată a guvernelor indiferent de modalitatea de venire la putere (inclusiv prin acţiuni neconstituţionale). Sunt cunoscute doctrinele *Estrada* (Mexic, 1930), *Tobar* (Ecuador, 1907), *Jefferson* (SUA, 1801), *Wilson* (SUA, 1912), similare doctrinei franceze.

3. Serviciul diplomatic în sistemul puterii de stat din Republica Moldova

Republica Moldova şi-a declarat independenţa la 27 august 1991 şi împreună cu alte 14 state, foste republici ale URSS, a devenit membru, cu drepturi depline, a comunităţii internaţionale. Apoi a urmat procedura internă de „divorţ" în cadrul fostei URSS şi procedura externă de „recunoaştere bilaterală" a ei de către alte state şi organizaţii internaţionale şi, în primul rând, de către ONU. Devenind subiect al dreptului internaţional, Republica Moldova a început procesul de stabilire a relaţiilor diplomatice cu alte subiecte ale dreptului internaţional şi, prin urmare, a creării misiunilor sale diplomatice permanente peste hotare. Paralel a început şi procesul de reorganizare a instituţiilor statale specializate, deoarece în calitate de republică unională, în RSSM formal exista Ministerul Afacerilor Externe, dar funcţiile lui erau limitate la aşa-numitele „relaţiile de prietenie cu oraşele înfrăţite".

Reorganizarea sau mai bine-zis înfiinţarea serviciului diplomatic al Republicii Moldova a avut o istorie interesantă, fiind însă un proces greu şi anevoios. În Republica Moldova, în perioada formării unui serviciu diplomatic calitativ nou, nu existau norme juridice care să permită înfăptuirea funcţiilor externe, nu dispunea de cadre diplomatice profesionale pregătite, nu avea experienţă de lucru în domeniul relaţiilor externe, precum şi o bază de date referitoare la normele şi principiile dreptului internaţional. În pofida acestor probleme şi dificultăţi, la începutul anilor '90 ai secolului trecut, a fost instituit sistemul instituţiilor serviciului diplomatic al Republicii Moldova.

Baza juridică a serviciului diplomatic o constituie Constituţia Republicii Moldova, Legea cu privirea la serviciul diplomatic al Republicii Moldova din 27 decembrie 2001, tratatele internaţionale, unde

una dintre părţi este Moldova independentă, în primul rând Convenţia cu privire la relaţiile diplomatice de la 18 aprilie 1961 şi Convenţia de la Viena privind relaţiile consulare de la 24 aprilie 1963, precum şi alte acte normative.

Sprijinindu-se pe baza juridică internaţională existentă şi Constituţia ţării, serviciul diplomatic are următoarele obiective generale: promovarea politicii externe şi a relaţiilor comerciale şi economice externe în particular; reprezentarea şi apărarea pe plan extern a intereselor naţionale ale Republicii Moldova; realizarea drepturilor suverane ale Republicii Moldova în relaţiile internaţionale; protejarea drepturilor şi intereselor naţionale ale Republicii Moldova, ale cetăţenilor şi persoanelor ei fizice şi juridice, potrivit practicii internaţionale şi în limitele admise de normele şi principiile dreptului internaţional; promovarea relaţiilor bilaterale şi multilaterale în domeniile vieţii politice, economice, comerciale, culturale, ştiinţifice ale Republici Moldova cu statele lumii, reglementarea eventualelor probleme politico-juridice cu aceste state; asigurarea capacităţilor diplomatice necesare pentru a anticipa, a acţiona şi a reacţiona la evenimentele internaţionale ce sunt în măsură să afecteze interesele naţionale ale Republicii Moldova; menţinerea coerenţei şi unităţii activităţilor Republicii Moldova peste hotare; respectarea şi dezvoltarea în continuare a dreptului internaţional; respectarea dreptului omului ca bază a oricărei societăţi umane; realizarea, prin metode şi mijloace diplomatice, a activităţilor specifice în vederea asigurării păcii şi securităţii mondiale şi regionale.

Activitatea diplomatică ca o varietate deosebită a activităţii statale este o înfăptuită de anumite organe şi persoane oficiale. La organele constituţionale şi politice centrale şi persoanele oficiale care pot activa în domeniul relaţiilor externe ale Republicii Moldova se referă organele legislative, reprezentative, supreme, conducătorul statului, guvernul şi, în primul rând, ministrul afacerilor externe şi Aparatul Central al Ministerului Afacerilor Externe.

În corespundere cu Constituţia Republicii Moldova, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova şi unica autoritate legislativă a statului (art.60, p.1). Atribuţiile de bază ale Parlamentului în domeniul politicii externe în corespundere cu art.66 (punctele d, e, g, i, n) constau în aprobarea direcţiilor principale

ale politicii interne şi externe a statului; aprobarea doctrinei militare a statului; ratificarea, denunţarea, suspendarea şi anularea acţiunii tratatelor internaţionale încheiate de Republica Moldova; exercitarea controlului asupra contractării împrumuturilor de stat, asupra ajutorului economic şi de altă natură acordat unor state străine, asupra încheierii acordurilor privind împrumutul şi creditele de stat din surse străine; iniţiază cercetarea şi audierea oricăror chestiuni ce se referă la interesele societăţii.

Un rol important în activitatea Parlamentului Republicii Moldova în domeniul politicii externe îl joacă Comisia parlamentară pentru politică externă şi integrare europeană care elaborează şi propune strategii în domeniul politicii externe, colaborează cu structurile parlamentare ale altor state şi organizaţii internaţionale. O direcţie deosebită în activitatea Parlamentului este înfăptuirea diplomaţiei parlamentare prin intermediul organizării întrevederilor la diferite niveluri cu reprezentanţii parlamentelor din alte ţări.

Alt actor important în sistemul organelor centrale pentru relaţiile externe ale Republici Moldova este Preşedintele care, în conformitate cu art.77 (1, 2) este şeful statului şi reprezintă statul, fiind garantul suveranităţii, independenţei naţionale, al unităţii şi integrităţii teritoriale a ţării. Preşedintele, drept conducător al statului, este organul suprem al relaţiilor internaţionale. Aceasta, deoarece promovarea relaţiilor externe este domeniul organelor executive ale puterii statale. În acelaşi timp, reprezentarea zilnică a statului în relaţiile internaţionale şi conducerea înfăptuită privind relaţiile internaţionale şi a politicii externe a statului nu pot fi efectuate de către organul parlamentar, reieşind din caracterul de activitate sesională a acestor organe, iar relaţiile externe ale statului se stabilesc permanent.

În corespundere cu Constituţia Republicii Moldova art.86 (1), (2), (3), Preşedintele are anumite atribuţii în domeniul politicii externe cum ar fi: duce tratative şi ia parte la negocieri, încheie tratate internaţionale în numele Republicii Moldova şi le prezintă în modul şi în termenul stabilit prin lege spre ratificare Parlamentului.

Preşedintele, la propunerea Guvernului, acreditează şi recheamă reprezentanţii diplomatici ai Republicii Moldova şi aprobă înfiinţarea, desfiinţarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice, primeşte scrisorile de acreditare şi de rechemare ale reprezentanţilor

diplomatici ai altor state în Republica Moldova. Conform art.88 (8.f), (8.g), Preşedintele poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa asupra problemelor de interes naţional şi acordă ranguri diplomatice.

Potrivit Legii despre tratatele internaţionale ale Republicii Moldova, Preşedintele poate numi şi împuternici delegaţii oficiale în scopul ducerii tratativelor pentru încheierea tratatelor internaţionale, având dreptul să iasă cu iniţiativa despre încheierea acordurilor internaţionale în numele Republicii Moldova.

O legătură strânsă cu politica externă au şi atribuţiile Preşedintelui în domeniul apărării. Conform art.87 (p.1), (p.2), (p.3), (p.4), Preşedintele este comandantul suprem al Forţelor Armate şi poate declara cu aprobarea prealabilă a Parlamentului mobilizarea parţială sau generală; în caz de agresiune armată împotriva ţării, Preşedintele Republicii Moldova ia măsuri pentru respingerea agresiunii, declară stare de război şi le aduce, neîntârziat, la cunoştinţa Parlamentului. Dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în 24 ore de la declanşarea agresiunii. Preşedintele poate lua şi alte măsuri pentru asigurarea securităţii naţionale şi a ordinii publice în limitele şi în condiţiile legii.

Guvernul Republicii Moldova, în conformitate cu Constituţia, art.96 (p.1), (p.2), asigură exercitarea politicii interne şi externe a statului şi conducerea generală a administraţiei publice, conducându-se de programul său de activitate acceptat de Parlament. Pentru înfăptuirea politicii externe a Republicii Moldova, Guvernul are atribuţii cum ar fi: participarea la negocieri şi posibilitatea înfăptuirii negocierilor în numele Republicii Moldova; ratificarea tratatelor internaţionale într-o formă simplificată şi garantarea îndeplinirii lor; stabilirea relaţiilor multilaterale dintre Republica Moldova şi subiectele dreptului internaţional; înfăptuirea schimbului de informaţii, experienţă şi specialişti; propune Preşedintelui candidaţi pentru acreditarea şi rechemarea reprezentanţilor diplomatici; reprezentarea Republicii Moldova în relaţiile cu alte subiecte internaţionale prin diferite declaraţii, obligaţiuni, poziţii.

Prim-ministrul reprezintă statul şi guvernul său în relaţiile externe şi înfăptuieşte activitatea operativă zilnică în acest domeniu. Şeful guvernului poate fără oricare alte împuterniciri deosebite să

participe la şedinţele Adunării generale a ONU şi a altor organizaţii internaţionale. Ministrul afacerilor externe şi integrării europene este, conform atribuţiilor şi funcţiilor sale, primul locţiitor al prim-ministrului şi membrul guvernului, care zilnic conduce Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene şi poate fără oarecare împuterniciri adăugătoare să reprezinte republica la şedinţele Adunării Generale, Consiliului de securitate al ONU şi în alte organizaţii internaţionale.

Astfel, Preşedintele statului, şeful guvernului – prim-ministrul – şi ministrul afacerilor externe şi a integrării europene din Republica Moldova îşi îndeplinesc funcţiile în domeniul relaţiilor externe fără atribuţii deosebite diplomatice. Aflându-se peste hotare, ei se folosesc de toate privilegiile şi imunităţile diplomatice.

Specificul activităţii serviciului diplomatic al oricărui stat este determinat de statutul statului respectiv pe arena internaţională. Eficacitatea serviciului diplomatic depinde de grupul de state mari sau mici în care intră statul respectiv. La caracteristicile importante în contextul dat, care influenţează asupra înfăptuirii sarcinilor ce stau în faţa serviciului diplomatic, se referă şi aşa factori cum ar fi: statutul neutru al statului sau participarea în diferite blocuri militare-politice; nivelul dezvoltări economice etc.

Pornind de la acestea, activitatea serviciului diplomatic al Republicii Moldova este orientată spre apărarea suveranităţi şi independenţei statului şi îndeplinirea articolului 11 (1), (2) al Constituţiei unde este proclamată neutralitatea permanentă şi neadmiterea dislocării de trupe militare ale altor state pe teritoriul său. Aceasta a fost direcţia principală de activitate a serviciului diplomatic al Moldovei independente în perioada anilor 1994-2009. Principala trăsătură a acestei activităţi constă în promovarea intereselor naţionale a Republicii Moldova, ca stat neutru, sprijinindu-se pe experienţa statelor europene ca Elveţia, Austria, Suedia, a căror neutralitate le permite să ocupe un loc binemeritat în relaţiile internaţionale printre statele dezvoltate din punct de vedere economic, indiferent de mărimea teritoriului, numărului populaţiei etc.

Serviciul diplomatic al Republicii Moldova se dezvoltă într-un cadru juridico-economic destul de avansat. Cu toate acestea, mai există probleme şi sarcini nesoluţionate. Activitatea serviciului di-

plomatic al Moldovei se desfăşoară în perioada continuării procesului de consolidare a independenţei şi suveranităţii republicii, luptei pentru restabilirea integrităţii teritoriale a statului, soluţionării paşnice a problemelor raioanelor de est şi scoaterea trupelor militare străine de pe teritoriul ei.

Spre deosebire de serviciile diplomatice ale statelor economic dezvoltate, activitatea serviciului diplomatic al Republicii Moldova se înfăptuieşte în condiţiile unei ţări cu o economie slab dezvoltată, distrusă, iar sarcina principală pusă de către stat în faţa ei, în corespundere cu concepţia politicii economice externe, constă în atragerea capitalurilor străine în ţară şi promovarea exportului mărfurilor moldoveneşti pe piaţa externă. E de menţionat şi faptul că în statul nostru nu este creat un mecanism juridic de selectare şi verificare la intrarea în serviciul diplomatic, nu sunt elaborate metodele efective de apreciere şi motivare a muncii funcţionarilor. Înfăptuirea serviciului nu se deosebeşte printr-o totalitate de acţiuni orientate spre alegerea, repartizarea şi rotaţia cadrelor, dezvoltării lor profesionale şi personale.

Esenţa serviciului diplomatic al ţării noastre se reflectă în concepţia politicii externe a Republicii Moldova, unde sunt arătate sarcinile fundamentale ale politicii externe a tânărului stat independent.

Scopul strategic al Republicii Moldova la etapa actuală este aderarea la Uniunea Europeană, iar realizarea scopurilor puse este imposibilă fără un serviciu diplomatic contemporan.

Un loc concret şi deosebit în procesul integrării europene i se atribuie Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene, care are statutul central în sistemul ierarhic al serviciului diplomatic şi structurilor diplomatice externe (misiunilor diplomatice, reprezentanţelor permanente pe lângă organizaţiile internaţionale, misiunilor ad-hoc, birourilor consulare, delegaţiilor etc.). Activitatea acestor structuri va fi elucidată în următorul capitol. Problemele actuale şi tendinţele procesului de stabilire a serviciului diplomatic al Republicii Moldova, într-un anumit mod, sunt reflectate în despărţitura a treia a ediţiei respective.

Subiecte pentru autoevaluare:

1. Ce se subînţelege prin bazele politico-juridice ale serviciului diplomatic?
2. Care convenţii şi acorduri internaţionale determină relaţiile diplomatice?
3. În baza căror acte juridice acţionează serviciul diplomatic al Republicii Moldova?
4. Caracterizaţi trăsăturile serviciului diplomatic al Republicii Moldova.

Tematica lucrului individual / cercetări în grup:

1. Alcătuiţi un tabel comparat al structurii şi funcţiilor serviciului diplomatic al Republicii Moldova şi Federaţiei Ruse, Marii Britanii, Germaniei, SUA.
2. Analizaţi evoluţia serviciului diplomatic moldovenesc, expuneţi periodizarea lui.
3. Determinaţi locul serviciului diplomatic printre organele conducerii statale în formă de schemă.
4. Selectaţi materiale despre diplomaţii Republicii Moldova.

Bibliografie selectivă:

Monografii, manuale şi lucrări de sinteză:

1. Anghel Ion M. Dreptul diplomatic. – Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1975.
2. Arhiliuc Victoria. Diplomaţia preventivă şi securitatea colectivă a statelor. – Chişinău: Tipografia „Reclama”, 1999.
3. Bonciog Aurel. Drept diplomatic. – Bucureşti, Editura Fundaţiei „România de Mâine”, 2000.
4. Burian Alexandru. Introducere în practica diplomatică şi procedura internaţională. Ediţia a II-a revăzută şi adăugită. – Chişinău: CEP USM, 2008.
5. Burian Alexandru. Drept diplomatic şi consular. Ediţia a II-a revăzută şi adăugită. – Chişinău: Cuant, 2003.

6. Burian Alexandru. Regimul de drept al activităţii diplomatice. Ed. a 2-a. – Chişinău: CEP USM, 2005.
7. Burian Alexandru. Relaţiile internaţionale, politica externă şi diplomaţia: Curs de lecţii. Ediţia a 3-a revăzută şi adăugită. – Chişinău: CEP USM, 2007.
8. Feltham R.G. Introducere în dreptul şi practica diplomaţiei. – Bucureşti: Editura ALL, 1996.
9. Hardy Michael. Modern Diplomatic Law. – Manchester University Press, 1968.
10. Nicolson Harold. Arta diplomatică. – Bucureşti: Editura Politică, 1966.

Convenţii şi tratate internaţionale:
1. Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile diplomatice din 18 aprilie 1961.
2. Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile consulare din 24 aprilie 1963.
3. Regulamentul de la Viena cu privire la rangurile diplomatice din 19 martie 1815.
4. Convenţia de la Havana cu privire la agenţii diplomatici din 20 februarie 1928.
5. Convenţia de la Havana cu privire la funcţionarii consulari din 20 februarie 1928.
6. Acord general cu privire la privilegiile şi imunităţile Consiliului Europei din 2 septembrie 1949.
7. Convenţia cu privire la privilegiile şi imunităţile Organizaţiei Naţiunilor Unite din 13 februarie 1946.
8. Convenţia cu privire la privilegiile şi imunităţile instituţiilor specializate ale Organizaţiei Naţiunilor Unite din 21 noiembrie 1947.
9. Convenţia europeană cu privire la funcţionarii consulari din 11 decembrie 1967.
10. Convenţia cu privire la misiunile speciale şi Protocolul facultativ din 16 decembrie 1969.
11. Convenţia de la Viena privind reprezentarea statelor în relaţiile lor cu organizaţiile internaţionale cu caracter universal din 14 martie 1975.

Acte normative interne:
1. Constituţia Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994, în vigoare din 27 august 1994 //Monitorul Oficial al Republicii Moldova. – 1994. – Nr.1.

2. Legea cu privire la serviciul diplomatic al Republicii Moldova, nr.761-XV din 27 decembrie 2001// Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 2 februarie 2002, Nr.20 (905).

3. Statutul consular al Republicii Moldova aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.368 din 28 martie 2002 //Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 11 aprilie 2002, Nr.50-52,

4. Regulamentul cu privire la Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova//Monitorul Oficial al Republicii Moldova, art. 1233, 2005, Nr.151.

5. Regulamentul cu privire la activitatea misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.744 din 29 iunie 2007.

Capitolul III

ASPECTE INSTITUŢIONAL-FUNCŢIONALE ALE SERVICIULUI DIPLOMATIC

Actualmente, serviciul diplomatic are un rol primordial în relaţiile interstatale pe arena internaţională. Relaţiile externe ale unui stat sunt iniţiate şi promovate prin intermediul unui organ specializat – Ministerul Afacerilor Externe sau Ministerul de Externe. În conformitate cu practica actuală, Ministerul Afacerilor Externe este instrumentul privilegiat al desfăşurării raporturilor internaţionale dintre state, el fiind instituit şi funcţionează potrivit legilor şi intereselor de politică externă ale fiecărui stat.

1. Serviciul diplomatic: structură şi funcţii.
2. Particularităţile şi funcţiile serviciului consular.
3. Structura şi funcţiile Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova.

1. Serviciul diplomatic: structură şi funcţii

Relaţiile externe ale unui stat sunt iniţiate şi promovate prin intermediul unui organ specializat – Ministerul Afacerilor Externe sau Ministerul de Externe. Ministerul Afacerilor Externe reprezintă aparatul central care stabileşte şi conduce direct relaţiile externe ale statului. Noţiunea *Ministerul Afacerilor Externe* a fost introdusă pentru prima dată în Franţa, în anul 1859. Iniţial, departamentul care se ocupa de relaţiile externe avea diferite denumiri: Consiliul intim (Franţa), Cancelaria secretă veneţiană (Italia), Consiliul de Stat (Spania). De la Pacea de la Westphalia, Ministerul Afacerilor Externe există într-o formă sau alta în orice stat. În conformitate cu practica actuală, Ministerul Afacerilor Externe este instituţia principală care asigură desfăşurarea raporturilor internaţionale dintre state.

Principalele scopuri ale Ministerului Afacerilor Externe sunt:
- elaborarea strategiei comune a politicii externe a statului;
- promovarea cursului politicii externe a statului;

- coordonarea relaţiilor internaţionale;

- asigurarea prin mijloace diplomatice a suveranităţii, securităţii, integrităţii teritoriale şi a altor interese ale statului pe arena internaţională;

- apărarea drepturilor şi intereselor cetăţenilor şi persoanelor juridice a statului peste hotare;

- asigurarea relaţiilor diplomatice şi consulare ale statului cu statele străine, cu organizaţiile internaţionale.

Din scopurile înaintate rezultă funcţiile Ministerului, printre care pot fi enumerate:

- elaborarea proiectelor acordurilor internaţionale ale statului. Pregătirea pentru încheierea, desfăşurarea, încetarea acţiunii unor astfel de acorduri. Asigurarea funcţionării sistemului unic statal de înregistrare a acordurilor internaţionale a statului, cât şi păstrarea permanentă a acestora (a copiilor autentificate, a traducerilor oficiale);

- negocierea cu statele şi organizaţiile internaţionale. Participarea la extinderea legăturilor comercial-economice şi financiare, a legăturilor tehnico-ştiinţifice, culturale ale statului cu statele străine şi organizaţiile internaţionale;

- realizarea prin mijloace diplomatice a eforturilor privind asigurarea păcii internaţionale, securităţii globale şi regionale;

- participarea la elaborarea politicilor şi activităţilor vizând apărarea şi securitatea statului;

- participarea la elaborarea propunerilor vizând legislaţia statului în conformitate cu principiile internaţionale;

- participarea la elaborarea principalelor direcţii ale politicii statului privind situaţia cetăţenilor aflaţi peste hotare; elaborarea propunerilor vizând perfecţionarea statutului vis-à-vis de situaţia cetăţenilor aflaţi peste hotare şi a legislaţiei în conformitate cu principiile internaţionale;

- organizarea atât pe teritoriul statului, cât şi peste hotare a activităţii consulare;

- difuzarea informaţiei privind politica externă şi internă a statului peste hotare;

- informarea reprezentanţelor diplomatice de peste hotare despre problemele politicii externe şi interne ale statului;

- asigurarea funcţionării activităţii pe teritoriul statului a reprezentanţelor diplomatice şi consulare.

Fiecare dintre aceste funcţii este îndeplinită de departamentul corespunzător al Ministerului Afacerilor Externe. Astfel, în componenţa Ministerului Afacerilor Externe al Franţei activează trei direcţii: Direcţia pentru probleme politice şi securitate; Direcţia pentru probleme administrative; Direcţia generală pentru colaborare şi dezvoltare informaţională. Fiecare direcţie include, la rândul său, câteva departamente şi secţii. Astfel, direcţia principală, care determină şi promovează politica externă a Franţei – Direcţia pentru probleme politice şi securitate – include următoarele departamente: Departamentul ONU şi al organizaţiilor internaţionale; Departamentul pentru relaţiile cu organizaţiile nonguvernamentale.

Un alt exemplu al particularităţilor structural-funcţionale ale Ministerului Afacerilor Externe poate servi Ministerul Afacerilor Externe al Federaţiei Ruse – organul central federal al puterii executive, care promovează relaţiile externe ale Federaţiei Ruse cu organizaţiile internaţionale şi alte state. În conformitate cu Constituţia Federaţiei Ruse (art.112, 114), legile federale, Decretul Preşedintelui Federaţiei Ruse (din 14 martie 1995, № 27, cu modificările ulterioare din 5 martie şi 31 mai 2000), în componenţa MAE al Rusiei intră: Aparatul Central; reprezentanţele diplomatice şi consulare peste hotare; reprezentanţele Federaţiei Ruse în organizaţiile internaţionale; instituţiile şi organizaţiile instituite cu scopul asigurării funcţionării efective a ministerului. Pe lângă aceste instituţii mai poate fi menţionată şi Academia Diplomatică, Institutul de Stat de Relaţii Internaţionale din Moscova. Ţinând cont de scopurile MAE al FR, structura ministerului este următoarea: aparatul administrativ; departamentele teritoriale; departamentele şi direcţiile funcţionale; departamentele administrativ-gospodăreşti; direcţii şi secţii; secţia suplimentară care asigură condiţiile necesare pentru funcţionarea Aparatului Central al MAE, cât şi direcţiile şi organizaţiile care se află în subordinea acestuia.

Unităţile responsabile de relaţiile Federaţiei Ruse cu alte state sunt departamentele teritoriale. Acestea, la rândul lor, se împart în secţii responsabile de relaţiile cu anumite state. De exemplu, statele europene sunt grupate în patru regiuni, iar de relaţiile cu acestea se ocupă patru departamente corespunzătoare (DE).

Relaţiile cu statele asiatice, de asemenea, sunt reglementate de patru departamente (DA), unul dintre care asigură relaţiile Rusiei cu

Austria, Noua Zeelandă şi statele Oceaniei. La fel, în cadrul MAE al Federaţiei Ruse funcţionează Departamentul Africii (DA) şi Departamentul Orientului Îndepărtat (DOÎ). De relaţiile cu statele continentului american este responsabil Departamentul Nord-American (DNA), iar pentru relaţiile cu America Latină – Departamentul Americii Latine (DAL). Un rol important îl au cele patru departamente responsabile de relaţiile cu statele străine apropiate.

Prezintă interes şi serviciul diplomatic al Statelor Unite ale Americii care diferă de exemplele aduse anterior. Astfel, organul principal, responsabil de relaţiile externe este Departamentul de Stat al SUA. Deşi structura acestuia practic este identică cu cea a Ministerului Afacerilor Externe al altor state, totuşi, acesta are specificul şi particularităţile sale.

Departamentul de Stat al SUA exercită un şir de funcţii politice împreună cu alte instituţii ca Ministerul Apărării, Consiliul Securităţii Naţionale, Agenţia Centrală de Informare, Congresul, aparatul Casei Albe, o parte din ministerele de profil. Toate aceste organe ale puterii şi instituţii sunt capabile nu doar să influenţeze efectiv asupra luării deciziilor de către Preşedintele SUA, dar şi să determine activitatea cadrelor în Departamentul de Stat.

Structura administrativă a Departamentului de Stat al SUA este: Secretarul de Stat; locţiitorul Secretarului de Stat; locţiitorul Secretarului de Stat pentru problemele politice şi economice; locţiitorul locţiitorului Secretarului de Stat responsabil pentru administrare şi consilierul Departamentului de Stat. În subordinea acestui grup se află secretarul executiv şi serviciul de planificare şi coordonare. Din componenţa Departamentului de Stat mai face parte grupul secundar al Secretarului de Stat. Pe lângă acestea mai activează cinci colaboratori ai Departamentului de Stat care coordonează activitatea administraţiei regionale şi teritoriale.

În cadrul acestui departament, de asemenea, activează responsabilul de relaţiile cu statele europene, de relaţiile interne americane, relaţiile cu statele Orientului Apropiat şi al Asiei de Sud, un responsabil de relaţiile cu statele Africii şi al Orientului Îndepărtat. Alţi cinci subalterni ai Secretarului de Stat răspund pentru funcţionarea anumitelor sfere ca relaţiile cu organizaţiile internaţionale, relaţiile economice, problemele învăţământului şi culturii. În cadrul serviciului Secretaru-

lui de Stat activează trimisul pentru probleme speciale, consilierul pentru probleme juridice, directorul general pentru serviciul de frontieră, directorul serviciului pentru probleme ale ştiinţei, directorul biroului pentru probleme ale securităţii, responsabilul special de activitatea secretarului Departamentului de Stat. Pe lângă acestea mai există două direcţii: Direcţia pentru probleme politice şi militare şi Direcţia serviciului special.

Relaţiile externe ale unui stat mai sunt promovate prin intermediul misiunilor sau reprezentanţelor diplomatice. Astfel, misiunea diplomatică desfăşoară o activitate, conţinutul căreia depinde de raporturile existente dintre cele două state, iar fiecare activitate îşi găseşte expresia politico-juridică în funcţiile misiunii diplomatice. În conformitate cu art.3 al Convenţiei de la Viena din 1961, funcţiile misiunii diplomatice constau în următoarele:

a) a reprezenta statul acreditant în statul acreditar;

b) a ocroti în statul acreditar interesele statului acreditant şi ale cetăţenilor săi în limitele admise de dreptul internaţional;

c) a duce tratative cu guvernul statului acreditar;

d) a se informa prin toate mijloacele licite despre condiţiile şi evoluţia evenimentelor din statul acreditant;

e) a promova relaţii de prietenie şi a dezvolta relaţii economice, culturale şi ştiinţifice între statul acreditant şi statul acreditar.

Una dintre cele mai vechi funcţii ale misiunii diplomatice este **funcţia de reprezentare** prin care fiecare membru al corpului diplomatic va reprezenta interesele statului său. Cel mai elementar moment în manifestarea misiunii diplomatice este declinarea identităţii, adică în numele cui îşi desfăşoară ea activitatea.

Şeful misiunii diplomatice reprezintă statul în totalitatea relaţiilor internaţionale nu doar faţă de statul în care a fost acreditat, ci şi faţă de alte state. El reprezintă din punct de vedere juridic statul la care aparţine. În acest context, funcţia de reprezentare a misiunii diplomatice se materializează într-un mod extrem de variat ca, de exemplu, prin participarea la anumite forme ale vieţii publice ale statului acreditar (sărbători naţionale, recepţii) – începând cu expunerea drapelului şi până la participarea şefului misiunii la diverse ceremonii oficiale în acest stat. De asemenea, prin funcţia de reprezentare, misiunea diplomatică reprezintă statul, acţionând în numele statului care este subiect al dreptului internaţional.

O altă funcţie, nu mai puţin importantă a misiunii diplomatice, este cea **a protejării intereselor statului acreditant şi ale cetăţenilor acestuia** (fie că sunt persoane fizice sau juridice). Misiunea diplomatică protejează în statul acreditar interesele statului acreditant şi ale naţionalităţilor acestuia, atunci când ei se află în cadrul frontierelor statului acreditar. În cazul în care subiecţii au fost prejudiciaţi şi nu au posibilitatea unei reparaţii pe căi normale ale justiţiei, ei cer ajutor, iar misiunea are sarcina de a le acorda protecţie. În cazul protecţiei intereselor cetăţenilor propriului stat, funcţia cea mai importantă este de a proteja vieţile şi bunurile acestora, cât şi de a le acorda asistenţa de care au nevoie.

Cel mai eficient mijloc de soluţionare pe cale paşnică a diferitelor probleme şi de apărare a intereselor statului propriu, nu prin negarea intereselor celuilalt stat, ci prin încercarea de a se pune de acord cu acesta, adică prin modalitatea de a găsi un punct comun între interesele celor două state, este **funcţia de negociere** (în acest context, noţiunea de negociere este sinonimă cu cea de diplomaţie). Funcţia de negociere este legată de ideea de înţelegere şi colaborare. Exercitarea funcţiei de negociere a unui tratat este comună pentru părţile contractante, având drept scop soluţionarea stărilor de conflict, neînţelegere, război între două sau mai multe state într-o colaborare sau înţelegere între părţi, conduce la o nouă calitate a relaţiilor interstatale. În teoria şi practica diplomatică este stabilit că şeful misiunii diplomatice are capacitatea de a negocia şi a autentifica un tratat bilateral între statul acreditant şi statul acreditar. Cea mai importantă sarcină a unui reprezentant diplomatic este cea de a explica punctul de vedere şi politica guvernului său şi în a solicita sprijinul statului primitor în probleme de care este preocupat guvernul său.

O bună cunoaştere a situaţiei politice, economice, sociale existente în statul acreditar se datorează **funcţiei de observare şi informare** a statului acreditant. Observarea şi informarea guvernului propriu constituie sarcina esenţială a oricărei misiuni. Promovarea relaţiilor de prietenie, de bună vecinătate şi cooperare dintre state este condiţionată de cunoaşterea şi înţelegerea reciprocă a situaţiei sociale şi politice dintre ţările respective. Observarea îi permite misiunii să se informeze şi să orienteze guvernul statului său, iar pregătirea de rapoarte periodice constituie un mijloc de informare al acestuia. Prin intermediul

raportului, misiunea diplomatică informează guvernul statului său dacă se negociază asupra creării unei alianţe militare; instabilităţii unui regim politic sau lovituri de stat, asupra necesităţii de a primi refugiaţi… Funcţia de informare a misiunii diplomatice constă în urmărirea, studierea, informarea precisă vizând unele aspecte privind statul acreditar cum ar fi: aspectele vieţii interne (politic, economic, social, cultural, juridic); acţiuni ce ţin de politica externă a acestui stat faţă de statele-terţe, influenţa evenimentelor internaţionale asupra politicii interne a statului acreditar; relaţiile care există între statul acreditar şi statul acreditant.

Dezvoltarea relaţiilor de prietenie şi bună înţelegere dintre state în scopul ameliorării colaborării internaţionale revine **funcţiei cooperării internaţionale**. În acest context, misiunea diplomatică are sarcina de a promova, a extinde şi a diversifica relaţiile dintre statul acreditant şi statul acreditar.

2. Particularităţile şi funcţiile serviciului consular

Serviciul consular reprezintă o parte a serviciului diplomatic şi cuprinde instituţiile externe şi subunităţile Aparatului Central al Ministerului de Externe împuternicite să activeze în domeniul consular. Activitatea serviciului consular este reglementată în baza Convenţiei de la Viena cu privire la relaţiile consulare din 1963, acordurilor bilaterale în materie consulară şi legislaţiei naţionale a statului.

Cea mai mare parte a activităţii serviciului consular revine organelor externe ale acestuia. Printre organele externe ale serviciului consular deosebim instituţii specializate ca posturile consulare sau instituţii care, prin structura şi contextul în care îşi desfăşoară activitatea, sunt apte să îndeplinească funcţii consulare (misiunile diplomatice). Postul consular este organul ce are misiunea de promovare şi dezvoltare a relaţiilor consulare. Acestea se împart în mai mult clase, în dependenţă de rangul lor. Astfel, deosebim următoarele posturi consulare: **clasa I** – consulat general; **clasa II** – consulat; **clasa III** – viceconsulat; **clasa IV** – agenţie consulară. Clasa şi rangul postului consular se stabilesc în dependenţă de voinţa statului trimiţător şi sunt supuse aprobării statului de reşedinţă. După natura sa, deosebim posturi

consulare conduse de un funcţionar consular de carieră şi posturi consulare conduse de un funcţionar consular onorific.

Structura internă a unui post consular corespunde importanţei atribuite statului pe teritoriul căruia îşi exercită activitatea sa postul consular. La rândul său, teritoriul de exercitare a funcţiilor unui post consular este denumit în Convenţia de la Viena din 1963 drept circumscripţie consulară. Circumscripţia consulară a unui post consular poate să cuprindă teritoriul unei unităţi teritorial-administrative (oraş, regiune) sau spaţiul întregii ţări. De asemenea, în unele cazuri, un post consular poate să includă prin cumul în circumscripţia sa consulară şi teritoriul unui stat-terţ (art.7 al Convenţiei).

Pentru exercitarea funcţiilor sale, postul consular dispune de local consular prin care se subînţeleg clădirile sau părţile de clădiri şi terenul aferent, care, indiferent în a cui proprietate se află, sunt exclusiv pentru postul consular (art.1 al Convenţiei). Postul consular are dreptul de a amplasa pe localul sediului său scutul cu stema de stat şi inscripţia cu denumirea postului în limba de stat şi cea a statului de reşedinţă. Totodată, acesta poate arbora drapelul de stat pe localul său, pe reşedinţa şefului oficiului şi mijloacele de transport folosite în interes de serviciu, în conformitate cu practica şi regulile statului de reşedinţă.

Personalul postului consular cuprinde următoarele categorii: şef de post consular, funcţionarii consulari, angajaţii consulari, membrii personalului de serviciu. Prin noţiunea *şef de post consular* se înţelege persoana însărcinată să acţioneze în această calitate. Prin noţiunea *funcţionari consulari* se înţelege orice persoană, inclusiv şeful de post consular, însărcinată în această calitate cu exercitarea funcţiilor consulare. Prin noţiunea *angajat consular* se înţelege orice persoană angajată în serviciile administrative sau tehnice ale unui post consular. Prin noţiunea *membru al personalului de serviciu* se înţelege orice persoană afectată serviciului casnic al unui post consular. Prin noţiunea *membrii postului consulari* se înţelege funcţionarii consulari, angajaţii consulari şi membrii personalului de serviciu.

Funcţiile consulare ale posturilor consulare constau în următoarele:

- a proteja în statul de reşedinţă interesele statului trimiţător şi ale cetăţenilor săi, persoane fizice sau juridice, în limitele admise de dreptul internaţional;

- a favoriza dezvoltarea relaţiilor comerciale, economice, culturale şi ştiinţifice între statul trimiţător şi statul de reşedinţă şi a promova în orice alt mod relaţii amicale între ele în cadrul prevederilor legislaţiei internaţionale;
- a se informa, prin toate mijloacele licite, despre condiţiile şi evoluţia activităţii comerciale, economice, culturale şi ştiinţifice a statului de reşedinţă, a face rapoarte în această privinţă către guvernul statului trimiţător şi a da informaţii persoanelor interesate;
- a elibera paşapoarte şi documente de călătorie cetăţenilor statului trimiţător, precum vize şi alte documente corespunzătoare persoanelor care doresc să plece în statul trimiţător;
- a acorda ajutor şi asistenţă cetăţenilor, persoane fizice şi juridice, ai statului trimiţător;
- a acţiona în calitate de notar şi de ofiţer de stare civilă şi a exercita funcţii similare, cât şi unele funcţii de ordin administrativ, în măsura în care legile şi regulamentele statului de reşedinţă nu se opun la aceasta;
- a apăra interesele cetăţenilor statului trimiţător, persoane fizice sau juridice, în succesiunile de pe teritoriul statului de reşedinţă, în conformitate cu legile şi regulamentele statului de reşedinţă;
- a apăra, în limitele fixate de legile şi regulamentele statului de reşedinţă, interesele în faţa tribunalelor sau a altor autorităţi ale statului de reşedinţă;
- a transmite acte judiciare şi extrajudiciare sau a forma comisii rogatorii în conformitate cu acordurile internaţionale în vigoare sau, în lipsa unor asemenea acorduri, în orice mod compatibil cu legile şi regulamentele statului de reşedinţă;
- a exercita drepturile de control şi de inspecţie prevăzute de legile şi regulamentele statului trimiţător asupra navelor maritime şi a navelor fluviale, având naţionalitatea statului trimiţător, şi asupra aeronavelor înmatriculate în acest stat, cât şi asupra echipajelor lor;
- a acorda asistenţă navelor şi aeronavelor, precum şi echipajelor lor, a primi declaraţiile asupra curselor acestor nave, a examina şi a viza documentele de bord şi, fără a prejudicia prerogativele autorităţilor statului de reşedinţă, a face anchete privind incidentele survenite în cursul călătoriei şi a reglementa, în măsura în care legile şi regulamentele statului trimiţător autorizează aceasta, divergenţele de orice natură dintre căpitan, ofiţeri şi marinari;

• a exercita orice alte funcţii încredinţate unui post consular de către statul trimiţător, care nu sunt interzise de legile şi regulamentele statului de reşedinţă sau la care statul de reşedinţă nu se opune, sau care sunt menţionate în acordurile internaţionale în vigoare dintre statul trimiţător şi statul de reşedinţă.

În Republica Moldova activitatea serviciului consular este efectuată de către Departamentul Afaceri Consulare al Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene, consulatele Republicii Moldova peste hotare şi misiunile diplomatice împuternicite cu funcţii consulare. La moment, Republica Moldova are 4 consulate (3 generale) şi 25 de ambasade. Activitatea posturilor consulare ale Republicii Moldova peste hotare este reglementată de Hotărârea Guvernului nr.368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular **(**Monitorul Oficial nr.050 din 11.04.2002) şi alte acte.

În practica internaţională, în scopul asigurării cooperării interstatale, se practică şi instituţia consulatelor onorifice, care activează în conformitate cu documentele standarde semnate de ambele părţi. Astfel, în Republica Moldova activează consulatele onorifice ale Lituaniei, Regatului Haşimit al Iordanului, Regatului Suedez, Republicii Arabe Siria, Republicii Grecia, Republicii Kazahstan, Republicii Kârgâzstan, Republicii Slovacia, Letoniei. Funcţia consulatelor regionale, care deservesc cetăţenii Republicii Moldova, este asigurată de către Reprezentanţa Israelului în Kiev, cât şi de un şir de reprezentanţe diplomatice la Bucureşti.

Practica internaţională demonstrează că relaţiile dintre Uniunea Europeană şi statele care tind spre integrarea în această organizaţie presupun o coordonare permanentă a acţiunilor, atât la nivel politic, cât şi la nivel social, economic, cultural. Astfel, în scopul menţinerii relaţiilor dintre cetăţeni, în vara anului 2007 în Moldova a fost deschis Centrul unic european de eliberare a vizelor.

Centrul primeşte documentele cetăţenilor Republicii Moldova, care doresc să viziteze patru state ale Uniunii Europene, prin intermediul consulatelor Austriei, Ungariei, Slovaciei şi Letoniei aflate la Kiev şi Bucureşti, şi care periodic sosesc la Chişinău. Deşi Centrul a fost oficial deschis la 25 aprilie 2007, cererile pentru eliberarea vizelor puteau fi depuse la ambasada Ungariei de la Chişinău, începând cu 12 aprilie. Deja în mai Centrul a început eliberarea vizelor pentru călătoriile în Republica Daneză, iar din vara aceluiaşi an şi pentru Estonia. Ambasa-

dorul Ungariei, Baier, a afirmat că colaborarea dintre state depinde, în primul rând, de bunăvoinţa tuturor statelor-membre ale Uniunii Europene cointeresate în delegarea consulilor la Chişinău.

Din 2007, odată cu deschiderea Centrului, au fost înregistrate aproximativ 15 mii de cereri cu privire la acordarea vizelor. Însă chiar şi după inaugurarea Centrului, ambasadele Franţei şi Germaniei continuă să ofere vize pentru statele a căror reprezentanţe sunt. Vizele pentru Belgia sunt oferite de către ambasada germană. Centrul unic pentru acordarea vizelor a Uniunii Europene, pe lângă ambasada Republicii Ungare, în corespundere cu regulile comune ale zonei Schenghen, încheie acorduri cu alte state-membre ale UE privind acordarea vizelor.

Elementul principal al acestor acorduri constă în eliberarea vizelor de tipul A, B şi C pe o perioadă de până la 90 de zile în următoarele state: Austria, Estonia, Luxemburg, Slovacia, Suedia şi Ungaria. Începând cu 1 ianuarie 2010, la Chişinău pot fi eliberate vize în Regatul Ţărilor de Jos şi Grecia. Până în prezent serviciile acestora se prestau de către consulatele de la Odesa.

Noul cod de vize al Uniunii Europene a intrat în vigoare la 5 aprilie 2010. Documentul include norme legislative care reglementează luarea de decizii cu privire la problemele de eliberare a vizelor. Codul asigură un nivel transparent, întăreşte stabilitatea legislativă şi condiţiile unei atitudini egale faţă de toţi cetăţenii care depun cereri, referitor la acordarea vizelor Schenghen; concordează regulile şi practica statelor din spaţiul Schenghen (22 de state-membre ale UE şi 3 state asociate), care promovează în comun politica de acordare a vizelor.

Noile norme lărgesc aria categoriilor de cetăţeni care sunt scutiţi de achitarea plăţii pentru vize. Astfel, persoanele în vârstă până la 25 de ani, care doresc să facă studii, se deplasează pentru activităţi sportive şi culturale, de asemenea, beneficiază de facilităţi în cazul perfectării vizelor pentru copii.

Noul cod include trei tipuri de vize: pe o durată scurtă (până la 90 de zile de aflare în ţară pe parcursul unei jumătăţi de an); de tranzit (sunt eliberate la aeroport) şi pe o durată lungă. Vizele pe o durată lungă (până la 180 de zile pe parcursul anului) rămân a fi prerogativa guvernelor naţionale şi se echivalează cu permisul de şedere.

De facto, deţinătorul vizei pe termen lung obţine dreptul să se deplaseze prin întreaga zonă Schenghen. Cu atât mai mult, în caz dacă

persoana poate să-şi confirme necesitatea călătoriilor multiple, iar consulatul îl consideră persoană de încredere, acestuia i se poate elibera o viză multiplă pe o durată mai mare.

Nou este faptul că Codul de vize solicită consulatelor răspunsuri motivate cu privire la cauzele refuzului în cazul înaintării cererii de eliberare a vizelor. De asemenea, acordă cetăţenilor dreptul la apelare, în caz de răspuns negativ. Însă motivarea răspunsurilor şi procedura apelării va intra în vigoare doar din 5 aprilie 2011. Nouă este şi procedura obligatorie de luare a amprentelor digitale în ambasadele statelor UE. Însă o asemenea procedură intră în vigoare doar din momentul aplicării într-o anumită regiune a Sistemului Informaţional de Vize (SIV) care, treptat, va fi implementat până când nu va include toate consulatele UE. Primele trei regiuni, în care va fi aplicat SIV, vor fi Africa de Nord, Orientul Apropiat şi regiunea Golfului Persic.

De asemenea, Codul mai introduce noi cerinţe cu privire la paşapoartele eliberate persoanei pentru acordarea vizei Schenghen. În primul rând, paşaportul trebuie să fie eliberat pe o perioadă de zece ani. Cererea pentru eliberarea vizei, care nu corespunde cerinţelor, poate fi acceptată doar în cazuri excepţionale, din motive umanitare, sau cauze ce reflectă interesele naţionale. În al doilea rând, paşaportul trebuie să conţină nu mai puţin de două foi libere, destinate vizelor. Şi în cel de-al treilea rând, termenul de valabilitate a paşaportului trebuie să depăşească data ieşirii de pe teritoriul statului-membru al UE de către persoana străină, nu mai puţin de trei luni [5].

Noul Cod de vize este avantajos pentru toţi doritorii de a obţine vize în UE şi în particular statele vecine, aşa ca Republica Moldova. Acordul Moldova–UE cu privire la facilitarea de acordare a vizelor presupune retragerea unor norme ale Codului de vize, care se referă la crearea unor condiţii mai avantajoase (de exemplu, viza la un preţ de 35 euro şi nu de 60; eliberarea de vize unei categorii de cetăţeni, facilităţi pentru cerinţele faţă de documente, timpul pentru convorbire – 10 zile, şi nu 15).

Un alt exemplu atestat în practica consulară este hotărârea SUA de a elibera vize cetăţenilor greci, fapt susţinut de Comisia Europeană, care cheamă Washingtonul să procedeze la fel şi cu cetăţenii celor patru state ale UE: Cipru, Bulgaria, Polonia şi România. E remarcabil faptul că luarea unor asemenea decizii este consecinţa unei enorme munci efectuate de către serviciile respective şi care presupun anumite condiţii.

Astfel, ca urmare a celor doi ani de negocieri, Greciei i-a fost acordat regim liber în scopul ca ţara să-şi asigure securitatea zborurilor aeronavelor, colectarea informaţiei vizând datele despre pasageri şi transmiterea lor autorităţilor americane. Ţinând cont de seriozitatea luării deciziilor de acest gen, analitic, se consideră că România, puţin probabil că va adera la programul fără vize în timpul apropiat, mai ţinând cont şi de faptul că în ţară nivelul refuzurilor de acordare a vizelor este 26,3%, iar cel de obţinere a vizelor în SUA este de 3%.

Actualmente, în condiţiile diversificării relaţiilor interstatale, rolul serviciului diplomatic este incontestabil. Din acest considerent se impune obiectiv coordonarea eforturilor tuturor statelor privind perfecţionarea şi explorarea la maximum a serviciilor oferite de serviciul diplomatic pentru atingerea intereselor supreme: asigurarea păcii şi securităţii internaţionale, prevenirea şi combaterea terorismului, apărarea drepturilor şi libertăţilor omului.

3. Structura şi funcţiile Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova

Declararea suveranităţii şi independenţei Republicii Moldova a acordat ţării calitatea de subiect al dreptului internaţional, ceea ce a impus reorganizarea şi formarea instituţiilor de stat abilitate cu sarcina de promovare a politicii externe, întreţinerea şi dezvoltarea relaţiilor diplomatice cu alte state şi instituţii internaţionale. Locul central în acest proces i-a revenit serviciului diplomatic al Republicii Moldova.

Potrivit statutului său, serviciul diplomatic reprezintă activitatea instituţiilor diplomatice şi consulare ale Republicii Moldova în ansamblul lor şi a personalului angajat în aceste instituţii, abilitate să promoveze politica externă a Republicii Moldova, inclusiv relaţiile ei economice externe şi raporturile cu statele lumii şi organismele internaţionale, atât în cadrul frontierelor sale, cât şi în afara lor. Activitatea serviciului este reglementată de un set de legi şi acte normative printre care pot fi enumerate: Constituţia Republicii Moldova, Legea cu privire la Serviciul diplomatic, Regulamentul Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene (MAE IE), Regulamentul cu privire la

activitatea misiunilor diplomatice, Statutul consular, acorduri şi tratate internaţionale la care Moldova este parte.

Legea cu privire la Serviciul diplomatic stabileşte: obiectivele şi funcţiile acestuia; principiile de funcţionare şi dotarea materială a instituţiilor diplomatice; structura personalului, condiţiile de angajare şi rechemare din postul diplomatic; rangurile diplomatice; drepturile şi obligaţiile persoanelor angajate în posturi diplomatice; salarizarea şi garanţiile sociale. Adoptarea respectivei legi în 2001 a constituit un pas important în procesul de formare în Republica Moldova a unui serviciu diplomatic profesionist, cu un statut juridic special în cadrul ierarhiei instituţiilor serviciului public.

La rândul său, *Regulamentul Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene* stipulează mandatul, sarcinile şi procesul de organizare a activităţii ministerului. *Regulamentul cu privire la activitatea misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova* reglementează locul acestora în sistemul instituţiilor serviciului diplomatic, sarcinile de bază, structura şi organizarea funcţionării misiunilor diplomatice.

Un alt act normativ important pentru activitatea structurilor subordonate Ministerului de Externe şi Integrării Europene reprezintă *Statutul consular*. Statutul consular stabileşte organizarea activităţilor oficiilor consulare, exercitarea funcţiilor consulare, precum şi delimitează statutul consulilor onorifici.

Înfiinţat la începutul anilor ’90 ai secolului trecut, sistemul instituţiilor serviciului diplomatic moldovenesc a traversat mai multe etape de reorganizare esenţiale, fapt condiţionat de adaptarea acestuia la realităţile timpului. La moment acesta încadrează următoarele structuri: MAE IE, cu un statut central în sistemul ierarhic al serviciului diplomatic şi serviciul extern (misiunile diplomatice, inclusiv reprezentanţele permanente de pe lângă organismele internaţionale, delegaţiile şi misiunile ad-hoc; oficiile consulare).

Actuala structură organizatorică a ministerului a fost stabilită în cadrul implementării reformei Administraţiei Publice Centrale a MAE IE în perioada 2006-2008 şi constă din Aparatul Central şi serviciul exterior. Aparatul Central al MAE IE prevede următoarea structură: Cabinetul viceprim-ministrului, ministrului afacerilor externe şi integrării europene, cu 3 direcţii subordonate; 6 departamente (care cuprind direcţii generale şi secţii subordonate acestora) şi 5 direcţii

autonome. Conducerea ministerului este exercitată de către viceprim-ministrul, ministrul afacerilor externe şi integrării europene şi doi viceminiştri. În cadrul ministerului funcţionează Colegiul, alcătuit din 12 persoane, dintre care 2 reprezintă guvernul. Componenţa nominală a Colegiului este aprobată prin hotărâre de guvern (Anexa *Structura MAE IE*).

Serviciul extern al MAE IE încadrează misiunile diplomatice şi consulare, structura şi efectivul-limită de personal care variază de la stat la stat şi se aprobă prin hotărâre de guvern. De regulă, misiunea este constituită din şeful misiunii, membrii personalului diplomatic şi consular, administrativ-tehnic şi de serviciu. Personalul diplomatic şi consular al misiunii, în funcţie de statele de personal aprobate, este format din şeful misiunii, ministrul consilier, consilier, secretarul I, consul, secretarul II, viceconsul, secretarul III, ataşat, agent consular, referent. Membrii personalului administrativ-tehnic şi de serviciu, în funcţie de statele de personal aprobate şi angajarea acestora în serviciul tehnico-administrativ sunt: directorul administrativ, colaboratorii cancelariei, serviciului de evidenţă contabilă, administratorul-şofer, şoferul. Misiunea îşi desfăşoară activitatea în următoarele direcţii de bază: politică externă, politică internă, relaţii bilaterale, activitatea economică, tehnică şi ştiinţifică, mass-media şi cultură, consulară. Fiecare membru al personalului misiunii deţine un sector de răspundere stabilit în fişele postului (obligaţiunile funcţionale) de către şeful misiunii, ţinând cont de funcţia, gradul de calificare, experienţa diplomatică etc. Şeful misiunii este numit sau rechemat în post de către Preşedintele Republicii Moldova la propunerea guvernului. Consulul general este desemnat şi rechemat de către guvern la propunerea ministrului afacerilor externe. Şefii celorlalte oficii consulare sunt numiţi şi rechemaţi din funcţie de către ministrul afacerilor externe. Termenul de aflare în post a şefului misiunii este de 4 ani. În cazul celorlalţi membri ai personalului diplomatic şi administrativ-tehnic, termenul nu poate depăşi 3 ani. În prezent, Republica Moldova are deschise peste hotare 25 de ambasade, 4 reprezentanţe permanente pe lângă organizaţiile internaţionale şi 4 consulate (dintre care 3 consulate generale).

În scopul promovării politicii externe a Republicii Moldova, serviciul diplomatic are următoarele obiective generale:

- promovarea politicii externe, în general, şi a relaţiilor comerciale şi economice externe, în particular;
- reprezentarea şi apărarea pe plan extern a intereselor naţionale ale Republicii Moldova;
- protejarea drepturilor suverane ale Republicii Moldova în relaţiile internaţionale;
- protejarea drepturilor şi intereselor Republicii Moldova, ale cetăţenilor săi (persoane fizice şi juridice) potrivit practicii internaţionale şi în limitele admise de normele şi principiile dreptului internaţional;
- promovarea relaţiilor bilaterale şi multilaterale politice, comerciale, economice, culturale şi ştiinţifice ale Republicii Moldova cu statele lumii, reglementarea unor eventuale probleme politico-juridice cu aceste state;
- formarea capacităţilor diplomatice necesare pentru a anticipa, a acţiona şi a reacţiona la evenimentele internaţionale care ar fi în măsură să afecteze interesele Republicii Moldova;
- asigurarea coerenţei şi unităţii activităţilor Republicii Moldova pe plan extern;
- promovarea unei imagini favorabile a Republicii Moldova peste hotare;
- respectarea şi dezvoltarea în continuare a dreptului internaţional;
- respectarea drepturilor omului ca bază a oricărei societăţi umane;
- realizarea, prin metode şi mijloace diplomatice, a activităţilor specifice privind asigurarea păcii şi securităţii mondiale şi regionale.

Funcţiile de bază ale instituţiilor serviciului diplomatic:

- elaborarea şi realizarea concepţiilor, strategiilor şi direcţiilor de bază ale politicii externe a Republicii Moldova;
- coordonarea în exclusivitate a activităţii autorităţilor centrale de specialitate şi a altor autorităţi publice ale Republicii Moldova pentru asigurarea promovării unei politici unice în domeniul relaţiilor internaţionale;
- analiza situaţiei politice şi economice din lume, a politicii externe şi interne a statelor străine, a activităţii organismelor internaţionale;

- informarea autorităţilor publice ale Republicii Moldova, în funcţie de competenţa lor, despre evenimentele internaţionale relevante pentru ţară;
- acordarea de asistenţă şi protecţie cetăţenilor Republicii Moldova, persoane fizice şi juridice, aflaţi peste hotare, în limitele prevăzute de dreptul internaţional;
- reprezentarea Republicii Moldova în relaţiile ei cu alte state şi cu organismele internaţionale;
- organizarea şi participarea la negocieri în vederea încheierii tratatelor internaţionale cu alte state şi cu organismele internaţionale;
- contribuirea la funcţionarea liberă a misiunilor diplomatice şi consulare străine pe teritoriul Republicii Moldova, precum şi asigurarea controlului asupra respectării privilegiilor şi imunităţilor diplomatice şi consulare ale acestora;
- asigurarea depozitării, înregistrării, evidenţei şi păstrării tratatelor internaţionale ale Republicii Moldova;
- asigurarea protocolului de stat;
- întreprinderea de acţiuni pentru respectarea, elaborarea şi iniţierea modificării legislaţiei naţionale privind activitatea externă, generalizarea practicii de aplicare a acesteia;
- instruirea şi perfecţionarea profesională a personalului instituţiilor serviciului diplomatic;
- îndeplinirea altor funcţii prevăzute de legislaţie.

Instituţiile serviciului diplomatic exercită funcţiile consulare stipulate în Statutul consular, aprobat de guvern.

În Republica Moldova activitatea serviciului consular se efectuează prin intermediul Departamentelor Externe şi Integrării Europene, a consulatelor Republicii Moldova peste hotare (Consulatul Republicii Moldova la Frankfurt, Germania; Consulatul Republicii Moldova la Bologna, Italia; Consulatul Republicii Moldova la Istanbul, Republica Turcă; Consulatul Moldovei la Odesa, Ucraina) şi misiunile diplomatice, acreditate cu funcţii consulare (25 de ambasade). Activitatea reprezentanţelor consulare a Republicii Moldova peste hotare este reglementată de Hotărârea Guvernului cu privire la statutul consular şi alte acte normative.

Subiecte pentru autoevaluare:

1. Definiţi noţiunea de „serviciu diplomatic”.
2. Determinaţi funcţiile misiunii diplomatice.
3. Determinaţi principalele departamente şi funcţii ale MAE IE al RM.
4. Determinaţi structura şi funcţiile serviciului consular şi particularităţile acestuia în Republica Moldova.
5. Caracterizaţi particularităţile regimului de viză UE–RM.

Tematica lucrului individual/cercetări în grup:

1. Faceţi schema structurii Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova.
2. Comparaţi structura Ministerului Afacerilor Externe al SUA, Franţei şi Federaţiei Ruse.
3. Determinaţi deosebirile şi asemănările funcţiilor MAE IE al Republicii Moldova şi cel al Federaţiei Ruse, al Franţei şi SUA.
4. Determinaţi rolul MAE IE al Republicii Moldova în promovarea politicii externe.

Bibliografie selectivă:

1. Hotărârea Guvernului nr.761-XV din 27.12.2001. cu privire la serviciul diplomatic//Monitorul Oficial nr.20/80 din 02.02.2002.
2. Hotărârea Guvernului nr.744 din 29.06.2007 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la activitatea misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova//Monitorul Oficial nr.94-97 din 06.07.2007.
3. Hotărârea Guvernului nr.368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular//Monitorul Oficial nr.050 din 11.04.2002.
4. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.1156 din 04.11.2005 cu privire la aprobarea Regulamentului Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene//Monitorul Oficial nr.151 din 11.11.2005.
5. Noul cod al regimului de vize va intra în vigoare la 5 aprilie 2011, http://www.belta.by/ru/main news other?id=511426.

Capitolul IV

DIN ISTORIA SERVICIULUI DIPLOMATIC AL MOLDOVEI

Istoria demonstrează că diferite comunităţi sociale care interacţionează pe arena internaţională au fost cointeresate de faptul că fluctuaţia economică şi culturală dintre state şi cetăţeni, procesele politice şi sociale care ies în afara hotarelor interstatale, colaborarea şi conflictele şi chiar războaiele să fie determinate în corespundere cu anumite reguli care reglementează problemele în acest domeniu. În acest context, un rol deosebit îi revine diplomaţiei în relaţiile internaţionale.

1. Geneza diplomaţiei statului moldovenesc (secolele XIV-XVII).
2. Diplomaţia moldovenească în contextul confruntărilor dintre Marile Puteri în secolele XVIII–XIX.
3. Serviciul diplomatic al Republicii Moldova: istorie şi contemporaneitate.

1. Geneza diplomaţiei statului moldovenesc (secolele XIV–XVII)

Premisele favorabile întemeierii statului moldovenesc au apărut către mijlocul secolului al XIV-lea, la aceasta contribuind o serie de factori interni şi externi. Cronicile moldoveneşti, ca şi cele ungureşti, leagă constituirea Voievodatului Moldovei de legenda lui Dragoş. Acesta ar fi venit din Ţara Maramureşului în timpul vânătorii unui bour la est de Carpaţi, unde, în valea râului Moldova, a „descălecat” în jurul anului 1359 în Ţara Moldovei.

O a doua etapă în constituirea statului medieval moldovenesc este legată de numele voievodului maramureşean Bogdan care a venit în Moldova între anii 1360-1365, reuşind să îndepărteze familia Dragoşeştilor de la conducerea teritoriului extracarpatic. Prin această acţiune a lui Bogdan a fost înlăturată şi suzeranitatea maghiară, Voievodatul Moldovei devenind stat independent. Bogdan I izbuteşte, prin urmare, să-şi atingă obiectivul de a elibera Moldova de sub dominaţia

maghiară şi de a întemeia aici o domnie, un stat, o dinastie. Începând din acest moment, Principatul Moldovei se va afirma printre ţările învecinate ale Europei şi îşi va afla locul în relaţiile internaţionale.

Dezvoltarea ca stat a Moldovei s-a datorat în mare măsură abilităţii şi talentului unor domnitori de vază, care au ştiut să îmbine arta negocierilor cu arta militară în vederea asigurării existenţei statalităţii moldoveneşti, ameninţată întotdeauna de vecini mai puternici, dornici de câştiguri teritoriale. Printre aceşti iluştri înaintaşi se regăsesc, alături de Bogdan I Întemeietorul, demnii săi urmaşi din neamul Muşatinilor – Petru I Muşat, în timpul căruia Ţara Moldovei a ajuns să se întindă „de la munte până la mare", Alexandru cel Bun, care a reuşit să asigure bunăstarea şi prosperitatea ţării pe plan intern şi liniştea la hotare pentru mai bine de treizeci de ani, şi bineînţeles – Ştefan cel Mare – cel mai de vază domnitor, strateg şi ilustru diplomat pe care l-a avut Moldova vreodată.

Prezenţa primelor instituţii diplomatice moldoveneşti a fost atestată practic din momentul întemeierii statului. Dezvoltarea diplomaţiei moldoveneşti este legată în această perioadă şi de situaţia specifică a Ţării Moldovei, independenţa căreia era serios ameninţată de vecini puternici precum Regatul Maghiar şi Statul Polon. Întrucât statele menţionate reprezentau factorii de bază ce determinau situaţia internaţională în regiune, Moldova se putea încadra în activitatea internaţională doar integrându-se în această regiune pentru a-şi putea păstra independenţa folosind disensiunile dintre ele.

Politica externă era centralizată în mâinile domnitorului, rolul acestuia fiind tot atât de important şi în planul politicii interne. Mărturie în acest sens este şi ceremonialul încoronării voievozilor, cel mai important ceremonial în epoca medievală şi moment de referinţă pentru asumarea puterii politice şi militare a conducătorului statului. În ceea ce priveşte politica externă, domnitorul avea dreptul de a declara război şi de a încheia pace. Însă, valabilitatea actelor de natură externă a statului era condiţionată şi de aprobarea lor de către marii boieri.

Iată de ce, încă de la început s-a impus necesitatea unui dregător care să se ocupe de problemele diplomaţiei statului şi acesta a fost *postelnicul***,** el fiind cel care avea atribuţii referitoare la problemele de protocol, primea trimişii străini şi era trimis, la rândul său, deseori în solii.

Deşi între secolul al XIV-lea şi primele decenii ale sec. al XVI-lea Moldova era în plan extern un stat aflat sub regimul de suzeranitate al unei mari puteri europene (Poloniei, Ungariei sau, din 1486, a Turciei), fapt soldat uneori cu încălcarea într-o anumită măsură a suveranităţii statului moldovenesc, acesta din urmă a fost, în general, un stat european independent. În această perioadă, diplomaţia moldovenească s-a putut afirma şi ea ca o activitate independentă, contribuind în mod esenţial la consolidarea şi centralizarea statului.

Până la instaurarea suzeranităţii otomane, Moldova a avut legături diplomatice cu numeroase ţări, precum Ungaria, Lituania, Polonia, celelalte două ţări române, cnezatul Moscovei, statele de la sud de Dunăre şi cele din vestul Europei. În perioada Evului mediu, statutul internaţional al Moldovei s-a bazat şi pe încheierea unui mare număr de tratate şi convenţii cu statele vecine sau mai îndepărtate, între care se stabileau raporturi politico-diplomatice şi militare, acorduri comerciale, convenţii de extrădare etc. În cazul relaţiilor cu statele vecine, Moldova, cel puţin în perioada Evului mediu clasic, s-a străduit să obţină întotdeauna prevederi şi clauze favorabile, iar discuţiile celor numiţi în acest post, cu reprezentanţii altui stat, vizau cele mai sensibile şi detaliate aspecte. Stabilirea frontierei şi neacceptarea pretendenţilor la tron se enumerau printre cele mai discutate teme. De asemenea, în relaţiile cu Polonia, un subiect mereu prezent, dar şi foarte sensibil, l-a reprezentat statutul Pocuţiei, iar cel cu Ungaria – frontiera pe linia Carpaţilor, posesiunile din Transilvania şi relaţiile comerciale cu marile târguri. Asigurarea intereselor economice ale ţării juca un rol important printre scopurile urmărite de diplomaţia moldovenească în relaţiile cu alte state. Legăturile internaţionale de natură economică presupuneau intervenţii privind autorizarea importării anumitelor mărfuri, procese privind interesele negustorilor, cereri de extrădare, acordarea unor privilegii comerciale negustorilor străini etc.

Indiferent însă de context sau subiect, ansamblul discuţiilor şi tratativelor purtate cu alte state de diplomaţii moldoveni dovedeau responsabilitate, cunoaşterea realităţii şi a cutumelor, abilitatea diplomatică şi nu rareori chiar o viziune remarcabilă asupra viitorului relaţiilor cu alte state.

Un alt aspect important al relaţiilor cu alte state l-a constituit în această perioadă şi transmiterea de informaţii mai ales referitor la

planurile şi evenimentele din Imperiul Otoman, care după victoriile susţinute asupra creştinilor în bătăliile de la Varna (1444) şi Kosovo (1448) a determinat schimbarea definitivă a raportului de forţă în Europa de Sud-Est în favoarea sa.

Ştefan cel Mare a fost cel mai de vază domnitor al Moldovei nu doar din secolul al XV-lea, ci şi din întreaga sa istorie. El a conştientizat cu luciditate rolul care îi revenea ţării sale în lupta antiotomană, numind-o „poarta creştinătăţii", iar solii săi au depus eforturi considerabile pentru a-i face pe mai marii vremii să înţeleagă că „dacă ea va fi pierdută... atunci toată creştinătatea va fi în mare primejdie". Este cert că acţiunile militare ale lui Ştefan împotriva turcilor au contribuit în mare măsură la stăvilirea expansiunii acestora spre centrul şi vestul continentului. Totuşi, mai presus de lupta pentru creştinism a fost dorinţa de a apăra independenţa şi integritatea ţării sale şi el a reuşit, atunci când nu a mai avut posibilitatea de a înfrunta Poarta, să obţină de la turci recunoaşterea şi garantarea drepturilor de existenţă ale ţării, amânând includerea acesteia din urmă în sistemul de dominaţie a Imperiului Otoman.

În general, diplomaţia practicată de domnitorii Moldovei în perioada de până la instaurarea suzeranităţii otomane a fost una de anvergură, iar sistemele lor de alianţă nu au fost cu nimic mai prejos decât cele ale conducătorilor altor state europene, bazându-se pe o abilă şi flexibilă politică de echilibru şi contribuind la asigurarea intereselor ţării.

Către începutul secolului al XVI-lea, se declanşează o nouă etapă în istoria statului moldovenesc – cea a atragerii consecvente a ţării în sfera de influenţă otomană (1512–1538). Aşadar, în primele decenii ale secolului al XVI-lea are loc consolidarea juridică a influenţei politico-militare turceşti a Imperiului Otoman, se impun relaţii de vasalitate a Ţării Moldovei faţă de Poartă. Această dependenţă are însă un caracter formal: domnitorii moldoveni şi-au păstrat drepturile suverane în interiorul ţării, cât şi dreptul de a încheia tratate de pace şi de alianţe cu alte ţări. Totuşi, dependenţa Moldovei faţă de Poartă începe să crească. Astfel, domnii îşi pierd treptat dreptul de a declara război şi a încheia pace cu alte state fără acordul Porţii, de a bate moneda proprie, plata tributului crescând considerabil faţă de secolul al XV-lea.

După campania otomanilor din 1538, în raporturile Moldovei cu Poarta otomană intervin schimbări fundamentale legate de trecerea de

la suzeranitatea formală şi protectoare a ţării la suzeranitatea efectivă şi restrictivă a turcilor asupra sa. Deşi ţara nu este transformată în paşalâc, se formează precedentul numirii domnului de către Poartă şi a învestirii domnilor de către sultan, creşte numărul dărilor oficiale şi neoficiale faţă de Imperiu, se impune necesitatea trimiterii ostaticilor la Istanbul etc. De acum înainte activitatea domnilor va fi supravegheată de un detaşament de ieniceri, ceea ce trebuia să-i limiteze pe aceştia în promovarea politicii externe şi să confirme dependenţa ţării faţă de sultan. Perioada anilor 1538-1711 este apreciată ca epoca stabilirii definitive a dominaţiei politice, economice şi militare a Turciei asupra Moldovei.

Instaurarea suzeranităţii otomane a determinat şi apariţia diplomaţilor cu un caracter permanent – capuchehaie – agenţi acreditaţi de domni pe lângă Poartă. Aceşti agenţi erau aleşi cu grijă de domnitori dată fiind importanţa misiunii lor. Ei „aveau în subordine secretari, tălmaci, ceauşi, precum şi un personal de pază". Totuşi, situaţia capuchehaielor era una destul de dificilă, întrucât atunci când turcii se îndoiau de fidelitatea domnitorilor, viaţa lor era în pericol. În afară de capuchehaie acreditaţi pe lângă Poartă, în perioada dominaţiei otomane au mai existat şi reprezentanţi oficioşi ai Moldovei peste hotarele Imperiului Otoman, spre exemplu, în Polonia sau Austria. Aceşti agenţi toleraţi de turci aveau, de regulă, misiunea de a colecta informaţii folositoare Porţii otomane, dar de cele mai deseori activitatea lor, mai ales începând din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, facilita desfăşurarea în paralel a unei activităţi diplomatice independente. În consecinţă, nu putem afirma că odată cu instaurarea suzeranităţii otomane, activitatea diplomaţiei moldoveneşti a încetat sau s-a limitat doar la promovarea politicii şi intereselor Porţii otomane. Neoficial, instituţiile diplomatice moldoveneşti au continuat să joace, prin intermediul diplomaţiei secrete, un rol important în istoria sud-estului Europei.

2. Diplomaţia moldovenească în contextul confruntărilor dintre Marile Puteri în secolele XVIII-XIX

La finele secolului al XVII-lea–începutul secolului al XVIII-lea, în Principate au loc schimbări esenţiale sociale şi economice în sens

negativ. Spaţiul cronologic dinte anii 1711 şi 1812 (etapa fanariotă) include atingerea punctului culminant de către influenţa turcească şi transformarea statutului de independenţă a Moldovei în unul ficţional. În acelaşi timp, mai ales din a doua jumătate a acestui secol, Moldova se va transforma într-un teatru al confruntărilor dintre marile puteri europene, în special, dintre Rusia şi Turcia.

După campania la Prut a lui Petru I, care a finalizat cu înfrângerea armatelor moldo-ruse la Stănileşti (iulie 1711) şi plecarea armatelor ruse din Moldova, Poarta a luat o serie de măsuri cu caracter politico-militar, străduindu-se să evite pe viitor încercările Principatului de a se elibera cu ajutorul Rusiei.

O măsură politică serioasă în acest sens a constituit-o schimbarea ordinii numirii domnitorilor. Din anul 1711, în Moldova şi, 1716, în Ţara Românească, sultanul a decis să nu mai încredinţeze tronurile Principatelor domnitorilor pământeni, ci să numească direct doar persoane ce făceau parte din mediul grecilor fanarioţi din Istanbul, mulţi dintre care şi-au dovedit loialitatea în calitate de dragomani ai Porţii. Noul sistem de guvernare a fost numit în literatura istorică "turco-fanariot" şi a fiinţat până la 1821.

Creşterea dependenţei Moldovei faţă de Poartă s-a răsfrânt şi asupra situaţiei sale internaţionale. Deşi nu au avut loc schimbări oficiale în statutul de politică externă a ţării, activitatea domnitorilor în relaţiile internaţionale se deosebea de perioada precedentă, fanarioţii slujind cu credinţă intereselor Porţii şi refuzând să intre în coaliţiile antiotomane. Acest lucru a determinat ca boierimea locală, mai ales în condiţiile crizei crescânde a Imperiului Otoman, să preia iniţiativa participării la lupta antiotomană alături de puterile creştine din zonă. Astfel, către a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, se activizează acţiunile diplomatice în vederea înlăturării dominaţiei otomane, cu ajutorul celor două mari imperii limitrofe, Rusia şi Austria, tratatul de la Kuciuk-Kainargi (1774) fiind semnificativ în acest sens prin consecinţele sale pentru ambele Principate. În urma tratatului respectiv, Moldova şi Ţara Românească şi-au îmbunătăţit statutul politico-juridic în cadrul Imperiului Otoman, printre cele mai importante prevederi enumerându-se revenirea principatelor la statutul de sub sultanul Mehmed al IV-lea: să aibă la Constantinopol consuli naţionali, miniştrii Rusiei să poată interveni pe lângă Poartă în favoarea Principatelor etc[3].

Datorită creşterii rolului Principatelor în politica Marilor Puteri, către anii '80-'90 ai secolului al XVIII-lea, acestea din urmă sunt cointeresate să-şi consolideze influenţa, lucru ce se va înfăptui mai ales prin intermediul deschiderii consulatelor proprii în Moldova şi Muntenia. Înfiinţarea consulatelor străine (Rusia – 1779-1782; Austria – 1783; Franţa – 1795; Prusia – 1798; Marea Britanie – 1803) va spori posibilitatea de lărgire a orizontului politic al domnitorilor şi boierimii locale interesaţi în emanciparea politică a ţării de sub suzeranitatea otomană şi protectoratul rusesc (instituit la 1774 prin tratatul de la Kuciuk-Kainargi). Consulatele străine s-au implicat adânc în activitatea Principatelor, cu importante consecinţe de ordin economic, politic şi social. Deşi prezenţa lor aici a servit şi intereselor naţionale ale Principatelor, acest lucru s-a făcut doar în măsura în care atare activitate corespundea politicii promovate de statele respective în Balcani. În acelaşi timp, amestecul consulilor în viaţa internă a Principatelor şi crearea prin intermediul jurisdicţiei consulare a unui adevărat „stat în stat" aducea prejudicii intereselor naţionale, mai ales în dezvoltarea social-economică. Cu toate acestea, trebuie accentuat că înfiinţarea consulatelor străine a însemnat mai ales o recunoaştere a autonomiei Principatelor, iar reprezentanţii marilor puteri acreditaţi aici au făcut să crească interesul acestor puteri şi al opiniei publice europene privind soarta Moldovei şi Ţării Româneşti.

Lărgirea contactelor politice ale Principatelor cu alte ţări occidentale se afla într-o corelaţie directă cu procesele ce aveau loc pe arena internaţională, cu schimbarea raportului de forţe din Europa. Este vorba, pe de o parte, despre dispariţia Poloniei de pe harta politică a Europei şi de războaiele napoleoniene, pe de altă parte, în timpul cărora N. Bonaparte distrugea, în urma cuceririi statelor europene, feudalismul perimat: răsturna regimurile medievale, abroga privilegiile nobiliare şi cele bisericeşti, elibera ţăranii de sub iobăgie, introducând în ele Codul său civil.

Începutul secolului al XIX-lea a fost marcat de o rivalitate franco-rusă deosebit de dură în cadrul luptelor coaliţiilor antifranceze. În condiţiile succeselor obţinute de Napoleon împotriva coaliţiei a III-a antifranceze şi a dificultăţilor formării celei de-a patra, a presiunii diplomatice şi militare crescânde a Parisului şi mai ales a contradicţiilor dintre Imperiul Otoman, pe de o parte, şi Austria,

Anglia şi Rusia, pe de altă parte, a avut loc o schimbare cardinală în politica Porţii. Unul dintre scopurile de bază l-a constituit eliminarea influenţei Rusiei şi restabilirea autorităţii nelimitate a sultanului în Principate. În consecinţă, Poarta va înlocui fără acordul Rusiei domnitorii Moldovei şi Munteniei. Negocierile iniţiate de Rusia în vederea restabilirii statutului Principatelor nu au avut succes, fapt ce a determinat izbucnirea războiului ruso-turc dintre anii 1806–1812, care s-a sfârşit cu anexarea Basarabiei (Moldova din stânga Prutului) la Rusia în urma păcii de la Bucureşti (16 mai 1812).

Basarabia în cadrul Imperiului ţarist a avut iniţial statut de regiune autonomă (1813–1873) cu reducerea treptată a drepturilor, iar din 1873 – de simplă gubernie rusească. În aceste condiţii, nu putem vorbi, bineînţeles, de existenţa unei activităţi diplomatice de oricare natură ar fi fost aceasta.

3. Serviciul diplomatic al Republicii Moldova: istorie şi contemporaneitate

În urma revoluţiei ruse din februarie 1917, o serie de naţiuni şi popoare din cadrul Imperiului Rus au început lupta pentru autodeterminare naţională şi statală. La 2 decembrie 1917 Basarabia a fost proclamată de organul legislativ suprem al regiunii *Sfatul Ţării* Republică Democratică Moldovenească. Iniţial, în componenţa Republicii Federative Ruse, iar din 24 ianuarie 1918 – ca stat independent. Ţinând cont de împrejurările dificile (primul război mondial), pericolele şi ameninţările la adresa existenţei sale, RDM n-a fiinţat prea mult, la 27 martie 1918, *Sfatul Ţării* votând unirea cu România.

Intrând în componenţa României Mari la finele primului război mondial, Basarabia a fost iniţial o formaţiune autonomă, dar la 27 noiembrie 1918 aceasta a devenit o simplă provincie românească, fără dreptul de a fi reprezentată în relaţiile internaţionale. În urma reanexării de către URSS (succesoarea Rusiei ţariste) a Basarabiei la 28 iunie 1940, aceasta din urmă a fost inclusă printre republicile unionale, numindu-se RSSM şi cuprindea o suprafaţă de 33,7 mii km pătraţi şi o populaţie de 2,7 mln. oameni. La baza activităţii statului stătea Constituţia adoptată în anul 1941, dar ea nu

prevedea dreptul la activitatea diplomatică, la promovarea unei politici externe proprii.

Ca urmare a intrării României şi URSS în cel de-al doilea război mondial, Basarabia a revenit pentru o perioadă de trei ani în componenţa României, dar începând din 29 august 1944 şi până la 23 iunie 1990, ea a fost ocupată din nou de către armatele sovietice. După revenirea Basarabiei în componenţa URSS în 1944, de asemenea, nu a existat vreun acces pentru RSSM la discursul internaţional în vederea soluţionării problemelor sale. Abia între anii 1946-1947 au fost introduse schimbări în Constituţia RSSM prin care Moldova obţinea dreptul să fie reprezentată în relaţiile internaţionale, să menţină relaţii directe cu statele străine, să încheie înţelegeri şi să facă schimb de reprezentanţi diplomatici şi consulari. Sovietul Suprem al RSSM avea dreptul să numească şi să recheme reprezentanţii săi diplomatici din ţările străine, să primească scrisorile de acreditare şi de rechemare a reprezentanţilor diplomatici ai statelor străine acreditaţi în RSSM.

Dar aceste drepturi, fiind formal declarate, nu au fost exercitate. În această perioadă, Guvernul RSSM n-a avut ministru de externe, n-a stabilit relaţii diplomatice cu alte state. Moldova nu era recunoscută de alte ţări ca stat suveran. Întreaga activitate a RSSM atât pe plan intern, cât şi pe plan extern era controlată de Moscova. În domeniul politicii externe, RSSM trebuia să urmeze „ţelurile, sarcinile şi principiile" politicii externe fixate în Constituţia URSS.

Moldova a participat într-un fel la constituirea şi menţinerea contactelor de ordin politic, economic, cultural ale URSS cu alte state. Astfel, între 1956–1985, RSSM a fost vizitată de peste 200 de delegaţii ale partidelor comuniste, democratice, ale organizaţiilor politice, sindicatelor, asociaţiilor de prietenie şi ale altor formaţiuni politice şi obşteşti din diverse ţări ale lumii. Reprezentanţii PCM şi ai organelor de stat din RSSM erau incluşi în componenţa unor delegaţii ale URSS, care plecau în alte state cu anumite misiuni de ordin politic, diplomatic, economic, cultural.

Pe arena internaţională, Moldova a fost reprezentată de Societatea moldovenească de prietenie şi relaţii culturale cu ţările străine (SMP), fondată în decembrie 1958 din „iniţiativa" a 40 de organizaţii, întreprinderi, colhozuri, sovhozuri, uniuni de creaţie şi instituţii de învăţă-

mânt. Principalul scop al SMP era propagarea „valorilor" socialismului, a ideilor leniniste în străinătate. Astfel, au fost expediate în zeci de ţări 11 mii de cărţi şi reviste, 50 de expoziţii foto, 13 expoziţii ale artiştilor plastici din RSSM, multe filme documentare. Din 1975 până în 1985 Moldova, prin intermediul SMP, a participat la zilele URSS în 17 ţări din Europa, Asia, Africa şi America Latină. De asemenea, Moldova a participat activ la mişcarea oraşelor înfrăţite.

Deşi aceste forme şi metode de lucru au contribuit la propagarea culturii moldoveneşti peste hotare, la consolidarea relaţiilor reciproce dintre Moldova şi alte ţări ale lumii, această modalitate de a menţine contacte cu străinătatea, impusă de URSS, a condus la faptul că RSSM a rămas totuşi o „terra incognita" în lume.

Către a doua jumătate a anilor'80 ai secolului XX se intensifică mişcarea pentru reforme şi de eliberare naţională atât în cadrul URSS, cât şi în RSSM. La 23 iunie 1990, Parlamentul RSSM a adoptat Declaraţia cu privire la suveranitatea Republicii Sovietice Socialiste Moldoveneşti. În document se menţiona că suveranitatea RSS Moldova este „condiţia firească şi necesară a existenţei statalităţii Moldovei". De asemenea, se accentua că RSSM „este un stat unitar, indivizibil. Frontierele RSSM pot fi schimbate numai în bază de acorduri reciproce între RSSM şi alte state suverane, în conformitate cu voinţa poporului".

În Declaraţie se mai menţiona că RSSM va participa benevol la reuniuni de state şi va avea reprezentanţii săi în alte state. Prin Declaraţia din 23 iunie 1990 a fost pus începutul constituirii serviciului diplomatic naţional.

Declaraţia de independenţă din 27 august 1991 a reprezentat o etapă importantă în constituirea serviciului diplomatic naţional. Republica Moldova a devenit subiect al dreptului internaţional prin desfăşurarea procesului de recunoaştere de către alte state şi stabilire a relaţiilor diplomatice. Ea a fost acceptată ca membru al CSCE la 30 ianuarie 1992, Europa luând astfel act de cunoştinţă despre existenţa sa. În aceeaşi zi, Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline al ONU. În scurt timp, Moldova a fost recunoscută oficial de 112 state ale lumii. Un volum enorm de muncă în vederea recunoaşterii Republicii Moldova pe arena internaţională a fost depus de Comisia pentru relaţii externe a Parlamentului. La 5

februarie 1993, Biroul Adunării Parlamentare a Consiliului Europei a acordat Republicii Moldova statutul de invitat special la Consiliul Europei. Noua calitate de subiect al dreptului internaţional, recunoscut de alte state, a permis Moldovei lansarea procesului de înfiinţare a misiunilor diplomatice peste hotarele ţării, în scurt timp fiind stabilite relaţii diplomatice cu 60 de state.

La Chişinău s-au deschis rapid primele 8 ambasade – ale României, SUA, Chinei, Rusiei, Bulgariei, Ungariei, Israelului, Turciei şi reprezentanţa Republicii Belarus. Au fost, de asemenea, acreditaţi prin cumul 5 ambasadori reprezentând interesele Australiei, Canadei, Filipinelor, Danemarcei şi Mexicului.

Concomitent, până la 1994 au fost deschise şi primele 8 ambasade ale Republicii Moldova în România, SUA, Rusia, Belarus, Bulgaria, Ucraina, Austria, Belgia şi o reprezentanţă permanentă la ONU. Către 1997 funcţionau deja 14 misiuni diplomatice în statele cu care Republica Moldova întreţinea relaţii prieteneşti tradiţionale şi exista un anumit nivel de colaborare în domeniile economico-comercial şi politic. La momentul actual, peste hotarele ţării activează 25 ambasade, patru reprezentanţe permanente, trei consulate generale şi un consulat. În acelaşi timp, cea mai mare parte a ambasadorilor moldoveni sunt acreditaţi prin cumul şi în alte state, astfel, Republica Moldova are ambasade acreditate în 53 de state şi reprezentanţe permanente pe lângă 22 organizaţii internaţionale.

Deşi existenţa sa statală a fost supusă unor grele încercări de-a lungul timpului, Moldova se regăseşte şi astăzi pe harta Europei. Aceasta demonstrează puterea de rezistenţă şi voinţa a ţării noastre de a exista şi de a-şi afirma statalitatea şi independenţa. Chiar dacă constituirea şi consolidarea serviciului diplomatic naţional, după afirmarea Moldovei ca subiect al relaţiilor internaţionale, a fost însoţită de numeroase dificultăţi legate de lipsa experienţei şi a specialiştilor în domeniul diplomaţiei, aceste goluri sunt acoperite prin apariţia unor generaţii de tineri diplomaţi, care contribuie la promovarea unei politici externe menite să asigure interesele naţionale şi prestigiul ţării pe plan internaţional. În consecinţă, obiectivele în vederea încadrării Moldovei în comunitatea statelor civilizate şi a unui viitor mai bun al acesteia nu sunt compromise, având perspective de realizare.

Subiecte pentru autoevaluare:

1. Stabiliţi etapele parcurse de Ţara Moldovei în procesul constituirii sale statale.
2. Determinaţi caracteristicile şi principalele direcţii de activitate ale diplomaţiei moldoveneşti până la instaurarea dominaţiei otomane.
3. Analizaţi particularităţile activităţii diplomatice moldoveneşti în contextul dominaţiei otomane.
4. Evaluaţi statutul RSSM în componenţa URSS şi modul său de participare la relaţiile internaţionale.
5. Estimaţi locul şi rolul Republicii Moldova pe arena internaţională ca stat independent la etapa actuală.

Tematica pentru lucrul individual / cercetări în grup:

1. Statutul politico-juridic al Moldovei în cadrul sistemului de dominaţie otomană.
2. Problema Basarabiei în relaţiile internaţionale în sec. al XIX-lea.
3. Particularităţile activităţii diplomatice moldoveneşti înainte de instaurarea dominaţiei otomane.

Bibliografie selectivă:

1. Moldova în contextul relaţiilor politice internaţionale. 1387-1858. Tratate. – Chişinău, 1992.
2. Istoria Moldovei din cele mai vechi timpuri până în epoca modernă. – Chişinău, 1992.
3. Papacostea Şerban. Ştefan cel Mare, domn al Moldovei (1457-1504), – Bucureşti, 1990.
4. Ştefanescu Ştefan. Gândirea politică a lui Dimitrie Cantemir şi relaţiile Moldovei cu statele vecine la începutul veacului al XVlll-lea. La 300 de ani de la naşterea lui Dimitrie Cantemir. – Bucureşti, 1974.
5. Gonţa Gh. Ţara Moldovei şi Imperiul osman (sec.XV–XVI). – Chişinău, 2000.

COMPARTIMENTUL II

ASPECTE PRACTICE ALE SERVICIULUI DIPLOMATIC

Practica serviciului diplomatic reprezintă nivelul de selectare, pregătire şi perfecţionare profesională a personalului, utilizarea reală a potenţialului diplomatic existent în scopul promovării politicii externe a statului şi apărării intereselor naţionale, sporirii prestigiului şi autorităţii lui pe arena internaţională.

Confruntările politice interne în perioada declarării independenţei politice a statului defavorizează crearea condiţiilor necesare pentru formarea potenţialului diplomatic respectiv. Tânărul stat nu dispune de diplomaţi care ar fi în stare să înţeleagă, să determine şi să promoveze interesele naţionale ale statului său, mai mult chiar, nu dispune nici de timpul necesar pentru pregătirea acestora.

Personalul pentru serviciul diplomatic în aceste condiţii este selectat dintre cei mai activi militanţi pentru independenţa statului, care graţie calităţilor şi pregătirii profesionale ar corespunde cerinţelor activităţii diplomatice. Pregătirea personalului se efectuează în confruntările diplomatice. Însă cerinţele faţă de corpul diplomatic, în cunoştinţă de protocol diplomatic, de asigurarea cu documentele necesare şi a securităţii serviciului diplomatic, dar şi manifestarea calităţilor personalului în confruntarea dură cu omologii săi în cadrul diplomaţiei multilaterale, devin o sarcină primordială pentru toate statele tinere, iar cunoaşterea profundă a acestor probleme este obligatorie pentru viitorii specialişti în domeniul relaţiilor internaţionale.

Analiza practicii contemporane a diplomaţiei moldoveneşti evidenţiază, de asemenea, şi o acută necesitate a studierii profunde a tuturor direcţiilor de activitate a serviciului diplomatic. Cu regret, constatăm că chiar dacă s-au scurs aproape două decenii de existenţă a statului independent şi de pregătire a specialiştilor autohtoni în domeniul relaţiilor internaţionale, în societate încă nu s-a înregistrat un salt calitativ în activitatea diplomaţiei naţionale. Mai mult, în mijloacele de informare în masă practic lipsesc materiale legate direct de problemele diplomaţiei, de dificultăţile soluţionării lor, nu sunt reflectate succesele şi nereuşitele diplomaţilor moldoveni şi a conducerii politice a ţării.

Materialele inserate în acest capitol vor facilita cunoaşterea unor direcţii şi aspecte ale activităţii practice a structurilor serviciului diplomatic.

Capitolul V

SECURITATEA SERVICIULUI DIPLOMATIC

Problema garantării securităţii serviciului diplomatic s-a impus cu stringenţă atât în vederea asigurării condiţiilor pentru îndeplinirea funcţiilor sale, cât şi datorită riscurilor permanente cu care se confruntă această instituţie. Necesitatea garantării securităţii serviciului diplomatic s-a manifestat chiar din momentul apariţiei acestei instituţii şi a evoluat în strânsă corelaţie cu riscurile internaţionale pe care le presupune, dar şi în corespundere cu dreptul internaţional. Practica diplomatică a scos în evidenţă diferite aspecte ale securităţii serviciului diplomatic. Astfel, dacă ar fi să ne raportăm la riscurile pe care le comportă această activitate, atunci se evidenţiază securitatea fizică, informaţională şi psihologică a celora care sunt implicaţi în activitatea misiunilor diplomatice. În condiţiile actuale toate tipurile de securitate se impun ca absolut necesare, iar diversificarea ameninţărilor pe arena internaţională, dar şi apariţia unor noi riscuri la adresa activităţii serviciului diplomatic, au condus la elaborarea unor extinse strategii statale care urmăresc garantarea securităţii acestei instituţii, totodată, conducând la negocieri ale acestei probleme pe arena internaţională, fiind elaborate reguli stricte, imperative reciproc avantajoase pentru state. În pofida faptului că au fost acceptate reguli internaţionale general obligatorii care urmăresc securizarea activităţii diplomatice, statele iau şi unele măsuri individuale pentru realizarea acestui obiectiv. Astfel, regula conform căreia „gradul de securitate a serviciului diplomatic trebuie să fie adecvat riscurilor existente" a condiţionat apariţia altei reguli conform căreia „fiecare ţară este în drept să întreprindă măsuri speciale în vederea protejării localului ambasadei, comunicaţiilor acesteia, transportului şi poştei de un oarecare acces sau intervenţie externă".

1. *Aspecte generale privind securitatea serviciului diplomatic.*
2. *Securitatea personalului şi misiunii diplomatice.*
3. *Securitatea informaţională a serviciului diplomatic.*

1. Aspecte generale privind securitatea serviciului diplomatic

Pe parcursul evoluţiei istorice a comunităţii internaţionale, diplomaţia s-a impus ca una dintre cele mai importante activităţi ale statului, constituind concomitent un important element al puterii, dar, totodată, şi o activitate fundamentată pe aceasta. Definită, de regulă, ca „activitatea comunicării oficiale dintre state, desemnată în vederea promovării politicii externe prin acorduri oficiale şi ajustări tacite", diplomaţia cere o atenţie deosebită privind garantarea „unui mediu stabil şi securizat al desfăşurării sale, sau în situaţii caracterizate de insecuritate şi nesiguranţă este posibil ca diplomaţia să fie incapabilă a-şi realiza misiunea şi sarcinile sale". În acest sens, se impune garantarea s*ecurităţii serviciului diplomatic* ca una dintre cele mai actuale sarcini ale statelor, care de rând cu alte instituţii statale urmăresc promovarea la un înalt nivel a intereselor naţionale. Problema garantării securităţii serviciului diplomatic şi, în special, a misiunilor diplomatice externe, nu este deloc nouă. Măsuri de garantare a securităţii misiunilor diplomatice au fost întreprinse încă de la apariţia acestor instituţii. Cu timpul, s-a ajuns la semnarea unor acte internaţionale speciale care aveau drept obiectiv garantarea securităţii celor implicaţi în activitatea diplomatică.

Securitatea serviciului diplomatic constituie un element incontestabil al practicii diplomatice contemporane care se bucură de o atenţie sporită din partea tuturor statelor lumii. Luând în consideraţie faptul că serviciul diplomatic se află într-o continuă evoluţie, inseparabilă de situaţia internaţională, trebuie menţionat că şi problema securităţii serviciului diplomatic a evoluat într-o strânsă legătură cu însăşi noile realităţi internaţionale, fiind necesară o continuă adaptare a sistemului securităţii diplomatice la noile provocări ale situaţiei internaţionale complicate.

Aşadar, fiind un element indispensabil al practicii diplomatice, securitatea serviciului diplomatic este o stare de fapt a acestuia, asigurând imposibilitatea survenirii factorilor perturbatori care ar putea împiedica funcţionarea normală a sistemului diplomatic, ce ţine atât de aspectele tehnico-materiale şi de personal ale serviciului diplomatic, cât şi de aspectele informaţional-psihologice ale persoanelor implicate

în atare serviciu. În acest sens, securitatea serviciului diplomatic se evidenţiază prin caracterul multidimensional şi multiaspectual al său, problematica variind de la garantarea integrităţii fizice a personalului diplomatic până la garantarea securităţii informaţiei. Totodată, garantarea securităţii personalului diplomatic implică, de asemenea, un şir de acţiuni care nu se limitează numai la aspectele fizice ale securităţii personalului, dar şi la anumite elemente psihologico-informaţionale, fapt ce extinde complexul securităţii diplomatice la domenii ce ţin de psihologia relaţiilor interumane, fiind posibil a fi evidenţiată o noţiune mult mai largă a securităţii serviciului diplomatic. Deci, s*ecuritatea serviciului diplomatic* constituie totalitatea măsurilor şi acţiunilor întreprinse de către state, orientate spre garantarea bunei funcţionări a sistemului diplomatic în întregime şi realizate în diversele domenii ale interacţiunilor sociale internaţionale, atât ca urmare a înţelegerilor interstatale, cât şi prin intermediul politicilor statale naţionale ale statului acreditat.

Fiind o componentă indispensabilă a serviciului diplomatic, garantarea securităţii acestuia a existat întotdeauna în practica diplomatică, aceasta dezvoltându-se în strânsă corelare cu însăşi evoluţia sistemului diplomatic. Deci, garantarea securităţii celor care sunt antrenaţi în dialogul dintre state poate fi evidenţiată încă la etapa în care această activitate a statului abia se profilează. Practic, în toate sistemele diplomatice ale perioadei antice poate fi observat caracterul special al ambasadorului sau însărcinatului cu afacerile statului. În Grecia antică regula „comportamentului cu cinste faţă de diplomatul străin şi asigurării unei bune primiri a acestuia" s-a impus în tradiţia diplomatică greacă, deşi au fost atestate cazuri când ambasadorii statelor străine erau maltrataţi.

În Roma antică, atât în perioada Republicii, cât şi în perioada Imperiului, persoana ambasadorului era protejată conform tradiţiilor, dar şi a legilor. De asemenea, uneori ambasadorii erau însoţiţi de escorte militare care aveau un dublu scop: pe de o parte, sporirea prestigiului misiunii, dar şi garantarea apărării ei în timpul deplasărilor. Totodată, legislaţia Imperiului Roman prevedea caracterul aproape sacru, inamovibil al ambasadorului, inclusiv al celora care reprezentau statele cu care Imperiul era antrenat în războaie. „Dacă cineva va prejudicia ambasadorului sau ambasadei, chiar şi a unui stat duşmănos, o aseme-

nea faptă va constitui o încălcare a dreptului popoarelor, deoarece ambasadorii sunt consideraţi persoane sacre (*sancti habetur legatum*)".

Practica acceptării unui anumit set de reguli care să garanteze un grad mai sporit de securitate a celor ce erau implicaţi în activitatea diplomatică a fost preluată şi în lumea arabă, emisarilor fiindu-le recunoscut un anumit grad de imunitate care s-a impus cu regularitate în dialogul cu alte entităţi ale lumii, acest caracter sacru al emisarilor altor popoare fiind întărit în scrierile religioase ale Islamului.

Regula privind imunitatea persoanei emisarului diplomatic a fost practicată şi în epoca diplomaţiei medievale. Astfel, practica diplomatică a Imperiului Bizantin recunoştea regula menţionată, iar persoanele care erau ameninţate puteau apela la susţinere şi protecţie din partea ambasadorului. Totuşi, deşi era instituită interdicţia asasinării ambasadorilor, s-au înregistrat cazuri când ambasadorul a fost arestat, acest fapt, de regulă, generând acţiuni similare din partea celeilalte părţi. Aşa s-a întâmplat în confruntarea dintre împăratul Iustinian şi regele goţilor Teodat. Datorită faptului că emisarilor diplomatici în Evul mediu deja le era recunoscut un anumit grad al imunităţii, erau atestate cazuri când soliilor li se alăturau negustorii, care intrau astfel sub protecţia solului diplomatic.

Securitatea privind activitatea diplomatică în perioada antică şi medievală se referă mai mult la garantarea securităţii fizice a emisarului diplomatic şi persoanelor care îl însoţeau. În acest sens, era important ca emisarului să-i fie asigurată deplasarea până la locul de destinaţie, precum şi posibilitatea transportării şi oferirii darurilor din partea misiunii diplomatice, care simbolizau dovada respectului faţă de statul destinatar. De asemenea, era important ca emisarului să-i fie prezentate anumite garanţii ce ţin de asigurarea inamovibilităţii persoanei sale, fapt ce constituia o condiţie a îndeplinirii cu succes a sarcinilor sale diplomatice.

Dezvoltarea practicii diplomatice italiene în Epoca Renaşterii a generat profunde transformări în cadrul activităţii diplomatice, prin urmare, şi în cadrul sistemului de securitate a serviciului diplomatic. Astfel, pe lângă faptul că s-a instituit regula misiunilor diplomatice permanente, diplomaţia italiană în Epoca Renaşterii este semnificativă şi prin aceea că în cadrul practicii diplomatice a fost instituit sistemul organizat al informării cu privire la evenimentele din statul acreditar,

dar şi în plan regional, ambasadorii fiind obligaţi a informa la rândul lor guvernele sale despre aceste evenimente din statul acreditar. În acest scop, o dată în săptămână, iar ulterior şi mai des, aceştia aveau misiunea de a expedia guvernului aşa-numitele depeşe. În baza acestora, statul acreditat îşi forma o imagine generală cu privire la schimbările din ţara acreditară, dar şi din regiune în general. Această evoluţie a condiţionat implicaţii profunde şi în domeniul garantării securităţii serviciului diplomatic. Noua componentă a serviciului diplomatic, cea informaţională, a condus la necesitatea garantării securităţii informaţiei şi secretului depeşelor.

Obligaţia de a trimite regulat scrisori de informare în ţară impunea ambasadorul să recurgă la serviciile nu numai ale curierilor diplomatici speciali, dar şi la serviciile ce le-ar fi putut oferi negustorii, marinarii sau alte persoane care circulau spre ţara de origine a misiunii. Protejarea informaţiei într-o astfel de situaţie era o chestiune deosebit de complicată, cât şi garantarea securităţii curierului diplomatic, interceptarea acestuia fiind relativ simplă. În acest sens, aceeaşi informaţie era trimisă în ţară pe diferite căi, recurgându-se totodată la criptarea ei.

Criptarea informaţiei s-a dovedit a fi un obiect al atenţiei deosebite din partea guvernatorilor oraşelor-state italiene. De exemplu, în Veneţia din Epoca Renaşterii guvernul menţinea un serviciu distinct al criptografilor, care aveau ca obiectiv nu numai criptarea şi decriptarea informaţiei, dar şi inventarea unor noi coduri de criptare. De multe ori criptarea corespondenţei diplomatice trezea nemulţumirea statului acreditar, cum de exemplu a fost reacţia sultanului Baiazid II când aflase că emisarul diplomatic al Veneţiei expedia guvernului său scrisori criptate, ordonându-i acestuia să părăsească imperiul în trei zile. Această practică a statelor italiene de ascundere a sensului real al scrisorii de informare a condus la apariţia criptografiei – sistem de modificare a scrisorii cu scopul de a face inaccesibilă înţelegerea acesteia de către persoanele neiniţiate. Cu timpul, criptografia a intrat în practica internaţională, devenind un element indispensabil al activităţii diplomatice.

Deşi tradiţia garantării şi respectării securităţii emisarului diplomatic a fost conştientizată de către majoritatea actorilor relaţiilor diplomatice, totuşi, epoca medievală şi modernă a cunoscut exemple de

încălcare flagrantă a acestei tradiţii. Astfel, asasinarea în 1541 a ambasadorului Antonio Rincon, trimisul francez pe lângă sultanul Turciei, şi a lui Cesare Fregoso, care ar fi trebuit să fie reprezentantul Franţei la Veneţia, ambii aflându-se în drum spre locul de destinaţie, a scos în evidenţă caracterul imperfect al normelor ce ar garanta securitatea emisarilor diplomatici, generând profunde discuţii între juriştii timpului privind tranzitarea teritoriilor de către emisari, precum şi drepturile ce ar urma să le revină. Aşadar, regulile instituite în practica diplomatică nu erau totalmente asigurate de riscul încălcării. Deşi în epoca modernă a fost recunoscut limitat principiul extrateritorialităţii misiunilor, în practică acesta de multe ori era încălcat. De exemplu, în 1708, A.A. Matveev, ambasadorul Rusiei la Londra, a fost arestat din cauza unor datorii acumulate.

Apariţia statelor cu adevărat suverane ca urmare a transformărilor survenite în urma semnării Tratatului de Pace de la Westfalia din 1648 a condus la evoluarea legilor de garantare a securităţii serviciului diplomatic. Oricum, tradiţiile instituite în decursul secolelor nu erau întotdeauna respectate, cazurile încălcării acestora fiind destul de frecvente. Astfel, în secolul XVIII, odată cu declaraţiile de război ale Turciei împotriva Rusiei, toţi reprezentanţii diplomatici ruşi de la Istanbul au fost arestaţi. Sau alt exemplu de încălcare a inviolabilităţii diplomatului serveşte atacul asupra ambasadei Rusiei de la Teheran din ianuarie 1829, organizat de către aşa-numiţii „apărători ai credinţei Islamului" în urma căruia aproape întreg personalul misiunii a fost asasinat.

Secolul XX s-a evidenţiat prin turbulenţe profunde care s-au manifestat atât pe plan politic şi economic, cât şi pe plan tehnologic şi chiar cultural. În acest sens, apariţia noilor tehnologii a ridicat la un nou nivel problema garantării securităţii diplomatice. Noile tehnologii nu numai că au facilitat sub multe aspecte munca diplomatului şi a întregului personal, dar a generat şi noi impedimente, şi necesităţi în garantarea securităţii informaţiei în cadrul activităţii diplomatice. De asemenea, această etapă a dezvoltării securităţii serviciului diplomatic s-a evidenţiat prin apariţia unor noi ameninţări la adresa securităţii internaţionale, printre care cea a terorismului. Ameninţarea teroristă a determinat profunde implicaţii în cadrul activităţii de garantare a securităţii serviciului diplomatic, a diplomatului, misiunii şi a personalului diplomatic, aceste instituţii constituind o ţintă vizată frecvent de către

teroriști. Astfel, într-un raport al Departamentului de Stat al SUA din 2004, se menţiona că pe parcursul anilor 1994-2003 din totalul de 3 225 atacuri teroriste, 270 au fost organizate împotriva instituţiilor diplomatice. Este evident într-un astfel de context că garantarea securităţii se impune ca element incontestabil al organizării activităţii diplomatice care necesită eforturi considerabile atât din partea statului acreditar, cât şi din partea statului acreditat.

2. Securitatea personalului şi misiunii diplomatice

Serviciul diplomatic constituie un element important în dezvoltarea sistemului de relaţii internaţionale. În pofida faptului că în condiţiile globalizării asistăm la o transformare profundă a relaţiilor internaţionale, determinată şi de participarea unui important număr al actorilor nestatali în desfăşurarea acestora, oricum, statele continuă să păstreze convingerea precum că instituţiile şi relaţiile diplomatice reprezintă mijlocul cel mai eficace de dezvoltare a relaţiilor interstatale. Creşterea numărului de state în ultimul secol şi apariţia unui număr considerabil de organizaţii şi instituţii internaţionale a determinat intensificarea fără precedent a activităţii diplomatice şi, în consecinţă, a condus la creşterea numărului de persoane cu statut diplomatic. Deşi ambasadele şi personalul diplomatic sunt considerate de către state elemente esenţiale ale dezvoltării relaţiilor interstatale, totuşi, în afara hotarelor ţării reprezentate persoanele cu statut diplomatic sunt privite nu numai cu respect, dar şi cu suspiciune şi neîncredere de către public. Într-un astfel de context, personalul diplomatic necesită permanent un statut şi o protecţie aparte care ar garanta posibilitatea îndeplinirii misiunii lor.

Importanţa unei protecţii aparte a personalului se impune în condiţiile în care relaţiile dintre statele implicate în interacţiunea diplomatică sunt deosebit de complexe, crizele fiind mai degrabă o regulă decât o excepţie. Prin urmare, dreptul diplomatic dintotdeauna a tins spre acordarea unui statut special persoanelor implicate în desfăşurarea relaţiilor diplomatice, prevăzând şi dezvoltând inviolabilitatea personalului diplomatic şi protejarea de orice formă de atac.

Potrivit lui H. Nicolson, importanţa garantării securităţii serviciului diplomatic reiese din faptul că *„nici o negociere nu ar putea găsi o*

soluţie satisfăcătoare dacă emisarul nu ar ajunge în viaţă la negociere”, afirmaţie care exprimă esenţa şi înţelepciunea practicii diplomatice de secole. În acest sens, Convenţia de la Viena din 1961 stabileşte că persoana agentului diplomatic este intangibilă şi are dreptul la securitate completă şi permanentă. Această protecţie se extinde şi asupra membrilor familiei sale, punându-se în aplicare un regim juridic distinct. Garantarea securităţii diplomatului nu necesită numai protecţia fizică a sa, un compartiment aparte referindu-se la protejarea de oricare ameninţare de atacuri injurioase sau defăimătoare, scrise sau verbale, orientate contra sa, condiţie care necesită a fi respectată şi în ţările cu un grad înalt al libertăţii presei. Totodată, securitatea serviciului diplomatic ce reiese din asigurarea personalului diplomatic depinde foarte mult de însăşi comportamentul personalului misiunilor diplomatice. Monitorizarea permanentă a personalului diplomatic de către serviciile secrete ale statului de reşedinţă, atenţia prioritară de care se bucură aceştia din partea mass-media cere ca comportamentul lor să fie impecabil, să garanteze imposibilitatea organizării oricăror tipuri de provocări la adresa lor.

Statutul special al personalului diplomatic a fost recunoscut în toate epocile de dezvoltare a diplomaţiei, epoca antică şi medievală recunoscând caracterul sacru al mesagerului, dar începând cu Epoca Renaşterii securitatea personalului diplomatic se încadra în baza unor principii de reciprocitate şi contractuale. În condiţiile în care s-a impus tradiţia misiunilor diplomatice permanente, inviolabilitatea acordată emisarului a fost extinsă şi asupra localului misiunii, iar într-o atare situaţie, inviolabilitatea diplomatică este pe drept considerată ca piatra de temelie a imunităţii şi privilegiilor diplomatice, care urmăresc în cele din urmă protejarea şi garantarea securităţii emisarului diplomatic în vederea unei mai bune îndepliniri a sarcinilor legale ce le revin.

Problema garantării securităţii personalului diplomatic ocupă un capitol important în cadrul Convenţiei de la Viena din 1961 cu privire la relaţiile diplomatice. În acest sens, în Convenţie sunt prevăzute un şir de drepturi, privilegii şi imunităţi care au ca obiectiv garantarea inviolabilităţii persoanei diplomatului. Articolul 29 al Convenţiei confirmă inviolabilitatea persoanei agentului diplomatic. Arhivele şi documentele misiunii, corespondenţa oficială a acesteia, reşedinţa misiunii, reşedinţa privată a ambasadorului, corespondenţa privată a acestu-

ia şi proprietatea agentului diplomatic sunt, de asemenea, declarate ca inviolabile.

Oricum, inviolabilitatea agentului diplomatic şi a misiunii constituie o prevedere care constă nu numai într-un drept acordat acestor subiecte ale dreptului diplomatic, dar şi într-o o obligaţie defavorabilă a statului acreditar, care presupune angajamentul statului acreditar de a nu întreprinde anumite acţiuni faţă de misiunea statului acreditat pasibile a genera insecuritate pentru această misiune. În acest sens, în cadrul Convenţiei se prevede că „agenţii statului acreditar nu pot intra pe teritoriul misiunii decât cu acordul şefului misiunii diplomatice." Totuşi, în vederea garantării depline a inviolabilităţii, Convenţia prevede, de asemenea, şi o obligaţie favorabilă a statului, în sensul că „statul acreditar trebuie să întreprindă toate acţiunile necesare pentru a proteja misiunea de orice pătrundere pe teritoriul său sau de orice dăunare, precum şi este obligat să prevină orice perturbare capabilă să afecteze stabilitatea misiunii sau să submineze demnitatea sa".

În acelaşi mod, Convenţia de la Viena a stabilit inviolabilitatea persoanei agentului diplomatic şi dreptul său de a nu fi supus arestului sau reţinerii, prevăzându-se că „statul acreditar va trebui să-l trateze cu respect şi să întreprindă toate măsurile necesare pentru a preveni orice atac la persoana, libertatea sau demnitatea sa".

Trebuie menţionat şi faptul că protecţia acordată misiunii şi personalului diplomatic sunt interdependente. Această protecţie este caracterizată, pe de o parte, de obligaţia statului acreditar de a nu interveni de sine stătător cu acţiuni ce ar afecta inviolabilitatea misiunii sau a personalului, şi, pe de altă parte, este prevăzută obligaţia, de asemenea, a statului acreditar, de a se asigura că nimeni din teritoriul său nu va interveni cu astfel de acţiuni care ar perturba inviolabilitatea acestora. Într-un astfel de context, inviolabilitatea personalului diplomatic prevăzută în cadrul dreptului internaţional contemporan constituie temelia juridică în garantarea securităţii personalului misiunii.

În pofida faptului că dreptul diplomatic prevede clar astfel de reguli, totuşi, practica diplomatică cunoaşte în continuare multe cazuri de încălcare a acestor norme, printre principalii factori ce cauzează astfel de încălcări fiind terorismul sau aşa-numitele guverne revoluţionare, apărute de regulă în urma unor lovituri de stat. Drept exemplu ar putea servi atacul asupra ambasadei SUA din Saigon din 1965, în

timpul căruia au fost asasinaţi trei angajaţi ai ambasadei. Asasinarea lui John Gordon Mein, ambasadorul SUA în Guatemala, la 28 august 1968, este un alt exemplu elocvent al acestui „nou barbarism" la adresa diplomaţilor. Atacul asupra ambasadei SUA din Teheran din 14 februarie 1979 de către un grup radical extremist ce s-a soldat cu şase morţi şi luarea în calitate de ostatici a 70 de persoane, printre care însăşi şeful misiunii diplomatice, constituie un alt caz de încălcare a Convenţiei de la Viena, dar şi exemplu de eşec a garantării securităţii personalului diplomatic, caz de extremă actualitate a subiectului garantării securităţii personalului diplomatic în lumea contemporană.

În scopul garantării eficiente a securităţii misiunii şi personalului diplomatic, acţiunile întreprinse pot fi înfăptuite atât la etapa construcţiei misiunii, cât şi amenajării ulterioare a acesteia. Astfel, pentru a îngreuia pătrunderea pe teritoriul misiunii a persoanelor neautorizate, acestea sunt îngrădite cu bariere artificiale speciale, recurgându-se ulterior la înzestrarea tehnică în vederea observării eficiente a teritoriului. Totodată, se recurge la înzestrarea tehnică a spaţiilor de intrare/ieşire ale ambasadei, oferindu-se posibilitatea stabilirii legăturii cu personalul de serviciu pentru o mai bună comunicare, dar şi pentru o mai bună observare a intrărilor şi ieşirilor persoanelor şi personalului în/din misiune.

Deşi Convenţia de la Viena prevede reguli fundamentale ce urmăresc garantarea securităţii personalului şi misiunii diplomatice, oricum statele sunt în drept să întreprindă acţiuni proprii suplimentare în vederea eficientizării unei asemenea sarcini. De regulă, fiecare stat întreprinde măsuri individuale cu scopul de a spori securitatea misiunii şi personalului, fără a se baza numai pe măsurile întreprinse de statul acreditar. Unele state chiar dispun de servicii de stat special create şi abilitate cu sarcini în vederea garantării securităţii misiunilor diplomatice, cum ar fi cazul Franţei sau al SUA.

Subliniem, totuşi, că aceste acţiuni ale statelor acreditate nu trebuie să contravină prevederilor Convenţiei de la Viena din 1961 şi altor norme ale dreptului internaţional. În plus, în unele cazuri, acţiunile suplimentare întreprinse de către statul acreditat pentru a garanta securitatea propriei misiuni sunt necesare a fi coordonate cu statul acreditar, fiind posibilă chiar semnarea unui acord aparte asupra acestui subiect.

Protejarea misiunii diplomatice constituie un aspect important al garantării securităţii serviciului diplomatic. Convenţia de la Viena din 1961 stabileşte imunitatea localului misiunii diplomatice şi faptul că autorităţile statului de reşedinţă vor avea acces pe teritoriul misiunii numai cu acordul şefului misiunii diplomatice. Totodată, statul de reşedinţă este obligat să întreprindă toate măsurile necesare în vederea garantării inviolabilităţii localului reprezentanţei diplomatice şi protejarea acestuia de oricare pătrundere ilicită. Pe lângă aceste prevederi generale prevăzute în Convenţie, trebuie de subliniat că statele acreditate sunt în drept să întreprindă măsuri individuale în vederea garantării inviolabilităţii localului misiunii şi altor construcţii afiliate acestuia. Unele din aceste măsuri sunt coordonate special cu autorităţile statului de reşedinţă, în timp ce altele pot avea legătură cu activitatea de utilare a localului misiunii. De regulă, aceste măsuri individuale sunt necesare în condiţiile în care localul atribuit pentru dislocarea misiunii nu a fost direct construit în acest scop. În acest sens, în majoritatea cazurilor adaptarea la funcţiile şi sarcinile misiunii diplomatice necesită utilarea ulterioară. Până la amplasarea misiunii, localul este minuţios verificat de către o comisie specială. Mobilarea localului misiunii, de asemenea, prevede un şir de măsuri speciale, iar achiziţionarea oricărui obiect presupune respectarea unei proceduri stricte, obiectivul final al căreia este garantarea securităţii şi inviolabilităţii misiunii.

3. Securitatea informaţională a serviciului diplomatic

Rolul fundamental al serviciului diplomatic este nu numai de a reprezenta statele, dar totodată de a contribui la crearea unui sistem de informare eficient capabil să ajute guvernele naţionale în selectarea strategiilor ce urmează a fi implementate atât pe plan intern, cât şi pe plan extern. În acest sens, misiunilor diplomatice le revine rolul de „avanposturi privilegiate şi protejate” de observare a evoluţiilor social-politice şi economice dintr-o anumită ţară sau regiune. Această misiune de informare privind evoluţiile din ţara de reşedinţă sau din cadrul organizaţiilor internaţionale reprezintă un domeniu important al activităţii oricărei instituţii diplomatice, constituind totodată un criteriu de evaluare a eficacităţii şi funcţionalităţii misiunii. Regula lui

Napoleon Bonaparte de evaluare a eficacităţii ambasadorilor săi în baza „capacităţii acestora de a-l avertiza chiar din birourile adversarilor săi" exprimă pe deplin importanţa sarcinii de informare în activitatea unei misiuni diplomatice. Apărută iniţial în condiţiile în care ştirile circulau deosebit de greu, avându-se în vedere epocile în care nu exista presă scrisă, sarcina de informare a misiunilor diplomatice rămâne şi în prezent deosebit de actuală, în special în condiţiile în care autorităţile unor state recurg la cenzurarea sau supravegherea excesivă a informaţiilor şi căilor de comunicare în masă. Chiar şi în societăţile democratice această misiune a instituţiilor diplomatice rămâne importantă din cauza existenţei unui supravolum de informaţie, ambasadele având rolul de sistematizare şi autentificare a acesteia, acordându-i veridicitate. Constituind un factor important al funcţionării misiunilor diplomatice, informaţia în cadrul serviciului diplomatic se caracterizează prin circulaţia acesteia divers direcţionată, atât de la centrală spre misiune, cât şi în direcţie inversă.

Totuşi, orice informaţie îşi pierde din importanţă dacă nu este posibilă transmiterea şi ulterior aplicarea ei în practică. În aceste condiţii, o problemă aparte a oricărei misiuni diplomatice constă în transmiterea informaţiilor colectate, dar totodată şi primirea unui şir de informaţii din partea guvernului, care are ca obiectiv ghidarea activităţii misiunii. Astfel, activitatea misiunii diplomatice poate fi reprezentată ca un flux continuu de informaţie între misiunea diplomatică şi guvernul naţional, dar şi un şir de fluxuri informaţionale în interiorul însăşi a misiunii diplomatice. Protejarea informaţiei în atare condiţii constituie un domeniu distinct al activităţii misiunii şi reprezintă la rândul său una dintre măsurile ce urmează a fi întreprinse, aceasta în vederea garantării funcţionalităţii şi eficienţei serviciului diplomatic. Securitatea informaţională a serviciului diplomatic se impune astfel ca o parte inseparabilă a oricărei strategii de garantare a securităţii sale, fiind posibil a evidenţia măsuri întreprinse la nivel internaţional, dar şi un şir de măsuri întreprinse de către statele naţionale unilateral.

După cum am menţionat anterior, orice informaţie îşi pierde din valoarea sa dacă nu este transmisă la momentul oportun şi dacă nu este posibilă transmiterea acesteia în siguranţă. Calea cea mai veche de transmitere a informaţiilor este transmiterea ei prin mesageri sau curierii diplomatici. În prezent e vorba de funcţionari ai ministerelor

afacerilor externe care sunt titulari ai unor paşapoarte speciale, fiind posibilă şi recurgerea la alte persoane cărora li se încredinţează un plic special şi care sunt deţinătorii unui document unde este menţionată calitatea lor de curieri diplomatici. Astfel, pentru eficientizarea activităţii misiunii, dar şi pentru garantarea securităţii informaţionale, această persoană beneficiază de protecţie diplomatică şi dispune de dreptul la libera circulaţie atât în statele de destinaţie a mesajului, cât şi pe teritoriul statelor care urmează a fi tranzitate. În conformitate cu Convenţia de la Viena din 1961, aceste persoane nu pot fi supuse arestului, urmăriţi de către agenţii unor state străine, indiferent dacă e vorba de vamă, organele de poliţie, agenţiile din domeniul sănătăţii sau imigrare, sau oricare altele.

Cea mai frecventă practică utilizată pentru garantarea securităţii informaţiilor şi căilor de transmitere este aşa-numita valiză diplomatică. Termenul de valiză diplomatică se poate referi la saci poştali, pachete, mici lăzi închise cu lacăte sau chiar întregi vehicule, principalul fiind ca pe acestea să fie aplicată o marcă vizibilă din exterior care ar certifica acordarea unui asemenea statut obiectului pe care a fost aplicată. Valiza diplomatică este un privilegiu care se acordă mutual de către guverne, pentru a simplifica schimburile şi comunicarea dintre misiunile diplomatice şi guvernele lor naţionale. Acest privilegiu urmăreşte nu numai facilitarea comunicării dintre cele două entităţi, dar, totodată, au ca obiectiv crearea condiţiilor necesare pentru ca şi comunicarea dintre ele să fie sigură, pasibilă să evite oricare perturbări venite din exterior şi scurgeri de informaţii. Un asemenea statut pe care îl presupune această cale de comunicare include în sine angajamentul că autorităţile statului de reşedinţă sau cele ale statelor de tranzit nu vor intercepta în nici un caz valiza diplomatică.

Privilegiul valizei diplomatice, de regulă, se răsfrânge exclusiv asupra obiectelor şi documentelor cu caracter oficial, strict sub controlul şi responsabilitatea autorităţilor statului care beneficiază de acestea. Valiza poate, de asemenea, să fie utilizată pentru aprovizionarea cu unele produse farmaceutice deficitare. Totuşi, practica diplomatică cunoaşte diverse cazuri când în baza unui asemenea privilegiu are loc traficul de armament, mărfuri interzise etc. Din aceste considerente, uneori se cere a fi cunoscut conţinutul general al

valizei, recurgându-se la radiografierea ei, dar asemenea acţiuni sunt mai degrabă excepţii decât reguli aplicate în practica diplomatică.

Dezvoltarea informaţională a societăţilor şi implementarea tehnologiilor informaţionale în cadrul practicii diplomatice a condus la constituirea unui sector distinct în activitatea statelor cu scopul garantării securităţii informaţionale a serviciului diplomatic. Astfel, criptografia practic este utilizată de către toate statele lumii şi are ca obiectiv ascunderea sensului real al textului ce urmează a fi transmis, în vederea împiedicării înţelegerii acestuia de către persoanele neiniţiate. Recurgerea la procedeele de deformare a sensului informaţiei este foarte veche în materie comercială şi diplomatică, pentru că ea permite a disimula conţinutul corespondenţei în ochii concurentului sau adversarului. Criptografia facilitează transmiterea informaţiilor, aprecierilor, prognozelor care vizează evoluţia externă a statului de reşedinţă. Astfel, în diplomaţia franceză corespondenţele criptate apar în sec XV-XVI, codificarea lor fiind manuală şi rezervată agenţilor diplomatici de grad superior, uneori chiar şefului misiunii diplomatice sau secretarului de stat. Totuşi, trebuie menţionat că criptografia ca esenţă a apărut în aşa-numita şcoală diplomatică italiană încă în perioada renascentistă. Recunoaşterea importanţei acestui domeniu distinct de garantare a securităţii informaţionale a condus la crearea unor servicii specializate care sunt însărcinate cu protejarea prin intermediul criptării a depeşelor diplomatice, elaborarea şi aplicarea codurilor de criptare a informaţiei, dar şi distrugerea lor. Procedura de criptare a evoluat continuu, odată cu tehnologiile utilizate în practica diplomatică. Implementarea noilor tehnologii a deschis întotdeauna noi oportunităţi pentru dezvoltarea criptografiei diplomatice, contribuind, totodată, şi la sporirea rapidităţii transmiterii informaţiilor. Însă, costurile excesive de aplicare a acestora moderează uneori aplicarea lor.

Pentru garantarea securităţii informaţionale, dar şi pentru dezvăluirea secretului diplomatic, uneori se recurge la formarea serviciilor specializate în criptarea şi decriptarea informaţiei diplomatice sau chiar abilitate cu interceptarea mesajelor misiunilor diplomatice. În acest sens, procedeele utilizate în unele ţări pentru dezvăluirea activităţii misiunii sunt foarte diverse, utilizându-se tehnologii performante de interceptare/ascultare a mesajelor, coruperea funcţionarilor misiunii etc. Într-un astfel de context, statelor le revine un şir de măsuri individuale ce urmează a fi întreprinse pentru a evita atare situaţii. Aceste măsuri

pot varia de la amenajarea specifică a localului misiunii până la impunerea unor condiţii speciale în recrutarea personalului misiunii diplomatice. Deşi supravegherea/urmărirea funcţionarilor misiunii diplomatice a constituit mai degrabă o manifestare a diplomaţiei tradiţionale şi a diplomaţiei în perioada războiului rece, oricum, supravegherea de către serviciile de securitate a misiunilor diplomatice şi spionarea acestora se manifestă în continuare. Cazuri de conflicte diplomatice între statul de reşedinţă şi statul reprezentat de către misiune pentru motive de spionare a funcţionarilor misiunii pot fi urmărite şi în prezent.

În condiţiile societăţii informaţionale, pirateria informaţională constituie un alt factor care ar putea afecta securitatea serviciului diplomatic. Accesarea ilegală a unor baze de date ce conţin informaţii relevante în domeniul diplomaţiei ar putea da peste cap rezultatele muncii asidue de ani de zile a întregului serviciul diplomatic. În atare condiţii, implementarea noilor tehnologii în practica diplomatică este permanent supusă precauţiei statelor, metodele tradiţionale de transmitere a informaţiei verificate pe parcursul timpului, fiind de regulă şi cele mai sigure.

Subiecte pentru autoevaluare:

1. Definiţi noţiunea de securitate a serviciului diplomatic.
2. Stabiliţi specificul problemei garantării securităţii serviciului diplomatic în diferite etape istorice.
3. Enumeraţi prevederile Convenţiei de la Viena ce se referă la securitatea serviciului diplomatic.
4. Stabiliţi corelaţia dintre problemele de securitate ale serviciului diplomatic şi noile evoluţii ale domeniului relaţiilor internaţionale.
5. Determinaţi limitele acţiunii statului în vederea garantării securităţii serviciului diplomatic.

Tematica lucrului individual / cercetări în grup:

1. Problema spionajului în practica diplomatică contemporană.
2. Securitatea informaţională a serviciului diplomatic în condiţiile erei informaţionale.

3. Pericolul terorismului în cadrul activităţii diplomatice.

4. Rolul agenţiilor de stat în garantarea securităţii serviciului diplomatic.

5. Practica statelor în garantarea securităţii informaţional-psihologice a personalului misiunii diplomatice.

Bibliografie selectivă:

1. Plantay A. Principes de diplomatie. – Paris, 2000.

2. Лепский В.Е. Информационно-психологическая безопасность субъектов дипломатической деятельности / Дипломатический ежегодник – 2002. Сборник статей / Колл. авторов. – Москва: Научная книга, 2003, с.233-248.

3. Торкунов А. В. Дипломатическая служба. Учебное пособие. – Москва, 2002.

4. Современные международные отношения. Учебник / Под. ред. А.В.Торкунова. – Москва: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 1999.

5. Buruian Al. Introducere în practica diplomatică. – Chişinău, 2001.

6. McKay C.G. From information to intrigue: studies in secret service based on the Swedish Experience. – London, 1993.

7. Herman M. Intelligence services in the information age: theory and practice. – London, 2001.

8. Jane C. Loeffler. The Architecture of Diplomacy: Building America's Embassies. – New York, 1998.

9. Keith Hamilton, Richard Langhorme. The practice of diplomacy: its evolution, theory, and administration. – New York, 1995.

10. Barker J. Craig. The protection of diplomatic personnel. Library of Congress, USA 2006.

11. Geoff Berridge. Diplomacy: theory and practice. –London, 2002.

Capitolul VI

SERVICIUL DE PROTOCOL DIPLOMATIC

O condiţie importantă în organizarea serviciului diplomatic este respectarea strictă a unor reguli, norme, tradiţii şi convenienţe constituite de-a lungul istoriei şi general acceptate în practica internaţională care, în totalitatea lor, poartă denumirea de protocol diplomatic. Protocolul diplomatic este un instrument politic al diplomaţiei, iar de profesionalismul activităţii diplomatice depinde prestigiul statului.

Încă în antichitate, o importanţă majoră se acorda respectării protocolului diplomatic. La etapa contemporană, civilizaţia se confruntă cu schimbări şi transformări complexe, controversate şi profunde. În perioada de tranziţie, relaţiile sociale, funcţiile şi scopurile statelor sunt supuse unor schimbări rapide. Toate acestea impun protocolului diplomatic o sarcină dificilă, şi anume, elaborarea unor concluzii şi recomandări adecvate realităţilor vieţii. Această problemă se profilează deosebit de acut în cadrul tinerelor state, ce s-au constituit în urma colapsului Uniunii Sovietice. Serviciile lor naţionale de protocol funcţionează în baza regulilor de comunicare existente între reprezentanţii diferitelor ţări ce se ocupă cu organizarea evenimentelor şi întreţinerea contactelor atât la nivel naţional, cât şi internaţional. Ele sunt elaborate în procesul dezvoltării relaţiilor internaţionale, ţinându-se cont de specificul naţional al protocolului diplomatic.

Practica protocolară a Republicii Moldova este bazată, de asemenea, pe respectarea normelor general acceptate ale ceremonialului, etichetei şi curtoaziei internaţionale. Direcţiile de aplicare a protocolului diplomatic sunt o dovadă a faptului că astăzi, practic, nici o activitate diplomatică a vreunui stat, inclusiv cea a Republicii Moldova, nu se desfăşoară fără a fi guvernată de reguli protocolare. Acestea comunică, în primul rând, celorlalţi actori ai „spectacolului" internaţional despre poziţia şi gradul de evoluţie şi dezvoltare diplomatică a statului. Recunoaşterea unui nou stat, stabilirea relaţiilor diplomatice, numirea şefilor reprezentanţelor diplomatice, ducerea tratativelor diplomatice, semnarea acordurilor internaţionale şi multe altele sunt activităţi în care protocolul diplomatic este mai mult ca prezent. Toate acestea comunică despre marea însemnătate pe care o joacă astăzi normele

protocolare şi ceremonialul diplomatic, în funcţie de care se poate stabili cu uşurinţă poziţia unui stat în comunitatea internaţională.

1. *Protocolul diplomatic şi eticheta.*
2. *Corespondenţa şi documentele diplomatice.*
3. *Practica protocolară în Republica Moldova.*

1. Protocolul diplomatic şi eticheta

În cadrul diplomaţiei moderne, protocolul diplomatic apare ca un mijloc de menţinere a relaţiilor oficiale dintre state şi alte subiecte ale dreptului internaţional, în scopul realizării obiectivelor politicii externe prin mijloace paşnice.

Etimologia termenului *protocol* denotă că originile sale provin de la cuvântul grecesc *protokollon*: *protos* – primul, *kolla* – lipici, problemă, contact. În Imperiul Bizantin, protocol era numită prima parte a documentului redactat în termeni solemni, în care se enumerau listele participanţilor. În perioada Evului mediu, cuvântul *protocol* însemna totalitatea normelor de documentare şi arhivare. Mai târziu, acest termen a început a fi folosit în serviciul diplomatic [11, p.17].

În literatura de specialitate occidentală şi rusă există diverse definiţii ale protocolului diplomatic. Cercetătorul rus F.Molocikov, autorul lucrării *Protocolul diplomatic şi practica diplomatică*, consideră că „...protocolul diplomatic constituie o formă a acţiunii politice externe preluată de stat, prin reprezentanţa acestuia sau reprezentantul său". Prin această definiţie, autorul identifică sensul politic şi semnificaţia protocolului politic.

Aceeaşi abordare a protocolului este prezentată de profesorul rus P.Lyadov, care menţionează că „protocolul nu reprezintă doar un set de reguli internaţionale de curtoazie şi norme de ceremonial dezvoltate de-a lungul secolelor, dar constituie, de asemenea, şi un important instrument politic de menţinere a relaţiilor dintre state. Protocolul diplomatic constituie baza de funcţionare a relaţiilor interstatale. Respectarea normelor de protocol diplomatic asigură o eficienţă înaltă la stabilirea contactelor în cadrul cooperării economico-internaţionale".

Diplomaţii occidentali John Wood şi Jeannes Serres, în lucrarea *Protocolul şi ceremonialul diplomatic,* prezintă următoarea definiţie:

„Protocolul este un set de reguli de conduită pentru reprezentanţii guvernelor în cadrul diferitelor ocazii oficiale şi neoficiale”.

Cea mai succintă definiţie a protocolului diplomatic este expusă de cercetătorul belarus V.Ulahovici: „Protocolul este un set de reguli, în conformitate cu care fiecare ţară reglementează organizarea diverselor ceremonii diplomatice” [11, p.17].

Diplomatul român E.Manciur consideră că protocolul este cel ce stabileşte ansamblul regulilor, al normelor în materie de ceremonie, pentru manifestările oficiale, indicând, totodată, uzanţele ce trebuie respectate în relaţiile interpersonale şi în viaţa socială [1, p.13-14].

O parte integrantă a protocolului diplomatic este eticheta şi ceremonialul diplomatic. Protocolul diplomatic este „expresia bunelor maniere în relaţiile dintre naţiuni”, iar eticheta diplomatică[1] constituie normele de conduită pentru persoanele oficiale, în timpul diverselor evenimente publice, nu numai cu caracter oficial, ci şi în relaţiile interpersonale.

Baza normelor de etichetă diplomatică o constituie respectarea strictă şi absolută a tradiţiilor şi regulilor statului-gazdă, precum şi a legislaţiei în vigoare. De fapt, eticheta diplomatică suplineşte regulile de etichetă ordinară, care se extind şi asupra diplomaţilor.

Ceremonialul (de la lat. *caerimonia* – veneraţie, rit religios) poate fi definit ca o componentă strict reglementată a protocolului, un act oficial solemn care se desfăşoară conform unei proceduri rigide.

Protocolul este o categorie istorică, care nu a fost inventată de o ţară sau un grup de diplomaţi. Acesta este rezultatul unui dialog de secole între ţări şi popoare, o acumulare şi o selecţie nesfârşită de repetare a normelor de conduită, care asigură menţinerea comunicării şi a relaţiilor. La baza practicii protocolare internaţionale, până la mijlocul secolului XX, a stat rezoluţia Congresului de la Viena, din 19 martie 1815, care rezuma consecinţele războaielor napoleoniene. La 18 aprilie 1961, la Viena a fost semnată Convenţia privind relaţiile diplomatice. Această Convenţie reglementează până în prezent problemele de practică diplomatică, inclusiv protocolul diplomatic.

[1] *Cuvântul „etichetă” este de origine franceză. La recepţiile regelui francez Loudovic XIV, oaspeţilor li se distribuiau cartele pe care erau înscrise normele de conduită ce trebuiau să fie respectate. De la „cartelă” - etichetă a provenit cuvântul „etichet”.*

Regulile de protocol diplomatic sunt bazate pe normele internaţionale de curtoazie. În baza respectăriii normelor de protocol internaţional are loc recunoaşterea unor noi state, se stabilesc relaţii diplomatice, sunt numiţi şefii misiunilor diplomatice, se prezintă scrisorile de acreditare şi de rechemare, se efectuează corespondenţa diplomatică, se desfăşoară recepţii diplomatice, au loc discuţii şi negocieri, se efectuează vizite diplomatice, sunt transmise felicitări cu diferite ocazii, se exprimă condoleanţe etc.

În activitatea diplomatică se ţine cont, de asemenea, şi de specificul naţional de protocol diplomatic, care este constituit din tradiţiile, cutumele naţionale şi eticheta internaţională. În ţara noastră, de exemplu, la fel ca în multe alte ţări din întreaga lume, oaspeţii de onoare sunt întâmpinaţi cu pâine şi sare şi un pahar de vin. În India, există o tradiţie de a-i pune invitatului de onoare o coroană de flori. În Indonezia, pe insula Bali, oaspeţii sunt purificaţi de prezenţa „spiritelor rele". În Turcia, oaspeţii sunt invitaţi să-şi petreacă timpul în saună, care are semnificaţia unui club.

Aşadar, în activitatea sa, serviciile protocolare ţin cont atât de normele internaţionale de protocol, cât şi de caracteristicile naţionale ale fiecărui stat.

Cercetătorul belarus G.Mihalkevici a determinat unele trăsături generale, caracteristice protocolului diplomatic cum ar fi [9, p.8-10]:

- normele de protocol sunt condiţionate istoric;

- normele de protocol diplomatic au un caracter internaţional, deoarece se bazează pe recunoaşterea reciprocă a suveranităţii naţionale, egalităţii, integrităţii teritoriale, neamestecul în treburile interne ale altui stat;

- unele norme de protocol au putere juridică, exprimată prin actele juridice internaţionale. Totodată, cea mai mare parte a normelor s-au constituit în baza tradiţiilor internaţionale de curtoazie şi au un caracter tacit;

- respectarea normelor de protocol se bazează pe principiul reciprocităţii;

- protocolul permite a demonstra respectul faţă de alte state, fără a leza propriul său prestigiu, demnitatea şi identitatea naţională.

Astfel, constatăm că protocolul diplomatic poate fi definit ca un ansamblu de reguli, norme, tradiţii şi convenienţe care urmează a fi respectate de şefii de stat şi de guvern, de reprezentanţii ministerelor

afacerilor externe, misiunilor diplomatice şi de oficialii guvernamentali în comunicarea internaţională.

2. Corespondenţa şi documentele diplomatice

Corespondenţa diplomatică reprezintă corespondenţa statului, guvernului, ministerelor afacerilor externe cu statele străine, reprezentanţii diplomatici ai acestor state, organizaţii internaţionale, precum şi corespondenţa misiunilor diplomatice între ele. Toate documentele de corespondenţă diplomatică au caracter oficial.

Documentele diplomatice pot fi convenţional clasificate în documente interne şi documente prin care se menţin relaţiile oficiale scrise. Drept forme tradiţionale de documente diplomatice putem considera următoarele: nota personală şi nota verbală, memorandumul şi aide-mémoire-ul**,** scrisorile personale cu caracter semioficial, corespondenţa dintre şefii de state, de guverne, ministere de externe, alte ministere şi agenţii ce exercită funcţii reprezentative.

Merită a fi menţionate şi formele noi de documente diplomatice care, spre deosebire de cele tradiţionale, nu au o formă strict determinată. Din această categorie fac parte declaraţiile şefilor de stat, de guvern, a ministerelor afacerilor externe, comunicatele, mesajele, declaraţiile comune.

În continuare, vom analiza tipurile de documente diplomatice cele mai frecvent utilizate.

Nota personală este utilizată pentru a prezenta o informaţie cu caracter oficial ce ţine de diverse evenimente semnificative. De exemplu, o notă personală este expediată cu prilejul unei sărbători naţionale, evenimentor personale ale şefului statului, şefului de guvern ş.a., exprimării condoleanţelor, pe altă materie de protocol.

Nota personală are următoarele trăsături specifice:

- se formulează din numele persoanei care semnează documentul;
- începe cu referire la persoana căreia i se adresează, de exemplu, *„Domnule Ministru”;*
- se încheie cu o formulă de curtoazie în care autorul îşi exprimă respectul său, de exemplu: *„Vă rog să primiţi, Domnule Ministru, asigurarea înaltei mele consideraţii”;*

- se imprimă pe hârtie cu antet;

- numărul de înregistrare pe original, de regulă, nu se indică;

- în colţul din dreapta, sus, se indică denumirea oraşului din care se expediază şi data expedierii;

- în coltul din stânga, jos, a primei pagini se indică adresa destinatarului, cu iniţialele, numele complet şi funcţia oficială a destinatarului;

- semnătura personală a expediatorului.

Nota verbală (verbal note) reprezintă cel mai utilizat document din cadrul corespondenţei diplomatice. Notele verbale asigură menţinerea contactelor oficiale dintre ministerele afacerilor externe şi ambasade. La formularea unei note verbale se ţine cont de tradiţiile existente şi practica curentă.

Specificul unei note verbale constă în următoarele:

- este scrisă impersonal, adică de la persoana a treia; se formulează în numele ambasadei sau a Ministerului Afacerilor Externe;

- se folosesc formule de curtoazie atât în introducere, cât şi în încheiere;

- conţine un mesaj însoţit de un compliment, de exemplu, *„Ambasada Republicii Moldova îi prezintă complimentele sale Ministerului Afacerilor Externe a .....şi are onoarea de a-i comunica....";*

- complimentele sunt excluse din notele verbale care conţin o declaraţie de doliu în ţară sau în care se exprimă condoleanţe, precum şi în notele de protest în legătură cu acţiunile neautorizate care ar putea afecta prestigiul statului;

- se imprimă pe hârtie cu antet;

- are un număr de înregistrare, data întocmirii şi sigiliul Ministerului Afacerilor Externe sau a ambasadei. Imprimarea sigiliului apare la sfârşitul notei, unde se indică şi data expedierii;

- se înmânează personal sau prin curier;

- nu se semnează, dar, de regulă, conţine iniţialele persoanei care a formulat-o.

În activitatea diplomatică se practică şi adresarea **notei colective**, **notei simultane sau identice şi notei circulare**.

Nota colectivă este o notă formulată în numele întregului corp diplomatic sau al unui grup de ambasade, ce exprimă punctul de vedere comun al acestora. Această notă poate fi interpretată ca un demers

colectiv, o încercare de a face presiuni, ceea ce poate provoca o reacţie negativă de răspuns.

Nota identică este o notă prin intermediul căreia se aduce la cunoştinţa unui stat hotărârile comune ale unor state cu privire la o anumită problemă sau se informează despre întreprinderea unor măsuri corespunzătoare.

Nota circulară (circular nota) este o notă adresată simultan mai multor state sau misiuni diplomatice străine, acreditate în ţara respectivă, pentru a le aduce la cunoştinţă o dispoziţie legală, o măsură protocolară sau un alt fapt ce trebuie cunoscut de către misiunile diplomatice.

Memorandumul reprezintă un document, în care se examinează aspectul factologic al problemei, se analizează dispoziţiile corespunzătoare. Memorandumul se înmânează personal sau se expediază cu o notă verbală sau personală.

Memorandumul are următoarele trăsături specifice:

- se imprimă pe hârtie cu antet, nesemnat;
- nu conţine complimente şi adresări;
- în partea de sus a textului se imprimă denumirea: „Memorandum”[1];
- sigiliul şi numărul de înregistrare nu se indică, dar numai locul şi data expedierii;
- după volum, poate conţine mai multe pagini de text.

O formă impersonală a memorandumului este *non papier* (document inexistent) care reprezintă un tip de document frecvent utilizat în activitatea diplomatică, o scurtă notă în care se descrie esenţa problemei.

Aide-mémoire-ul reprezintă prin sine înscrierea conversaţiilor orale, în care se explică anumite acţiuni sau poate conţine propuneri sau o viziune asupra unei probleme.

Aide-mémoire-ul are următoarele caracteristici:

- se înmânează personal, după o declaraţie orală sau după solicitare, cu scopul de a consolida declaraţiile făcute, însă poate fi expediat şi prin curier;

[1] *În trecut memorandumul adesea era numit în franceză deduction - concluzie; expose des motifs - expunerea motivelor.*

- este scris impersonal, cu utilizarea expresiilor de genul: „se iniţiază o cerere”, „trebuie să constatăm”, „vă informăm”;

- nu conţine adresări, nici complimente;

- se imprimă pe hârtie obişnuită;

- în partea de sus a textului se imprimă inscripţia: **„Aide-mémoire”;**

- se indică doar locul şi data expedierii.

Aide-mémoire-ul poate apărea în două forme. În forma clasică a aide-mémoire-ului se imprimă inscripţia «Aide-mémoire», la sfârşit se indică data, dar nu se specifică adresa, lipseşte semnătura şi ştampila.

Există, de asemenea, o formă mai puţin formală decât aide-mémoire-ul care se numeşte *Coala de hârtie (bout de papier),* în care textul apare fără titlu, dată şi semnătură, ce permite în caz de necesitate a nega originea ei.

Scrisorile personale cu caracter semioficial se adresează persoanelor oficiale cunoscute, când este necesară cooperarea într-o anumită problemă şi, din anumite cauze, expedierea unei note verbale nu este posibilă. De asemenea, se utilizează în scopul felicitării cu evenimente personale şi de familie, în cazurile de doliu. Ele contribuie la stabilirea şi extinderea relaţiilor.

Scrisorile personale cu caracter semioficial pot avea următoarele trăsături specifice:

- se imprimă pe hârtie obişnuită, uneori se utilizează un formular cu inscripţia în colţul de sus, din stânga, a numelui şi prenumelui expeditorului;

- la începutul scrisorii se folosesc formule de curtoazie, iar în final complimente;

- numărul de înregistrare lipseşte, dar se indică data şi semnătura expeditorului;

- e de preferat să fie scrise de mână;

- adresa se indică pe plic.

Totodată, documentele diplomatice sunt întocmite în conformitate cu nişte reguli general şi universal acceptate cum ar fi:

- este necesar să se respecte meticulos cerinţele de etichetă. Documentul diplomatic trebuie să aibă un aspect impecabil, hârtia fiind de calitate superioară. Important este alegerea corectă a tipului documentului, în fiecare caz concret. Există o regulă generală de protocol, în conformitate cu care la notele verbale se răspunde cu o notă verbală, la o

scrisoare personală – cu o scrisoare personală. Într-o scrisoare, cu semnătura expeditorului, este considerat nepoliticos să se răspundă cu o scrisoare cu numele tipărit. Documentul diplomatic necesită un răspuns. Dacă nu există nici un motiv, răspunsul urmează neîntârziat;

- formularea trebuie să fie clară, corectă în adresa destinatarului, fără greşeli gramaticale, fără ambiguităţi, nu se admit abrevierile, sunt binevenite formulele de curtoazie, chiar dacă documentul are un conţinut neplăcut;

- documentul este scris în limba de circulaţie a ţării destinatarului, în conformitate cu practica existentă;

- se ţine cont de metodele şi timpul de predare.

3. Practica protocolară în Republica Moldova

După destrămarea URSS şi proclamarea independenţei sale la 27 august 1991, Republica Moldova a fost recunoscută la nivel internaţional şi a devenit membră a mai multor organizaţii internaţionale prestigioase. De-a lungul anilor, Republica Moldova şi-a confirmat în continuare statutul de stat independent şi suveran, promovând un curs al politicii externe în corespundere cu interesele sale naţionale.

Pentru stabilirea relaţiilor diplomatice cu statele lumii şi promovarea unei politici externe proprii, s-a iniţiat procesul de reorganizare a activităţii diplomatice, exercitată prin intermediul instituţiilor statale de specialitate. În acest cadru, un rol deosebit de important l-a jucat Direcţia Protocol Diplomatic a Ministerului Afacerilor Externe. Republica Moldova, la momentul proclamării independenţei sale, nu dispunea de cadre diplomatice calificate, nu avea tradiţii, dar nici experienţă şi nu avea un cadru juridic care să-i permită exercitarea funcţiilor externe. Însă, în pofida acestor dificultăţi, Republica Moldova a izbutit să iniţieze o restructurare cardinală a organelor de stat din republică pentru promovarea şi desfăşurarea activităţii externe. Desigur, formarea şi instituţionalizarea serviciului diplomatic naţional, drept componentă indispensabilă a unui stat şi crearea unei structuri de protocol, menite să asigure activitatea conducerii de vârf a Republicii Moldova şi să creeze o imagine favorabilă a ţării, a parcurs o perioadă complicată şi anevoioasă, plină de căutări, afirmări şi deschideri de noi posibilităţi de acţiune.

Având în vedere că protocolul este expresia plastică a puterii [3, p.21], în continuare vom atenţiona că un rol esenţial în desfăşurarea

activităţii diplomatice şi protocolare a Republicii Moldova îl ocupă şeful statului care este Preşedintele Republicii Moldova. El este garantul suveranităţii şi independenţei statale, reprezentantul statului în ţară şi peste hotare. Deşi suntem o republică parlamentară, Preşedintelui ţării îi revine primul loc protocolar în stat, fiind urmat de Preşedintele Parlamentului, Prim-ministrul, membrii Guvernului şi alţi demnitari de stat.

Referindu-ne la protocolul diplomatic moldovenesc, trebuie mai întâi de toate menţionat faptul că atât în trecut, cât şi în prezent a fost şi este necesar să existe reglementări clare în ceea ce priveşte desfăşurarea relaţiilor dintre state şi prevederi exacte asupra ceremonialului diferitelor manifestări oficiale interstatale şi naţionale. La momentul actual, este important să se cunoască cât mai bine cum se organizează şi cum trebuie să se desfăşoare o reuniune internaţională sau naţională; cum să se pregătească o vizită în străinătate; cum trebuie să ne comportăm în diferite împrejurări. Toate acestea reprezintă nişte cerinţe ale protocolului contemporan care constituie „lubrefiantul diplomaţiei, cimentul stabilităţii internaţionale şi nu trebuie neglijată niciodată importanţa sa în relaţiile dintre naţiuni" [1, p.14].

Protocolul diplomatic moldovenesc, recunoscând şi respectând normele general acceptate ale curtoaziei internaţionale, nu face deosebiri între reprezentanţii statelor mari şi mici, nu permite nici o discriminare în relaţiile cu alte state.

În Republica Moldova, protocolul diplomatic este asigurat de către Departamentul Protocol de Stat care este o subdiviziune a Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene.

Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene este organul central de specialitate, abilitat să promoveze şi să înfăptuiască politică externă a statului. Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova şi-a început activitatea practic de la zero: de la elaborarea principiilor statutare până la desemnarea funcţiilor necesare. Pentru început a fost elaborat un proiect care propunea programul minim şi programul maxim de funcţionare. Programul minim prevedea reorganizarea generală a aparatului central, sporirea numerică a personalului, consolidarea subdiviziunilor principale şi precizarea obligaţiunilor funcţionale. Programul maxim, privind atât funcţionării aparatului central, cât şi reprezentarea statului peste hotare, prevedea aderarea la organismele internaţionale şi înfiinţarea misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova peste hotare.

În ceea ce priveşte Departamentul Protocol de Stat, acesta a fost înfiinţat cu scopul asigurării cu mijloace şi norme de protocol a activităţii guvernanţilor Republicii Moldova; utilizării unei practici unice protocolare la primirea la nivel înalt a reprezentanţilor diplomatici acreditaţi în republica noastră şi a delegaţiilor străine ce ne vizitează statul; coordonării activităţii şefilor misiunilor diplomatice şi consulare ale Republicii Moldova peste hotare. Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene îşi desfăşoară activitatea în conformitate cu Constituţia şi legile Republicii Moldova, decretele prezidenţiale, hotărârile Parlamentului şi deciziile Guvernului. Unul dintre documentele care reglementează nemijlocit activitatea ministerului şi, respectiv, a departamentului este *Regulamentul Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene,* aprobat de către Guvernul Republicii Moldova la 4 noiembrie 2005. O mare importanţă pentru desfăşurarea activităţii protocolare şi diplomatice o reprezintă *Legea Republicii Moldova cu privire la Serviciul Diplomatic,* aprobată de către Parlament la 27 decembrie 2001. De asemenea, o importanţă majoră, în activitatea diplomatică şi protocolară a ţării este acordată *Convenţiei de la Viena cu privire la relaţiile diplomatice* din 18 aprilie 1961.

Departamentul Protocol Diplomatic de Stat al Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova are două secţii:

- **Secţia Vizite şi Ceremonial** care se ocupă de aspectele organizatorice şi de asigurare protocolară a vizitelor, de asemenea, participă la acreditarea şefilor misiunilor diplomatice şi consulare atât în Republica Moldova, cât şi ale Republicii Moldova peste hotare.
- **Secţia Imunităţi şi Privilegii** care dirijează aspectele juridice ale asigurării cu imunităţi şi privilegii diplomatice a Corpului Diplomatic acreditat în Republica Moldova.

Departamentul este condus de către şeful subdiviziunii, numit prin ordinul ministrului Afacerilor Externe şi Integrării Europene, la propunerea Comisiei de atestare şi calificare a MAE IE, care activează în baza regulamentului său. Şeful de Protocol al Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova are următoarele *atribuţii:* clasificarea activităţilor de protocol, determinarea precăderilor şi onorurilor la ceremonii, organizarea vizitelor, instalarea în post, dispunerea drapelelor la sărbătorile oficiale, respectarea ţinutei vestimentare [3, p.131].

De regulă, în această funcţie este numit un diplomat profesionist, o persoană înalt calificată, având rangul de Ambasador Extraordinar şi Plenipotenţiar, care are o experienţă bogată de lucru în Aparatul Central al Ministerului de Externe şi peste hotare, cu un grad înalt de cultură, pricepere, responsabilitate, capabilă de a sesiza situaţia şi a lua decizii rapide.

Departamentul Protocol Diplomatic de Stat al Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova are următoarele *funcţii:* promovarea politicii externe a Republicii Moldova prin intermediul mijloacelor şi metodelor protocolului diplomatic; protejarea intereselor naţionale ale Republicii Moldova şi a cetăţenilor ei, în timpul îndeplinirii sarcinilor legate de aflarea pe teritoriul nostru a Corpului Diplomatic; dirijarea şi controlarea activităţii misiunilor diplomatice şi consulare ale Republicii Moldova în alte state; elaborarea propunerilor şi organizarea ceremoniilor cu caracter protocolar în cadrul vizitelor peste hotare ale Preşedintelui Republicii Moldova, de asemenea, a vizitelor în Republica Moldova ale delegaţiilor străine la nivel înalt a şefilor de state, şefilor de guvern, miniştrilor de externe a ţărilor străine; exercitarea controlului asupra întocmirii şi trimiterii telegramelor din numele şefului statului nostru, şefului Guvernului şi ministrului de Externe în legătură cu sărbătorile naţionale şi alte ocazii memorabile ale statelor străine; pregătirea scrisorilor de acreditare şi de rechemare a ambasadorilor Republicii Moldova, acreditarea şefilor misiunilor diplomatice, înregistrarea personalului diplomatic şi legalizarea actelor acestora; pregătirea şi petrecerea măsurilor în vederea explicării direcţiilor politicii interne şi externe a Republicii Moldova reprezentanţilor diplomatici acreditaţi la noi ţară.

Personalul Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene întruneşte următoarele *valori comune*: devotament faţă de ţară; reprezentarea cu demnitate a statului în relaţiile internaţionale, afacerilor externe; integritate şi profesionalism în îndeplinirea responsabilităţilor diplomatice şi protocolare; corectitudine şi etică profesională [2]. Angajarea personalului are loc, în exclusivitate, în bază de concurs, organizat de Comisia de selectare, evaluare a capacităţilor şi acordare a gradelor de calificare. Colaboratorii beneficiază de instruire *externă* şi *internă*. *Instruirea externă* prevede delegarea colaboratorilor pentru perfecţionare în centre internaţionale de studii, centre universitare europene, ministere ale afacerilor externe din alte ţări, Academia de Administrare Publică pe lângă Preşedintele Republicii Moldova, şcoli diplomatice de vară ale ministerelor de externe ale

altor ţări. *Instruirea internă* presupune studierea unor probleme de domeniu prin frecventarea cursurilor, activităţi de specializare pentru persoanele nou-angajate privind activitatea profesională în cadrul misiunilor diplomatice din străinătate.

La etapa actuală un loc important în practica protocolară a Republicii Moldova îl ocupă organizarea vizitelor de stat la nivel înalt. Acestea reprezintă întâlniri bilaterale sau multilaterale între şefii de state, şefii de guverne, miniştrii de externe care, prin frecvenţa şi atenţia ce li se acordă de către părţi, exprimată, mai ales, prin ceremonialul desfăşurării lor, constituie un factor de „cuantifcare" a relaţiilor dintre state.

Ceremonialul şi alte aspecte protocolare ale vizitelor la nivel înalt sunt determinate de rangul oaspetelui, de caracterul vizitei şi de nivelul relaţiilor dintre Republica Moldova şi acest stat. În corespundere cu practica protocolară a Republicii Moldova, vizitele pot fi clasificate în felul următor: oficiale, de lucru şi neoficiale.

Vizita oficială reprezintă o acţiune la nivel suprem, una din categoriile cele mai înalte de vizite în Republica Moldova a delegaţiilor străine şi oamenilor de stat. Vizita se desfăşoară cu respectarea tuturor aspectelor protocolare. În centrul atenţiei unei vizite oficiale se află negocierile politice. Vizita oficială presupune următoarele măsuri protocolare: ceremonialul de întâmpinare şi cel de luat rămas bun, convorbiri cu diferite oficialităţi şi un dineu sau un dejun oficial, depunerea de flori la un monument, vizionarea unui spectacol etc. De regulă, acest tip de vizită se sfârşeşte cu semnarea unui acord.

Vizita de lucru presupune sosirea persoanelor de stat şi delegaţiilor străine la negocieri, consultaţii, semnarea acordurilor, convenţiilor etc. La aceste tipuri de vizite nivelul acordat asistenţei protocolare este mai redus. În program predomină o măsură protocolară, un dejun de lucru sau un dineu. De regulă, sunt vizite scurte şi nu presupun deplasări şi alte activităţi, decât în cazul unor interese bilaterale concrete.

Vizita neoficială reprezintă sosirea în Republica Moldova, pe un termen scurt, a oaspeţilor de nivel înalt (şefi de state, şefi de guverne sau miniştri de externe) la odihnă sau oprirea în trecere spre altă ţară. Acest tip de vizite nu prevăd careva acţiuni protocolare, ci numai unele gesturi de curtoazie, pentru ca persoanele în cauză să-şi amintească cu respect de ţara noastră.

Astfel, protocolul diplomatic şi normele acestuia joacă un rol deosebit de important în cadrul comunicării internaţionale. Primirea

oaspeţilor străini cere respectarea strictă a regulilor internaţionale de curtoazie şi etichetei. Toate detaliile sunt importante: cine anume şi unde sunt întâmpinaţi la sosire, cine îl petrece la plecare pe înaltul oaspete străin; ce mijloc de transport va folosi şi ce traseu va urma; garda de onoare la sosire şi plecare; care persoane de nivel înalt vor participa la acţiunile din timpul vizitei etc.

Toate aceste activităţi cer de la persoanele care participă la pregătirea şi organizarea vizitelor şefilor de state, şefilor de guverne sau miniştrilor de externe pricepere, responsabilitate, un grad înalt de cultură, răbdare, orientare în situaţii imprevizibile, deoarece protocolul reprezintă nu numai normele internaţionale de curtoazie şi regulile de ceremonial, dar constituie şi un instrument politic important al diplomaţiei şi promovării imaginii Republicii Moldova peste hotare.

Subiecte pentru autoevaluare:

1. Explicaţi noţiunile *protocol diplomatic*, *etichetă diplomatică* şi *ceremonial diplomatic*.
2. Ce tipuri de documente diplomatice cunoaşteţi?
3. Evidenţiaţi cerinţele principale faţă de documentele corespondenţei diplomatice.
4. Analizaţi structura şi funcţiile Departamenului de Protocol de Stat al MAE IE al Republicii Moldova.
5. Enumeraţi atribuţiile şefului serviciului de protocol şi numiţi calităţile pe care trebuie să le posede acesta.

Tematica lucrului individual / cercetări în grup:

1. Pregătirea unui referat cu tema „Evoluţia istorică a protocolului diplomatic a statelor Europei de Vest / Federaţiei Ruse” (la alegere).
2. Analiza, comentarea şi prezentarea schematică a principiilor de bază ale protocolului diplomatic şi etichetei de afaceri.
3. Elaborarea sub formă de tabel a principalelor tipuri de documente diplomatice şi specificul protocolar al acestora.
4. Sintetizarea şi prezentarea în PPT a activităţii protocolare a instituţiilor statale ale RM implicate în exercitarea politicii externe.

5. Pregătirea unei comunicări şi prezentări cu tema ,,Protocolul diplomatic al RM: tradiţii istorice şi tendinţe contemporane”.

6. Elaborarea unui eseu ,,Protocolul diplomatic în cadrul profesiei diplomatului”.

7. Activitatea protocolară exercitată de organele statale de politică externă a RM.

8. Protocolul diplomatic al Republicii Moldova: tradiţii istorice şi tendinţe moderne.

Bibliografie selectivă:

1. Manciur E. Protocol instituţional. – Bucureşti: Comunicare.ro, 2003.
2. Planul de dezvoltare instituţională pentru anii 2009–2011. – Chişinău: MAE IE, 2008, p.5. [Электронный ресурс]. – URL: http://www.mfa.gov.md/img/docs/planul-de-dezvoltare-institutionala-2009-011.pdf accesat 21. 04. 2009.
3. Tărîţă O. Tratat de protocol şi comportament civilizat. Studiu teoretico-aplicativ. – Chişinău: Bons Offices, 2007.
4. Борунков А. Ф. Дипломатический протокол в России. – Москва: Международные отношения, 1999.
5. Вуд Дж., Серре Ж. Дипломатический церемониал и протокол. – Москва, 1974.
6. Дипломатическая служба: Учебное пособие./ Под ред. А. В. Торкунова. – Москва: «Российская политическая энциклопедия», 2002.
7. Кузьмин Э.Л. Протокол и этикет дипломатического и делового общения. – Москва: Юридический колледж МГУ, 1996.
8. Лядов П.Ф. Международное сотрудничество и дипломатический протокол [Электронный ресурс] // Финансы. Право. Менеджмент. – [1994-2006]. – URL: http://www.flm.su/ elements/magazine/view full.php?id=8&popup=no&PHPSESSID=17045d22d, accesat 22 aprilie 2009.
9. Михалькевич Г.Н. Этикет международного общения. – Минск: Книжный дом, 2004.
10. Молочков Ф.Ф. Дипломатический протокол и дипломатическая практика [Электронный ресурс]. – URL: http://farsiiran.narod.ru/diplomacy/dipprotokol.htm, accesat 22 aprilie 2009.
11. Улахович В.Е. Протокол и этикет в современной дипломатии.- Минск: Харвест, 2005.

Capitolul VII

CADRELE SERVICIULUI DIPLOMATIC

Se ştie că succesul oricărei activităţi îl determină oamenii, îndeosebi cei abilitaţi cu funcţii de conducere. Aceasta se referă în deplină măsură şi la domeniul activităţii diplomatice, la cadrele serviciului respectiv. De pregătirea calificată a acestor cadre, profesionalismul lor, calităţile profesionale şi morale, capacităţile de a activa consecvent şi constructiv, de a reacţiona la timp şi competent la schimbările care intervin în politică depinde în mare măsură rezultatul, eficacitatea, succesul activităţii diplomatice, a politicii externe a statului. În literatura de specialitate se menţionează în mod deosebit că de nivelul de pregătire, competenţa, profesionalismul cadrelor diplomatice depinde cum se va putea încadra statul în lumea contemporană aflată în proces de schimbări radicale şi profunde. Pentru Republica Moldova – stat comparativ tânăr – problema cadrelor serviciului diplomatic are o importanţă deosebită, avându-se în vedere o serie întreagă de factori. „Este un lucru bine cunoscut, se subliniază într-un material referitor la politica de cadre promovată de către Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova, că pentru orice ţară, dar în special în cazul statelor mici (cum e şi cazul Republicii Moldova – n.n.), lipsite de resurse economice şi militare deosebite care le-ar permite să promoveze interesele sale pe plan extern şi prin alte mijloace decât cele diplomatice, calitatea corpului diplomatic, prestaţia şi profesionalismul acestuia au o însemnătate sporită".

1. Cadrele serviciului diplomatic de stat: noţiunile de bază, sarcinile şi principiile activităţii.

2. Personalul serviciului diplomatic: cerinţele, pregătirea, selectarea, angajarea, promovarea.

3. Cadrele serviciului diplomatic al Republicii Moldova: realităţi şi perspective.

1. Cadrele serviciului diplomatic de stat: noţiunile de bază, sarcinile şi principiile activităţii

Noţiunile de bază

Cadrele – componenţa de bază (statele de funcţie, componenţa permanentă) a colaboratorilor calificaţi, care au un anumit statut şi care se află în anumite relaţii de muncă cu instituţiile şi organizaţiile respective. În sistemul ministerelor afacerilor externe, aceasta o constituie cadrele operativ-diplomatice şi cele administrativ-tehnice.

Personalul – totalitatea persoanelor fizice care se află în relaţii permanente sau temporare cu organizaţia respectivă ca persoană juridică şi care sunt reglementate de contracte de angajare. Acesta este nu altceva decât componenţa lucrătorilor angajaţi.

Potenţialul de cadre – capacităţile care există, inclusiv cele încă nesolicitate, şi posibilităţile încă nerealizate ale lucrătorilor şi a colectivului în întregime.

Asigurarea cu cadre a serviciului diplomatic – procesul conştient organizat de completare a sistemului Ministerului Afacerilor Externe cu lucrători bine pregătiţi din punct de vedere profesional şi moral, care sunt capabili să-şi îndeplinească datoriile de serviciu la nivelul cerinţelor contemporane și astfel să contribuie la realizarea efectivă a sarcinilor şi funcţiilor ce stau în faţa organelor de politică externă a statului respectiv.

În sistemul serviciului diplomatic principalul element îl constituie desigur **cadrele**, atât operativ-diplomatice, cât şi cele administrativ-tehnice. De statutul pe care îl au, competenţa, profesionalismul, calităţile acestora, activitatea pe care o desfăşoară depinde de fapt nu numai tot ce ţine de serviciul diplomatic, dar şi în general nivelul şi eficacitatea politicii externe a statului respectiv, imaginea şi chiar locul pe care-l ocupă acesta în afacerile externe, pe arena internaţională în ansamblu.

Activitatea orientată spre selectarea, angajarea şi repartizarea lucrătorilor pregătiţi din punct de vedere profesional, conştiincioşi, de o ţinută morală înaltă, chemaţi să aducă, în limitele legislaţiei în vigoare şi a funcţiilor atribuite, o contribuţie demnă în realizarea efectivă a funcţiilor Ministerului Afacerilor Externe – toate acestea sunt cuprinse în noţiunea de asigurare cu cadre a serviciului diplomatic. Această activitate include următoarele sarcini:

• elaborarea documentaţiei normativ-administrative în vederea dirijării resurselor de cadre ale serviciului diplomatic;

• amplasarea raţională a cadrelor, planificarea transferării şi rotaţiei acestora;

• dezvoltarea profesională şi de funcţie a personalului serviciului diplomatic prin perfecţionarea profesională şi ridicarea calificării acestuia;

• asigurarea protecţiei social-economice şi juridice adecvate a lucrătorilor;

• stimularea calităţii şi eficacităţii muncii lor.

Eficacitatea asigurării cu cadre a serviciului diplomatic este determinată de măsura în care statul şi Ministerul Afacerilor Externe sunt satisfăcuţi de activitatea aparatului departamentului diplomatic, în ce măsură rezultatele obţinute corespund sarcinilor de politică externă, desigur, luându-se în consideraţie cheltuielile material-financiare şi intelectual-fizice. În acest context, este clar cât de mare importanţă, pentru succesul serviciului diplomatic, are evaluarea exactă a situaţiei de cadre în departamentul respectiv, luarea în consideraţie a experienţei proprii şi mai ales a celei internaţionale în domeniul administrării şi dirijării personalului.

Conform literaturii de specialitate, toţi parametrii şi momentele evidenţiate mai sus alcătuiesc ceea ce se numeşte **politică de cadre a MAE**, prioritatea principală a căreia este **folosirea cât mai raţională şi cât mai din plin a potenţialului profesional şi de calificare a cadrelor serviciului diplomatic.**

Sarcinile principale ale politicii de cadre în domeniul serviciului diplomatic, după cum se remarcă în literatură**,** pot fi formulate în felul următor:

1) elaborarea direcţiilor strategice de dezvoltare a serviciului diplomatic, luându-se în consideraţie tendinţele şi perspectivele de dezvoltare a societăţii şi schimbările care au loc în lume;

2) optimizarea structurii de state şi a numărului de cadre a serviciului diplomatic, asigurarea unui echilibru în ceea ce priveşte înnoirea şi rotaţia acestora;

3) consolidarea serviciului diplomatic prin specialişti pregătiţi din punct de vedere profesional şi moral, care să fie gata să-şi îndeplinească obligaţiunile de serviciu la un nivel calitativ înalt, prin faptele

şi comportamentul său zilnic să contribuie la creşterea autorităţii diplomaţiei statului, îmbunătăţirea imaginii ţării în ansamblu;

4) crearea premiselor organizatorico-juridice, sociale şi materiale necesare pentru exercitarea cu succes a serviciului, care să excludă posibilitatea de încălcare a disciplinei de muncă, cât şi a abuzurilor în serviciu;

5) întreţinerea în colectivele de muncă a unui climat moral-psihologic sănătos, care să asigure îndeplinirea efectivă a obligaţiunilor de serviciu, dezvoltarea potenţialului creator al lucrătorilor;

6) dezvoltarea sistemului de pregătire, perfecţionare şi creştere a calificării personalului, crearea unor condiţii favorabile pentru creşterea profesională a fiecărui lucrător;

7) introducerea unor tehnologii moderne de selectare, numire şi rotaţie a cadrelor în baza meritelor şi realizărilor personale.

Realizarea sarcinilor enumerate mai sus se bazează pe principiile fundamentării ştiinţifice, legitimităţii, complexităţii şi caracterului democratic al organizării şi funcţionării serviciului diplomatic. Tot în baza acestor principii sunt înaintaţi candidaţii la funcţiile vacante sau sunt angajaţi în bază de concurs sau în ordinea înaintării din rezerva existentă etc.

2. Personalul serviciului diplomatic: cerinţele, pregătirea, selectarea, angajarea, promovarea

Eficacitatea politicii externe a oricărui stat depinde într-o măsură esenţială de capacităţile, nivelul şi calitatea pregătirii persoanelor care îi reprezintă interesele pe arena internaţională. De aceea, pregătirea, selectarea, angajarea, promovarea cadrelor diplomatice ocupă un loc deosebit în organizarea şi realizarea activităţii diplomatice.

Standardele formate la nivel universal încă în secolul XIX cu privire la **cerinţele faţă de cadrele diplomatice** sunt în vigoare până în prezent. Astfel, potrivit lui H.Nicolson, un diplomat competent trebuie să cunoască bine limbile străine, să se distingă print-un stil rafinat, să fie ospitalier, calm şi imperturbabil. Cu alte cuvinte, să fie un „gentleman educat". În Marea Britanie, de exemplu, principalul determinant al succesului în cariera diplomatică este considerată prezentabilitatea (înfăţişarea demnă) şi alte particularităţi proprii ale caracterului, mai cu seamă, a clasei aristo-

cratice conducătoare. Spre deosebire de alte ţări cum ar fi Federaţia Rusă, SUA, Franţa, R.Moldova, Marea Britanie nu acordă o atenţie deosebită studiilor universitare în selectarea cadrelor diplomatice, conducându-se de principiul: ”Diplomaţia este o profesie, în care nu există frontiere exacte pentru cunoştinţele necesare. Ceea ce cu adevărat este esenţial pentru un diplomat, devine cunoscut şi învăţat de acesta pe parcursul propriu-zis al serviciului diplomatic”. Totuşi, încă în anul 1855 au fost introduse examene pe bază de concurs deschis pentru doritorii de a fi incluşi în activitatea diplomatică, care după cel de-al doilea război mondial sunt organizate şi desfăşurate în mod independent de către Comisia de Admitere a Serviciului Civil în colaborare, la etapa finală, cu Foreign Office britanic.

Aceste examene au evoluat în complexitate. Dacă iniţial se punea accent pe cunoştinţele de gramatică, aritmetică şi arta oratorică, în prezent acestea includ un ansamblu larg de testări. Aici se pot menţiona limbile străine, variate analize de situaţie, dezbateri pe o anumită temă, elaborarea unor proiecte ale documentelor diplomatice, simularea lucrărilor unei conferinţe internaţionale etc. În afară de aceasta, se organizează interviuri individuale cu fiecare pretendent. Nici un test aparte nu joacă un rol hotărâtor. Evaluarea se efectuează în baza unui şir de indici, cum ar fi, capacităţile de analiză şi de a lucra în stare de urgenţă, comunicabilitatea, capacitatea de adaptare psihologică rapidă etc. Prin urmare, sistemul de examene existent în Marea Britanie pare destul de obiectiv, totodată, însă există şi un anumit nivel de subiectivism, fiind favorizaţi absolvenţii facultăţilor tradiţional-clasice (se are în vedere universităţile Oxford şi Cambridge, unde primordial se studiază istoria, literatura, filosofia).

La rândul său, Departamentul de pregătire a cadrelor diplomatice din cadrul Foreign Office, iniţiază tinerii diplomaţi în activitate timp de două-trei săptămâni, o perioadă extrem de scurtă în comparaţie cu timpul acordat pentru acelaşi fapt în Franţa (2 ani), Germania (1 an), SUA (nouă luni). Ca şi în alte ţări, limbile străine reprezintă o cerinţă de bază pentru cadrele diplomatice şi constituie o sursă permanentă de studiu. Cele mai dificile, dar şi solicitate sunt considerate limbile chineză, japoneză şi coreeană.

Însă doar 5-10% din diplomaţii angajaţi îşi pot construi o carieră de succes. O explicaţie a acestui fapt ar fi existenţa a două categorii diplomatice. Categoria A (în aceasta sunt incluşi absolvenţii universi-

tăţilor clasice de prestigiu, reprezentanţii elitei aristocratice, urmaşii diplomaţilor şi politicienilor de vază) – administrativă (se focusează pe analiza politică) şi categoria E – executivă (se focusează pe domeniile comercial-economice, informaţionale şi culturale). Deşi rangurile diplomatice la ambele categorii sunt identice (există 10 ranguri diplomatice, potrivit schemei de mai jos), categoria A se bucură de un statut mai privilegiat şi este favorizată în avansarea carierei. Dar în general, fiecare dintre ei parcurg pas cu pas acelaşi traseu. Există o cerinţă formală ca fiecare diplomat pe parcursul carierei să însuşească două specializări regionale şi două–trei funcţionale. **Selectarea, angajarea şi promovarea cadrelor diplomatice** are loc în baza acelor ranguri diplomatice care, potrivit regulilor, se acordă în Marea Britanie. Astfel, există următoarele ranguri diplomatice britanice: rangurile diplomatice superioare I-III se acordă şefului serviciului diplomatic (ministrului de externe) şi ambasadorilor; rangul diplomatic IV se acordă consilierului şi şefilor de departamente ai Foreign Office; rangul diplomatic V se acordă secretarului I, categoria A; rangul diplomatic VI se acordă secretarului I, categoria E; rangul diplomatic VII se acordă secretarului II, categoriile A şi E; rangul diplomatic VIII se acordă secretarului III, categoria A; rangul diplomatic IX – ataşat, categoria E; rangul diplomatic X se acordă funcţionarilor cancelariei.

Trebuie menţionat că în activitatea serviciului diplomatic, în general, şi în optimizarea relaţiilor de serviciu, în special, o foarte mare importanţă, aşa cum o demonstrează practica internaţională, are **stilul de conducere** a colectivelor respective. Există diferite stiluri de conducere a activităţii cadrelor diplomatice, în dependenţă de şcolile diplomatice, tradiţiile naţionale în acest domeniu etc. În ceea ce priveşte, de exemplu, stilul diplomatic britanic, acesta se caracterizează prin tradiţionalismul său. Asemenea trăsături ale acestui stil cum ar fi confidenţialitatea, prudenţa, spiritul de disciplină şi stăpânirea de sine se întrepătrund reuşit cu calităţile cerute la etapa actuală – ingeniozitatea şi fermitatea, combinate cu un nivel înalt de cultură generală şi studii specializate. Se poate, deci, afirma că Foreign Office al Marii Britanii nu impune un anumit standard de comportare, ci oferă posibilitatea ca diplomaţii săi să se conducă de propriul stil, racordat la obiectivele propuse.

Potrivit constatărilor savantului rus A.V.Torkunov, atât serviciul diplomatic britanic, cât şi cel al SUA, în privinţa selectării cadrelor

diplomatice, acordarea rangurilor diplomatice, avansarea în carieră se aseamănă unul cu altul prin existenţa propriilor **reguli,** procesul având caracter elitar, iar angajarea cadrelor diplomatice în ambele servicii diplomatice se efectuează în bază de concurs deschis.

Într-adevăr, potrivit Legii cu privire la serviciul diplomatic al SUA din 1980, **selectarea şi angajarea cadrelor diplomatice** se efectuează în baza principiului de nondiscriminare. Spre deosebire de Marea Britanie, studiile universitare sunt favorizate în SUA. Examenele de admitere constau din trei etape: prima etapă se axează pe cultura generală (verificându-se cunoştinţele din domeniul istoriei, economiei, geografiei etc.), în al doilea rând, prin intermediul unui eseu se apreciază nivelul de cunoaştere a limbii engleze, şi, în sfârşit, pretendentul se examinează în baza unei specializări dintre cele patru ale serviciului diplomatic – politică, economică, administrativă şi consulară. O particularitate a selectării cadrelor diplomatice americane constă în acordarea unor facilităţi, cum ar fi eliberarea de la examene pentru aşa categorii ale populaţiei, ca afro-americanii, latino-americanii, indienii. În acest context, pentru a soluţiona problema unei posibile incompetenţe a cadrelor diplomatice, a fost mărit termenul de încercare până la 3-4 ani pentru noii angajaţi. Rangurile diplomatice şi acordarea acestora sunt similare celor din Marea Britanie, perfecţionarea cadrelor fiind în responsabilitatea directă a Institutului pentru Serviciul Diplomatic al SUA din cadrul Departamentului de Stat.

În Federaţia Rusă, la alegerea şi promovarea cadrelor diplomatice accentul se pune anume pe profesionalismul şi calificarea acestora, în primul rând din punctul de vedere al studiilor superioare şi experienţei în domeniu, cunoaşterii limbilor străine şi a legislaţiei naţionale. Astfel, majoritatea diplomaţilor ruşi sunt specializaţi în domeniul relaţiilor internaţionale, drept internaţional, relaţii economice internaţionale, comunicare internaţională.

La etapa actuală (potrivit datelor pentru anul 2007), în cadrul Ministerului de Afaceri Externe al Federaţiei Ruse activează circa 12 mii de cadre diplomatice, dintre care o treime sunt diplomaţi de profesie. Instituţia de bază în pregătirea cadrelor diplomatice pentru serviciul diplomatic rus este Institutul de Stat pentru Relaţii Internaţionale din Moscova (МГИМО). În cadrul acestuia, pregătirea diplomaţilor se efectuează în conformitate cu evoluţiile internaţionale, dezvoltând

contacte fructuoase cu centrele universitare din Germania, Marea Britanie, Franţa, Canada, SUA, China etc. Limbilor străine li se acordă o atenţie deosebită, fiind favorizate cele solicitate de către Ministerul de Externe (ca şi în Marea Britanie se focusează, pe lângă limbile europene şi din arealul CSI, asupra limbilor chineză, japoneză, arabă etc.). Un rol important în pregătirea cadrelor îl are practica pe care o efectuează studenţii în cadrul Ministerului de Externe şi reprezentanţelor sale de peste hotare. Fiind angajaţi, tinerii diplomaţi se includ în procesul de pregătire permanentă, care începe cu o introducere în activitate în primul an de lucru; studii periodice (de regulă, o dată în cinci ani) de calificare; studierea permanentă a limbilor străine. Cursurile de perfecţionare sunt organizate în primul rând de către Academia Diplomatică a Federaţiei Ruse, care recent a împlinit 75 de ani de activitate.

Potrivit Decretului Preşedintelui Federaţiei Ruse din 2001 Cu privire la ordinea şi păstrarea rangurilor diplomatice, sunt acordate următoarele ranguri diplomatice: ambasador extraordinar şi plenipotenţiar; ambasador extraordinar şi plenipotenţiar clasa 1; ambasador extraordinar şi plenipotenţiar clasa 2; consilier clasa 1; consilier clasa 2; secretar I, clasa 1; secretar I, clasa 2; secretar II, clasa 1; secretar II, clasa 2; secretar III; ataşat. Respectiv, se prevăd următoarele termene de aflare în rangurile diplomatice acordate: ataşat – nu mai puţin de doi ani; secretar III – nu mai puţin de doi ani; secretar II clasa 1 şi 2 – nu mai puţin de doi ani; secretar I clasa 2– nu mai puţin de doi ani; secretar I clasa 1– nu mai puţin de trei ani; consilier clasa 2– nu mai puţin de trei ani. Pentru consilier clasa 1 şi rangurile diplomatice superioare nu sunt stabilite anumite limite.

3. Cadrele serviciului diplomatic al Republicii Moldova: realităţi şi perspective

În Republica Moldova toate problemele ce ţin de cadrele serviciului dipolomatic sunt reglementate de Legea cu privire la Serviciul Diplomatic al Republicii Moldova din 27.12.2001, cât şi de o serie de alte acte normative, inclusiv Regulamentul cu privire la activitatea misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.744 din 29 iunie 2007. În conformitate cu legea menţionată,

într-un post diplomatic poate fi angajată persoana care întruneşte următoarele condiţii:

- are cetăţenia Republicii Moldova;
- se bucură de toate drepturile politice şi civile înscrise în Constituţia Republicii Moldova;
- deţine o diplomă de studii universitare (licenţă) corespunzătoare funcţiei pentru care optează;
- cunoaşte limba moldovenească (denumirea limbii este dată conform legii respective – n.n.) şi o limbă de circulaţie internaţională;
- dispune de aptitudini fizice pe care le reclamă activitatea în domeniul relaţiilor externe;
- nu are antecedente penale rezultate din infracţiuni intenţionate.

Respectiv, în concordanţă cu calificarea şi pregătirea lor profesională, persoanelor angajate în posturi diplomatice din instituţiile serviciului diplomatic li se conferă următoarele ranguri diplomatice: a) ataşat; b) secretar III; c) secretar II; d) secretar I; e) consilier; f) ministru plenipotenţiar; g) ambasador. Se stabilesc următoarele termene minime pentru avansarea în rang diplomatic: a) 1 an de la data angajării în postul diplomatic – pentru rangul de ataşat; b) 2 ani în rang de ataşat – pentru secretar III; c) 2 ani în rang de secretar III – pentru secretar II; d) 3 ani în rang de secretar II – pentru secretar I; e) 3 ani în rang de secretar I – pentru consilier; f) 4 ani în rang de consilier – pentru ministru plenipotenţiar.

Cadrele diplomatice care activează în structurile misiunilor respective, potrivit Regulamentului, îndeplinesc următoarele **sarcini** de bază:

a) reprezintă Republica Moldova în relaţiile cu statul de acreditare, statele de acreditare prin cumul sau organismele internaţionale pe lângă care este acreditată;

b) reprezintă şi apără interesele naţionale ale Republicii Moldova, în baza principiilor de consolidare a securităţii statului, suveranităţii şi integrităţii sale teritoriale, contribuie activ la înfăptuirea priorităţilor politicii externe a Republicii Moldova;

c) protejează drepturile şi interesele cetăţenilor Republicii Moldova (persoanelor fizice şi juridice) în statul de acreditare, precum şi, în limitele admise de normele şi principiile dreptului internaţional, tratatelor bilaterale încheiate cu statul de acreditare, le acordă asistenţa necesară potrivit practicii internaţionale şi legislaţiei statului de acreditare;

d) analizează starea raporturilor Republicii Moldova cu statul de acreditare, pregătind, în consecinţă, materiale analitice, propuneri pentru minister vizând dezvoltarea în continuare a relaţiilor bilaterale în domeniul politic, comercial-economic, sociouman, tehnico-ştiinţific, precum şi în alte domenii de interes reciproc, contribuind permanent la extinderea acestora;

e) promovează relaţiile multilaterale politice, economice, comerciale, culturale, ştiinţifice ale Republicii Moldova în cadrul organizaţiilor internaţionale, pe lângă care este acreditată. Contribuie la consolidarea securităţii internaţionale, promovarea păcii, bunei înţelegeri între popoare şi a dezvoltării durabile;

f) informează autorităţile, organizaţiile şi opinia publică din statul de acreditare despre politica internă şi externă a Republicii Moldova. Promovează sistematic, prin diverse acţiuni, imaginea favorabilă a Republicii Moldova în statul de acreditare;

g) prin mijloace legale, acumulează materiale informative despre politica internă şi externă a statului de acreditare, despre poziţia acestui stat în sistemul relaţiilor internaţionale, precum şi despre activitatea altor state, uniuni şi organizaţii internaţionale din regiune, unde se află statul de acreditare;

h) informează sistematic, prin intermediul Ministerului, Parlamentul, Preşedintele Republicii Moldova, Guvernul, alte organe şi instituţii abilitate din ţara noastră despre dinamica politicii interne şi externe a statului de acreditare;

i) menţine relaţii de colaborare cu organele puterii de stat ale statului de acreditare, în particular, cu instituţiile de promovare a politicii externe, alte structuri de stat, organizaţii neguvernamentale, cu cercurile ştiinţifice, culturale şi de afaceri, cu reprezentanţii mass-media, cu corpul diplomatic acreditat în statul de reşedinţă;

j) apără şi promovează interesele economice ale Republicii Moldova; întreprinde acţiuni eficiente de atragere a investiţiilor în Republica Moldova, contribuie la promovarea exportului mărfurilor autohtone pe pieţele din statul de acreditare şi la dezvoltarea reciproc avantajoasă a relaţiilor comercial-economice şi financiare dintre Republica Moldova şi statul de acreditare;

k) înaintează propuneri privind necesitatea încheierii, suspendării sau denunţării tratatelor bilaterale dintre Republica Moldova şi statul

de acreditare, contribuie la pregătirea şi semnarea tratatelor. Efectuează controlul asupra realizării tratatelor bilaterale semnate între Republica Moldova şi statul de acreditare, precum şi a tratatelor multilaterale la care Republica Moldova este parte;

l) participă la pregătirea şi efectuarea vizitelor interstatale la nivel înalt, precum şi ale delegaţiilor oficiale şi de afaceri din Republica Moldova şi statul de acreditare;

m) acordă sprijin şi coordonează, în modul stabilit, activitatea reprezentanţelor organelor centrale de specialitate ale administraţiei publice şi ale întreprinderilor de stat moldoveneşti, precum şi activitatea delegaţiilor şi misiunilor ad-hoc ale Republicii Moldova, care se află în statul de acreditare. Reprezentanţele menţionate, delegaţiile şi misiunile ad-hoc coordonează activitatea lor cu misiunea şi, în modul stabilit, informează misiunea despre activităţile respective;

n) în limitele admise de legislaţia statului de acreditare, exercită pe teritoriul acestuia funcţii consulare prevăzute de normele de drept internaţional şi de legislaţia Republicii Moldova, încurajează stabilirea şi dezvoltarea relaţiilor cu concetăţenii noştri aflaţi permanent sau temporar pe teritoriul statului de acreditare;

o) în modul stabilit, organizează şi coordonează acţiunile de protecţie a cetăţenilor moldoveni aflaţi în statul de acreditare, în cazul unor situaţii excepţionale;

p) prin metode şi mijloace diplomatice, exercită şi alte funcţii, în conformitate cu legislaţia Republicii Moldova, legislaţia statului de acreditare, normele dreptului internaţional.

Luând în vedere că Republica Moldova este un stat tânăr, formarea cadrelor diplomatice calificate este unul dintre obiectivele de bază ale statului. În acest sens, un rol primordial îi revine Catedrei Relaţii Internaţionale, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, USM, care activează din 1995. De asemenea, de pregătirea cadrelor diplomatice se ocupă un şir de alte instituţii universitare cum ar fi Institutul de Relaţii Internaţionale, Academia de Administrare Publică pe lângă Preşedintele Republicii Moldova, ASEM etc. O anumită activitate în direcţia creşterii profesionale, perfecţionării cadrelor diplomatice desfăşoară însuşi Ministerul Afacerilor Externe cu susţinerea unor structuri internaţionale. Astfel, cu suportul proiectului PNUD, în Moldova, începând cu 2007, se derulează Proiectul „Suport pentru creşterea capa-

cităților instituționale ale MAE IE". În cadrul acestuia, în 2008 a fost deja elaborat şi urmează a fi implementat „Planul de dezvoltare instituțională pentru anii 2009-2011" care include realizarea unor sarcini concrete în domeniul instruirii şi perfecționării colaboratorilor serviciului diplomatic. Potrivit acestui document, colaboratorii serviciului diplomatic beneficiază de două tipuri de instruire – externă şi internă. Instruirea externă prevede delegarea colaboratorilor MAE IE, pentru perfecționare sau reciclare, în centre internaționale de studii, centre universitare europene cu renume, ministere ale afacerilor externe din alte țări, Academia de Administrare Publică pe lângă Preşedintele Republicii Moldova, şcolile diplomatice de vară ale ministerelor de externe ale altor țări. Pe parcursul anului 2007, de exemplu, de aceste tipuri de instruire au beneficiat, în total, 50 de diplomați, ceea ce constituie 36,5% din numărul celor angajați. Instruirea internă prevede: studierea unor probleme de domeniu prin frecventarea cursurilor, în volum de 4 ore pe lună, organizate în baza MAE IE, conform planului tematic aprobat prin ordinul ministrului; activități de specializare, desfăşurate de directorii departamentelor şi direcțiilor autonome pentru persoanele nou-angajate şi cele detaşate pentru activitatea profesională în cadrul misiunilor diplomatice din străinătate. În anul 2007, la procesul de instruire internă au participat 60 de angajați. În total, conform datelor MAE IE, au fost frecventate 5520 de ore de instruire, în medie la fiecare angajat revenind 42 de ore.

Totuşi, în ceea ce priveşte cadrele serviciului diplomatic al Republicii Moldova, pregătirea, selectarea, angajarea, promovarea acestora există o serie de dificultăți şi probleme. Una dintre acestea ar fi că în prezent, din totalul cadrelor diplomatice moldoveneşti, majoritatea sunt „ambasadori (diplomați) numiți politic" şi destul de puțini sunt „ambasadori de carieră" care ar avea şi o pregătire profesională bună în domeniu. Mai mult ca atât, acuma se vorbeşte şi se scrie despre o a treia categorie de „ambasadori" – cei care prin funcția pe care o au îşi aranjează propriile afaceri şi nu le pasă de îndatoririle de ambasador.

O altă problemă, de fapt una dintre cele mai serioase, este lipsa în republică a unui centru sau a unei şcoli naționale de pregătire a cadrelor diplomatice de tipul celor care există, de exemplu, în Franța (Institutul Francez de Relații Internaționale şi Centrul de Studii şi Cercetări Internaționale), Rusia (Academia Diplomatică a Ministerului Afaceri-

lor Externe) sau România (Institutul Diplomatic Român). Experienţa statelor avansate sau a celor vecine în soluţionarea problemei în cauză ar fi pentru Republica Moldova binevenită şi demnă de urmat. Institutul Diplomatic Român (IDR), bunăoară, a fost fondat în 2005, fiind o instituţie publică, cu personalitate juridică, funcţionând sub auspiciile Ministerului Afacerilor Externe. Principala misiune a IDR este de a sprijini activitatea personalului specializat din cadrul ministerului prin furnizarea de expertiză şi cursuri de instruire profesională în domeniul relaţiilor internaţionale şi a diplomaţiei, precum şi oferirea serviciilor de analiză celor interesaţi, organizarea evenimentelor dedicate unor probleme de politică internaţională, publicarea periodicelor şi a lucrărilor de specialitate, documentelor diplomatice şi a memoralisticii diplomatice, organizarea şi funcţionarea Bibliotecii Ministerului Afacerilor Externe etc.

Sigur, nu este vorba de o academie diplomatică de tipul celei din Federaţia Rusă sau nici chiar cel puţin un institut diplomatic ca cel din România. Pentru aceasta mai trebuie multe de făcut. Dar, totuşi, dacă se pune problema să avem o diplomaţie moldovenească, naţională, fără o anumită instituţie, cel puţin un centru specializat care să elaboreze o concepţie, să concentreze şi să coordoneze activităţile în domeniul formării şi dezvoltării profesionale continuie a cadrelor diplomatice, această problemă, desigur, nu poate fi soluţionată.

Subiecte pentru autoevaluare:

1. Care sunt cerinţele de bază faţă de cadrele diplomatice la nivel internaţional?
2. Descrieţi categoriile diplomatice ale serviciului diplomatic al Marii Britanii.
3. Enumeraţi rangurile diplomatice acordate diplomaţilor din Marea Britanie, SUA, Federaţia Rusă şi Republica Moldova.
4. Prin ce se deosebeşte politica de selectare, angajare şi carieră a cadrelor diplomatice din Marea Britanie şi SUA?
5. Analizaţi pregătirea, selectarea şi angajarea cadrelor diplomatice din Federaţia Rusă şi Republica Moldova.

Tematica lucrului individual / cercetări în grup:

1. Efectuaţi o analiză comparată şi elaboraţi un tabel la tema „Selectarea, angajarea şi cariera cadrelor diplomatice din Franţa şi Germania".

2. Analizaţi sistemul de selectare, angajare şi carieră a cadrelor diplomatice în Japonia şi Federaţia Rusă.

3. În baza cercetării istorico-politologice, pregătiţi o notă informaţională cu tema „Pregătirea cadrelor diplomatice în arealul CSI: exemplul Republicii Moldova".

Bibliografie selectivă:

1. Nikolson H. Arta diplomaţiei. – Bucureşti: Politica, 1996.
2. Сатоу Э. Руководство по дипломатической практике. – Москва: Альфа, 1961.
3. Матвеев В.М. Британская дипломатическая служба. – Москва, 1990.
4. Дипломатическая служба. Учебное пособие / Под ред. А.В. Торкунова. – Москва: РОССПЭН, 2002.
5. Дипломатическая служба США. – Москва: Международные отношения, 1987.
6. Нестеренко А. Дипломатическая служба хранит историческое наследие //http://www.rian.ru/interview/20090209/161437464.html[accesat 20.04.09];
7. Панов А. Дипломатическая академия МИД России. 75 лет на службе отечества // Международная жизнь. – 2009. - №2-3.
8. Указ президента Российской Федерации о порядке присвоения и сохранения дипломатических рангов и об установлении месячных окладов федеральным и государственным гражданским служащим в соответствии с присвоенными им дипломатическими рангами от 28.08.2001.
9. Legea cu privire la Serviciul Diplomatic al Republicii Moldova // Monitorul Oficial din 27.12.2001.

Capitolul VIII

SERVICIUL DIPLOMATIC ÎN CADRUL DIPLOMAŢIEI MULTILATERALE

Punerea în practică a politicii externe include comunicarea celorlalte guverne şi popoare a liniei de politică externă pentru care s-a optat, încercări de a explica şi a justifica această politică. Dezvoltarea relaţiilor internaţionale a făcut ca statele sa recurgă, pentru tratarea problemelor lor de politică externă, nu numai la contactele şi negocierile bilaterale, ci şi la un alt gen de tratare a problemelor într-un cadru mai larg, sub forma diplomaţiei multilaterale. Forma tradiţionala a diplomaţiei multilaterale, realizată prin asocierea statelor în cadrul conferinţelor internaţionale, avea de regulă caracter temporar, mai târziu transformându-se într-o formă permanentă şi contemporană de contacte în cadrul organizaţiilor internaţionale.

La baza apariţiei instituţiei diplomaţiei multilaterale şi a afirmării ei în cadrul relaţiilor internaţionale se află un şir de factori de ordin politic, economic, juridico-administrativ, umanitar, sociocultural, tehnic şi diplomatic. Diplomaţie multilaterală contemporană înseamnă coordonarea relaţiilor dintre trei sau mai multe state în vederea rezolvării colective a unei probleme, aşa cum se procedează, de exemplu, în cadrul Adunării Generale a Organizaţiei Naţiunilor Unite.

1. Influenţa diplomaţiei multilaterale asupra serviciului diplomatic contemporan.

2. Organizaţiile internaţionale ca factor de formare a unei noi strategii diplomatice.

3. Serviciul diplomatic naţional al Republicii Moldova în cadrul organizaţiilor internaţionale.

1. Influenţa diplomaţiei multilaterale asupra serviciului diplomatic contemporan

Schimbările fundamentale şi dinamice cu caracter global care au loc în lumea contemporană influenţează esenţial formarea noii ordini

mondiale. Majoritatea statelor lumii încearcă afirmarea unui sistem raţional al relaţiilor internaţionale care trebuie efectuat în baza mecanismelor colective de soluţionare a celor mai importante probleme, supremaţiei legii şi democratizării relaţiilor internaţionale. În acest context, creşte rolul diplomaţiei multilaterale care capătă un caracter esenţial în cadrul lucrărilor multor foruri internaţionale, organizaţiilor regionale, subregionale şi internaţionale şi substanţial influenţează dezvoltarea serviciului diplomatic.

Diplomaţia multilaterală diferă de diplomaţia tradiţională bilaterală prin mediul sau arena în care operează. Diplomaţia multilaterală a apărut odată cu sistemul de la Wesphalia şi o perioadă îndelungată de timp se înfăptuia prin intermediul conferinţelor internaţionale care aveau loc după diferite războaie (Congresul de la Viena, anul 1815, Conferinţa de pace de la Paris din 1919-1920, 1946 etc.). La etapa actuală, activitatea diplomatică multilaterală se înfăptuieşte mai mult în cadrul organizaţiilor internaţionale prin intermediul delegaţiilor şi misiunilor permanente.

Globalizarea a contribuit la extinderea importanţei diplomaţiei multilaterale, dar şi a complexităţii acesteia. S-a dovedit că aceasta este mai indicată pentru soluţionarea problemelor condiţionate de globalizare decât diplomaţia bilaterală. Soluţionarea celor mai grave probleme ale relaţiilor internaţionale implică un număr mare de state.

Ca actori ai diplomaţiei multilaterale apar nu numai reprezentanţii guvernelor. Delegaţii ale corporaţiilor multinaţionale şi organizaţiilor internaţionale nonguvernamentale luptă pentru influenţă în cadrul organizaţiilor internaţionale cu diplomaţii profesionali, politicienii şi funcţionarii internaţionali. Creşte rolul actorilor nonstatali, care se ocupă de lobby-ul intereselor organizaţiei în cadrul guvernelor, massmedia şi funcţionarilor internaţionali. Reprezentanţii organizaţiilor nonguvernamentale internaţionale au demonstrat o competenţă mai înaltă decât diplomaţii profesionali în soluţionarea problemelor speciale şi foarte specifice.

Între diplomaţia multilaterală şi cea bilaterală există o serie de diferenţe. Prima diferenţă se referă la baza de cunoştinţe şi informaţii care sunt necesare pentru un anumit tip de diplomaţie. În diplomaţia tradiţională diplomatul care reprezintă ţara sa în capitala unui alt stat trebuie să cunoască bine interesele naţionale ale ambelor părţi. El tre-

buie să ştie în ce caz aceste interese coincid şi în ce caz acestea diferă. El trebuie să cunoască şi sa înţeleagă sistemul politic şi cultura politică a ţării-gazdă şi să fie familiarizat cu persoanele de elită.

Pentru a funcţiona cu succes în domeniul diplomaţiei multilaterale, trebuie ţinut cont de părerea majorităţii participanţilor din alte ţări şi organizaţii internaţionale. Problemele discutate la şedinţele multilaterale pot fi aceleaşi ca şi în diplomaţia bilaterală, dar abordarea acestora de către participanţii la forumurile multilaterale are o tematică internaţională mai amplă. Astfel, diplomaţii, în cadrul acestui sistem specific al relaţiilor multilaterale, trebuie să fie capabilă a se adapta la un mediu politic şi cultural în care trebuie să se cunoască şi să se ţină cont de interesele naţionale ale unui număr mare de ţări.

Cea de-a doua diferenţă a caracterului serviciului diplomatic în cadrul diplomaţiei multilaterale de cerinţele tradiţionale constă în faptul că primul tip este însoţit de permanente contacte personale cu un număr mare de persoane. Prin urmare, capacitatea de a întreţine relaţii de afaceri cu colegii, indiferent de diferenţele lor politice, economice şi culturale, sunt probabil mult mai importante în cadrul forurilor multilaterale decât în cadrul relaţiilor bilaterale, când ponderea politică şi militară ale celor două ţări este un factor mai important decât diferenţele lor ideologice şi culturale.

E. Sullivan menţionează că important pentru participanţii întâlnirilor multilaterale este respectul pentru diversitatea religioasă şi culturală a ţărilor reprezentate în cadrul ONU. Delegaţii, care nu sunt suficient de respectuoşi şi toleranţi faţă de această diversitate, ar fi posibil să nu poată convinge pe alţii să ia în considerare punctele lor de vedere şi ca urmare să rămână în afara limitelor consensuale ale ONU. Iar orice persoană care respectă religia şi cultura altor naţiuni şi state vor avea mult mai multe şanse de a găsi o direcţie comună în cadrul unor proiecte de rezoluţie împreună cu alte delegaţii [1].

Cea de a treia diferenţă a diplomaţiei multilaterale de cea bilaterală, care influenţează specificul serviciului diplomatic, implică activităţile publice ale organizaţiilor internaţionale şi utilizarea regulilor de procedură parlamentară în instituţiile lor. Organizaţiile internaţionale au, în mare măsură, acelaşi model şi structură a procesului de luare a deciziilor ca şi în majoritatea parlamentelor. Dar există diferenţe sem-

nificative între instituţiile legislative ale statului şi structurile similare ale celor mai multe organizaţii internaţionale. Se cunoaşte că nici un salariat al ONU, inclusiv secretarul general, nu are nici o putere şi autoritate la fel cum ar fi prim-ministrul britanic sau speakerul Camerei Reprezentanţilor a Congresului SUA. Cu toate acestea, în cadrul ONU nu există disciplină de partid, iar statele pot aplica dreptul lor la votul de bloc. Teoretic, diplomaţii în cadrul Naţiunilor Unite ar trebui să voteze în conformitate cu instrucţiunile oferite de către MAE. Dar practic ei sunt relativ mai independenţi decât diplomaţii care activează în cadrul relaţiilor bilaterale.

Un tip special al diplomaţiei multilaterale, care solicită cerinţe suplimentare faţă de cadrele diplomatice şi caracterul serviciului diplomatic, sunt întâlnirile la nivel înalt (summit-ul) a şefilor a două sau mai multe state. În timpul războiului rece, aceste reuniuni s-au întrunit foarte rar, iar în anii ’90 summit-urile multilaterale aveau loc destul de des, devenind o regulă a practicii internaţionale în cadrul relaţiilor multilaterale şi nu mai sunt o excepţie. Trebuie menţionată prima în istoria ONU reuniune a Consiliului de Securitate la care au participat şefii de stat şi de guvern ai ţărilor-membre permanente ale Consiliului de Securitate, care a avut loc în ianuarie 1992. Responsabilitatea pentru pregătirea participării şefilor de stat în astfel de forumuri internaţionale şi-o asumă un număr mare de instituţii publice, inclusiv diverse departamente şi birouri din cadrul serviciului diplomatic.

Organizaţiile internaţionale sunt un mediu convenabil pentru organizarea colectivă a statelor mici. Mai mult de jumătate din toate naţiunile independente din lume sunt state mici şi slabe, dar suverane şi subiecţi egali ai dreptului internaţional. De fapt, ele îşi pot asigura interesele lor pe arena internaţională prin unirea forţelor. Organizaţiile internaţionale creează pentru statele mici forme instituţionale, prin intermediul cărora acestea pot forma la început asociaţii speciale, cum ar fi „Grupul celor 77”, care mai departe vor proteja interesele acestora. Deoarece cele mai multe organizaţii internaţionale funcţionează în baza principiului „o ţară – un vot”, aceste asociaţii măresc posibilitatea obţinerii majorităţii în procesul de luare a deciziilor. Ca urmare, serviciul diplomatic al statelor mici poate avea o influenţă considerabilă asupra rezultatelor votului, sau a conţinutului anumitelor rezoluţii, şi respectiv promovarea intereselor naţionale.

Serviciul diplomatic a devenit mult mai democratic şi transparent în cadrul diplomaţiei multilaterale contemporane care este o parte componentă a „noii diplomaţii" a secolului XXI, mult mai publică şi deschisă decât „vechea diplomaţie" a secolelor trecute. Diplomaţii moderni trebuie să posede competenţe profesionale de lucru cu jurnaliştii, corespondenţii, membrii mass-media atât la nivel bilateral, cât şi multilateral.

Una dintre condiţiile esenţiale pentru activitatea cu succes în domeniul diplomaţiei multilaterale trebuie considerată capacitatea de a comunica cu reprezentanţii altor state în limbile lor native, care impune cunoaşterea profesională a limbilor străine ca o cerinţă necesară pentru personalul diplomatic în condiţiile actuale. Astfel, în cadrul ONU funcţionează şase limbi oficiale şi, deşi în cadrul întâlnirilor oficiale este asigurată traducerea simultană în aceste limbi, lobby-ul şi discuţiile preliminare ale problemelor au loc în cadrul întâlnirilor neformale. Diplomaţii care posedă două sau mai multe limbi vor obţine un succes mai mare decât colegii lor „monolingvi". Ei pot acţiona în calitate de intermediari şi pot fi personal implicaţi într-o gamă largă de negocieri bilaterale şi multilaterale. Prin urmare, cunoaşterea profesională a limbilor străine devine un atribut şi un instrument necesar al unui funcţionar diplomatic contemporan.

Cercetătorii străini pun accentul pe importanţa fondării instituţiilor societăţii civile la nivel global. Ei consideră că diplomaţia multilaterală în viitor ar trebui să fie mai importantă decât tradiţionala diplomaţie bilaterală. Globalizarea conduce în continuare la transformarea organizaţiilor internaţionale, la lărgirea funcţiilor organizaţiilor existente, în special a ONU, prin crearea unor forumuri internaţionale actuale pentru soluţionarea numărului tot mai mare de provocări, inclusiv problemele de securitate şi ameninţări la adresa păcii. Astfel de probleme capătă un caracter din ce în ce mai transfrontalier, internaţional, iar încercările de soluţionare unilaterală sunt din ce în ce mai puţin eficiente, chiar şi în cazul în care în calitate de actor apare un stat puternic. Necesitatea de a soluţiona problemele globale implică participarea reprezentanţilor statelor în cadrul organizaţiilor internaţionale nonguvernamentale şi forurilor multilaterale permanent sau temporar, astfel actualizându-se subiectul de specializare a personalului diplomatic care lucrează în structurile relevante.

În acelaşi timp, se urmăreşte implicarea în procesul diplomaţiei multilaterale a specialiştilor profesionişti din diferite domenii, ca de exemplu ecologie, apărare, securitate, economie, drept, politică, medicină, educaţie şi alte sfere ale vieţii sau reprezentanţilor organizaţiilor nonguvernamentale care activează cu succes pentru a soluţiona problemele globale la nivel naţional. Astfel, caracterul contemporan al diplomaţiei multilaterale, care extinde în mod semnificativ gama actorilor tradiţionali ai relaţiilor internaţionale, propune o nouă modalitate de cunoaştere a bazei serviciului şi protocolului diplomatic de către funcţionarii diferitelor ministere şi agenţii, administraţiei publice, organizaţiilor nonguvernamentale. De regulă, în condiţiile contemporane de consolidare a colaborării globale şi regionale, aprofundării proceselor integraţioniste în aceste structuri se formează anumite departamente şi secţii de relaţii internaţionale, integrare europeană şi protocol diplomatic, ceea ce influenţează dezvoltarea legăturilor internaţionale realizarea strategiilor europene la nivel naţional, atragerea investiţiilor străine şi experienţei internaţionale în soluţionarea problemelor de dezvoltare socioumană.

Un loc deosebit în cadrul diplomaţiei sociale îl ocupă organizaţiile şi mişcările nonguvernamentale, care promovează ideile democraţiei, păcii, cooperării, drepturilor omului, soluţionării paşnice a conflictelor şi multe alte aspecte care stau la baza societăţii. Într-o lume multipolară, reuniunile şi conferinţele multilaterale pot deveni mijloace mai importante ale politicii mondiale decât acţiunile unilaterale ale unei supraputeri. Însă acest lucru nu înseamnă că o lume multipolară fără prea mult efort al comunităţii internaţionale va crea o lume mai stabilă. Acesta este un proces complex, de lungă durată şi multidimensional în care un rol deosebit de responsabil îl are serviciul diplomatic contemporan.

În condiţiile globalizării, diplomaţia multilaterală coexistă cu diplomaţia tradiţională. Interesele naţionale ale statelor sunt comparate cu interesele comunităţii internaţionale. În viitor, importanţa diplomaţiei multilaterale va continua să crească, dar statele independente vor rămâne principalii actori în sistemul internaţional în evoluţie. De faptul cât de mult va corespunde nivelul şi calitatea serviciului diplomatic al statelor condiţiilor contemporane de colaborare internaţională va

depinde în mod direct eficacitatea promovării intereselor naţionale, soluţionării problemelor globale şi regionale.

2. Organizaţiile internaţionale ca factor de formare a unei noi strategii diplomatice

Organizaţiile internaţionale reprezintă forma superioară a diplomaţiei multilaterale. Bazându-se pe un regim juridic complex, ele aplică principiul de solidaritate şi cooperare dintre subiectele dreptului internaţional, influenţând în mod specific politica mondială. Fiecare dintre acestea are propriul statut, buget, sediu, secretariat, care asigură funcţionalitatea acestora. Serviciul în aceste organizaţii se numeşte *serviciul civic internaţional* şi se supune unei reglementări speciale.

Creşterea numărului de state, interconexiunea dintre problemele politice, economice şi sociale, contactele mai frecvente dintre entităţile politice care alcătuiesc comunitatea internaţională au condus la modificarea structurală a comunităţii internaţionale şi a formelor diplomaţiei. Organizaţiile internaţionale constituie în prezent o componentă importantă a relaţiilor internaţionale, fiind chemate să contribuie la dezvoltarea înţelegerii şi colaborării dintre state, la asigurarea păcii şi securităţii în lume.

Organizaţiile internaţionale (interstatale, interguvernamentale, interparlamentare) create de către state în baza acordurilor multilaterale şi în conformitate cu nomele dreptului internaţional se deosebesc după caracterul problemelor de care se ocupă ele, după calitatea de membri (universale, regionale şi subregionale), după volumul de împuterniciri şi alte criterii. Statutul acestor organizaţii este determinat de prevederile constituţionale.

Primele organizaţii internaţionale au fost create la începutul secolului al XIX-lea. Printre acestea se pot menţiona Comisia Centrală pentru Navigaţia pe râul Rin, formată în 1815, precum şi Uniunea Mondială a Telegrafului (1865) şi Uniunea Poştală Universală (1874). Primele organizaţii internaţionale erau fondate în domeniul economiei, transportului, culturii, intereselor sociale a statelor, iar ca scop erau orientate spre o cooperare transfrontalieră comună în domeniul nonpolitic.

În domeniul politic predecesorii primelor organizaţii internaţionale au fost fondate după Congresul de la Viena din anul 1815. Atunci apare aşa-numitul Concert European format din 5 mari puteri (Marea Britanie, Prusia, Rusia, Austria şi Franţa). Concertul European poate fi privit ca un prototip al organizaţiilor internaţionale care activează în domeniul securităţii, ce pretindea la rolul de conducător al afacerilor europene. Concertul reprezenta un sistem de congrese şi conferinţe, în cadrul cărora cele cinci puteri abordau probleme de management şi de soluţionare a crizelor şi conflictelor internaţionale. Principiul de bază al activităţii concertului l-a constituit principiul echilibrului de putere.

Un moment important a servit activitatea Ligii Naţiunilor, înfiinţată în anul 1919. Spre deosebire de Concertul European, Liga Naţiunilor activa în baza principiului de securitate colectivă în conformitate cu actul recunoscut internaţional – Statutul Ligii Naţiunilor. Înfiinţată pentru a preveni un nou război mondial, Liga Naţiunilor nu a reuşit, deoarece principiul de securitate colectivă nu a fost utilizat. Cel mai mare neajuns al Ligii Naţiunilor a fost incapacitatea sa militaro-politică, deoarece ea nu dispunea de un mecanism de sancţiuni. Cu toate acestea, evaluarea obiectivă a activităţii Ligii Naţiunilor a fost considerată de către cercetătorii occidentali drept „marele experiment", rezultatul negativ al căruia a fost luat în consideraţie de către fondatorii ONU.

Organizaţia Naţiunilor Unite este un instrument mult mai electiv şi influent pentru menţinerea păcii şi securităţii internaţionale, precum şi pentru dezvoltarea cooperării în domeniul nonpolitic. În a doua jumătate a secolului al XX-lea, ONU a fost capabilă să ocupe un loc central în cadrul organizaţiilor internaţionale, coordonând activitatea atât a organizaţiilor internaţionale guvernamentale, cât şi a celor neguvernamentale. A apărut un sistem cu o reţea extinsă de agenţii specializate ale ONU şi altor organizaţii care colaborează cu Organizaţia Naţiunilor Unite.

Organizaţiile internaţionale sunt parte a unui sistem de state şi există într-un vacuum politic. Formele instituţionale şi activitatea lor reflectă interesele naţionale, precum şi temerile şi speranţele statelor şi guvernelor în cadrul acestui sistem.

Statul care participă la lucrările organizaţiei internaţionale conlucrează cu aceasta prin reprezentanţa specială a statului acre-

ditată pe lângă această organizaţie. Reprezentanţa permanentă este organul relaţiilor externe al unui stat, menit să-l reprezinte în cadrul organizaţiei internaţionale [4]. Reprezentanţa permanentă este, în linii generale, similară misiunii diplomatice permanente care reprezintă statul acreditat în statul acreditar. Reprezentanţa permanentă este condusă de către şeful misiunii. Funcţiile sunt determinate de către statutul organizaţiei, acorduri sau protocoale speciale dintre statele-membre, precum şi actele legislative ale statului acreditat.

Instituţia reprezentanţei permanente pe lângă organizaţiile internaţionale a apărut odată cu organizaţiile internaţionale şi s-a instituţionalizat după primul război mondial în cadrul Ligii Naţiunilor, precum şi în cadrul unor organizaţii internaţionale universale cu caracter specializat (Organizaţia Internaţională a Muncii, Organizaţia mondială a sănătăţii etc.) [3].

Creşterea rapidă a numărului de organizaţii internaţionale a cauzat necesitatea unificării activităţii reprezentanţelor, reglementării funcţiilor reprezentantului permanent şi observatorului, determinarea statutului juridic, imunităţilor, privilegiilor şi altor probleme ale acestora. În legătură cu aceasta, la 14 martie 1975, la Viena a fost semnată Convenţia asupra reprezentării statelor în relaţiile lor cu organizaţiile internaţionale cu caracter universal. În conformitate cu aceasta, reprezentanţilor permanenţi, observatorilor, efectivului operativ al reprezentanţelor permanente li se oferă aceleaşi imunităţi şi privilegii ca şi diplomaţilor.

Relaţiile unei organizaţii internaţionale sunt stabilite şi menţinute cu statele-membre şi se desfăşoară în ţara în care se află sediul ei. De regulă, o organizaţie internaţională este reprezentată prin Secretariat, deci, prin funcţionarii săi care sunt învestiţi cu împuternicire în acest scop.

Astfel, creşterea numărului de state, multitudinea problemelor de ordin politic, economic, tehnic şi militar, existente în aceste state şi în general în lume, dezvoltarea mijloacelor de comunicare şi multe alte schimbări radicale ce s-au produs pe parcursul ultimului secol au condus în mod inevitabil la modificarea structurală a comunităţii mondiale, la apariţia noilor actori internaţionali şi a unor noi forme a diplomaţiei.

Procesele contemporane de globalizare conduc la o creştere tot mai mare a numărului de organizaţii internaţionale, în special a celor neguvernamentale. Instituţionalizarea continuă a mecanismelor diplomaţiei multilaterale în baza acestor structuri nou-formate necesită o nouă strategie diplomatică şi îmbunătăţirea serviciului diplomatic pentru reglementarea activităţii lor şi gestionarea sistemului internaţional.

3. Serviciul diplomatic naţional al Republicii Moldova în cadrul organizaţiilor internaţionale

Republica Moldova în calitate de membru cu drepturi depline participă în cadrul mai multor organizaţii internaţionale. Cooperarea Republicii Moldova cu ONU şi instituţiile sale specializate reprezintă un domeniu important în activitatea Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene. Fiind cel mai important forum de dezbatere a problemelor globale şi având un mandat universal, Republica Moldova acordă o importanţă deosebită rolului pe care îl joacă ONU în domenii precum menţinerea păcii şi securităţii internaţionale, promovarea democraţiei şi a drepturilor omului, dezvoltarea economică şi socială, respectarea principiilor dreptului internaţional. Un rol important în consolidarea imaginii şi prestigiului Republicii Moldova în cadrul ONU, dar şi de promovare a intereselor naţionale în plan global îl au misiunile ţării noastre acreditate pe lângă ONU şi oficiile sale la New York, Geneva, Viena etc.

Datorită demersurilor politice iniţiate de MAE IE, coordonate cu ministerele de resort, au fost luate un şir de decizii pozitive din partea FAO şi, respectiv, Organizaţiei Internaţionale a Muncii privind deschiderea unor oficii la Chişinău şi desemnarea coordonatorilor naţionali. Ambele acţiuni au urmărit scopul de a asigura menţinerea sau sporirea volumului de asistenţă acordată ţării noastre în domeniile agriculturii şi, respectiv, a muncii.

Pe plan intern au fost susţinute eforturile legate de evaluarea la jumătate de termen a Programului de Cooperare UNICEF – Guvernul Republicii Moldova pe perioada 2002-2006, precum şi a celor vizând iniţierea unui nou program pentru acordarea de asistenţă Republicii Moldova de către instituţiile specializate ale ONU

pe perioada 2007-2011 şi elaborarea, în acest context, a Evaluării Comune pe Ţară şi, respectiv, a Cadrului de Asistenţă al Naţiunilor Unite.

În ceea ce priveşte eforturile diplomaţiei moldoveneşti în domeniul integrării europene, e de menţionat aprofundarea dialogului bilateral cu UE în cadrul Politicii Europene de Vecinătate, semnarea la 22 februarie 2005, la Bruxelles, a Planului de Acţiuni RM–UE, deschiderea Misiunii Republicii Moldova pe lângă comunităţile europene (mai 2005), inaugurarea Oficiului Delegaţiei Comisiei Europene în Republica Moldova (octombrie 2005), desemnarea unui reprezentant special al UE pentru RM şi extinderea formatului de negocieri privind conflictul transnistrian, cu includerea UE şi SUA (5+2) etc.

O altă organizaţie în cadrul căreia activează Republica Moldova este Organizaţia pentru Democraţie şi Dezvoltare Economică – GUAM. În urma activităţii asidue a tuturor membrilor, GUAM a devenit organizaţie internaţională regională, şi-a început activitatea Secretariatul organizaţiei. Toate statele-membre au aprobat documentele constitutive ale GUAM. Exercitând mandatul, Republica Moldova a organizat pentru prima dată Reuniunea secretarilor consiliilor naţionale de securitate şi a serviciilor de securitate, a fost iniţiatoarea desfăşurării la Chişinău a Reuniunii viceminiştrilor afacerilor interne şi semnării Acordului comun al statelor GUAM privind programul protecţiei martorilor. Un eveniment semnificativ în procesul de dinamizare a prezenţei Republicii Moldova pe arena internaţională a fost exercitarea mandatului de Preşedinte al GUAM, preluat prin rotaţie pentru perioada aprilie 2005–mai 2006. Pe parcursul acestei perioade, Republica Moldova a reuşit să impulsioneze la un nivel calitativ nou dezvoltarea organizaţiei.

Un compartiment substanţial al diplomaţiei Republicii Moldova l-a constituit promovarea relaţiilor multilaterale în cadrul Comunităţii Statelor Independente, deoarece piaţa CSI continuă să rămână unul dintre factorii principali în dezvoltarea economică a Republicii Moldova.

Pentru diplomaţia Republicii Moldova problematica securităţii regionale şi problemele concrete legate de procesul soluţionării consecinţelor conflictului transnistrian au o pondere considerabilă. De

aceea, aderarea Republicii Moldova la Conferinţa pentru Securitate şi Cooperare în Europa la 30 ianuarie 1992 şi semnarea la 26 februarie a aceluiaşi an a Actului Final de la Helsinki reprezintă un eveniment semnificativ. Din momentul aderării, Republica Moldova s-a bucurat de o susţinere permanentă din partea OSCE, care este principalul actor internaţional colectiv, implicat plenar în procesul de reglementare a conflictului transnistrian

Diplomaţia Republicii Moldova a reuşit să obţină includerea în documentele internaţionale pertinente, în special cele adoptate în cadrul OSCE, a obiectivului de bază al negocierilor privind reglementarea problemei transnistriene – elaborarea statutului regiunii în baza respectării suveranităţii şi integrităţii teritoriale a Republicii Moldova.

OSCE oferă un cadru larg de discuţii privind problematica conflictului transnistrian cu partenerii externi, precum şi dispune de o experienţă vastă de participare la soluţionarea conflictelor în spaţiul acoperit de Organizaţie. OSCE dispune de un corp de experţi în domeniul politico-militar, economic şi a dimensiunii umane, care oferă asistenţa sa activând în cadrul Misiunii OSCE din Moldova sau în subdiviziunile Secretariatului OSCE.

Principalele direcţii de cooperare ale Republicii Moldova cu OSCE vizează următoarele aspecte:

- OSCE, deţinând rolul de mediator, contribuie esenţial la reglementarea conflictului transnistrian, inclusiv prin organizarea procesului de negocieri, elaborarea proiectelor de documente la subiectele politice, militare ş.a.;
- OSCE informează comunitatea internaţională despre evoluţiile în procesul de reglementare a conflictului transnistrian;
- OSCE asistă la democratizarea societăţii civile moldoveneşti şi dezvoltarea celei din regiunea transnistriană [2].

De asemenea, în contextul asigurării monitorizării internaţionale a situaţiei în zona de securitate, e de menţionat schimbarea formatului de negocieri şi iniţiativa de securizare a segmentului transnistrian al frontierei moldo-ucrainene.

O evoluţie pozitivă au avut relaţiile Republicii Moldova cu Alianţa Nord-Atlantică. Nivelul calitativ nou al acestor relaţii a fost definit în Planul Individual de Acţiuni al Parteneriatului Republica Moldova–

NATO (IPAP), implementarea căruia va contribui la intensificarea dialogului politic şi aprofundarea cooperării RM cu statele aliate şi cele partenere, va asigura modernizarea şi reformarea sectorului naţional de securitate şi apărare.

Subiecte pentru autoevaluare:

1. Definiţi reprezentanţa permanentă pe lângă organizaţia internaţională.
2. Caracterizaţi diferenţele dintre diplomaţia bilaterală şi cea multilaterală.
3. Determinaţi condiţiile esenţiale pentru activitatea cu succes în domeniul diplomaţiei multilaterale.
4. Enumeraţi organele ONU în cadrul cărora a fost reprezentată Republica Moldova.
5. Analizaţi principalele direcţii de cooperare ale Republicii Moldova cu OSCE.

Tematica lucrului individual/cercetări în grup:

1. În baza cercetării istorico-politologice, elaboraţi un raport cu prezentare în power-point despre activitatea diplomatică a Republicii Moldova (succese, probleme, perspective) în cadrul organizaţiilor internaţionale (la alegere).
2. Analizaţi şi prezentaţi schematic funcţiile, obiectivele şi rezultatele activităţii reprezentanţei permanente a Republicii Moldova pe lângă ONU.
3. Determinaţi specificul reprezentanţelor permanente ale Republicii Moldova pe lângă organizaţiile regionale. Elaboraţi un tabel comparat.

Bibliografie selectivă:

1. Снапковский В. Международные организации в системе международных отношений//Белорусский журнал международного права и международных отношений. – 2000. – № 3.

2. Republica Moldova în cadrul ONU // http://www.mfa.gov.md/politica-externa/RM-si-ONU/

3. Burian A. Introducere în practica diplomatică şi procedura internaţională. – Chişinău, 2008.

4. Дипломатическая служба. Учебное пособие / Под ред. Торкунова А.В. – Москва, 2002.

5. Улахович В.Е. Международные организации. Справочное пособие. – Москва, 2005.

6. Bull Hedley. Societatea anarhică. Un studiu asupra ordinii în politica mondială. – Chişinău: Ştiinţa, 1998, p.153.

COMPARTIMENTUL III

SERVICIUL DIPLOMATIC ÎN CERCETĂRILE CONTEMPORANE
(Materiale pentru lucrul individual)

Specialistul contemporan în domeniul relaţiilor internaţionale este în primul rând un expert analitic, care, în baza cunoştinţelor profunde teoretice şi a atitudinii critice faţă de obiectul de studiu, poate analiza situaţia, formula problema, evidenţia tendinţele proceselor şi fenomenelor, determina factorii care le influenţează, riscurile şi pericolele, poate indica perspectivele dezvoltării evenimentelor, proceselor, relaţiilor şi trage concluzii, poate propune căi de soluţionare a problemei, de ieşire din situaţia creată, recomandări pentru elaborarea programelor, politicilor, strategiilor, măsurilor concrete, instrumentelor şi mecanismelor de influenţă politică.

Scopul lucrului individual al studentului în cadrul acestui curs constă în lărgirea cunoştinţelor teoretice, dezvoltarea gândirii critice, însuşirea metodologiei şi metodelor cercetărilor teoretico-analitice, formarea deprinderilor de cercetător şi acumularea unei anumite experienţe de punere a lor în aplicare. Articolele ştiinţifice inserate în acest capitol, destinate cercetărilor unor aspecte mai importante ale diplomaţiei şi strategiei diplomatice a Republicii Moldova vor fi binevenite pentru trezirea interesului de creaţie şi ajutorul acordat în alegerea drept obiect de studiu a uneia dintre problemele actuale ale serviciului diplomatic.

Celor care doresc să însuşească deprinderile de cercetare istorico-politologică, să studieze premisele, particularităţie evoluţiei şi tradiţiilor şcolii diplomatice a Republicii Moldova, le vor servi drept ghid lucrările lui O. Tărâţă, N. Stercul, A. Cozma, M. Bantuş în care se examinează protocolul şi ceremonialul oficial al primirii ambasadorilor străini la curtea domnitorilor moldoveni, formarea statului feodal moldovenesc şi particularităţile activităţii diplomatice moldoveneşti în perioada medievală, aspecte istorico-politice în contextul european al înfiinţării şi evoluţiei corpului diplomatic al Republicii Moldova.

Abordările conceptuale în studierea bazelor fundamentale, a scopurilor, conţinutului activităţii serviciului diplomatic, în baza metodologiei sistemice teoretico-analitice a cercetărilor problemelor şi

tendinţelor diplomaţiei contemporane sunt utilizate de D. Ilaşciuc, E. Ciobu, G. Caldare, S. Cebotari, A. Ilaşciuc în contextul studierii diplomaţiei în calitate de mecanism efectiv al promovării intereselor naţionale, ca mijloc de realizare a politicii externe în strânsă legătură cu dezvoltarea intensă a diplomaţiei multilaterale şi a serviciului diplomatic al Republicii Moldova.

La etapa actuală a dezvoltării dinamice a legăturilor şi relaţiilor internaţionale ale Republicii Moldova capătă o deosebită semnificaţie cercetările analitice ale diplomaţiei practice, ce permite o analiză critică a experienţei diplomatice acumulată pe parcursul anilor de independenţă statală în soluţionarea problemelor, unele dintre care îşi păstrează şi până astăzi actualitatea acută pentru Moldova cum ar fi: activitatea diplomatică în procesul de soluţionare a crizelor şi conflictelor, rolul serviciului diplomatic în dezvoltarea potenţialului comunităţilor cetăţenilor Republicii Moldova peste hotare, rolul stilului de administrare şi optimizare a activităţii diplomatice (C. Eşanu, V. Moşneaga, V. Teosa, G. Slobodeniuc, S. Cebotari, I. Maliujco, D. Ilaşciuc).

Conform opiniilor unor autori din Occident, în acelaşi timp şi diplomaţi de carieră cu o bogată experienţă de muncă în domeniu, capacităţile de informare, orizontul larg de cunoştinţe întotdeauna au fost indicatorii cei mai importanţi ai nivelului profesionist al diplomatului. Soluţionarea cu succes a problemelor cu caracter internaţional depinde şi de opinia publică din ţările străine, formată în mare măsură de mijloacele de informare în masă străine şi autohtone. În acest context, una dintre sarcinile de bază ale serviciului diplomatic constă în studierea profundă a opiniei publice internaţionale cu referinţă la problemele actuale ale politicii moldoveneşti drept condiţie primordială a sporirii calităţii şi eficacităţii pregătirii şi activităţii diplomaţilor.

Studierea materialelor incluse în acest capitol cere o atitudine critică, deoarece abordările autorilor şi aprecierile cititorilor pot să difere. Aşadar, studentului i se recomandă, în cadrul lucrului asupra materialului, să-şi imagineze structura investigaţiei, să reţină metodele folosite de autor, să evidenţieze ideile de bază, să argumenteze ajunsurile şi neajunsurile cercetării, să determine importanţa ei în dezvoltarea teoriei şi practicii serviciului diplomatic al Republicii Moldova.

PROTOCOLUL ŞI CEREMONIALUL OFICIAL ÎN TIMPUL PRIMIRII SOLIILOR STRĂINE LA CURTEA DOMNITORILOR MOLDOVENI

În cele ce urmează ne vom referi la unele aspecte ce ţin de problematica protocolului şi ceremonialului politic în secolele XVIII-XIX de la curtea domnitorilor moldoveni. Necesitatea cercetării date este foarte importantă pentru societatea moldovenească contemporană, dat fiind faptul că aceasta este prima încercare de apreciere ştiinţifică a protocolului şi ceremonialului oficial în Principatul Moldovei. Analiza problematicii respective va scoate la suprafaţă particularităţile cele mai relevante ale vieţii politice moldoveneşti din această perioadă, pe parcursul căreia protocolul s-a impus ca un mecanism de reglementare în procesul primirii soliilor străine, devenind un atribut indispensabil al acestuia la curţile domnitorilor moldoveni.

Studierea protocolului şi ceremonialului în perioada vizată este foarte semnificativă şi pentru etapa actuală, deoarece vom putea urmări evoluţia şi traiectoria lui, având în vedere lipsa unui serviciu diplomatic specializat în acea vreme după modelul statelor occidentale.

Un aspect important al protocolului şi ceremonialului politic moldovenesc din această perioadă îl constituie primirea soliilor străine devenite cunoscute datorită solilor poloni care au traversat teritoriul nostru în anii 1577-1843 în drum spre Constantinopol sau Hanatul din Crimeea şi ne-au lăsat amănunte de la cele mai importante până la cele mai nesemnificative despre viaţa de la curţile domneşti, ceea ce l-a făcut pe P.P.Panaitescu să afirme „că importanţa lor reală pentru istorie stă însă în aceea că cuprind observaţii asupra instituţiunilor, monumentelor şi obiceiurilor despre care adesea lipsesc ştiri în izvoarele interne..., iar autenticitatea raporturilor este destul de valoroasă, datorită faptului că mulţi din solii trimişi la Constantinopol nu sunt călători obişnuiţi, ci înalte personalităţi politice, având şi o cultură deosebită...” [10, p.4]. De exemplu, în călătoria lui Erasm Otwinowski (1557) se specifică că „Alexandru, Domnul Moldovei a primit pe sol, dar mai întâiu a trebuit să aştepte multă vreme în faţa curţii şi era răcoare. Domnul nu l-a poftit să şează” [10, p.7]. În soliile lui Lavrin Piaseczynski (1601-1603) se menţionează că Ieremia Movilă l-a invitat pe sol la un banchet, acesta sosind la castel însoţit de mulţi curteni

şi capugii; la cea de-a doua audienţă (1602) solul e primit de domn, iar a doua zi de hatmanul în cinste. La plecarea din Iaşi solul e însoţit de pârcălabii domnului... până la Ciubărciu [10, p.11]. Într-o altă solie în frunte cu ducele Cristofor de Zbaraz trimis de Sigismund III, regele Poloniei, în Turcia, se descrie întâlnirea cu Ştefan Tomşa în cea de-a doua domnie (1621-1623) care-l întâmpină, „aşezând într-o ordine frumoasă pe ai săi" [10, p.15].

Momente cu caracter de protocol şi ceremonial persistă în relatările soliei lui Stanislav Oswecim (1643) care, trecând în misiunea sa pe la Hotin, a mărturisit că pârcălabul „a arătat multă politeţe în cuvinte şi în ceremonii" [10, p.53].

O altă solie polonă care oferă informaţii noi pentru elucidarea protocolului şi ceremonialului politic este cea a lui Ieronim Radziejowski (1667), când apar discrepanţe de ordin protocolar: tratatele privind acordarea de onoruri solilor polonezi, încheiate de primii domni moldoveni, nu se mai respectau din cauza dependenţei politice a Moldovei de Constantinopol.

Epopeea soliilor polone continuă în anul 1700 cu solia cea mare a preastrălucitorului Rafael Leszczynski, trimisul regelui Albert al II-lea la Mustafa al II-lea, împăratul turcesc, care la sosirea în Moldova solicită de la Antioh Cantemir, domnul ţării, să-i acorde o primire fastuoasă, acesta răspunzându-i că „obiceiurile poruncesc altfel", dar, contrar lor, el totuşi va ceda la anumite exigenţe protocolare ale solului: „de-a ieşi înainte Bahlui şi de-al însoţi până la gazdă, de-al întâmpina la jumătatea scării curţii domneşti, de a se închina unul altuia, de a merge alături până în casă" etc. [9, p.343].

Cu totul alta este situaţia când însuşi Nicolae Mavrocordat din proprie iniţiativă îi iese în întâmpinare importantei solii a lui Stanislav Chometowski (1712-1714), voievodul Mazoviei, ambii mergând călări, domnul la dreapta, iar solul la stânga, urmaţi de suita domnească conform normelor de protocol şi uzanţelor în vigoare.

În baza analizei descrierilor soliilor polone care au trecut prin Moldova în secolele XVI-XVIII vom constata că se profilează unele schimbări ale normelor protocolare şi formelor ceremoniale de întâmpinare a solilor. Dacă în anul 1557 solul polonez E. Otwinovski este primit de domn şi audiat în picioare, păstrându-se distanţa dintre suveran şi trimis, conform datinilor bizantine şi obiceiurilor ţării, începând

cu deceniul trei al secolului XVII situaţia se schimbă vădit, solii poloni insistând să fie întâmpinaţi de către domn şi să le fie respectată demnitatea lor în timpul audienţelor, cedări protocolare care au fost acceptate de suveranii moldoveni pentru a nu afecta relaţiile politice cu Polonia, punându-se astfel capăt nesfârşitelor tocmeli de precăderi de mai mult de o sută de ani „în folosul uneia din curţile cele mai protocolare din Europa" [11, p.32].

O primă concluzie pe care o vom trage pe marginea primirii soliilor polone este că solii din anturajul apropiat regelui polon, reprezentanţi ai marilor familii de nobili, erau întâmpinaţi nemijlocit de domnitorii Moldovei în afara Iaşilor, obicei care se trage de pe timpul vechilor tratate semnate între Polonia şi Moldova, când domnii erau numiţi *Palatini Moldavienses* şi „cele două ţări despărţite mai târziu în două era una singură" [10, p.64]. Tratatele încheiate ulterior de Polonia cu Înalta Poartă i-au permis Moldovei să rămână până la 1712 sub un domn creştin şi sub protecţia coroanei poloneze.

A doua concluzie e că solii polonezi cu titluri şi obârşie mai puţin relevante nu se bucurau de aceleaşi priorităţi protocolare ca şi primii, în întâmpinarea lor fiind trimişi, în dependenţă de importanţa delegaţiei, hatmanul, logofătul sau vistiernicul cu boierii, oştenii şi întreg alaiul.

În plan comparativ, am putea susţine că recepţiile solilor de pe timpul lui Gheorgachi erau aproape identice cu cele din secolul XVII – prima jumătate a secolului XVIII confirmate prin faptul: „Când s-au întâmplatu venitŭ soli moscheceşti, sau leşăşti venitŭ soli moscheceşti, sau leşăşti de au trecut pe aici prin oraşul Eşului la Ţarigrad, de sântu oameni mai mici, Domnul rânduieşte pe hatmanul cu alaiul său de-l aduce la gazda orânduită. Iar de iaste obraz de cinste, merge hatmanul cu alaiul său ce de doao şi trei casuri înaintea solului[1]... boierii întâmpinând solul la marginea Iaşului cu toată cinstea ce i se cade", Vodă aşteptându-l pe sol la curte, adică el îşi recăpăta, după noi, dreptul său inalienabil, nemaifiind obligat să facă cedări protocolare solilor străini, ci să acţioneze aşa cum poruncesc obiceiurile ţării. Pentru primirea soliilor străine domnitorul Ioan Cuza-Vodă (1859) pune în aplicare Codul ceremonial imperial francez [3] al lui Napole-

[1] Gheorgachi, alu duoilea logofĕtŭ, *Condică ce are întru sine obiceiuri vechi şi nuoi a pre înălţaţiloru Domni*. Op.cit., p.328.

on al III-lea, iar desfăşurarea acţiunilor ce ţin de primirea soliilor străine este încredinţată *mareşalului curţii domneşti*.

Abia în anul 1876 sub Carol I, mareşalul Curţii şi al Casei Regale Th.Văcărescu, din ordinul regelui, alcătuieşte *Ceremonialul Curţii Domneşti a României*, motivându-se că „în tóte ţerrile monarhice, relaţiunile Domnului cu Corpurile şi autorităţile constituite ale Statului... cu toţi acei în fine care apropie augusta Sa persónă, sunt cârmuite de reguli şi forme precise, consacrate de timpŭ şi de obiceiŭ, prin care se dovedesce supunerea şi respectulŭ tutulorŭ către Reprezentantul Suveranităţii Naţionale... tot aşa în România, unde principiulŭ monarchicŭ este vechiŭ ca şi existenţa Statului, ceremonialulŭ nu este ceva nou şi necunoscutŭ. Monarchii chiar de la fundarea lor, Principatele Moldovei şi Ţerrei Românesci au avut reguli şi obiceiuri fixe pentru solemnităţile publice, pentru serbările laice şi bissericesci în care figura Domnulŭ cu Curtea, cu oşteni, cu demnitari ai Statului" [12, p.4-5].

Cât priveşte audienţele acordate şefilor de misiuni diplomatice, precizează Th.Văcărescu în codul său ceremonial, „Ministrul Afacerilor Streine este plasat la stânga Înălţimei Sale, iar Casa civilă şi militară în urma Înălţimei Sale" [12, p.13, 14], momente de protocol foarte importante, însă autorul nu furnizează alte detalii ce ţin de ordinea internă, de precăderi ale Curţii, situaţie care nu ne permite să restabilim tabloul complet al audienţelor oficiale.

Neajunsul codului ceremonial, în opinia autorului, constă în faptul că pentru „trimişi de un gradŭ mai înaltŭ în hierarchia diplomatică, sau însărcinaţi cu missiuni extraordinare, ceremonialulŭ se stabileşte în fiecare casŭ prin ordinile Domnitorului" [12, p.16], ceea ce ne face să credem că atât la curtea regală, cât şi la Ministerul Afacerilor Străine nu exista o concepţie clară de primire a tuturor rangurilor diplomatice.

Însă, cu tot meritul pe care-l are acest îndrumar de ceremonii, el nu corespunde, în viziunea autorului, cerinţelor de ceremonial european din a doua jumătate a secolului XIX, perioadă în care Regatul Spaniei şi Imperiul Francez vor deţine întâietatea prin adoptarea ceremonialului oficial pentru demnităţile civile militare, maritime, religioase şi diplomatice, activităţi care n-au fost codificate în ceremonialul românesc.

Vom constata că situaţia s-a îmbunătăţit în acest aspect după proclamarea Regatului României în anul 1882 şi apariţia *Ceremonialului Curţii Regale a României* care, la fel ca şi primul, cuprindea trei ti-

tluri[1], dar modificat şi completat conform uzanţelor internaţionale şi regulamentelor în vigoare de la curţile europene pentru a fi la înălţimea cerinţelor protocolare ale vremii şi a acorda înalţilor trimişi străini onorurile care li se cuveneau.

Ceremonialul Curţii Regale a României va rămâne modelul de bază şi pentru prima jumătate a secolului XX, devenind istorie odată cu abdicarea forţată a regelui Mihai I şi schimbarea regimului existent de guvernare pe unul comunist.

Bibliografie selectivă:

1. Călători străini despre ţările române. Vol. VII. – Bucureşti: Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980. – 620 p.
2. Călători străini despre ţările române. Vol. VIII. – Bucureşti: Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983. – 689 p.
3. Le Cérémonial Officiel ou les honneurs, les présèances, les rangs et les coutumes civils, militaires, diplomatiques. – Paris, 1868. – 300 p.
4. Costin Miron. Letopiseţul Ţarii Moldovei. – Chişinău: Hyperion, 1990. – 130 p.
5. Greceanu Radu. Istoria domniei lui Constantin Basarab Brâncoveanu voievod (1688-1714). –Bucureşti: Ed. Academiei RSR, 1970. – 279 p.
6. Ionescu Ştefan. Epoca brâncovenească: Dimensiuni politice. Finalitate Culturală, – Cluj-Napoca: Dacia, 1981. – 248 p.
7. Iorga Nicolae. Istoria românilor prin călători. – Bucureşti: Ed. Eminescu, 1981. – 700 p.
8. La Recherche Scientifique, 1975. – 518 p.
9. Neculce Ion. Letopiseţul Ţării Moldovei (de la Dabija Vodă până la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat). – Chişinău, 1990.
10. Panaitescu P.P. Călători poloni în ţările române. – Bucureşti, 1930.
11. Pippidi Andrei. Tradiţia politică bizantină în ţările române în secolele XVI-XVIII. – Bucureşti: Ed. Acad. RSR, 1983. – 244 p.
12. Văcărescu Th. Ceremonialulu Curţei Domnesci a Romaniei. – Bucuresci: Typographia Curţii, 1876.

[1] a) Solemnităţi şi primiri oficiale.
b) Solemnităţi religioase (Sf. Vasile, Boboteaza, Paştile, Sf. Constantin şi Elena, Crăciunul, aniversările familiei domnitoare).
c) Serbări de curte.

CONSTITUIREA STATULUI FEUDAL ŢARA MOLDOVEI ŞI PARTICULARITĂŢILE ACTIVITĂŢII DIPLOMATICE MOLDOVENEŞTI ÎN EPOCA MEDIEVALĂ

Formarea statului moldovenesc a fost un rezultat al procesului îndelungat al dezvoltării istorice a populaţiei romanice de est, în primul rând, rezultat al acţiunii mai multor factori interni: formarea relaţiilor feudale, necesitatea protejării averii acumulate de diferitele pături sociale, a reglementării relaţiilor dintre aceste pături, a apărării căilor comerciale internaţionale care străbăteau spaţiul românesc şi a centrelor de comerţ intern (iarmaroace, aşezări orăşeneşti), a valorificării economice a noilor terenuri etc.

Procesul constituirii statale propriu-zise a parcurs câteva etape: unificarea teritorială, formarea structurilor sociale, a instituţiilor centrale statale de guvernare şi obţinerea independenţei, recunoscută de ţările vecine.

Evoluţia societăţii autohtone a avut loc, potrivit formulei des utilizate de istorici, de la *sat la stat.* Această formulă explică esenţa procesului care a avut la bază consolidarea obştei săteşti (în frunte cu juzi sau cnezi) ca formă iniţială de organizare socială şi autoadministrare în perioada de după retragerea legiunilor romane din Dacia.

Interesele comune de apărare şi de valorificare a terenurilor agricole serveau drept bază pentru unirea mai multor obşti în uniuni de obşti cu o căpetenie unică în frunte, numită *voievod, cneaz, ban.* Uniunile de obşte se numeau „ţări" (din latinescul *terra),* iar în izvoarele istorice străine ele se mai numeau *vlahii*, deoarece străinii îi numeau pe români „vlahi", cu diferite derivate ale acestei denumiri [9].

Necesităţile de apărare faţă de incursiunile războinice ale migratorilor au condus la apariţia unei forme mai avansate în comparaţie cu uniunile de obşti. Acestea erau *voievodatele, cnezatele* şi *banatele,* formaţiuni ce întruneau câteva uniuni de obşti, având în frunte un *cneaz, voievod* (din slavă – conducător de oaste), un *ban* etc. Faptul că aceste formaţiuni erau preponderent numite în termeni slavi, permite a conchide că constituirea lor s-a produs în perioada asimilării elementului slav la nord de Dunăre în secolele VII-VIII.

Procesul de unificare politică a pământurilor de la est de Carpaţi este legat direct de o formaţiune care a apărut la sfârşitul secolului al

XIII-lea, în timpul domniei regelui maghiar Ladislau al IV-lea (1272-1290), în valea râului Moldova, afluent al Siretului. La 1308, în „Cronica rimata a lui Ottocar de Styria" este menţionat un „voievod (vlah) de peste munţi", adică de la est de Carpaţi. Voievodatul numit Valahia, cu centrul la Siret, este menţionat în 1340 într-o scrisoare a călugărilor mineriţi către Papa de la Roma [9].

Cronicile moldoveneşti, ca şi cele ungureşti, leagă constituirea Voievodatului Moldovei de legenda lui Dragoş. Acesta ar fi venit din Ţara Maramureşului în timpul vânătorii unui bour la est de Carpaţi, unde, în valea râului Moldova, a „descalecat" în Ţara Moldovei.

Legenda îşi găseşte expresie în stema Moldovei – cap de bour, dar mai mult nu este confirmată de realităţile istorice. Pământurile de la est de Carpaţi erau permanent populate de autohtoni. Deşi între populaţia Moldovei şi a Maramureşului în Evul mediu au existat relaţii foarte diverse, constituirea statului independent Ţara Moldovei a fost un proces lăuntric, care s-a desfăşurat în direcţia unificării şi emancipării sale politice [9].

Cât priveşte personalitatea lui Dragoş, date precise despre timpul când a domnit lipsesc. Unii istorici sunt de părere că el s-a situat în fruntea voievodatului din Valea Moldovei încă la sfârşitul secolului al XIII-lea.

Alţi istorici insistă că voievodul maramureşean Dragoş a fost impus la domnie de către regele maghiar după anul 1345, când avusese loc campania sa la est de Carpaţi. Campania a fost reuşită şi voievodatul din Valea Moldovei a devenit vasal al regelui. Ultima viziune este cea mai des acceptată în istoriografie, deşi discuţiile controversate continuă. Dragoş a fost urmat la domnie de fiul său Sas.

O a doua etapă în constituirea statului medieval moldovenesc este legată de numele voievodului maramureşean Bogdan din Cuhea. După o luptă îndelungată pentru păstrarea libertăţilor românilor din Maramureş, el a trecut munţii împreună cu ceata sa militară, stabilindu-se în Moldova, de unde l-a izgonit pe Balc, fiul lui Sas.

Data la care s-a produs acest eveniment continuă să fie discutată de istorici. Conform unei opinii, evenimentul a avut loc la 1359, când a fost concomitent respinsă şi o încercare a polonilor de a pune stăpânire pe voievodatul moldovenesc, fapt relatat de cronicarul polon Ian Dlugosz.

Alţi istorici sunt de părere că momentul alungării lui Balc nu putea fi anul 1359, deoarece această dată nu este în concordanţă cu un document maghiar din 20 martie 1360, în care se menţionează că un alt Dragoş – cel din Guleşti, a readus sub suzeranitatea regelui maghiar „ţara noastră a Moldovei"; deci, voievodatul nu reuşise încă să-şi capete independenţa. În alt document, din 2 februarie 1365, se menţionează ca Balc este despăgubit pentru pierderea posesiunilor sale din Moldova prin miluirea lui de către rege cu domeniile lui Bogdan din Cuhea, care deja plecase în Moldova. Ca urmare, Bogdan a venit în Moldova între anii 1360-1365. Studii mai recente arată că anul venirii lui Bogdan în Moldova trebuie plasat către 1363, când acesta reuşeşte să îndepărteze definitiv familia Dragoşeştilor de la conducerea teritoriului extracarpatic. În condiţiile în care către mijlocul sec. XIV Hoarda de Aur, care mai deţinea partea de sud-est a teritoriului dintre Carpaţi şi Nistru, slăbea progresiv, iar Regatul Ungariei era dominat de lupte interne pentru tron, Polonia şi Lituania, confruntându-se cu aceleaşi probleme, apar condiţii favorabile pentru naşterea statului moldovenesc independent [10].

Este cert faptul că pe la mijlocul secolului al XIV-lea, prin acţiunea lui Bogdan, a fost înlăturată suzeranitatea regelui maghiar şi Voievodatul Moldovei a devenit stat independent. Bogdan I izbuteşte astfel să-şi atingă obiectivul de a elibera Moldova de sub dominaţia maghiară şi de a întemeia aici o domnie, un stat, o dinastie.

Chiar la începutul domniei sale Bogdan a unificat voievodatul din Valea Moldovei cu cel de la Suceava-Rădăuţi, apoi cu Ţara Sepenitului, cu cetăţile ei de la Hmilov, Tetina şi Hotin pe Nistru. Statul constituit – Ţara Moldovei – mai era numit şi Ţara de Sus, deoarece în partea de sud-est a spaţiului carpato-nistrean-pontic, dar şi dincolo de Nistru (în Podolia Mică), exista o altă formaţiune statala, numită Ţara de Jos, care includea teritoriile eliberate de sub dominaţia tătară. La 1387, în timpul domniei lui Petru Muşat (1375-1391), Ţara de Sus şi Ţara de Jos au fost unificate. Ţara Moldovei a mai inclus în componenţa sa şi „culuarul unguresc" – o porţiune de teritoriu la Curbura Carpaţilor, care unea stăpânirile ungare cu gurile Dunării şi separa Moldova de Ţara Românească. Contopirea Ţării de Sus cu Ţara de Jos a însemnat încheierea procesului de formare a statului moldovenesc.

La sfârşitul secolului al XIV-lea, teritoriul Ţării Moldovei ajunge până la Marea Neagră.

Existenţa primelor instituţii diplomatice moldoveneşti este atestată practic din momentul întemeierii statului moldovenesc. Dezvoltarea diplomaţiei moldoveneşti este legată în această perioadă şi de situaţia specifică a Ţării Moldovei, independenţa căreia era serios ameninţată de vecini puternici, precum Regatul Maghiar şi Statul Polon. Întrucât statele menţionate reprezentau factorii de bază ce determinau situaţia internaţională în regiune, Moldova putea participa la viaţa internaţională doar intrând în contact cu acestea şi îşi putea păstra independenţa doar folosind disensiunile dintre ele. Astfel, începând din anul 1387, când Petru I Muşat depune pentru prima dată omagiu de vasalitate faţă de Polonia, alianţa cu acest stat împotriva expansiunii maghiare va constitui o constantă a politicii externe moldoveneşti până la dispariţia Regatului Maghiar de pe harta Europei (Mohacs, 1526).

Politica externă era centralizată în mâinile domnitorului, acesta având dreptul de a declara război şi de a încheia pace. Totuşi, valabilitatea actelor de natură externă a statului era condiţionată şi de aprobarea lor de către marii boieri. Încă de la început s-a impus necesitatea unui dregător care să se ocupe de problemele diplomaţiei statului şi acesta va fi *postelnicul***,** el fiind cel care avea atribuţii referitoare la problemele de protocol, primea trimişii străini şi era trimis, la rândul său, deseori în solii.

Datorită situării ţării într-o zonă de interferenţă a intereselor Marilor Puteri din regiune, s-a pus un accent deosebit pe perfecţionarea activităţii diplomatice, politica externă a Moldovei jucând deseori la etapa respectivă un rol însemnat în cadrul unor evenimente de importanţă regională şi chiar internaţională.

Între secolele XIV şi primele decenii ale sec. XVI diplomaţia moldovenească s-a putut afirma ca o activitate independentă, contribuind în mod esenţial la consolidarea şi centralizarea statului mai ales datorită capacităţii de a evita confruntările militare prin purtarea cu iscusinţă a tratativelor şi exploatarea disensiunilor dintre cei cu a căror forţă nu se putea pune. Tot în această perioadă vor fi depuse eforturi serioase în vederea stăvilirii vertiginoasei înaintări turceşti.

Până la instaurarea suzeranităţii otomane, Moldova a avut legături politico-diplomatice cu numeroase ţări, precum Ungaria, Lituania,

Polonia, celelalte două ţări române, cnezatul Moscovei, statele de la sud de Dunăre şi cele din vestul Europei. Scopurile urmărite de diplomaţia moldovenească în relaţiile cu alte state vizau şi asigurarea intereselor economice ale ţării: legăturile internaţionale de natură economică presupuneau intervenţii pentru autorizarea importării anumitelor mărfuri, procese privind interesele negustorilor, cereri de extrădare, acordarea unor privilegii comerciale negustorilor străini etc. Un aspect important al relaţiilor cu alte state l-a constituit în această perioadă şi transmiterea de informaţii, mai ales referitor la planurile şi evenimentele din cadrul Imperiului Otoman, care după victoriile susţinute asupra creştinilor în bătăliile de la Varna (1444) şi Kosovo (1448) a determinat schimbarea definitivă a raportului de forţe în Europa de Sud-Est în favoarea sa. Vestea cuceririi Constantinopolului de către turci în anul 1453, deşi a cutremurat lumea creştină, nu va reuşi să determine unirea creştinilor în vederea apărării credinţei lor. Drept urmare, printre interesele politice prioritare, mai ales după venirea lui Ştefan cel Mare (1457–1504) la domnie, se va enumera necesitatea creării unui larg front antiotoman, printr-o acţiune diplomatică la nivel european. Ştefan cel Mare, de altfel, va depune cele mai multe eforturi şi va reuşi cel mai bine în acest sens. Ducând de-a lungul întregii sale domnii o politică externă activă, el a reuşit nu doar să apere existenţa statală şi independenţa Moldovei, ci chiar să consolideze considerabil statutul său internaţional. În acest scop, a folosit cu abilitate toate mijloacele diplomatice pentru a neutraliza intenţiile ostile, planurile şi calculele vecinilor în privinţa Moldovei şi pentru a întări sistemul de alianţe al ţării, apelând deseori în acest sens şi la diplomaţia matrimonială (toate căsătoriile sale au purtat substrat politic). Această politică l-a ajutat pe Ştefan să înfăptuiască cu succes toate acţiunile antiotomane, permiţând ţării să joace un rol important în relaţiile internaţionale din sud-estul Europei în a doua jumătate a sec.XV, mai ales datorită importanţei acordate Moldovei de către puterile europene în realizarea planurilor lor politice.

Incontestabil, Ştefan cel Mare a fost cel mai de vază domnitor al Moldovei nu doar din sec. XV, ci şi din întreaga sa istorie. El a conştientizat cu luciditate rolul care îi revenea ţării sale în lupta antiotomană, numind-o „poarta creştinătăţii”, iar solii săi au depus eforturi considerabile să-i facă a înţelege pe mai marii vremii că „dacă ea va fi

pierdută... atunci toată creştinătatea va fi în mare primejdie". Este cert că acţiunile militare ale lui Ştefan împotriva turcilor au contribuit în mare măsură la stăvilirea expansiunii acestora spre centrul şi vestul continentului. Totuşi, mai presus de lupta pentru creştinism, a fost dorinţa de a apăra independenţa şi integritatea ţării sale şi el a reuşit, atunci când nu a mai avut posibilitatea de a înfrunta Poarta, să obţină de la turci recunoaşterea şi garantarea drepturilor de existenţă ale ţării, amânând includerea acesteia din urmă în sistemul de dominaţie a Imperiului Otoman.

În general, diplomaţia practicată de domnitorii Moldovei în perioada de până la instaurarea suzeranităţii otomane a fost una de anvergură, iar sistemele lor de alianţă nu au fost cu nimic mai prejos decât cele ale conducătorilor altor state europene [16, p.22-24], bazându-se pe o abilă şi flexibilă politică de echilibru şi contribuind la asigurarea intereselor ţării.

În primele decenii ale secolului al XVI-lea, domnitorii moldoveni şi-au păstrat drepturile suverane în interiorul ţării, cât şi dreptul de a încheia tratate de pace şi de alianţe cu alte ţări. Totuşi, dependenţa faţă de Poartă începe să se accentueze. Astfel, domnii îşi pierd dreptul de a declara război, de a bate moneda proprie, plata tributului creşte considerabil faţă de sec.XV, iar începând din 1512, Moldova din stat tributar devine stat vasal al Imperiului Otoman. După campania otomanilor din 1538, în raporturile Moldovei cu Poarta otomană intervin schimbări fundamentale legate de trecerea de la suzeranitatea protectoare a ţării la suzeranitatea efectivă şi restrictivă a turcilor asupra sa. Deşi ţara nu este transformată în paşalâc, se instituie precedentul numirii domnului de către Poartă (primul domn impus a fost Ştefan Lăcustă) şi a învestirii domnilor de către sultan (primul domn învestit a fost Petru Rareş în a doua sa domnie), creşte numărul dărilor oficiale şi neoficiale faţă de Imperiu, se impune necesitatea trimiterii ostaticilor la Istanbul etc. De acum înainte activitatea domnilor va fi supravegheată de un detaşament de ieniceri, ceea ce trebuia să-i limiteze pe aceştia în promovarea politicii externe şi să confirme dependenţa ţării faţă de sultan.

Instaurarea suzeranităţii otomane va determina şi apariţia diplomaţilor cu un caracter permanent – capuchehaie – agenţi acreditaţi de domni pe lângă Poartă. Aceşti agenţi erau aleşi cu grijă de domnitori

dată fiind importanţa misiunii lor: „aveau în subordine secretari, tălmaci, ceauşi, precum şi un personal de pază”. Totuşi, situaţia capuchehaielor era destul de dificilă, întrucât atunci când turcii se îndoiau de fidelitatea domnitorilor, viaţa lor era în pericol. După 1774, situaţia capuchehaielor se va îmbunătăţi „în sensul asimilării lor parţiale cu reprezentanţii diplomatici ai puterilor străine”. În afară de capuchehaiele acreditate pe lângă Poartă, în perioada dominaţiei otomane au mai existat şi reprezentanţi oficioşi ai Moldovei în afara hotarelor Imperiului Otoman, de exemplu, în Polonia sau Austria. Aceşti agenţi toleraţi de turci aveau, de regulă, misiunea de a colecta informaţii folositoare Porţii otomane, dar de cele mai deseori activitatea lor, mai ales începând din a doua jumătate a sec.XVII, facilita desfăşurarea în paralel a unei activităţi diplomatice independente.

Deşi, odată cu instaurarea suzeranităţii otomane diplomaţia moldovenească s-a transformat oficial într-un instrument supus autorităţii Porţii, activitatea sa fiind limitată la promovarea politicii şi intereselor acesteia, neoficial instituţiile diplomatice moldoveneşti au continuat să joace, prin intermediul diplomaţiei secrete, un rol important în istoria Europei de Sud-Est. Către secolul al XVIII-lea, datorită crizei crescânde a Imperiului Otoman, se activizează acţiunile diplomatice ale moldovenilor în vederea înlăturării dominaţiei otomane cu ajutorul celor două mari imperii limitrofe, Rusia şi Austria, tratatul de la Kuciuk-Kainargi (1774) fiind semnificativ în acest sens prin consecinţele sale pentru ambele Principate.

Bibliografie selectivă:

1. Boldur Alexandru. Sensul şi însemnătatea politicii externe a lui Ştefan cel Mare. Patrimoniu, 1991, nr.2.
2. Cihodaru Constantin. Alexandru cel Bun. – Chişinău, 1990.
3. Georgescu Vlad. Istoria românilor. De la origini până în zilele noastre. – Bucureşti, 1992, 1995.
4. Giurescu Dinu C. Ion Vodă cel Viteaz. Cap. V, VI. – Chişinău, 1992.
5. Gonta Alexandru. Relaţiile românilor cu slavii de răsărit până la 1812. – Chişinău,1993.
6. Grigoraş Nicolae. Moldova lui Ştefan cel Mare. – Chişinău, 1992.

7. Maxim Mihai. Ţările Române şi Înalta Poartă. – Bucureşti, 1993.
8. Moldova în contextul relaţiilor politice internaţionale. 1387-1858. Tratate. – Chişinău, 1992.
9. Formarea statelor medievale româneşti, www.referatenelimitate.ro/referat/33/Formarea-statelor-medievale-romanesti.doc *(28.12.08).*
10. Brătianu Gh. Tradiţia istorică despre întemeierea statelor româneşti. – Chişinău, 1991.
11. Istoria Moldovei din cele mai vechi timpuri până în epoca modernă. – Chişinău,1992.
12. Papacostea Şerban. Ştefan cel Mare, domn al Moldovei (1457-1504). – Bucureşti,1990.
13. Ştetanescu Ştefan. Gândirea politică a lui Dimitrie Cantemir şi relaţiile Moldovei cu statele vecine la începutul veacului al XVlll-lea. La 300 de ani de la naşterea lui Dimitrie Cantemir. – Bucureşti, 1974.
14. Gonţa Gh. Moldova în timpul lui Ştefan cel Mare şi a urmaşilor săi. – Chişinău, 2004.
15. Ocerki vneşnepoliticeskoi istorii Moldavskogo kniajestva. – Chişinău, 1987.
16. Berindei Dan. Din începuturile diplomaţiei româneşti moderne. – Bucureşti, 1967.
17. Gonţa Gh. Ţara Moldovei şi Imperiul osman (sec.XV–XVI). – Chişinău, 2000.

CONSTITUIREA ŞI EVOLUŢIA CORPULUI DE AMBASADORI AL REPUBLICII MOLDOVA: ASPECTE ISTORICO-POLITOLOGICE ÎN CONTEXTUL EUROPEAN

„Diplomaţia este politica în costum de lux”
(Napoleon I)

Comunicarea propusă conţine mai multe aspecte (istorice, politice şi juridice) ale procesului de constituire şi evoluţie a serviciului diplomatic al Republicii Moldova. Însă în articolul de faţă ne vom limita doar la unele: vom prezenta un portret colectiv al corpului de ambasadori care s-a constituit în perioada anilor 1991-2009.

Aşadar, în continuare vom elucida câteva aspecte.

1. Scurt istoric. La 23 februarie 2009 s-au împlinit 65 de ani de la înfiinţarea Ministerului Afacerilor Externe al RSSM. Primul ministru de externe a fost Gherasim Rudi (1944-1946). Ceva mai târziu, după ce a fost numit în funcţia de preşedinte al Consiliului de Miniştri al RSSM, Gherasim Rudi va cumula şi postul de ministru al afacerilor externe (1947-1958) [1]. Ulterior, conform acestei practici, cele două funcţii au fost exercitate de Alexandru Diordiţă (1958-1970), Petru Pascari (1970-1976), Simion Grossu (1976-1980) şi Ivan Ustian (1980-1981).

La 29 decembrie 1981, prin Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldoveneşti, în fruntea Ministerului Afacerilor Externe a fost numit Petru Comendant, diplomat cu rangul de consilier clasa I. Preşedintele Consiliului de Miniştri, Ivan Ustian, a fost eliberat din postul de ministru al afacerilor externe [2]. Odată cu separarea funcţiilor de Preşedinte al Consiliului de Miniştri şi ministru al afacerilor externe, a început etapa a doua în evoluţia diplomaţiei RSSM care a cuprins perioada anilor 1982-1990. Pe parcursul anilor, numărul angajaţilor în Aparatul Central al Ministerului Afacerilor Externe a oscilat între 30 persoane (1944-1947) şi 3 angajaţi (1948-1981), către 1990, în timpul activităţii ministrului Petru Comendant, numărul acestora ajungând la 16 colaboratori.

Declaraţia de suveranitate din 23 iunie 1990 a pus începutul constituirii serviciului diplomatic naţional, această problemă fiind inedită

pentru noul stat independent. Procesul de constituire a traversat mai multe etape care au fost influenţate de evoluţia situaţiei politice şi economice din Moldova, oscilaţiile clasei politice între Est şi Vest, moştenirea sovietică şi aspiraţiile spre Europa.

În primul rând, pe agenda zilei a fost pusă problema cadrelor. În perioada sovietică colaboratorii ministerului erau instruiţi la Moscova. Au absolvit diverse instituţii, inclusiv Institutul de Relaţii Internaţionale, Mihai Popov, Ion Botnaru, Alexei Crăcan, Iurie Leancă, Alexandru Prigorschi, Petru Dascăl ş.a. Ţinând cont de conjuncturа favorabilă a relaţiilor moldo-române, Preşedintele Parlamentului Alexandru Moşanu a propus pregătirea cadrelor diplomatice la Bucureşti. Respectiv a fost aprobată Hotărârea Guvernului din 15 octombrie 1990 „Cu privire la pregătirea cadrelor de înaltă calificare pentru RSS Moldova la Facultatea de Înalte Studii Politice a Universităţii din Bucureşti" [3]. Conform acestei hotărâri, la studii, Secţia Relaţii Internaţionale pentru doi ani, au plecat opt persoane. În următorii ani deja, la Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative din Bucureşti au fost trimise mai multe grupe de cetăţeni. Considerăm că absolvenţii Şcolii Naţionale de Studii Politice şi Administrative din Bucureşti au stat la baza procesului de înfiinţare a noului serviciu diplomatic naţional, deoarece practic majoritatea au fost angajaţi în Ministerul Afacerilor Externe, iar câţiva dintre aceştia au fost promovaţi în funcţia de ambasador.

2. Procedura de înfiinţare a misiunii diplomatice. Declaraţia de independenţă din 27 august 1991 a constituit o nouă etapă în devenirea serviciului diplomatic naţional. Republica Moldova devine subiect al dreptului internaţional prin desfăşurarea procesului de recunoaştere de către alte state şi stabilire a relaţiilor diplomatice. La 2 martie 1992, Republica Moldova a devenit membru al ONU. Noua calitate de subiect al dreptului internaţional, recunoscut de alte state, a permis Moldovei lansarea procesului de înfiinţare a misiunilor diplomatice peste hotarele ţării.

În vederea creării unei baze juridice pentru înfiinţarea şi activitatea misiunilor diplomatice, la 4 august 1992, a fost adoptată Legea cu privire la statutul diplomatic al Republicii Moldova în alte state. În art.1 se stipula că misiunile diplomatice întreţin relaţii oficiale, pro-

movează drepturile şi interesele legitime ale Republicii Moldova şi ale cetăţenilor ei. În art.2 se menţionau funcţiile misiunilor diplomatice după cum urmează: reprezintă Republica Moldova în statul acreditar; ocroteşte în statul acreditar interesele Republicii Moldova şi ale cetăţenilor ei în limitele admise de dreptul internaţional; duce tratative cu guvernul statului acreditar; se informează prin toate mijloacele licite despre viaţa politică şi economică, evoluţia evenimentelor din statul acreditar şi raportează despre ele Guvernului Republicii Moldova; promovează relaţiile de prietenie şi dezvoltă legături economice, culturale şi ştiinţifice între Republica Moldova şi statul acreditar [4]. E necesar a sublinia că pe lângă aceste activităţi, atribuţiile misiunii diplomatice includ o gamă variată de mijloace menite să asigure procesul de organizare şi dirijare a relaţiilor externe, să garanteze permanenţa şi stabilitatea relaţiilor cu ţările străine.

Pentru înfiinţarea misiunii diplomatice este necesară întrunirea a două condiţii: a) existenţa relaţiilor diplomatice între două state; b) existenţa unui acord între ele pentru schimbul de misiuni diplomatice. Totodată, înfiinţarea misiunii diplomatice reprezintă un proces structurat pe etape concrete, a căror succesiune necesită respectarea unor rigori internaţionale pe care le impune fiecare stat în parte. Vom demonstra acest lucru prin descrierea procesului înfiinţării şi deschiderii Ambasadei Republicii Moldova în Statul Israel. Procedura în cauză a durat aproape trei ani (de la 3 ianuarie 1992 până la 20 decembrie 1994), trecând prin câteva etape: 1. Declaraţia din 25 decembrie 1991 a viceprim-ministrului, ministru al afacerilor externe al Statului Israel, David Levy; 2. Nota Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova din 3 ianuarie 1992; 3. Salutul din 22 iunie 1992 al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova adresat Ministerului Afacerilor Externe al Statului Israel; 4. Expunerea de argumente privind necesitatea deschiderii Ambasadei Republicii Moldova în Statul Israel; 5. Scrisoarea de recomandare din 29 septembrie 1993 cu privire la solicitarea Guvernului Republicii Moldova de a deschide în Statul Israel o misiune diplomatică; 6. Solicitarea din 14 octombrie 1994 a Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova cu privire la deschiderea misiunii diplomatice în Statul Israel; 7. Decretul din l noiembrie 1994 al Preşedintelui Republicii Moldova cu privire la deschiderea misiunii diplomatice în Statul Israel.

Prima misiune diplomatică a fost inaugurată la Bucureşti (România) în ianuarie 1992, în frunte cu ambasadorul Aurelian Dănilă [5]. În 1994, funcţionau primele 8 ambasade: în România, SUA, Austria, Belgia, Rusia, Belarus, Bulgaria, Ucraina şi o reprezentanţă permanentă la ONU [6]. Iar către 1997 funcţionau deja 14 misiuni diplomatice, ele fiind inaugurate în statele cu care Republica Moldova întreţinea relaţii prieteneşti tradiţionale şi exista un anumit nivel de colaborare în domeniile economico-comercial şi politic. În prezent peste hotarele ţării activează 25 de ambasade, patru reprezentanţe permanente, trei consulate generale şi un consulat. În acelaşi timp, conform practicii internaţionale, majoritatea ambasadorilor moldoveni sunt acreditaţi prin cumul şi în alte state, respectiv. În prezent, Republica Moldova are ambasade acreditate în 53 de state şi reprezentanţe permanente pe lângă 22 organizaţii internaţionale.

Examinând evoluţia procesului de înfiinţare a misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova peste hotare, putem constata o anumită succesiune: a) în statele postcomuniste – România, Federaţia Rusă, Ucraina, Republica Belarus; b) în statele occidentale – Statele Unite ale Americii, Republica Franceză, Republica Federală Germană, Austria etc.; c) în statele din Asia şi Orientul Mijlociu – China, Republica Turcia (şi ţările arabe), Statul Israel etc.; d) în statele Uniunii Europene. Această succesiune mărturiseşte despre priorităţile acordate unor state în procesul de stabilire a relaţiilor diplomatice la nivel de ambasade şi promovării pe plan internaţional a priorităţilor politicii interne şi externe, care, de exemplu, din anul 2002 este integrarea europeană.

3. Procedura de selectare şi numire în funcţia de ambasador. Conform art.86, alineatul 2 al Constituţiei, Preşedintele Republicii Moldova la propunerea Guvernului acreditează şi recheamă reprezentanţii diplomatici şi aprobă înfiinţarea, desfiinţarea sau schimbarea rangului misiunii diplomatice. Respectiv, Guvernul, după consultarea Parlamentului, aprobă hotărârea privind proiectul decretului prezidenţial de numire sau rechemare în calitate de ambasador care ulterior este semnat şi publicat în Monitorul Oficial. Aceasta este prima etapă în procesul de numire a ambasadorilor. A doua etapă are loc în ţara de reşedinţă prin ceremonia înmânării scrisorilor de acreditare şefului statului acreditar. În cazul primului ambasador moldovean în Româ-

nia, această etapă s-a consumat în două zile, deşi în mod firesc ea poate dura mai multe săptămâni sau luni.

Prima generaţie de ambasadori a fost selectată din rândurile elitei de partid: Grigore Eremei, Petru Lucinschi, Valeriu Pasat, Ion Borşevici, Nicolae Ţâu, Nicolae Dudău ş.a.

Grigore Eremei, om de stat şi diplomat, îşi aminteşte situaţia în care a fost numit ambasador: „Ştiu că la început candidatura mea a fost examinată pentru postul de ambasador în Federaţia Rusă. Am aflat ulterior că Mircea Snegur şi Andrei Sangheli s-au pronunţat în favoarea mea, cel care s-a împotrivit fiind Petru Lucinschi. Argumentul lui a fost „zdrobitor": „Nu putem să-l acceptăm pe Eremei, deoarece este un partocrat!" Când am aflat de aceste jocuri de culise, am zâmbit ironic: bineînţeles, Eremei este un „partocrat", nu ca Lucinschi, un democrat sadea, nu-i aşa?...

În fine, mi s-a propus să plec la Kiev, dar am optat pentru Belarus. Aşadar, când preşedintele Mircea Snegur mi-a propus să merg la Minsk, eram deja pregătit moral să-mi încep biografia de ambasador" [6, p.407]. Un alt exemplu de promovare în funcţia de ambasador ţine de adresarea în scris a ministrului Nicolae Ţâu către preşedintele Mircea Snegur cu rugămintea de a fi numit ambasador în SUA. Această circumstanţă a fost exprimată de Domnia sa astfel: „Am avansat o propunere concretă, riscând, desigur, să nu fiu înţeles corect, deoarece îmi înaintasem propria candidatură. De-a lungul carierei nu mi-am permis niciodată ceva asemănător". Preşedintele Snegur după un anumit timp a acceptat această propunere [7, p.227].

Calitatea primei generaţii a corpului de ambasadori poate fi examinată prin prisma mai multor criterii. Astfel, studii speciale diplomatice avea doar Ion Botnaru. ambasador în Turcia, alţii având studii superioare în diverse domenii sau de partid. Cunoaşterea limbilor de circulaţie internaţională era la fel la un nivel scăzut. Evident, majoritatea ambasadorilor din acea perioadă aveau o experienţă bogată în diverse domenii: politic, administrativ, finanţe. Această stare de lucruri a calităţii primului corp de ambasadori a fost firească pentru perioadă iniţială de constituire a acestuia şi reflecta în mare măsură problemele tranziţiei serviciului diplomatic de la perioada sovietică la etapa de independenţă.

La 27 decembrie 2001 a fost adoptată Legea privind serviciul diplomatic, care a sistematizat procedura de numire a ambasadorilor.

Respectiv, art.10 „Angajarea şi rechemarea dintr-un post diplomatic", alineatul 2 stipulează: ambasadorii extraordinari şi plenipotenţiari sunt numiţi şi rechemaţi din post de către Preşedintele Republicii Moldova la propunerea Guvernului. Propunerile referitoare la numirea sau rechemarea din aceste posturi sunt înaintate Guvernului de către ministrul afacerilor externe, cu consultarea Parlamentului [8, p.3-9].

Prezintă interes unele amendamente propuse la proiectul de lege cu privire la serviciul diplomatic, cum ar fi criteriile de numire în funcţie de ambasador. Astfel, s-a propus ca persoana recomandată pentru a fi numită în funcţia de ambasador să cunoască limba de stat şi cel puţin două limbi de circulaţie internaţională. Acest amendament nu a fost acceptat.

O altă etapă calitativ nouă de evoluţie a serviciului diplomatic naţional reprezintă perioada anilor 2001-2009, marcată de anii de preşedinţie a lui Vladimir Voronin. În această perioadă au fost înfiinţate nouă misiuni diplomatice: în Azerbaidjan, Marea Britanie, Republica Portugheză, Republica Elenă, Regatul Suediei, Republica Cehă, Lituania, Estonia, Letonia[1]. Semnificativ s-a schimbat şi calitatea corpului de ambasadori, fiind promovate cadre tinere, cu studii speciale diplomatice, selectaţi din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

O altă trăsătură distinctă a acestei perioade o constituie promovarea femeilor în calitate de ambasadori. În perioada anilor 1995-2009 în funcţia de ambasador au fost promovate 11 femei: Iulia Gorea-Costin, Natalia Gherman, Raisa Grecu, Lidia Guţu, Victoria Iftodi, Mariana Durleşteanu, Natalia Solcan, Larisa Miculeţ, Tatiana Lapicus, Zinaida Kistruga, Daniela Cujbă (cel mai tânăr ambasador). Menţionăm în acest context că gradul de ambasador extraordinar şi plenipotenţiar a fost conferit la două femei.

Treptat, în cadrul Ministerului Afacerilor Externe s-a constituit un corp de ambasadori, care prin calităţile personale, pregătire şi experienţă au demonstrat că sunt capabili să formuleze şi să conducă politica unei misiuni diplomatice, să abordeze activ şi eficient problemele relaţiilor Republicii Moldova cu ţara sau organizaţia internaţională în care au fost acreditaţi. În confirmarea acestei stări de lucruri putem menţiona că datorită calităţilor şi experienţei profesionale înalte, mai

[1] După estimările lui A. Cozma.

mulţi ambasadori au fost promovaţi în categoria demnitarilor de stat. Astfel, putem aduce exemplul Marianei Durleşteanu care în baza votului de încredere acordat de Parlament, prin Decret al Preşedintelui Republicii Moldova, la 31 martie 2008, a fost numită în funcţia de ministru al finanţelor în noul guvern format de Zinaida Greceanîi. Primministrul a justificat desemnarea Marianei Durleşteanu în această funcţie prin „înaltul său profesionalism şi realizările obţinute în domeniul financiar şi fiscal în perioada în care a activat în calitate de primviceministru, iar ulterior în calitate de ambasador extraordinar şi plenipotenţiar al Moldovei în Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord" [9].

4. Rotaţia corpului de ambasadori. Fenomenul rotaţiei ambasadorilor este unul complex şi la fel reflectă particularităţile social-politice şi economice dintr-o ţară sau alta. O dilemă majoră în acest sens constituie promovarea în funcţia de ambasador a diplomaţilor de carieră din cadrul Aparatului Central al ministerului sau personalităţilor marcante din cadrul elitei politice, de afaceri sau culturale.

Astfel, conform practicii internaţionale, preponderent şefii misiunii diplomatice sunt numiţi din cadrul Aparatului Central al Ministerului Afacerilor Externe, care la încheierea misiunii revin la fostul loc de muncă. Această practică permite menţinerea unui corp diplomatic închegat, profesionist şi experimentat, deoarece cadrele selectate se găsesc într-o rotaţie permanentă în cadrul unui circuit închis. Totodată, există state care practică numirea în funcţia de ambasador a unor personalităţi marcante care pot conferi relaţiilor bilaterale un aspect deosebit, însă în acest caz, aceştia nu sunt diplomaţi de carieră şi la încheierea misiunii nu revin în Aparatul Central al Ministerului de Externe.

După cum a fost menţionat, reieşind din particularităţile perioadei de tranziţie a serviciului diplomatic, primii ambasadori preponderent au fost selectaţi din cadrul elitei de partid şi a celor puţini diplomaţi care au activat în serviciul diplomatic sovietic. Odată cu constituirea serviciului diplomatic naţional şi a elitei politice a tânărului stat independent, în funcţia de ambasador tot mai mult au fost promovate cadre noi. Aceste căutări până la urmă nu au conturat un corp de ambasadori stabil care ar putea asigura o rotaţie firească a ambasadorilor între misiunile diplomatice şi Aparatul Central al ministerului. Totodată,

putem admite conturarea unei practici de rotaţie a ambasadorilor dintr-o misiune diplomatică în alta.

Cu regret, majoritatea ambasadorilor după expirarea mandatului nu au revenit în Aparatul Central şi nu au fost trimişi să conducă alte misiuni diplomatice. Constatăm că în prezent în cadrul Aparatului Central al MAE activează doar un ex-ambasador, în timp ce numărul total de persoane care au exercitat funcţia de ambasador în ultimii 18 ani constituie 88 la număr[1].

5. Conferirea rangului de ambasador extraordinar şi plenipotenţiar. În perioada anilor 1991-2009 au fost formulate mai multe criterii de bază privind conferirea rangului de ambasador extraordinar şi plenipotenţiar. Astfel, în Hotărârea Guvernului RM din 8 decembrie 1994 se stipula: „Pentru gradul de ambasador extraordinar şi plenipotenţiar pot fi propuşi diplomaţi care au un stagiu în activitate de cel puţin 5 ani în administraţia centrală a Ministerului Afacerilor Externe, inclusiv în misiunile diplomatice sau oficiale consulare ale Republicii Moldova". S-a propus ca acest criteriu să fie revăzut şi completat în Raportul Comisiei pentru politică externă la proiectul Legii cu privire la serviciul diplomatic al Republicii Moldova care a fost adoptată la 27 decembrie 2001. Preşedintele Comisiei Parlamentului pentru politica externă Andrei Neguţă a propus: „Angajarea într-un post diplomatic (Art.10) necesită cunoaşterea de către candidatul respectiv a cel puţin două limbi de circulaţie internaţională" [10, p.319].

Prin noua Lege cu privire la serviciul diplomatic au fost înlăturate mai multe carenţe. De exemplu, anterior nu se specifica clar cine va acorda rangurile diplomatice, cu excepţia rangului diplomatic de ambasador. În partea a doua a alineatului 1 al art. 6 al Statutului Corpului Diplomatic, aprobat în 1994, se prevedea că „gradele diplomatice, cu excepţia gradului de ambasador, se acordă prin ordinul ministrului afacerilor externe". Respectiv, rangurile diplomatice ale membrilor Corpului Diplomatic erau acordate prin ordinul ministrului afacerilor externe. Însă Statutul Corpului Diplomatic din Republica Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.898 din 8 decembrie 1994, a fost

[1] După estimările lui A. Cozma.

declarat neconstituţional, prin Hotărârea Curţii Constituţionale nr.1 din 21 martie 2000, pentru că fusese aprobat de Guvern prin derogare de la dispoziţiile constituţionale şi legale.

În amendamentele formulate de către Comisia pentru politică externă la proiectul Legii cu privire la serviciul diplomatic s-a propus: „Conferirea gradului de ambasador este în competenţa Preşedintelui republicii. Gradul diplomatic de ambasador este conferit de către Preşedintele Republicii Moldova prin decret, la propunerea ministrului afacerilor externe şi a prim-ministrului. Pentru conferirea gradului de ambasador pot fi propuse persoane care au o vechime totală de activitate în instituţiile serviciului diplomatic naţional ori în instituţiile serviciului public central de cel puţin 15 ani" [8, p.3-9]. În varianta finală a legii se stipulează că rangurile diplomatice se acordă de Preşedintele Republicii Moldova prin decret la propunerea ministrului afacerilor externe cu recomandarea Comisiei de Atestate şi Calificare a Ministerului Afacerilor Externe în baza rezultatelor obţinute la atestare. Această prevedere se referă la acordarea rangurilor diplomatice de la ataşat până la ministru plenipotenţiar. Rangul diplomatic de ambasador se acordă de către Preşedintele Republicii Moldova, prin decret, la propunerea ministrului afacerilor externe, cu consultarea prim-ministrului.

Până în prezent, în rangul de ambasador extraordinar şi plenipotenţiar au fost avansaţi 23 de diplomaţi. Preşedintele Mircea Snegur a promovat şapte persoane: Nicolae Ţâu, Ion Botnaru, Mihai Popov, Aurelian Dănilă, Grigore Eremei, Tudor Botnaru, Petru Dascăl. Preşedintele Petru Lucinschi a promovat opt persoane: Ion Leşanu, Nicolae Tăbăcaru, Valeriu Bobuţac, Andrei Cheptene, Iuliana Gorea-Costin, Mihai Balan, Iurie Leancă, Nicolae Cernomaz. Preşedintele Vladimir Voronin a promovat nouă persoane: Nicolae Dudău, Emil Ciobu, Eugen Carpov, Mihai Manoli, Vladimir Ţurcan, Eugenia Kistruga, Vasile Şova, Andrei Neguţă, Andrei Stratan.

Concluzii. Ţinând cont de particularităţile perioadei de tranziţie de la sistemul sovietic la cel de suveranitate şi independenţă, la 27 august 1991 a început procesul de constituire a serviciului diplomatic naţional în cadrul căruia s-a conturat un corp de ambasadori. Timp de 18 ani s-au succedat două generaţii de ambasadori care corespund aflării în funcţie a trei preşedinţi ai Republicii Moldova. Noua Lege cu

privire la serviciul diplomatic din 2001 a structurat procedura de selectare şi numire în funcţia de ambasador, înfiinţarea misiunilor diplomatice, acordarea rangurilor diplomatice.

În această perioadă, în cadrul procesului de constituire şi evoluţie a corpului de ambasadori, s-au conturat câteva tendinţe:

- în funcţia de ambasador au fost numiţi toţi ex-miniştrii afacerilor externe: Nicolae Ţâu – SUA, Mihai Popov – Franţa, Nicolae Tăbăcaru – Republica Federală Germană, Nicolae Cernomaz – Ucraina, Nicolae Dudău – Italia;
- în funcţia de ambasador sunt promovaţi diplomaţi de carieră, în special cadre tinere de formare şi orientare europeană;
- tot mai des sunt promovate în funcţia de ambasador femeile.

O tendinţă nefastă, în opinia noastră, îl constituie faptul că majoritatea ambasadorilor după încheierea misiunii diplomatice nu revin în Aparatul Central al ministerului.

În final putem constata că procesul de constituire a serviciului diplomatic naţional şi a corpului de ambasadori ca parte componentă a acestuia a trecut prin mai multe etape în urma cărora au fost puse bazele diplomaţiei naţionale a Republicii Moldova. Totodată, unele tendinţe enumerate, precum şi evoluţia politicii externe, demonstrează viabilitatea serviciului diplomatic naţional, posibilităţile şi capacităţile reale de a apăra şi a promova interesele naţionale ale statului moldovenesc pe arena internaţională.

Bibliografie selectivă:

1. AOSP RM. F.51, inv. 2, d.13, f.199; Рудь Герасим // Советская Молдавия. Краткая энциклопедия. – Кишинев, 1982, с. 534; Залесский К.А. Империя Сталина. Биографический энциклопедический словарь. Москва, Вече, 2000 // http://www.hrono.ru/biograf/rud_.html

2. Moldova Socialistă, 30 decembrie 1981.

3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova din 27 septembrie 1991, Cu privire la pregătirea cadrelor de înaltă calificare pentru Republica Moldova la Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative din România" // Arhiva Naţională a Republicii Moldova. F. 2848, inv. 22, U.P. 564.

4. Legea cu privire la statutul misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova în alte state // Legi, hotărâri şi alte acte adoptate la Sesiunea a VII-a

a Parlamentului Republicii Moldova de legislatura a douăsprezecea. Volumul 4. Ediţie a Parlamentului Republicii Moldova. – Chişinău: Universitas, 1993.

5. Eremei Grigore. Faţa nevăzută a puterii. – Chişinău: Litera, 2003.

6. Ţâu Nicolae. Diplomaţie în culise. Suveranitate, independenţă, război şi pace. 1990-1998. – Bucureşti, 2002.

7. Legea cu privire la serviciul diplomatic, 27 decembrie 2001 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.20, 2 februarie 2002.

8. http://ro.wikipedia.org/wiki/Mariana_Durle%C5%9Fteanu

9. Arhiva Parlamentului Republicii Moldova. Fond R. 2948, inv. 11, dos. 768.

TRADIŢIILE ŞCOLII DIPLOMATICE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Şcolile diplomatice joacă un rol important în conştientizarea vieţii internaţionale, în înţelegerea politicii externe a statelor şi a activităţilor lor diplomatice, în formarea specialiştilor de înaltă calificare în acest domeniu şi în dezvoltarea stilului diplomatic. Ele apar încă în antichitate, odată cu apariţia primelor legături internaţionale. În polisurile antice o importanţă deosebită se acorda şcolilor retorico-diplomatice în cadrul cărora se studia organizarea aparatului diplomatic, corespondenţa diplomatică şi particularităţile activităţii ambasadelor (soliilor) şi organelor diplomatice. O dezvoltare deosebită acestea o capătă în secolul XX, când devine tot mai evidentă necesitatea analizei schimbărilor care au loc pe arena internaţională şi influenţa acestora asupra caracterului relaţiilor internaţionale. În aceste condiţii, diplomaţia apelează la ştiinţă. Experienţa cooperării practicii cu ştiinţa în politica mondială a iniţiat formarea şcolilor diplomatice în diferite state. Odată cu dezvoltarea şi complexitatea activităţii diplomatice, funcţiile ei s-au extins considerabil, au apărut noi tendinţe, tehnici şi metode de lucru.

În prezent tradiţiile şcolilor diplomatice sunt o parte componentă principală a comunicării internaţionale, combinându-se cu formele şi metodele de activitate moderne. Diplomaţii continuă să se bazeze pe codul de conduită profesională al diplomaţilor, în care sunt puse fundamentele respectabilităţii şi veneraţiei pentru formalităţile diplomatice, iar regulile de protocol sunt oarecum arhaice. Acest tribut adus tradiţiilor poate oferi un nivel ridicat al culturii diplomaţilor şi aderarea la metodele tradiţionale dovedite de generaţiile anterioare de diplomaţi. De aceea, generaţia actuală de diplomaţi trebuie să ia în consideraţie orice experienţă a predecesorilor atât pozitivă, cât şi negativă. Fără această experienţă este imposibilă formarea unei şcoli diplomatice profesionale, care poate garanta dezvoltarea cu succes a diplomaţiei în viitor.

Astfel, tradiţia şcolilor diplomatice include continuitatea diplomaţiei, unde un rol important îl joacă factori cum ar fi istoria statului, interesul naţional, poziţia geopolitică, cultura, identitatea, stilul diplomatic şi formarea personalului diplomatic. În continuare le vom examina în detalii în exemplul ţării noastre.

Continuitatea în diplomaţia Republicii Moldova

Obţinerea independenţei şi suveranităţii a deschis o nouă epocă, perspective largi pentru dezvoltarea liberă a Republicii Moldova şi căutarea locului său în lumea contemporană. Studiul aprofundat şi regândirea moştenirii istorice a devenit pentru ţara noastră o valoare practică, aplicativă, jucând un rol important în modelarea bazelor conceptuale ale politicii externe ale republicii şi formarea diplomaţiei.

În condiţiile transformărilor interne complicate şi schimbărilor fundamentale pe arena internaţională, statul nostru a fost nevoit să revadă obiectivele şi priorităţile sale de politică externă. Republica Moldova a făcut o alegere fundamentală în favoarea politicii externe orientate în principal spre realizarea intereselor naţionale. Acest lucru îi conferă caracteristici de continuitate istorică. Politica externă a Republicii Moldova promovată, începând cu secolul al XXI, într-o anumită măsură, se bazează pe moştenirea experienţei activităţii diplomatice a fostei Uniuni Sovietice şi, bineînţeles, pe acele abordări calitativ noi care au fost condiţionate de schimbările fundamentale din ţara noastră şi din lume în ultimul deceniu. O importanţă deosebită în acest proces îl are factorul geopolitic.

Mai întâi de toate trebuie menţionat că situaţia geopolitică a ţării noastre a determinat gama neobişnuit de largă a intereselor sale de politică externă. Aceasta înseamnă că Republica Moldova în nici un caz nu ar putea permite promovarea unei politici externe pasive sau izolaţioniste, din contra, este necesară participarea activă în afacerile internaţionale, stabilirea relaţiilor diplomatice bilaterale şi multilaterale, consolidarea cooperării cu partenerii strategici. Şi putem considera că Republica Moldova a reuşit să înfăptuiască o astfel de politică. Ca dovadă poate servi faptul că Moldova este recunoscută de către 180 de ţări, ea stabilind relaţii diplomatice cu Austria, SUA, Canada, Bulgaria, Belgia, Elveţia, Germania, Grecia, Italia, Finlanda, Franţa, Turcia, Japonia, India, Cuba, Mexic, Egipt, Guineea şi alte ţări. La fel, se extinde reţeaua ambasadelor Republicii Moldova peste hotare. În Moldova funcţionează ambasadele SUA, Germaniei, Chinei, Federaţiei Ruse, României, Ucrainei, Belarusiei, Bulgariei şi altor state. Rolul decisiv în deschiderea acestor misiuni diplomatice l-a avut Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova şi serviciul diplomatic al acestuia.

Desigur, toate aceste realizări diplomatice sunt condiţionate de caracterul multidimensional al politicii externe a Republicii Moldova, care derivă din particularităţile poziţiei geopolitice a ţării noastre. Interesele vitale ale statului cer ca diplomaţia moldovenească să dezvolte în mod activ relaţiile cu statele atât din Vest, cât şi din Est, precum şi cu alte state. Pentru a consolida poziţia ţării noastre în lume la etapa actuală a dezvoltării istorice, este necesară participarea activă în cadrul organizaţiilor internaţionale, structurilor de integrare regională, precum şi dezvoltarea dinamică a relaţiilor bilaterale.

În anul 2001, Republica Moldova a adoptat Legea „Cu privire la serviciul diplomatic" în care sunt expuse scopul şi obiectivele serviciului diplomatic, principalele funcţii ale instituţiilor acestuia, rangurile diplomatice, regulile de admitere a persoanelor la posturile diplomatice şi multe alte momente referitor la organizarea activităţii diplomatice. Aceasta a constituit o etapă importantă în dezvoltarea diplomaţiei naţionale.

În cadrul diplomaţiei moldoveneşti din ultimii ani au avut loc modificări semnificative şi foarte rezultative. În primul rând, aceasta se referă la dinamica dialogului Republica Moldova–Uniunea Europeană, în special, adoptarea de către Uniunea Europeană a deciziei politice de începere a negocierilor privind semnarea unui nou acord cu Republica Moldova, care este un progres semnificativ în procesul de integrare europeană a ţării noastre şi cu adevărat deschide noi perspective de cooperare cu Uniunea Europeană.

De asemenea, trebuie remarcată preşedinţia ţării noastre în cinci organizaţii regionale din Europa de Est. Este vorba despre Parteneriatul Est-European, Iniţiativa Central-Europeană, Acordul de Liber Schimb Central-European, Centrul pentru Cooperare în domeniul Securităţii şi Reţeaua de Sănătate din Europa de Sud-Est. Cooperarea Republicii Moldova cu mai multe ţări europene în diverse domenii ale vieţii permite ţării noastre să se integreze cu succes în economia europeană.

Un rol special îl joacă şi cooperarea fructuoasă a Republicii Moldova cu Comunitatea Statelor Independente (CSI). Ca parte a Comunităţii Statelor Independente, Republica Moldova utilizează eficient mecanismele de cooperare multilaterală. În această privinţă, subliniem faptul că începând cu 1 ianuarie 2009 prima dată în istoria CSI o singura ţară, Republica Moldova, prezida toate instituţiile statutare ale organizaţiei: Consiliul şefilor de stat, Consiliul şefilor de guvern, Con-

siliul miniştrilor al afacerilor externe şi Consiliul economic. O atenţie deosebită se acordă creării zonei de liber schimb în conformitate cu cerinţele OMC, creşterii exporturilor spre pieţele CSI, înlăturării barierelor fiscale şi vamale pentru a asigura o mai mare libertate a relaţiilor economice cu aceste state. Nu mai puţin importante au fost şi consolidarea securităţii energetice, extinderea cooperării în domeniul transporturilor, cooperarea în domeniul securităţii produselor alimentare şi, desigur, crearea unui climat investiţional atractiv pentru agenţii economici din CSI. Statele-membre ale CSI în prezent colaborează activ pentru a găsi modalităţi de depăşire a efectelor crizei financiare.

În condiţiile în care sub influenţa proceselor de globalizare creşte interdependenţa statelor, când comunitatea internaţională se confruntă cu noi ameninţări şi provocări, contracararea eficientă a cărora poate fi efectuată numai în mod colectiv, o importanţă deosebită o obţin relaţiile multilaterale. Eforturile diplomaţiei moldoveneşti vizează promovarea intereselor naţionale ale ţării noastre, dezvoltarea relaţiilor armonioase şi reciproc avantajoase cu toate statele, protejarea intereselor cetăţenilor statului aflaţi în străinătate.

Formarea personalului diplomatic

Profesionalismul este cea mai importantă caracteristică a serviciului diplomatic. Nu întâmplător diplomaţii se deosebeau prin cunoaşterea situaţiei politice, erudiţie deosebită, un anumit nivel de cultură, pregătire multilaterală etc., deoarece activitatea în domeniul diplomaţiei necesită cunoştinţe speciale pentru dezvoltarea şi implementarea conceptelor, strategiilor şi direcţiilor de bază ale politicii externe, coordonarea funcţionării instituţiilor centrale de specialitate şi altor instituţii ale autorităţii publice, analiza situaţiei politice şi economice din lume, a politicii interne şi externe ale altor state, activităţii organizaţiilor internaţionale.

În acest context, trebuie menţionată şi problema formării specialiştilor în domeniu, deoarece de experienţa, abilităţile, cunoştinţele, poziţia politică a acestora depind în mare măsură rezultatele activităţii diplomatice. În ultimii ani, Guvernul Republicii Moldova acordă o atenţie deosebită formării diplomaţilor, politologilor, specialiştilor în domeniul relaţiilor internaţionale. De exemplu, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative din cadrul Universităţii

de Stat din Moldova este unul dintre centrele de bază de cercetare în domeniul relaţiilor internaţionale şi ştiinţelor politice. În acest domeniu de cunoştinţe mai activează: Institutul de Studii Politice şi Relaţii Internaţionale, Institutul de Stat de Relaţii Internaţionale din Moldova, Academia de Administrare Publica pe lângă Preşedintele Republicii Moldova, Institutul de Politici Publice. Acest lucru se datorează în mare parte înţelegerii importanţei educaţiei politice în lumea modernă şi denotă formarea conştiinţei politice – reflectarea politicii de către comunităţile sociale şi indivizi, interesul guvernelor locale de a educa o elită politică competentă, lideri diplomatici profesionişti, de a ridica nivelul competenţei cetăţenilor Republicii Moldova.

Pentru dezvoltarea şi îmbunătăţirea serviciului diplomatic este importantă experienţa istorică, căci nu contează imaginea politică şi socială a diplomatului, valorile principale pentru el rămân a fi patriotismul, cultura şi competenţele profesionale. În această tradiţie este esenţial a pregăti în continuare noi generaţii de diplomaţi moldoveni. Numai în acest context se poate asigura continuitatea în dezvoltarea şcolii diplomatice. Aşadar, o importanţă deosebită are continuitatea activităţii interne a ambasadelor şi ambasadorilor ca personalităţi. Ambasada este, în primul rând, un mecanism instituţional unde trebuie să se respecte continuitatea, existând anumite perioade de serviciu, iar schimbul de diplomaţi este logic, deoarece modificările de personal sunt un proces ciclic. În ceea ce priveşte ambasadorii, ne confruntăm cu o problemă specifică, deoarece ambasadorul reprezintă un anumit stat, preşedinte, guvern şi îndeplineşte anumite instrucţiuni. În acest sens, este limitată poziţia concretă a statului.

Astfel, eficacitatea politicii externe a oricărei ţări depinde în mare măsură de capacitatea, nivelul şi calitatea pregătirii persoanelor care îi reprezintă interesele sale în afacerile internaţionale. Interesele statului trebuie să fie pe deplin asigurate de un personal diplomatic profesionist. De aceea, studierea problemelor de recrutare, formare, promovare, a stilului de lucru al diplomaţilor şi dezvoltarea şcolii diplomatice are legătură directă cu evaluarea impactului politicii externe moldoveneşti.

Stilul diplomatic moldovenesc

După cum s-a menţionat, pentru majoritatea reprezentanţilor ţărilor CSI este caracteristic stilul diplomatic sovietic. Republica Moldova

nu este o excepţie. Cu toate acestea, pe parcursul dezvoltării sale independente au fost stabilite elemente ale stilului diplomatic moldovenesc, care încearcă să depăşească moştenirea şcolii sovietice şi să construiască o şcoală nouă în baza diplomaţiei clasice, însuşind experienţa şcolii europene şi reflectând specificul culturii şi tradiţiilor naţionale.

Stilul diplomatic moldovenesc şi alegerea metodelor de activitate diplomatică la diferite etape au fost influenţate de caracterul şi specificul organizării aparatului naţional şi, într-o oarecare măsură, de abordările ideologice ale elitei de conducere. Ca urmare, în cadrul negocierilor diplomatice privind soluţionarea problemelor existente apar interesele politice, abordările ideologice, scade libertatea de a manevra, flexibilitatea şi capacitatea de a se ajusta la schimbările situaţiei. Dezvoltarea lentă a şcolii diplomatice moldoveneşti este cauzată de lipsa de stabilitate a raportului dintre teorie şi practică, dar şi de criteriul subiectiv atât în alegerea cadrelor diplomatice, cât şi a metodelor de activitate. De aici rezultă şi incapacitatea unor diplomaţi de a promova interesul naţional pe deplin, a face o legătură logică între evenimentele locale şi procesele şi tendinţele relaţiilor internaţionale.

Totodată, stilului diplomatic moldovenesc îi este caracteristică tendinţa de a evita discuţiile aprinse, eschivarea de a lua o decizie finală în cazul în care aceasta nu convine părţii moldoveneşti. Deseori diplomaţii încearcă să acţioneze cu prudenţă, alegând soluţiile cele mai sigure. O astfel de activitate de evitare a riscului şi teama de eşec limitează iniţiativa reprezentanţilor Republicii Moldova. Ei înţeleg compromisul ca apropierea poziţiilor în baza concesiilor reciproce, dar compromisul cel mai des este o poziţie forţată şi temporară de satisfacere maximă a necesităţilor lor. Diplomaţii, de regulă, sunt atenţi, toleranţi, dar le lipseşte iniţiativa proprie, caracterul decisiv, judecata asertorică, care îmbină un nivel ridicat de pregătire culturală cu cunoştinţele speciale.

Delegaţii din partea Moldovei sunt mai activi în comunicarea verbală, adesea fiind prea emoţionali, ceea ce explică utilizarea pe scară largă a comunicării nonverbale (gesturile, mimica). Primind delegaţii străine, partea moldovenească este ospitalieră, depunând eforturi pentru a crea o atmosferă propice negocierilor cu partenerii.

Examinând stilul diplomatic moldovenesc, ar trebui remarcat faptul că diplomaţii ţării noastre au demonstrat în mod repetat abordări

inovatoare privind soluţionarea multor probleme, competenţă profesională şi capacitatea de a dezvolta rapid activităţi necunoscute anterior în corelaţie cu disciplina, reţinerea şi calmul. Serviciul diplomatic al Republicii Moldova nu impune diplomaţilor un standard comun de conduită, dar preferă ca ei să dea dovadă de flexibilitate şi agilitate, singuri să aleagă în cadrul sarcinilor puse în faţa lor cea mai bună modalitate de lucru, în conformitate cu circumstanţele.

Astfel, tradiţia şcolii diplomatice a Republicii Moldova trebuie să reflecte particularităţile caracterului naţional, cultura şi identitatea în organizarea activităţii diplomatice. Cheia succesului în afacerile internaţionale pentru ţara noastră este continuarea procesului de adaptare treptată la necesităţile în schimbare ale politicii externe, de menţinere a relaţiilor bilaterale şi multilaterale de prietenie, cooperarea diplomatică cu parteneri strategici. Şcoala diplomatică moldovenească în formare este chemată să determine, în mare măsură, succesul soluţionării obiectivelor politicii externe a ţării.

Bibliografie selectivă:

1. Внешнеполитическая стратегия Республики Молдова: планы и достижения // http://ava.md/01-politika/01784-vneshnepoliticheskaya-strategiya-respubliki-moldova-plani-i-dostizheniya-.html

2. Иванов А. Традиции российской дипломатической школы // Международная жизнь. – 2002. – №6. – С.10-16.

3. Исраэян В. Преемственность в дипломатии // Международная жизнь. – 2003. – №1. – с.97.

4. Мошняга В. Учебные и академические центры Республики Молдова в области политической науки // Moldoscopie (Probleme de analiză politică). Partea XXV. – Chişinău: CEP USM, 2004, c.7-11.

5. Мусский И.А. Сто великих дипломатов. – Москва: Вече, 2004.

6. Сергеев Р. Преемственность дипломатии России // Международная жизнь. – 2003. – №7. – с. 94.

7. Crăciun C. Teoria şi practica negocierilor. – Chişinău: Prut Internaţional, 2000, p. 173-177.

8. Rusnac Gh., Cozma V. Elita ştiinţifică din Republica Moldova: enunţarea problemei Învătământul superior şi cercetarea – piloni ai societăţii bazate pe cunoaştere. Volumul II. – Chişinău: CEP USM, 2006, p.27-28.

DIPLOMAŢIA – MECANISM EFICIENT DE PROMOVARE A INTERESELOR NAŢIONALE

Una dintre trăsăturile caracteristice epocii contemporane constă în încadrarea în viaţa internaţională a noilor state, apărute în urma prăbuşirii sistemului internaţional de state bipolar şi lansarea procesului de constituire a unei noi ordini mondiale. În acest context internaţional a apărut şi Republica Moldova. Particularităţile apariţiei şi problemele interne de supravieţuire şi funcţionare a tânărului stat au determinat necesitatea unei activităţi energice pe arena internaţională. Din primele zile, de la declararea independenţei, a apărut necesitatea determinării direcţiilor principale ale politicii externe, chemată să asigure buna funcţionare a tânărului stat independent în calitate de nou actor al sistemului internaţional.

Astfel, se impune necesitatea evidenţierii a cel puţin două condiţii determinante: prima – legată de tradiţiile şi experienţa acumulate în relaţiile externe anterioare de către noua formaţiune statală la acest capitol şi a doua – de caracterul şi conţinutul sistemului internaţional actual, funcţional de state. Referitor la prima condiţie, tezaurul tradiţiilor acumulat începând cu secolul XIV, adică de la întemeiere, pe care l-a păstrat statul moldovenesc în relaţiile internaţionale contemporane, poate fi considerată succinta caracteristică a istoriei ţării noastre expusă de fostul ambasador al Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova, Michael D. Kirby, la întâlnirea cu audienţii şi profesorii Academiei de Administrare Publică pe lângă Preşedintele Republicii Moldova: „Mai întâi, permiteţi-mi să mă refer la istoria Moldovei, drept o parte inextricabilă a întregii istorii europene. În diferite chipuri şi forme, Moldova, ba a fost un actor independent în regiune, ba o parte a unor regate şi imperii din vecinătate. Cunoaşteţi istoria Moldovei mai bine decât mine:[1] Moldova, ca principat medieval, ca provincie a Imperiului Otoman, ca parte componentă a Imperiului Rus, ca parte a României Mari, apoi ca parte a Uniunii Sovietice. Moldova a avut le-

[1] Diplomatul american la acel moment încă nu-şi permitea gândul că statul de reşedinţă a putut să abandoneze studierea propriei istorii. Aceasta va veni mai târziu, când va refuza să semneze o declaraţie, alături de alţi ambasadori acreditaţi în Republica Moldova şi induşi în eroare privind libertatea de exprimare în mijloacele de informare româneşti pe teritoriul ţării noastre.

găturі cu familiile regale ale Europei şi a fost implicată sau afectată de evenimentele europene majore, cum au fost războaiele napoleoniene, revoluţiile sociale din sec.XIX, revoluţia rusească, dezastrele primului şi celui de-al doilea război mondial, torturile Holocaust-ului şi destrămarea Uniunii Sovietice" [4].

În aceste circumstanţe istorice s-au creat condiţiile politico-sociale care au format elita politică, căreia i-a revenit sarcina să conştientizeze interesul naţional al tânărului stat, ca voinţă a întregii populaţii, să formuleze repere adecvate pentru concepţia politicii externe, să selecteze şi să pregătească cadre diplomatice de profesionişti pentru promovarea lor. Dar aceste probleme au nu numai caracter intern. La toate etapele s-a manifestat influenţa, deseori chiar decisivă, a factorului extern.

Pentru conştientizarea dimensiunii factorului extern în formarea conştiinţei sociale a populaţiei noastre în urma proclamării independenţei politice, e de ajuns să apelăm la exemplul că o bună parte dintre analiştii noştri contemporani, influenţaţi de cei români (ultimii îşi fac conştiincios datoria privind promovarea intereselor naţionale ale României) consideră drept axiomă că Moldova şi România au o istorie comună, fapt, care n-a putut să nu formeze o similitudine în percepţia fenomenelor actuale a dezvoltării politico-sociale a comunităţii contemporane. Însă e de ajuns să ne amintim că din cei 650 ani de la apariţia statului feudal moldovenesc, doar 22 de ani am fost în componenţa României, adică am avut o istorie comună. Credem că în istoria universală sunt atestate puţine exemple de astfel de performanţe într-o perioadă atât de scurtă. În orice caz, în opinia unora, cei 175 de ani în componenţa Rusiei şi Uniunii Sovietice n-au lăsat o urmă comparabilă. Împreună am convieţuit, dar o istorie comună n-am avut şi punctum. Istorie au avut doar unii moldoveni, numai cei din vecinătate, dar şi ei sub convertire românească.

Aşadar, în astfel de circumstanţe, serviciul diplomatic este impus să determine căror interese politice servesc astfel de idei şi cum influenţează ele promovarea intereselor naţionale ale statului pe care trebuie să-l servească. „Gândirea necesară pentru a promova cu succes o politică externă, scrie Hans J. Morgentahau, poate fi diametral opusă retoricii şi acţiunii prin care masele şi reprezentanţii lor vor fi probabil stimulaţi. Calităţile specifice mentalităţii unui om de stat nu vor găsi

tot timpul un ecou favorabil în mentalitatea populară. El trebuie să gândească în termenii interesului naţional, conceput ca putere între alte puteri... omul de stat trebuie să aibă în vedere perspectiva pe termen lung, acţionând încet şi indirect, plătind cu mici pierderi obţinerea marelui avantaj; trebuie să fie capabil să tempereze, să ajungă la compromisuri, să câştige timp. Mentalitatea populară vrea tot timpul rezultate rapide; ea va sacrifica beneficiul real de mâine avantajului aparent de astăzi" [1, p.184-185].

Însă în ce măsură diplomaţii noştri, funcţionarii publici în general corespund acestor criterii rămâne de analizat. Un lucru însă e cert astăzi. Pentru diplomaţii noştri nu sunt deocamdată organizate cursuri de perfecţionare sub acest aspect, iar ceilalţi funcţionari publici se perfecţionează preponderent în direcţiile de însuşire a metodelor moderne de gestionare, a noilor tehnologii şi mecanisme de dirijare şi mai puţin în calitate de administrare ca serviciu conştiincios statului şi societăţii moldoveneşti. Acest gol este completat de perfecţionarea lor în România, la diferite cursuri, conţinutul de bază al cărora este serviciul credincios politicii statului român. Iar acest moment, împreună cu altele, are menirea să creeze o atmosferă defavorabilă în societatea moldovenească la capitolul, să-i spunem, identitate politico-socială a statului în calitate de actor al relaţiilor internaţionale contemporane.

În Franţa, SUA şi în alte multe ţări dezvoltate, sentimentul patriotismului nu se consideră manieră de prost gust. Încercaţi în Statele Unite să scăpaţi o replică nerespectuoasă în adresa onoarei sau imaginii acestui stat, reacţia americanilor simpli, aparent închişi în sine, va fi foarte dură şi imediată. La noi, însă, este „la modă" a fi antipatriot, este ruşine a te identifica moldovean şi prestigios a-ţi exprima ura faţă de tot ce e moldovenesc. Mijloacele de informare în masă se întrec între ele în afirmarea „adevărului absolut", care de fapt nu-i altceva decât un cras antimoldovenism, deseori demonstrativ însoţit de o manifestare a dragostei nestăvilite faţă de cine vrei, dar numai nu faţă de propria ţară şi popor.

Lipsa de poziţie civică şi spirituală se completează cu fraze democratice rupte de viaţa reală, ţara natală şi cetăţenii ei. Cu alte cuvinte, este creat un teren social excelent pentru promovarea intereselor naţionale ale altor state, care se şi folosesc de acest prilej din plin, deseori, cu lipsă de respect, cu dispreţ şi chiar ură faţă de cei ce îi ser-

vesc. Expunem aprecierea ministrului afacerilor externe al României Cristian Diaconescu, după întâlnirea cu liderii formaţiunilor de opoziţie din ţara noastră, organizată de Ambasada României în Republica Moldova: „Vedeţi, după noi, problema Basarabiei este că în politică, mai ales în cea de aşa-zisa opoziţie, avem de a face cu o întreagă bandă îmbâcsită şi îmbătrânită în rele. Poate ar trebui ca Ministerul, România să înceapă a ignora aceşti profitori şi să se axeze pe noua generaţie, pe tinerii români din jurul României, care au nevoie de sprijin, de atenţie, de burse" [2]. Poţi doar regreta imaginea unui ministru, pretins responsabil, pentru care, îndată ce trece Prutul, statul Republica Moldova nu mai există, există doar nostalgia pentru Basarabia, vândută de profitorii unei politici de vânzare.

Dar să revenim la rolul diplomaţiei, care în modul ei normal de desfăşurare, întotdeauna face uz mai mult de valorile ce afirmă, deosebeşte statul natal de altele, pentru a convinge, a dovedi în permanenţă dreptul lui la dezvoltare independentă şi egalitate în drepturi cu ceilalţi actori ai sistemului internaţional. Politica externă este sfera egoismului naţional. Nu e uşor şi nu toţi cei antrenaţi în activitatea diplomatică sunt în stare să perceapă, după bătăliile de ieri în cadrul spectrului politic intern, acest spaţiu, ca o unitate consolidată, pentru care să găseşti argumente convingătoare pentru a prezenta această identitate indisolubilă şi cu perspectivă. Această componentă a activităţii diplomatice este caracteristică pentru diplomaţii, dacă nu ai tuturor statelor, atunci ai majorităţii şi încă pentru o perspectivă de durată. Lumea astăzi, în opinia profesorului american Stephen G. Blank, „încearcă să marginalizeze dilema îngrozitoare a alternativei dintre integritatea teritorială a statului şi autodeterminarea naţională" [3, p.115].

Astăzi, diplomatul Republicii Moldova, funcţionarul public în general, în mare măsură este lipsit de sursa teoretică pentru fundamentarea poziţiei sale ca reprezentant oficial al entităţii statale Republica Moldova în baza principiului autodeterminării naţionale. În majoritatea statelor tinere, drept bază teoretică a acestui principiu se utilizează teoriile naţionalismului acomodate la situaţia concretă. La noi această variantă e în dificultate. Este unul din rarele cazuri când naţionalismul naţiunii autohtone majoritare a statului se identifică cu naţiunea titulară a statului vecin şi este orientat, în esenţă, spre refuzul la entitatea statală care funcţionează de facto. Astfel,

naţiunea titulară, elita ei politică, cu toate prerogativele sale de putere şi potenţialul ştiinţific necesar, pe parcursul perioadei de după declararea independenţei politice, n-au fost în stare să-şi fundamenteze teoretic dreptul la suveranitate şi dezvoltare independentă, să asigure condiţiile necesare pentru înarmarea diplomaţiei, administraţiei publice, intelectualităţii cu argumente ştiinţific fundamentate, pentru convingerea propriei populaţii şi a opiniei publice internaţionale în viabilitatea, prioritatea şi avantajul independenţei obţinute, pentru perspectiva prosperă a statului Republica Moldova şi a poporului ei multinaţional. Într-o anumită măsură, procesele din societatea moldovenească confirmă prognoza cunoscutului profesor american care sublinia încă în anul 1990: „Sunt necesare eforturi comune, pentru a nu permite manifestări ale hipernaţiomalismului, îndeosebi în Europa de Est. În perioada războiului rece s-a reuşit reţinerea naţionalismului, dar el poate să se manifeste îndată după ce trupele sovietice şi americane vor părăsi centrul Europei. Dacă naţionalismul nu va fi frânat, el va fi cauza tulburărilor. Deosebit de importantă este predarea cinstită a istoriei ţării natale, pentru că falsul, interpretarea şovinistă a istoriei reprezintă principalul mijloc de răspândire a hipernaţionalismului" [5].

În calitate de mijloc principal de înfăptuire a politicii externe a statului, diplomaţia întruneşte în sine un întreg complex de măsuri paşnice, de procedee şi metode utilizate în strictă concordanţă cu condiţiile concrete şi caracterul problemei în curs de soluţionare. „Dintre toţi factorii, care compun puterea unei naţiuni, menţionează Hans J. Morgenthau, cel mai important, oricât ar fi de instabil, rămâne calitatea diplomaţiei. ...Ea este arta de a îmbina diferitele elemente ale puterii naţionale pentru a obţine efectul maxim asupra acelor chestiuni din relaţiile internaţionale, care afectează mai mult interesul naţional" [1, p.179].

O a doua condiţie a unei politici externe de succes constă în capacitatea diplomaţiei de a analiza şi a lua în strictă evidenţă conţinutul şi caracterul ordinii mondiale la moment. Schimbările dinamice pe arena internaţională, caracterul confidenţial al informaţiei referitor la interesele naţionale ale actorilor, nu odată au indus în eroare analiştii în vederea determinării şi aprecierii corelaţiei de forţe în diferite regiuni ale lumii şi în cadrul sistemului internaţio-

nal de state în ansamblu. Rezultatele celor două războaie mondiale, de exemplu, au fost contrar opuse calculelor efectuate, care au stat la baza deciziilor de declanşare a lor.

În acest domeniu, statele tinere au deosebită nevoie de o concentrare a gândirii diplomatice în centrală, Ministerul Afacerilor Externe. În unele ţări dezvoltate cum ar fi Suedia, SUA, de exemplu, activitatea în Centrală se consideră de un deosebit prestigiu şi au prioritate în angajare cei care au activat deja în calitate de diplomaţi în câteva ţări. Menţionăm opinia lui Henry Kissunger: „Opiniile oamenilor, care n-au parcurs întreaga cale a scării de carieră de la treapta de jos, nu întotdeauna se iau în calcul cu seriozitate, posibil în baza părerii că ei au putut să nu reuşească la „proba" profesionalism diplomatic" [7]. Cu regret, cei care cunosc cât de puţin politica de cadre la noi la Centrală se pot convinge de ceva cu totul invers. Deseori plecarea în deplasare de serviciu a diplomatului înseamnă, de fapt, plecarea din diplomaţie. Conştienţi de acest lucru, diplomaţii folosesc prilejul aflării în misiune pentru a se angaja la serviciu în ţara de reşedinţă. De ce fel de promovare a interesului naţional a statului Republica Moldova, în acest caz, poate fi vorba?

Dar problemele puse în faţa diplomaţiei moldoveneşti sunt tot mai complicate. Ordinea mondială astăzi, în linii generale, corespunde caracteristicii succinte făcute de Samuel Huntington în anul 2002: „Se poate vorbi despre un tablou geopolitic triplu, unde pe prim-plan se plasează supraputerea, în acest caz – Statele Unite. Pe planul doi stau alte mari puteri care au influenţă asupra geopoliticii mondiale. Statele de pe planul trei sunt capabile să exercite influenţă asupra anumitelor regiuni ale globului. Iar pe planul patru se plasează ţările cu cea mai redusă influenţă asupra politicii mondiale" [8]. Locul Republicii Moldova în acest tablou depinde în mare măsură şi de calitatea diplomaţiei moldoveneşti, de capacitatea administraţiei publice de a mobiliza societatea la susţinerea obiectivelor de promovare a interesului naţional. Mai ales atunci, când politica de discreditare a statului din partea a tot felul de emisari străini, care promovează interesele statelor lor, de tipul o „acţiune a Bucureştiului, ..., ar fi facilitarea la maximum a posibilităţii de muncă în România a cetăţenilor Republicii Moldova, care, altminteri, riscă să construiască Noua Rusie şi să populeze abundent noile şantiere

menite să facă din Soci un oraş olimpic",[1] nu va înceta niciodată fără o ripostă hotărâtă din partea organelor abilitate ale statului. Pentru autorul român statul Republica Moldova, pur şi simplu, nu există. Dacă nu-i angajează pe moldoveni România, va face-o Rusia, pe altcineva nu pot conta, pentru că nu există în serios. Iată mesajul în adresa statului Republica Moldova. Dar cum îi va interpreta România ne spune chiar Preşedintele Traian Băsescu: „România are criză de forţă de muncă în multe domenii şi Moldova nu are o economie care să absoarbă cu atâta uşurinţă forţa de muncă. Nu le dăm cetăţenie, o să lucrăm cu chinezi, pachistanezi că la ei se pare că suntem mai pasionaţi să le dăm posibilitatea să lucreze în România, decât celor din Republica Moldova" [9].

Iată, din aceste fenomene contradictorii, care se produc în societatea contemporană moldovenească, în permanenţă alimentată cu material distructiv, diplomaţia moldovenească trebuie să-şi cristalizeze baza teoretică a ideii naţionale, pentru a-şi formula obiectivele politicii externe privind promovarea interesului naţional al statului Republica Moldova.

Relaţiile internaţionale, la noi, dar nu numai la noi, constituie obiectul de studiu, în modul cel mai general, a trei direcţii de cercetare, exponenţii cărora utilizează trei abordări. Pentru istorici relaţiile internaţionale ca obiect de studiu nu sunt altceva decât istoria universală recentă. Problema principală însă, în acest context, constă în lipsa unui volum adecvat de informaţie pentru cercetare. În acest caz, o bună parte a informaţiei este limitată, fiind accesibilă numai unui cerc restrâns de funcţionari publici şi corpu-

[1] Dan Dungaciu, în postfaţa cărţii „Lumea în 2020. O schiţă a viitorului global prezentată de Consiliul Naţional de Informaţii al SUA". – Chişinău: Cartier, 2008, p.242. E uluitoare lipsa de respect faţă de statul moldovenesc şi aroganţa autorului străin lăsat fără replică. Pretinsul analist D. Dungaciu s-a certat cu alt securist român la tema achitării plăţii gazdei din Chişinău şi respectiv a fost defăimat de concetăţeanul său în ziarul „Moldova Suverană", dar declară, îndrăgostit de propria persoană: „Am fost agresat deseori de presa guvernamentală. Cu acuze că sunt agentul României, când lucrând din partea SIE, când din partea SRI" vezi; www://politcom.moldova.org/news/românia-i-proiectul-politic-eficient-fa-de-republica-...

Orice persoană versată cât de puţin în ale diplomaţiei ştie că astfel de declaraţii nicidecum nu pot fi calificate ca respectuoase adresa statului despre organul de presă al căruia este vorba şi ar trebui să urmeze reacţiile respective.

lui diplomatic pentru activitatea cotidiană. Un alt grup de cercetători sunt specialiştii în dreptul internaţional, obiectul de studiu al cărora sunt în principal relaţiile interstatale reflectate în documentele acceptate reciproc, sau în baza dezbaterilor multilaterale, dar prezentate sub formă de document acceptat de foruri sau reprezentanţi împuterniciţi al diferiţilor actori ai relaţiilor internaţionale, state sau organizaţii internaţionale recunoscute în modul stabilit. Însă, este evident că atât în primul caz, cât şi în al doilea obiectul de studiu se prezintă în calitate de eveniment deja consumat şi mai puţin al relaţiilor internaţionale cotidiene în calitate de fenomen în plină desfăşurare în scopul elaborării unor scenarii previzibile de evoluare. Se are în vedere studierea scopurilor activităţii statelor pe arena internaţională, care ne orientează în direcţia studierii relaţiilor politice, a politicii cotidiene de putere, a implicaţiilor ei în relaţiile internaţionale, precum şi a consecinţelor care rezultă. „În acest sens, susţine Hans J. Morgenthau, diplomaţia foloseşte forţa de persuasiune a promisiunilor şi a ameninţărilor în vederea satisfacerii intereselor proprii sau împotriva intereselor adversarului; forţa militară foloseşte efectul concret al violenţei asupra capacităţii oponentului de a urmări anumite interese: iar propaganda foloseşte formarea şi utilizarea de convingeri intelectuale, valori morale şi preferinţe afective pentru susţinerea intereselor proprii. Întreaga politică externă este astfel o luptă pentru conştiinţele oamenilor; dar propaganda este cu atât mai mult o astfel de luptă, deoarece aspiră la modelarea minţilor oamenilor în mod direct, nu prin intermediul manipulării intereselor sau al violenţei fizice” [9].

Odată cu aderarea României şi a Bulgariei la Uniunea Europeană, a finalizat o perioadă importantă în procesul de constituire a unei noi Europe, început prin iniţierea diferitelor forme de asociere a fostelor state socialiste, după prăbuşirea echilibrului central de forţe al sistemului internaţional de state bipolar, ca urmare a dezmembrării Uniunii Sovietice. Parteneriatul estic înseamnă, se poate spune, un repaus nelimitat în aderarea altor ţări. Includerea în acest parteneriat a Georgiei, Ucrainei şi Belarusei într-un pachet denotă faptul că şi Occidentul a obosit să mai caute între aceste ţări criterii ce le deosebesc în ceea ce se referă la cerinţele de aderare.

Este important, de asemenea, că Europa Occidentală de azi nu reprezintă o formaţiune interstatală nouă, lipsită de tradiţii, să le numim, mai puţin democratice. Ea întruneşte naţiuni vechi, care, de altfel, ca şi Rusia, Turcia, China şi Japonia din Orient, dispun de o experienţă imperială destul de avansată, îmbogăţită cu cele mai crunte forme de manifestare a colonialismului, dar care fiind conştiente de aceasta, încearcă sa promoveze unele forme de guvernare mai civilizate, mai umane, cu o utilizare „mai moale" a funcţiei de constrângere a statului, bazate pe diplomaţie, convingere şi consens. Cetăţenii Spaniei, Portugaliei, Angliei, Franţei, Olandei, Germaniei în trecut au avut imperiile lor. Noi am avut imperiul nostru. În diferite perioade istorice, parţial am intrat în cel puţin trei imperii: austriac, rus şi otoman. Să ne mai amintim că fiecare dintre aceste imperii aveau tradiţiile sale de dirijare cu cei supuşi, religioase şi culturale. Deosebirile dintre noi şi popoarele ţărilor occidentale amintite constau în faptul ca noi am fost în componenţa imperiilor în calitate de supuşi, pe când spaniolii, portughezii, englezii, francezii, olandezii, nemţii şi alţii erau reprezentanţi ai naţiunii dominante. Semnificaţia contemporaneităţii constă în faptul ca marea majoritate a populaţiei acestor ţări occidentale demult manifestă dorinţa de a se distanţa de esenţa autocrată şi antiumană a trecutului prin promovarea a noi politici de coaliţie interstatală, care ar promova un nou tip de activitate, în corespundere cu caracterul şi dimensiunea umană a problemelor secolului XXI. Această nouă democraţie occidentală permite colaborarea ţărilor fostei metropole cu fostele colonii pe picior de egalitate. În această bază se preconizează activitatea Uniunii Europene.

Criza mondială financiară a atras după sine o criză economică de aceeaşi dimensiune, evidenţiind efectul provocator al caracterului nestabil al sistemului internaţional contemporan. „Zbuciumul care tulbură sistemul internaţional, menţionează Henri Kissinger, oferă o şansă unică pentru politicienii cu curaj şi creativitate, anume crearea unei noi ordini mondiale" [10]. Dar dacă luăm în calcul şi criza politică din Republica Moldova, o bună parte a răspunderii pentru ea aparţine şi diplomaţiei moldoveneşti, care, probabil, n-a fost la nivelul necesar pentru a preveni implicarea factorului extern în politica internă moldovenească.

Bibliografie selectivă:

1. Morgenthau Hans J. Politica între naţiuni: lupta pentru putere şi lupta pentru pace. – Iaşi: Polirom, 2007.
2. http://www.ziua.ro/prt.php?id=248741&data=2009-02-02, accesat, 02.02.2009
3. Уткин А. Новый мировой порядок. – Москва: «Алгоритм», 2006.
4. www.usembassy.md gov.news, accesat 09.11.2007
5. Миршеймер Джон. Почему мы скоро будем тосковать по холодной войне // Россия в глобальной политике. № 6, ноябрь-декабрь, 2008.
6. Morgenthau Hans J. Politica între naţiuni: lupta pentru putere şi lupta pentru pace. – Iaşi: Polirom, 2007, p.179.
7. Киссинджер Генри. Команда тяжеловесов („The Washington Post", США). December 5, 2008; A25, http://www.inosmi.ru/print/245873.html, accesat 12.07.2008
8. Хантингтон Самуэль. Мир был предупрежден о терактах 11 сентября («Il Nuovo», Италия) http://www.inosmi.ru/print/143783.html, accesat 29.12.2008
9. Interviul lui Traian Băsescu cu Radu Moraru. Emisiunea „Naşul" BITV, 31.10 2007. httb.precidency.ro/?_RID=date&id=9269&_PPID=ag, accesat 11.11.2007.
10. Kissinger Henry. Este timpul pentru o nouă ordine mondială-i..., http://www.ziare.com/, accesat 19.01.2009.

APORTUL SERVICIULUI DIPLOMATIC ÎN PROMOVAREA POLITICII EXTERNE

După proclamarea independenţei la 27 august 1991, Republica Moldova a devenit subiect de drept internaţional. Ţara noastră a început să-şi creeze structurile necesare pentru promovarea politicii externe proprii unui stat suveran. Un element important în afirmarea internaţională a ţării noastre l-a constituit *stabilirea relaţiilor diplomatice cu ţările străine*. Astfel, în perioada 27 august 1991–1 ianuarie 1993 Republica Moldova a fost recunoscută de către 112 state, cu 60 dintre ele fiind stabilite relaţii diplomatice. În prezent, ţara noastră este recunoscută de peste 170 state, cu circa 140 dintre ele fiind stabilite relaţii diplomatice [4].

Nu mai puţin important pentru încadrarea ţării noastre în comunitatea mondială a fost şi activitatea pentru *admiterea Republicii Moldova în organismele internaţionale*. Ca rezultat, la 30 ianuarie 1992 ţara noastră este admisă în OSCE, iar la 2 martie acelaşi an Republica Moldova devine membru al Organizaţiei Naţiunilor Unite – unica organizaţie cu caracter universal, care reuneşte în prezent majoritatea absolută a ţărilor lumii (193 de state). Ulterior, în 1995, Republica Moldova este admisă în Consiliul Europei. La începutul anului 2009 ţara noastră participă în activitatea a 61 organizaţii internaţionale şi regionale[1]. E de remarcat că participarea ţării noastre în activitatea structurilor internaţionale este de mare importanţă, deoarece permite R. Moldova să se includă activ în soluţionarea diverselor probleme cu care se confruntă în prezent omenirea. Totodată, prin intermediul organismelor internaţionale Republica Moldova îşi promovează propriile sale interese naţionale, participă activ la colaborarea politică şi economică la nivel global, devenind cu adevărat un subiect al dreptului internaţional.

Reorganizarea MAE, pregătirea cadrelor pentru exercitarea serviciului diplomatic. De mare importanţă pentru activitatea externă a Republicii Moldova a fost reorganizarea Ministerului Afacerilor Externe – organul central de specialitate al administraţiei publice, abilitat să promoveze şi să înfăptuiască politica externă

[1] www.timpul.md 10.02.2009

(deşi în anii 1944-1990 în RSSM a existat un minister de externe, rolul lui era pur simbolic). Chiar din primii ani de independenţă au fost depuse eforturi pentru a elabora şi a adopta un şir de acte normative (regulamente de activitate ale ministerului şi ale misiunilor diplomatice etc.), pentru a înscrie într-un cadru legal activităţile externe ale ţării noastre. Astfel, la 4 noiembrie 2005, Guvernul R. Moldova a adoptat un nou Regulament de activitate al MAE (cele adoptate în anii precedenţi au fost abrogate).

În documentul respectiv se indică că MAE IE este constituit din aparatul central, subdiviziunile sale şi structurile create pe lângă minister, precum şi din alte structuri subordonate acestuia, cum sunt: misiunile diplomatice, reprezentanţele pe lângă organizaţiile internaţionale, oficiile consulare. Regulamentul include prevederi concrete privind sarcinile generale ale MAE IE, inclusiv rolul ministerului în coordonarea activităţilor ministerelor şi departamentelor centrale privind realizarea Planului de Acţiuni Republica Moldova–Uniunea Europeană, atribuţiile de bază ale Ministrului Afacerilor Externe, modalităţile de funcţionare a Colegiului ministerului. Regulamentul include şi alte prevederi ce se referă nemijlocit la activitatea ministerului.

Printre principalele atribuţii clasice ale MAE putem nominaliza următoarele:

- Deoarece MAE supraveghează îndeplinirea sarcinilor ce-i revin pentru înfăptuirea liniei generale a politicii externe, el urmăreşte evoluţia situaţiei internaţionale, a relaţiilor bilaterale şi multilaterale ale statului propriu, informând despre cele mai semnificative evenimente la acest capitol conducerea ţării sale; face propuneri privind semnarea, ratificarea, aprobarea sau acceptarea înţelegerilor internaţionale, precum şi pentru aderarea la aceste înţelegeri sau denunţarea lor.
- MAE reprezintă Guvernul său în relaţiile internaţionale; duce tratative cu reprezentanţii statelor străine, aceasta fiind una dintre cele mai importante atribuţii ale MAE; încheie tratate, emite depline puteri şi contrasemnează depline puteri emise de şeful statului (participarea la acţiuni de interes major pentru ţară).
- MAE conduce şi orientează activitatea misiunilor diplomatice ale statului său, supraveghează şi controlează activitatea acestor

misiuni; menţine legătura cu diplomaţii străini sau cu delegaţiile altor state; apără interesele statului şi ale cetăţenilor proprii în străinătate.

• MAE transmite şefului statului, Parlamentului şi Guvernului, precum şi ministerelor (după caz) comunicatele primite din partea statelor străine; notificarea statelor străine a numirii sau rechemării agenţilor diplomatici ai statului său etc. Pentru activităţile de acest gen, MAE trebuie să dispună de un personal calificat – administraţia centrală şi serviciul exterior.

• Ministrul Afacerilor Externe este şeful diplomaţiei statului respectiv. El este veriga care face în mod normal şi regulat legătura dintre state, fiind principalul purtător de cuvânt în domeniul relaţiilor externe al unui stat sau intermediarul dintre şeful statului şi organele statelor străine. Un ministru de externe trebuie să posede calităţi deosebite: cultură multilaterală, cunoştinţe vaste în domeniu, memorie excelentă, capacitate de a redacta documentele, să poată expune clar şi concis gândurile, să vorbească fluent şi cu acurateţe limbi străine, să înţeleagă interesul naţional şi obiectivele majore ale politicii externe ale ţării sale etc. [7, p.226-228]. Funcţiile detaliate ale MAE, dar şi ale ministrului Afacerilor Externe, sunt reglementate de legislaţia internă a statelor (în cazul R. Moldova – de Regulamentul MAE IE, aprobat, după cum am menţionat deja, prin Hotărârea Guvernului din 4 noiembrie 2005, cel din 29 mai 2003 fiind abrogat).

Aşadar, MAE, ca organ central specializat, promovează politica externă a statului. Însă această funcţie nu se limitează doar la responsabilităţi directe, ce ar însemna informarea conducerii ţării despre evenimentele internaţionale majore şi/sau înaintarea propunerilor privind poziţia statului faţă de ele, sau la iniţierea, negocierea, semnarea, ratificarea, aprobarea sau suspendarea acordurilor internaţionale. Funcţia de promovare a politicii externe a statului în domeniul relaţiilor externe include şi dirijarea procesului de integrare europeană, dar şi coordonarea activităţii organelor centrale de specialitate ale administraţiei publice şi ale altor autorităţi administrative centrale în vederea realizării unei politici unice în domeniul relaţiilor internaţionale şi integrării europene. MAE trebuie să fie gata să ia decizii sau să facă recomandări, dacă consideră că un

minister sau departament, urmărind interesele proprii, neglijează interesele naţionale, atribuind prioritate celor departamentale [5].

Referitor la pregătirea cadrelor pentru serviciul diplomatic, problemele au fost soluţionate treptat, pe măsura angajării unui număr în creştere a personalului MAE. Astfel, o parte dintre cadre au fost selectate din cadrul personalului diplomatic sovietic (atât personalul MAE al RSSM, cât şi al URSS), precum şi din rândurile profesorilor instituţiilor superioare de învăţământ au fost trimişi peste hotare la reciclare şi specializare tineri diplomaţi moldoveni (în România, SUA, Anglia, Franţa, Olanda, Germania, Italia, Suedia, Spania etc.). Totodată, a început pregătirea cadrelor diplomatice şi în instituţiile specializate din R. Moldova precum Universitatea de Stat din Moldova (în 1995 a fost înfiinţată Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative – prima facultate care a început pregătirea specialiştilor în domeniul relaţiilor internaţionale), Academia de Studii Economice etc. Ca rezultat, Aparatul Central al MAE, misiunile diplomatice ale R. Moldova, dar şi alte instituţii centrale ale ţării noastre care desfăşoară activităţi externe, au fost completate cu cadre în linii mari, cu un nivel suficient de pregătire pentru exercitarea serviciului diplomatic.

În vederea *creării cadrului juridic* necesar pentru reglementarea principiilor de promovare a politicii externe a statului, o mare importanţă a avut adoptarea, la 29 iunie 1994, a Constituţiei R. Moldova. În legea supremă a ţării noastre, la fel ca şi în documentele de acest gen ale altor state, au fost incluse prevederi concrete privind principiile de bază ale politicii externe.

Pentru activitatea nemijlocită în aspect extern, de mare importanţă este *Concepţia politicii externe a Republicii Moldova*, adoptată de Legislativ la 8 februarie 1995 [2]. În acest document sunt expuse domeniile principale de activitate externă ale R. Moldova în cadrul comunităţii internaţionale. Conform Concepţiei, dar şi în baza prevederilor constituţionale, drept priorităţi ale politicii externe a Republicii Moldova sunt considerate:

- consolidarea independenţei şi suveranităţii ţării;
- asigurarea integrităţii teritoriale;
- afirmarea ţării în calitate de factor de stabilitate pe plan regional;

- contribuirea la promovarea reformelor social-economice adecvate tranziţiei la economia de piaţă şi ridicării bunăstării populaţiei;

- edificarea statului de drept în care vor fi garantate şi aduse la nivelul standardelor internaţionale drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului, precum şi ale persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale.

Însă, având în vedere că Concepţia a fost adoptată în 1995, în prezent anumite prevederi ale acesteia nu mai corespund totalmente intereselor naţionale ale ţării noastre, dar şi evoluţiei situaţiei internaţionale. De altfel, în finalul documentului se indica că „complexitatea şi schimbarea rapidă a situaţiei politice mondiale, regionale şi subregionale condiţionează faptul că concepţia politicii externe a unui stat nu poate constitui o schemă rigidă. Din aceste considerente strategia politicii externe necesită, în corespundere cu scopurile ţării noastre pe arena internaţională, o adaptare permanentă la situaţia reală pentru asigurarea intereselor Republicii Moldova în calitate de subiect al dreptului internaţional".

În contextul celor expuse, conducerea R. Moldova a dispus, la începutul anului 2006, elaborarea unei noi variante a Concepţiei politicii externe, care să ia în calcul noile realităţi. Proiectul documentului înaintat a redirecţionat cursul prioritar al Republicii Moldova spre integrarea în structurile europene, colaborarea reciproc avantajoasă cu ţările occidentale şi cu cele vecine, amplificarea activităţilor în organismele internaţionale, regionale şi subregionale etc. Însă fosta guvernare comunistă a tergiversat nejustificat elaborarea noii variante a Concepţiei politicii externe a R. Moldova. În situaţia creată, până la elaborarea variantei revăzute a Concepţiei politicii externe, drept orientare pentru activitatea externă a ţării noastre ar putea servi Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrare Europeană: Libertate, Democraţie, Bunăstare. 2009-2013", adoptat la 29 august 2009, care în domeniul extern a trasat următoarele obiective de guvernare:

1. Promovarea unei politici externe consistente, dinamice şi coerente în vederea asigurării intereselor naţionale ale Republicii Moldova şi creării unei bune imagini a ţării.

2. Intensificarea dialogului cu UE şi statele-membre ale sale şi promovarea reformelor politice, economice, sociale şi juridice necesare pentru apropierea de standardele europene în vederea obţinerii statutului de candidat pentru aderare la Uniunea Europeană.

3. Impulsionarea relaţiilor bilaterale şi multilaterale, promovarea raporturilor de bună vecinătate şi edificarea unor parteneriate strategice cu UE, România, Ucraina, Federaţia Rusă şi SUA.

4. Promovarea unei diplomaţii economice active în vederea depăşirii consecinţelor crizei economice şi financiare şi crearea condiţiilor pentru dezvoltarea economică durabilă a ţării.

5. Protejarea drepturilor şi intereselor cetăţenilor Republicii Moldova peste hotare.

6. Reformarea cadrului instituţional necesar pentru promovarea efectivă a integrării europene, a politicii externe şi diplomaţiei economice.

7. Consolidarea securităţii naţionale în conformitate cu interesele fundamentale ale ţării.

Un alt document ce se referă nemijlocit la activitatea externă a ţării noastre este *Legea Republicii Moldova cu privire la serviciul diplomatic,* adoptată de Parlament la 27 decembrie 2001 [3]. Legea stabileşte cadrul juridic privind organizarea şi funcţionarea serviciului diplomatic al Republicii Moldova ca parte a serviciului public. Documentul ce reglementează activitatea consulară a ţării noastre este *Statutul Consular*, aprobat de către Guvernul Republicii Moldova la 28 martie 2002 [6]. Elaborat în baza Legii cu privire la serviciul diplomatic, Statutul Consular stabileşte modalităţile de desfăşurare a activităţilor consulare ale misiunilor diplomatice şi ale instituţiilor consulare ale Republicii Moldova.

*Diplomaţia bilaterală şi multilaterală***.** În activitatea practică de înfăptuire a politicii externe, după stabilirea relaţiilor diplomatice, o importanţă majoră are crearea cadrului juridic respectiv pentru dezvoltarea raporturilor bilaterale. La etapa actuală, Republica Moldova are încheiate un şir de tratate şi acorduri cu statele vecine, dar şi cu ţările cu care este avantajoasă colaborarea pentru ţara noastră. Astfel, au fost semnate tratate de bază cu state ca:

Bulgaria, Ucraina, Franţa, Turcia, Federaţia Rusă etc. De asemenea, au fost semnate acorduri de colaborare bilaterală cu mai multe ţări în diverse domenii: economic, al transporturilor, energeticii, al educaţiei, culturii, ştiinţei ş.a. Totodată, este necesar a sublinia că procesul de constituire a cadrului juridic de dezvoltare a relaţiilor bilaterale ale R. Moldova cu unele state este încă insuficient. La acestea se referă ţări ca Marea Britanie, Japonia, Spania, Canada şi altele. În acelaşi timp, conform Programului de activitate al Guvernului, urmează a fi consolidat cadrul juridic al relaţiilor bilaterale cu partenerii noştri (România, Ucraina, SUA, Federaţia Rusă), reieşind din interesele naţionale ale R. Moldova.

Având în vedere orientarea fermă a ţării noastre spre integrarea în structurile comunitare, *de mare importanţă este constituirea unor raporturi pe multiple planuri cu ţările-membre ale Uniunii Europene*. Or, fără a avea ambasade în majoritatea absolută a statelor UE, acest deziderat este foarte dificil de realizat (din 27 state-membre ale UE la începutul anului 2009 Republica Moldova avea deschise ambasade în 17 ţări, iar la Chişinău activau doar 10 ambasade din ţările comunitare). Totodată, până în prezent Republica Moldova nu are încă deschise ambasade în unele state cu care se impune amplificarea raporturilor politice, economice şi de altă natură (la acestea se referă Japonia, India, Brazilia, Mexic, Coreea de Sud, Canada, Spania, Olanda, ţările exportatoare de petrol din Golful Persic, Egipt etc.). Desigur, numărul insuficient de misiuni diplomatice ale R. Moldova în perioada imediat următoare după 1991 era explicabil, avându-se în vedere capacităţile financiare limitate ale ţării, numărul redus al cadrelor diplomatice etc. La etapa actuală, însă, procesul de deschidere a ambasadelor ţării noastre peste hotare necesită a fi accelerat, deoarece prin intermediul ambasadelor în mare măsură se constituie cadrul juridic adecvat; de asemenea, este unanim recunoscut rolul ce le revine ambasadelor în dezvoltarea relaţiilor normale de colaborare între state. Totodată, în condiţiile actuale, un număr tot mai mare de cetăţeni moldoveni se află peste hotare, ei având nevoie de protecţie consulară, iar această protecţie poate fi asigurată doar de către misiunile diplomatice.

Către mijlocul anului 2009, Republica Moldova avea deschise peste hotare 33 de misiuni diplomatice[1], iar la Chişinău activau 35 de ambasade şi reprezentanţe ale organizaţiilor internaţionale[2].

Republica Moldova este membru şi colaborează activ cu aşa *organizaţii regionale şi subregionale* cum ar fi: Organizaţia pentru Cooperare Economică la Marea Neagră, Comunitatea Statelor Independente, Consiliul Regional de Cooperare, Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est, Iniţiativa Central-Europeană, Organizaţia pentru Democraţie şi Dezvoltare Economică – GUAM, Comisia Dunăreană etc.

*Diplomaţia economică***.** Politica externă a Moldovei la etapa actuală este destul de activă şi dinamică. Una dintre direcţiile prioritare ale activităţii externe a ţării noastre în momentul de faţă se încadrează în

---

[1] *Misiunile diplomatice ale R. Moldova peste hotare*: Austria, Azerbaidjan, Belarusi Belgia, Bulgaria, Cehia, Republica Populară Chineză, Estonia, Grecia, Franţa, Germania, Israel, Italia, Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, Letonia, Lituania, Polonia, Portugalia, România, Federaţia Rusă, Suedia, SUA, Turcia**,** Ucraina, Ungaria. Pe lângă organismele internaţionale, Republica Moldova are deschise următoarele reprezentanţe permanente: Reprezentanţa pe lângă Oficiul ONU (New York), Reprezentanţa pe lângă Oficiul ONU de la Geneva, Reprezentanţa la OSCE (Viena), Reprezentanţa pe lângă Consiliul Europei (Strasbourg), Reprezentanţa la Uniunea Europeană (Bruxelles). Pe lângă structurile ONU de la Paris, Roma şi Viena ţara noastră este acreditată prin cumul. Consulate generale: Frankfurt pe Main (Germania), Bologna (Italia), Istanbul (Turcia) şi un consulat la Odesa (Ucraina). Se impune necesitatea deschiderii unor consulate generale la Sankt–Petersburg (Rusia), Constanţa şi Iaşi (România), Barcelona (Spania), New York (SUA), Montreal (Canada), Sydney (Australia) etc.

[2] *Misiunile diplomatice şi reprezentanţele organizaţiilor Internaţionale* acreditate în Republica Moldova (cu sediul la Chişinău) sunt: Ambasada Republicii Azerbaidjan, Ambasada Republicii Belarus, Ambasada Republicii Bulgare, Ambasada Republicii Cehe, Ambasada Republicii Populare Chineze, Ambasada Republicii Franceze, Ambasada Republicii Federale Germania, Ambasada Republicii Italiene, Ambasada Republicii Lituania, Ambasada Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, Ambasada Republicii Polonia, Ambasada României, Ambasada Federaţiei Ruse, Ambasada SUA, Ambasada Republicii Turcia, Ambasada Ucrainei, Ambasada Republicii Ungare, Delegaţia Comunităţilor Europene, Ambasada Suediei, Reprezentanţa Statului Israel, Fondul Monetar Internaţional, Banca Mondială, Misiunea OSCE, PNUD, UNICEF, ICNUR (Oficiul ONU pentru Refugiaţi), Organizaţia Internaţională pentru Migraţie, Reprezentantul Special al Secretarului General al Consiliului Europei, Oficiul Direcţiei Elveţiene pentru Dezvoltare şi Cooperare la Chişinău, Biroul de Informare a Consiliului Europei, Biroul Uniunii Latine, Oficiul Reprezentanţei Băncii Europene pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare, Biroul Regional pentru Europa Centrală şi Orientală al Agenţiei Universitare a Francofoniei (BECO) etc.

ceea ce am numi *diplomaţie economică***.** Şi acest lucru este explicabil, deoarece dacă în primii ani după proclamarea independenţei sarcinile principale ale diplomaţiei moldoveneşti constau în stabilirea relaţiilor diplomatice cu diferite ţări, accederea în organismele internaţionale, în prezent una dintre direcţiile majore de activitate externă este instituirea unor relaţii comercial-economice reciproc avantajoase cu diferite ţări, includerea plenară a Moldovei în activitatea organismelor internaţionale şi regionale.

Având în vedere că Republica Moldova a devenit recent subiect de drept internaţional, pentru ţara noastră diplomaţia economică trebuie să prevadă nu doar dezvoltarea relaţiilor comercial-economice bilaterale externe. O componentă a ei ar urma să fie includerea plenară a ţării noastre în economia europeană şi globală, instituirea unor relaţii reciproc avantajoase cu organizaţii economico-financiare internaţionale cum ar fi Uniunea Europeană, Organizaţia Naţiunilor Unite şi a agenţiilor ei specializate, Banca Mondială, Fondul Monetar Internaţional, Banca Europeană pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare etc., astfel ca Republica Moldova să dispună în viitorul apropiat de o economie de piaţă funcţională, compatibilă pentru integrarea în structurile europene.

În prezent, activităţile statelor pentru instituirea şi dezvoltarea colaborării economice cu partenerii externi în mare măsură este desfăşurată prin intermediul şi cu sprijinul misiunilor diplomatice, aceasta fiind şi una dintre funcţiile de bază ale misiunilor. Astfel, conform Convenţiei de la Viena cu privire la relaţiile diplomatice, „dezvoltarea relaţiilor economice, culturale şi ştiinţifice dintre statul acreditant şi statul acreditar" este preocuparea permanentă a unei misiuni diplomatice. De nivelul relaţiilor economice bilaterale în multe cazuri depinde însăşi motivaţia continuării activităţii unei misiuni diplomatice. MAE, misiunile sale diplomatice drept sarcină prioritară contribuirea la ampla dezvoltare şi diversificare a relaţiilor economice interstatale, activitatea în vederea aplicării politicilor economice în relaţiile bilaterale, acţionarea pentru sporirea continuă a volumului schimburilor comerciale şi promovarea acţiunilor în vederea amplificării cooperării de producţie şi a altor forme de cooperare economică bilaterală, atragerea de investiţii etc.

Aşadar, diplomaţia economică trebuie să constituie una dintre componentele principale ale politicii externe a R. Moldova, având scopul de

a apăra şi de a promova interesele economice naţionale peste hotarele ţării, contribuind astfel la asigurarea creşterii economice şi prosperării ţării noastre. Obiectivele majore ale diplomaţiei economice ale Republicii Moldova, în formula MAE IE, constau în următoarele:

- promovarea intereselor economice ale Republicii Moldova peste hotare;
- dezvoltarea colaborării cu organizaţiile economice internaţionale;
- optimizarea colaborării MAE IE pe linie economică cu instituţiile guvernamentale naţionale[1].

Totodată, trebuie ţinut cont şi de faptul că ţara noastră este în mare măsură dependentă de resursele energetice de import, există probleme în asigurarea pieţelor de desfacere (atât pe pieţele din spaţiul CSI, cât şi pe cel al Uniunii Europene), pentru comercializarea mărfurilor şi produselor noastre tradiţionale etc. Astfel, dezvoltarea unor relaţii comercial-economice reciproc avantajoase cu diferite state, atragerea investiţiilor străine pentru modernizarea ţării, participarea în activitatea organismelor internaţionale şi regionale cu profil economic ar trebui să devină un domeniu prioritar al politicii noastre externe. De asemenea, trebuie avut în vedere şi faptul că în anii 2008/2009 majoritatea ţărilor lumii au fost puternic afectate de o criză economico-financiară fără precedent, care nu a ocolit nici ţara noastră. Şi din aceste considerente Republica Moldova trebuie să instituie şi o cooperare strânsă cu structurile economico-financiare internaţionale, care ar acorda un sprijin financiar consistent ţării noastre pentru depăşirea consecinţelor acestei crize, ce a condiţionat reducerea produsului intern brut şi a operaţiunilor de export-import, răsfrângându-se negativ asupra nivelului de viaţă a populaţiei.

Un indicator important al încadrării unei ţări în relaţiile economice internaţionale îl constituie volumul schimburilor comercial-economice cu partenerii externi. În acest context, este indicată analiza unor date statistice privind activitatea de comerţ exterior a Republicii Moldova în anul 2009 (tabel).

[1] Obiectivele Diplomaţiei Economice ale Republicii Moldova. www.mfa.gov.md. Accesat:15.02.2010

Tabel

Primele 10 ţări-partenere ale Republica Moldova în relaţiile comercial-economice în 2009 (mln. USD)[1]

Denumirea ţării	Export		Import		Volumul schimburilor comerciale	Soldul balanţei comerciale
	total	în % faţă de total	total	în % faţă de total		
1. Federaţia Rusă	286,5	22,1	373,2	11,4	659,7	- 86,7
2. România	239,6	18,5	311,7	9,5	551,3	- 72,1
3. Ucraina	81,3	6,3	458,8	14,0	540,1	- 377,5
4. Italia	135,7	10,5	231,5	7,1	367,2	- 95,8
5. Germania	75,5	5,8	252,3	7,7	327,8	- 176,8
6. China	0,9		246,5	7,5	247,4	- 245,6
7. Belarus	80,7	6,2	137,4	4,2	218,1	- 56,7
8. Turcia	33,1	2,6	172,4	5,3	205,5	- 139,3
9. Kazahstan	26,5	2,0	68,0	5,1	94,5	-141,5
10. Polonia	33,7	2,6	87,6	2,7	121,3	- 53,9
Ţările CSI	490,5	37,8	1140,4	34,8	1630,9	- 649,9
Ţările UE	678,5	52,3	1422,5	43,4	2101,0	- 744,0
Total	**1297.7**	**166,7**	**3278.3**	**152,7**	**7064,8**	**- 1980.6**

La o analiză sumară a datelor din tabel se conturează concluzia evidentă că una dintre problemele majore ale activităţii de comerţ exterior a ţării noastre este necesitatea reducerii soldului negativ al balanţei comerciale, care, deja pe parcursul mai multor ani înregistrează o tendinţă îngrijorătoare, deoarece importurile au depăşit exporturile mai mult de două ori. De asemenea, nu poate fi trecut cu vederea şi faptul că Republica Moldova nu are un sold pozitiv în schimburile comerciale nici cu una dintre ţările ce fac parte din primii zece parteneri economici ai ţării noastre. Desigur, scăderea drastică a volumului schimburilor comerciale a R. Moldova în anul 2009 a fost în mare măsură şi o consecinţă a crizei economico-financiare mondiale. Însă, comparând volumul comerţului exterior al R. Moldova cu cel al unor ţări egale ca număr al populaţiei, cum ar fi Lituania, vom constata că

[1] Biroul Naţional de Statistică al Republicii Moldova. Moldstat@istica.md, http://www.statistica.md. Accesat: 24 februarie, 2010. Informaţia nu include operaţiunile de export/import ale întreprinderilor şi organizaţiilor din partea stângă a Nistrului şi municipiului Bender.

această ţară în anul 2007 a avut un volum al comerţului exterior de 39.980 mlrd. $ [9, p.383] comparativ cu doar ceva mai mult de 5 mlrd. $ al ţării noastre[1]. Aşadar, la etapa actuală una dintre problemele majore ale instituţiilor centrale ale R. Moldova, abilitate cu promovarea relaţiilor economice externe, o constituie majorarea exporturilor, diversificarea pieţelor de desfacere şi promovarea mai insistentă a mărfurilor moldoveneşti pe pieţele externe, lichidarea (pentru început, cel puţin stoparea majorării) deficitului balanţei comerciale.

O altă problemă stringentă din domeniul diplomaţiei economice, care necesită o atenţie permanentă din partea organelor de resort ale Republicii Moldova, se referă la atragerea investiţiilor străine directe (ISD) pentru modernizarea şi sporirea eficienţei economiei naţionale. Indiscutabil, investiţiile străine în economia oricărei ţări, nemaivorbind de cele aflate în perioada de tranziţie, sunt un catalizator major pentru asigurarea prosperităţii sociale, politice şi economice a societăţii. La fel ca şi în alte ţări, în Republica Moldova investiţiile străine directe sunt considerate ca factor de accelerare a progresului economic şi tehnic; de renovare şi modernizare a aparatului de producţie; de cunoaştere a metodelor avansate de organizare a producţiei; de pregătire a cadrelor în conformitate cu necesităţile economiei de piaţă. Dacă mai ţinem cont şi de faptul că Republica Moldova nu dispune de resurse financiare suficiente, atragerea investiţiilor străine este, practic, una dintre soluţiile care ar contribui la integrarea ţării în economia mondială, sporirea competitivităţii producţiei naţionale, atragerea tehnologiilor avansate şi a know-how-ul în activitatea economică etc. [8, p.112-113].

Conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei, stocul de investiţii directe acumulat de economia naţională până la sfârşitul anului 2007 a fost evaluat la 1812 milioane USD. Desigur, acest indice este mult inferior faţă de nivelul respectiv înregistrat în ţările Europei Centrale, de Sud-Est şi Ţările Baltice, unde volumul total al ISD pe cap de locuitor în 2005 a constituit: în Polonia – 1502 USD, în Ungaria – 3693 USD, în Republica Cehă – 4080 USD, în Slovacia – 2118 USD, în Lituania – 1217 USD, iar în Republica Moldova – doar de 300 USD pe cap de locuitor [8, p.114-117]. Deşi la începutul

[1] Biroul Naţional de Statistică, www.statistica.md. Accesat: 24.02.2010.

anului 2010 volumul investiţiilor străine atrase în economia Republicii Moldova s-a majorat până la 2,6 mlrd. USD, acest nivel este insuficient pentru a influenţa substanţial evoluţia ascendentă a economiei naţionale. Şi aceasta are loc în condiţiile când Republica Moldova, în opinia specialiştilor Organizaţiei pentru Atragerea Investiţiilor şi Promovarea Exporturilor (MIEPO), dispune de un şir de avantaje ce i-ar determina pe potenţialii investitori străini să-şi extindă afacerile în ţara noastră, cum ar fi: regimul fiscal favorabil, existenţa cotei „zero" la impozitul pe profitul nedistribuit al companiilor, posibilitatea de a activa în zonele economice libere, forţa de muncă mai ieftină decât în ţările din regiune etc.[1]

E de remarcat că noua conducere a Republicii Moldova, în vederea atragerii investiţiilor străine pentru modernizarea economiei, a reluat colaborarea cu structurile economico-financiare internaţionale, dar şi cu un şir de ţări care şi-au exprimat disponibilitatea de a face investiţii în ţara noastră. Un rezultat concret al acestor eforturi s-a materializat în cadrul Reuniunii Grupului Consultativ al donatorilor „Forum Parteneriat pentru Moldova", care a avut loc la Bruxelles, la 24 martie 2010. Evenimentul a fost co-prezidat şi găzduit de Comisia Europeană şi Banca Mondială, cu participarea a 32 de instituţii bilaterale şi zece organizaţii multilaterale de dezvoltare. Astfel, Guvernul moldovean şi partenerii săi de colaborare au semnat Programul de asistenţă a Republicii Moldova pentru anii 2011-2013, în valoare de 1,936 mlrd. euro. Asistenţa financiară oferită de donatori va fi utilizată pentru implementarea proiectelor în următoarele sectoare: repararea drumurilor; agricultură; aprovizionarea cu apă şi salubrizarea; sănătate; sectorul energetic; serviciul public eficient; dezvoltarea regională; protecţie socială; educaţie; dezvoltarea businessului; buna guvernare etc.[2] Astfel, se poate presupune că Republica Moldova, în cazul continuării reformelor democratice, poate conta pe sprijinul donatorilor externi, care sunt dispuşi să acorde o asistenţă financiară considerabilă ţării noastre. Totodată, problema atragerii investiţiilor străine în economia naţi-

[1] Cinci avantaje pentru a investi în Moldova. www.timpul.md. Accesat: 03.03.2010.
[2] Din cele 2,6 miliarde de dolari oferite R. Moldova, 52 la sută sunt granturi. www.interlic.md. Accesat: 29.03 2010.

onală continuă să fie unul dintre domeniile de activitate prioritară a diplomaţiei moldoveneşti.

După cum se ştie, unul dintre obiectivele prioritare ale politicii externe a Republicii Moldova la etapa actuală este *integrarea în Uniunea Europeană.* La o analiză de ansamblu, se poate constata că relaţiile ţării noastre cu Uniunea Europeană pe parcursul ultimilor ani au înregistrat anumite progrese, iar agenda dialogului politic RM–UE a fost destul de extinsă. În anul 2008 a expirat Acordul de Parteneriat şi Cooperare dintre Republica Moldova şi UE, precum şi Planul de Acţiuni Uniunea Europeană–Republica Moldova. Însă ţara noastră nu a reuşit să înfăptuiască integral toate obiectivele stabilite de aceste acorduri, înregistrându-se lacune substanţiale în mai multe domenii de importanţă strategică pentru apropierea graduală de UE, cum ar fi: independenţa justiţiei, respectarea drepturilor omului şi libertăţii mass-media, combaterea corupţiei şi a traficului de fiinţe umane, îmbunătăţirea climatului investiţional etc. [10, p.35].

Noul Acord cu Uniunea Europeană. În luna iunie 2008, Comisia Europeană a iniţiat procesul de pregătire a proiectului mandatului de negociere asupra viitorului acord cu Republica Moldova. În lunile iulie şi octombrie 2008 au avut loc două runde de consultări moldo-comunitare, în cadrul cărora părţile au făcut un schimb informal de viziuni asupra elementelor principale care vor fi incluse în noul acord RM-UE. La 13 octombrie 2008, Consiliul UE a adoptat Concluziile privind Republica Moldova, care au confirmat decizia politică a UE de a iniţia în curând negocierile asupra unui acord cu Republica Moldova. Noul document, în opinia Chişinăului, trebuie să fie un acord de asociere care să prevadă calea clar definită pentru integrarea graduală a Republicii Moldova în Uniunea Europeană; stabilirea unui regim de comerţ liber cu Uniunea Europeană prin negocierea unui acord privind comerţul de liber schimb aprofundat şi comprehensiv, care să ofere perspectiva accesului la libertăţile Uniunii Europene; integrarea sectorială în domeniile-cheie ale Uniunii Europene, în special transport, energie, agricultură; recunoaşterea necesităţii introducerii unui regim fără vize pentru cetăţenii moldoveni într-o perspectivă redusă de timp. Negocierile propriu-zise asupra noului acord UE-RM urmau să înceapă, conform estimărilor, în a doua jumătate a anului 2009.

Alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009 şi evenimentele care au avut loc la Chişinău cu două zile mai târziu au complicat serios posibilităţile de colaborare a Republicii Moldova cu UE, plasând ţara noastră pe agenda discuţiilor interne din Uniunea Europeană la toate nivelurile, în special sub aspectul asigurării respectării principiilor democratice şi ale drepturilor omului, dar şi a deciziei autorităţilor moldoveneşti de a institui regimul de vize pentru România. UE şi-a exprimat preocuparea privind degenerarea în acţiuni violente a protestelor din 7 aprilie şi a chemat părţile să recurgă la dialog pentru redresarea situaţiei politice din ţara noastră. În acelaşi context, au avut loc vizitele în Republica Moldova a prim-ministrului Republicii Cehe, Preşedintele în exerciţiu al Consiliului European M. Topolanek (22.04.2009), şi a lui Javier Solana, Secretar General al Consiliului UE (24.04.2009). La 15 iulie 2009, în cadrul reuniunii Consiliului pentru Afaceri Generale şi Relaţii Externe al UE au fost adoptate Concluziile privind Republica Moldova, care au confirmat angajamentul Uniunii Europene pentru dezvoltarea continuă a colaborării cu ţara noastră, inclusiv prin adoptarea mandatului de negociere a unui nou acord UE–Moldova; totodată, în Concluzii s-a subliniat că ţara noastră trebuie să respecte valorile şi principiile democratice, elemente absolut necesare pentru avansarea dialogului moldo-comunitar.

După alegerile parlamentare din 29 iulie 2009, soldate cu victoria partidelor de orientare liberal-democratică, a fost constituită Alianţa pentru Integrare Europeană, care a abordat problematica integrării europene într-o manieră calitativ nouă, Astfel, în Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democraţie, Bunăstare" 2009-2013, activităţii externe, în special acţiunilor privind integrarea europeană a ţării noastre, i-a fost atribuită o atenţie aparte. Printre acţiunile prioritare în domeniul extern, la compartimentul „Integrarea Europeană", se indică următoarele:

- implicarea activă a întregii societăţi, a tuturor forţelor politice şi a actorilor externi relevanţi în vederea transformării Republicii Moldova într-un stat european cu o perspectivă reală de aderare la UE;
- adoptarea şi promovarea valorilor şi standardelor europene în toate domeniile – politic, economic, social şi juridic – prin implementarea criteriilor de la Copenhaga şi a angajamentelor asumate în cadrul Consiliului Europei;

• armonizarea legislaţiei naţionale cu acquis-ul comunitar;

• consolidarea cadrului legal şi instituţional necesar pentru promovarea integrării europene la nivel de Guvern şi al fiecărui minister în parte, astfel încât procesul de integrare europeană să devină prioritatea majoră în activitatea fiecărei structuri guvernamentale;

• aprofundarea relaţiilor bilaterale cu statele-membre ale UE;

• valorificarea plenară a oportunităţilor oferite de către "Parteneriatul Estic";

• încheierea Acordului de Asociere cu UE;

• promovarea unei integrări economice reale cu UE, inclusiv prin încheierea Acordului de Liber Schimb Aprofundat şi Comprehensiv;

• implementarea acţiunilor conform Parteneriatului de Mobilitate dintre UE şi Republica Moldova;

• asigurarea securităţii energetice a ţării prin instrumentele de care dispune UE şi aderarea la piaţa energetică europeană;

• evaluarea posibilităţilor conectării la coridorul sudic de tranzitare a resurselor energetice din Bazinul Caspic spre Europa, precum şi a altor opţiuni de asigurare a securităţi energetice a Republicii Moldova;

• conectarea Republicii Moldova la reţelele de transport european, liberalizarea transporturilor aeriene;

• sporirea rolului UE în soluţionarea conflictului transnistrian;

• implementarea unor strategii de comunicare (internă şi externă) cu societatea şi factorii externi din UE, precum şi alţi actori internaţionali privind integrarea europeană. Deschiderea unor centre de informare pe teritoriul ţării în scopul informării corecte şi cuprinzătoare a populaţiei privind procesul de integrare europeană[1].

În vederea înfăptuirii acestui program, autorităţile Republicii Moldova au desfăşurat un şir de activităţi concrete. Astfel, la 9 septembrie 2009, Comisia parlamentară pentru politica externă a avizat mandatul ministerului moldovean de externe pentru începerea negocierii noului acord politic bilateral cu UE, acord pe care ţara noastră şi-l doreşte a fi unul de asociere, încât să conţină şi perspective clare de aderare la spaţiul comunitar. Viitorul acord de asociere urmează a fi compus din patru blocuri distincte:

[1] Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democraţie, Bunăstare" 2009-2013. www.gov.md. Accesat: 29.09.2009.

1. Blocul politic şi de securitate, care va conţine prevederile referitoare la dialogul politic, conflictul transnistrian şi implicarea UE în negocierile pentru reglementare şi în perioada postconflict, dar şi în sprijinirea măsurilor de consolidare a încrederii dintre populaţia de pe cele două maluri ale Nistrului.

2. Cel de-al doilea bloc va include acţiuni ce se referă la justiţie şi afaceri interne în care, pe lângă consolidarea statului de drept, se prevede crearea condiţiilor care să permită ţării noastre să avanseze în dialogul privind liberalizarea regimului de vize.

3. Al treilea bloc este cel economic, unde atenţia principală va fi acordată negocierilor privind elaborarea acordului de liber schimb aprofundat.

4. Al patrulea bloc urmează a fi destinat colaborării sectoriale, aspectelor de consolidare a relaţiilor cu anumite agenţii şi structuri europene (aderarea la Tratatul comunităţii energetice etc.).

La 12 noiembrie 2009, Guvernul a aprobat componenţa nominală a Comisiei de stat pentru integrare europeană a Republicii Moldova. Preşedinte al Comisiei a fost desemnat premierul Vlad Filat, iar în calitate de vicepreşedinţi au fost nominalizaţi vicepremierii Iurie Leancă, Valeriu Lazăr, Ion Negrei şi Victor Osipov; în componenţa Comisiei au fost incluşi şi miniştrii, responsabili de domenii concrete de colaborare cu Uniunea Europeană. În calitate de negociator-şef din partea Republicii Moldova a noului acord de colaborare cu Uniunea Europeană a fost desemnată Natalia Gherman, viceministru al Afacerilor Externe şi Integrării Europene[1].

Un jalon important în avansarea relaţiilor de colaborare a ţării noastre cu UE l-a constituit reuniunea a XI-a a Consiliului de Cooperare Republica Moldova–Uniunea Europeană, care s-a desfăşurat la Bruxelles, la 21 decembrie 2009. Părţile au discutat cooperarea moldo-comunitară în domeniul democraţiei şi drepturilor omului, colaborarea economică şi sectorială, aspecte legate de justiţie, libertate şi securitate. Consiliul a salutat agenda Guvernului Republicii Moldova orientată spre reformele europene şi a apreciat primele acţiuni ale ţării noastre în reformarea democratică şi social-economică a ţării. La

[1] Natalia Gherman va fi negociatorul-şef din partea RM a noului acord cu UE. www.unimedia.md. Accesat: 12.11.2009.

reuniune, pentru prima dată în istoria relaţiilor RM–UE a fost adoptată o declaraţie comună în care se apreciau pozitiv eforturile Republicii Moldova în vederea apropierii de UE. În declaraţie UE a recunoscut aspiraţiile europene ale Republicii Moldova. La reuniune a fost discutată şi problema transnistriană, fiind confirmată continuarea cooperării şi căutarea unei soluţii viabile pentru soluţionarea conflictului transnistrian[1].

După cum a fost convenit, prima rundă de negocieri privind elaborarea acordului de asociere a Republicii Moldova la UE s-a desfăşurat la Chişinău, la 12 ianuarie 2010. Delegaţia europeană a fost condusă de Gunnar Wiegand, şef al Directoratului general pentru relaţii externe al Comisiei Europene, iar cea a Republicii Moldova – de Natalia Gherman, viceministru al Afacerilor Externe şi Integrării Europene. Experţii europeni şi cei moldoveni au negociat viitorul acord de asociere moldo-comunitar în cadrul a patru grupuri de lucru: 1. Dialogul politic şi reformele, cooperarea în domeniul politicii externe şi de securitate; 2. Cooperarea economică, sectorială şi financiară; 3. Justiţia, libertatea şi securitatea; 4. Contactele interumane[2]. Discuţiile s-au referit la structura şi elementele definitorii ale viitorului acord de asociere, fiind stabilită „foaia de parcurs" pentru următoarele runde de negocieri. Apreciind rezultatele negocierilor, G. Wiegand a subliniat că procesul de elaborare a acordului de asociere a Republicii Moldova la UE „va fi unul de durată, detaliat şi complex, cu implicarea multor forţe şi resurse". Oficialul european i-a asigurat pe partenerii moldoveni de sprijinul plenar al UE pentru Republica Moldova, inclusiv financiar[3].

O nouă rundă de negocieri pe marginea Acordului de Asociere între Republica Moldova şi Uniunea Europeană s-a desfăşurat la Bruxelles, în perioada 25-26 martie 2010. În cadrul şedinţei plenare părţile au convenit închiderea provizorie a majorităţii articolelor ce se referă la tematica contactelot interumane, precum şi o parte a articolelor cu privire la cooperarea economică, sectorială şi financiară; a fost atins un înalt grad de convergenţă în negocierile privind protecţia consumatorilor, sănătăţii publice, statisticii şi societăţii informaţionale. În

[1] Pe data de 21 decembrie 2009 la Bruxelles s-a desfăşurat reuniunea a XI-a a Consiliului de Cooperare Republica Moldova–Uniunea Europeană. www.gov.md. Accesat: 21.12.2009.
[2] Prima rundă de negocieri. www.moldovasuverană.md. Accesat: 12.01.2010.
[3] Ora Europei pentru Moldova. www.timpul.md. Accesat: 13.01.2010.

cadrul aceleiaşi runde au fost lansate negocierile în domeniile dialogului politic şi reformei, cooperării în domeniul politicii externe şi de securitate comune; justiţiei, libertăţii şi securităţii; cooperării economice, sectoriale şi financiare; cooperării şi contactelor interumane. Părţile au convenit ca runda a treia de negocieri să aibă loc la Chişinău, la începutul lunii iunie 2010[1].

Aşadar, putem constata că Republica Moldova s-a încadrat într-un proces de negocieri foarte activ cu UE, astfel că se conturează posibilitatea elaborării noului cadru legislativ de colaborare cu Uniunea Europeană într-un viitor apropiat.

Regimul de vize cu UE. Problema liberalizării regimului de vize a devenit în ultimii ani una dintre priorităţile agendei dialogului Republicii Moldova cu Uniunea Europeană. În special, această problemă s-a acutizat după ce în anul 2007 România a devenit membru cu drepturi depline al UE, frontiera de vest a Republicii Moldova transformându-se, de facto, în frontieră moldo-comunitară. Începând cu 1 ianuarie 2008, a intrat în vigoare Acordul privind facilitarea eliberării vizelor, care stipula anumite facilităţi acordate cetăţenilor moldoveni la obţinerea vizelor pentru statele UE. Astfel, acordul prevede că se menţine preţul de 35 de euro la obţinerea vizei pentru cetăţenii moldoveni, comparativ cu 60 de euro pentru alte state, eliberarea vizelor pe gratis pentru studenţi, cetăţeni până la 18 ani, reprezentanţi ai societăţii civile, participanţi la activităţi culturale şi sportive, transportatori, pensionari, jurnalişti, oameni de afaceri. Acordul mai prevedea şi utilizarea principiului "bona fidae", conform căruia anumite categorii de cetăţeni care au obţinut anterior vize pentru statele-membre ale UE şi au respectat condiţiile de şedere în aceste state, ar putea obţine, în mod prioritar şi facilitar, vize cu mai multe intrări pe un termen de un an şi mai mult. De asemenea, de la 1 ianuarie 2008 a intrat în vigoare şi Acordul dintre Republica Moldova şi Uniunea Europeană privind readmisia persoanelor[2].

La 25 aprilie 2007 la Chişinău a fost deschis Centrul unic de eliberare a vizelor pentru statele Uniunii Europene, care la început

[1] A treia rundă de negocieri pe marginea Acordului de Asociere între RM şi UE va avea loc în iunie la Chişinău. www.azi.md. Accesat: 27 martie 2010.

[2] Negocierile asupra acordurilor de facilitare a eliberării vizelor şi readmisie au fost finalizate. Moldova Suverană, 2007, 19 aprilie.

elibera vize cetăţenilor Republicii Moldova pentru călătorii în Austria, Danemarca, Letonia, Slovenia şi Ungaria (în prezent centrul eliberează vize cetăţenilor moldoveni pentru călătorii în 11 state ale UE, n.a.)[1]. Acest proiect a devenit unul de succes al Uniunii Europene, care acum a fost preluat şi implementat în Balcanii Occidentali. În acelaşi context, în luna iunie 2008 a fost lansat Parteneriatul de Mobilitate cu Uniunea Europeană. Această nouă formă de cooperare cu UE permite R. Moldova să beneficieze de asistenţă în domeniile importante precum ar fi consolidarea relaţiilor cu diaspora, a sistemului naţional de gestionare a migraţiei, a managementului frontierei, lupta contra migraţiei ilegale.

Însă, deşi au fost înregistrate anumite rezultate pozitive în obţinerea de către cetăţenii moldoveni a vizelor pentru călătorii în spaţiul comunitar, este o realitate faptul că există încă multe probleme în procesul de obţinere a vizelor pentru statele-membre ale UE. La acestea se referă, în primul rând, procedurile exagerat de birocratizate şi la faptul că mai multe state-membre ale UE nu au reşedinţa în Chişinău, ceea ce complică şi mai mult procedura de obţinere a vizelor. În vederea eliminării problemelor existente în obţinerea de către cetăţenii moldoveni a vizelor pentru statele Uniunii Europene, noua conducere a Republicii Moldova şi-a înscris în Programul său de activitate un reper foarte important, şi anume: "Demararea dialogului cu UE în domeniul liberalizării regimului de vize, cu scopul semnării unei Foi de Parcurs privind eliminarea vizelor, astfel încât să obţinem eliminarea regimului de vize pentru cetăţenii Republicii Moldova"[2].

În atare context, oficialităţile MAE IE au sensibilizat statele-membre ale UE şi Comisia Europeană asupra acestor probleme existente, precum şi a altor inconveniente reale, care necesită o soluţionare cât mai grabnică. Drept rezultat, la sfârşitul anului 2009 s-a convenit cu partenerii europeni organizarea la începutul anului 2010 a unei reuniuni speciale a consulilor UE, pentru a identifica soluţii imediate şi, respectiv, pentru a simplifica gradual procedurile de obţinere a vizelor

[1] În anul viitor un număr considerabil de state se vor alătura Centrului unic de eliberare a vizelor. Moldova Suverană, 2007, 5 septembrie.

[2] Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democraţie, Bunăstare" 2009-2013. www.gov.md. Accesat: 29.09.2009.

pentru cetăţenii moldoveni. La începutul lunii martie 2010, la Chişinău s-a aflat o Misiune a Comisiei Europene pentru discuţii exploratorii pe marginea dialogului privind liberalizarea regimului de vize dintre Republica Moldova şi UE. Discuţiile oficialilor europeni cu autorităţile ţării noastre au demonstrat disponibilitatea partenerilor de la Bruxelles de a demara negocierile asupra acestui subiect la mijlocul lunii iunie 2010, cu condiţia ca ţara noastră să-şi asume anumite responsabilităţi, cum ar fi: contracararea migraţiei ilegale, securizarea frontierelor, introducerea paşapoartelor cu date biometrice şi protecţia datelor cu caracter personal etc.[1]. Astfel, există toate premisele ca într-un viitor apropiat cetăţenii Republicii Moldova să poată călători liber în spaţiul comunitar.

Referindu-ne la colaborarea R. Moldova cu ţările comunitare în aspect de migraţie a forţei de muncă, trebuie să menţionăm şi necesitatea consolidării cadrului juridic privind *asigurarea securităţii sociale a cetăţenilor moldoveni care lucrează în spaţiul european*. Confrom unor date, în ţările UE lucrează câteva sute de mii de cetăţeni ai Republicii Moldova. Spre exemplu, doar în Italia, conform datelor autorităţilor italiene, la sfârşitul anului 2008 se aflau circa 100 mii de moldoveni[2]. De altfel, protejarea cetăţenilor R. Moldova aflaţi peste hotare este prevăzută şi de constituţia ţării noastre[3].

În ultimii ani conducerea R. Moldova a depus anumite eforturi pentru a încheia acorduri cu statele comunitare ce ar permite *cetăţenilor moldoveni să beneficieze de anumite facilităţi în activităţile lucrative desfăşurate pe teritoriul ţărilor UE.* Astfel, la 5 decembrie 2008, Republica Moldova şi Republica Bulgaria au semnat Acordul în domeniul asigurărilor sociale între cele două state, care prevede dreptul unui lucrător migrant de a beneficia de prestaţiile dobândite în statele în care şi-a desfăşurat activitatea, pe teritoriul statului de domiciliu. Printre acestea sunt prevăzute acordarea muncitorilor migranţi a înlesnirilor în caz de boală şi maternitate, accidente de muncă şi boli profe-

[1] Îmi doresc foarte mult ca într-un viitor apropiat cetăţenii R. Moldova să poată călători în Europa în baza paşaportului emis de ţara noastră, - Vlad Filat. www.interlic.md. Accesat: 02.03.2010.

[2] E oficial: Ambasada Italiei se va deschide la Chişinău la 2 ianuarie 2009. www.unimedia.md, 24.11.2008.

[3] Constituţia R. Moldova, adoptată la 29 iulie 1994.

sionale, prestaţii de invaliditate (pensii şi îndemnizaţii), pensii pentru limite de vârstă, pensii de urmaş, ajutoare de deces, prestaţii de şomaj[1]. Un acord similar Republica Moldova a semnat la 11 februarie 2009 şi cu Portugalia. Astfel, cei 15 mii de cetăţeni moldoveni care, potrivit datelor oficiale aveau la acea dată domiciliul în Portugalia, vor putea beneficia de asigurări referitoare la prestaţiile acordate în caz de boală, maternitate, paternitate, adopţie, boală profesională, şomaj, invaliditate, bătrâneţe şi deces, accidente de muncă[2]. Anterior, în 2003, a mai fost semnat un acord în domeniul muncii între Guvernul Republicii Moldova şi Guvernul Republicii Italiene. În prezent ţara noastră se află la etapa de negociere a acordurilor în domeniul respectiv cu mai multe state din spaţiul comunitar.

Totodată, cetăţenii moldoveni care lucrează peste hotare se confruntă cu încă foarte multe probleme, care îşi aşteaptă soluţionarea. În acest sens, merită atenţie solicitarea adresată autorităţilor Republicii Moldova de către Federaţia asociaţiei cetăţenilor moldoveni aflaţi în Italia (FACM). Această organizaţie, constituită în Italia la începutul anului 2010, a redactat un apel către autorităţile moldovene prin care a cerut deschiderea în cadrul MAE IE a unui departament al cetăţenilor moldoveni de peste hotare, care ar coordona activităţile socioculturale ale comunităţilor diasporei moldoveneşti şi instituirea în spaţiul italian a unui institut de cultură şi cercetare umanistică, care ar promova imaginea ţării noastre în Italia şi în alte ţări europene. La fel, Federaţia a solicitat, în mod urgent, ca taxele consulare pentru cetăţenii Republicii Moldova să fie revizuite, menţionând că acestea sunt exagerat de mari în comparaţie cu cele percepute de serviciile consulare ale altor ţari[3].

După cum observăm, problemele protejării cetăţenilor moldoveni aflaţi peste hotare au fost pe nedrept neglijate de vechea guvernare care a întreprins doar unele acţiuni pentru a facilita întrucâtva situaţia moldovenilor care lucrează în alte ţări. În acest context, este salutabilă

[1] Republica Moldova şi Bulgaria au semnat un acord referitor la asigurările sociale pentru migranţi. Unimedia, 14.12.2008.

[2] Portugalia va avea grijă de cetăţenii moldoveni. www.moldovasuverană.md, Accesat: 13.02.2009.

[3] Moldovenii din Italia solicită reducerea taxelor consulare, formarea unui departament la Externe şi a unui institut în Italia. www.timpul.md. Accesat: 04.02.2010.

intenţia actualei guvernări de a acorda o atenţie sporită acestei chestiuni care devine tot mai stringentă. În concordanţă cu aceste realităţi este binevenită atenţia acordată problemelor liberalizării regimului de vize cu ţările Uniunii Europene şi protejării cetăţenilor moldoveni aflaţi peste hotare, stipulate de Programul de activitate al Guvernului AIE, care prevede următoarele:

- apărarea intereselor cetăţenilor Republicii Moldova aflaţi peste hotare şi asigurarea serviciului consular de calitate. Profesionalizarea angajaţilor reţelei consulare, în conformitate cu practicile UE;
- simplificarea activităţilor şi procedurilor consulare, în particular documentarea cetăţenilor peste hotare. În scopul apropierii serviciilor statului de cetăţean, vor fi examinate şi implementate forme novatorii de organizare a serviciilor consulare (extinderea numărului de servicii acordate la distanţă etc.);
- intensificarea dialogurilor bilaterale cu statele unde se află comunităţi importante de cetăţeni ai Republicii Moldova şi semnarea acordurilor de protecţie socială a acestora;
- asigurarea dreptului la vot pentru cetăţenii Republicii Moldova în afara ambasadelor şi oficiilor consulare ale Republicii Moldova, prin deschiderea secţiilor de votare suplimentare, implementarea sistemului de vot la distanţă şi votul electronic;
- eficientizarea şi extinderea instituţiei consulatului onorific[1].

Aşadar, sunt preconizate acţiuni foarte importante care, fiind realizate, vor contribui substanţial la liberalizarea regimului de vize şi la ameliorarea situaţiei cetăţenilor moldoveni aflaţi în spaţiul comunitar, dar şi în alte ţări unde sunt comunităţi importante ale conaţionalilor noştri.

Rezumând activităţile pe plan diplomatic întreprinse în ultimii ani, se poate constata că la etapa actuală diplomaţia moldovenească îşi orientează eforturile spre promovarea intereselor naţionale ale ţării în exterior, dezvoltarea unor relaţii reciproc avantajoase cu statele lumii şi cu organizaţiile internaţionale şi regionale, protejarea intereselor cetăţenilor noştri aflaţi peste hotare, prioritare rămânând, firește, acţiunile ce se referă la integrarea europeană a Republicii Moldova.

[1] Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democraţie, Bunăstare” 2009-2013. www.gov.md. Accesat: 29.09.2009.

Totodată, constatăm că în activităţile desfăşurate de către ţara noastră în plan extern sunt încă multe rezerve nevalorificate, dar şi lacune evidente care necesită adoptarea unor măsuri urgente şi complexe. În acest articol s-a menţionat deja despre necesitatea deschiderii unor noi misiuni diplomatice şi a activizării diplomaţiei economice. Însă, având în vedere faptul că activităţile externe ale Republicii Moldova sunt destul de variate şi multidimensionale, se impune necesitatea efectuării şi a altor activităţi care, în opinia noastră, vor contribui substanţial la eficientizarea şi diversificarea politicii externe a ţării. La acestea se referă următoarele:

- adoptarea în cel mai apropiat timp a Concepţiei politicii externe a Republicii Moldova în redacţie nouă, care să ţină cont de schimbările majore ce au avut loc pe arena internaţională pe parcursul a circa 15 ani, cu precizarea priorităţilor politicii externe a ţării noastre la etapa actuală;
- modificarea Legii Republicii Moldova cu privire la serviciul diplomatic, dar şi a Regulamentului Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova, cu specificarea intereselor naţionale actuale ale ţării noastre pe arena internaţională;
- având în vedere faptul că obiectivele politicii externe ale ţării noastre sunt, în prezent, foarte variate şi complexe, este necesară suplinirea personalului Aparatului Central al MAE IE, dar şi al misiunilor diplomatice, cu circa 1/3;
- deschiderea în cadrul ambasadelor Republicii Moldova peste hotare a reprezentanţelor comercial-economice, pentru început, în ţările care se enumeră printre principalii noştri parteneri economici (Federaţia Rusă, Ucraina, România, Italia, Germania ş.a.);
- utilizarea adecvată a cadrelor diplomatice după revenirea lor din misiune în Aparatul Central al MAE IE (inclusiv a foştilor şefi ai misiunilor diplomatice);
- asigurarea transparenţei reale în activitatea MAE IE, inclusiv la capitolul selectării cadrelor diplomatice pentru angajarea în minister, numirea în posturi diplomatice peste hotare, plasarea operativă a informaţiei privind activitatea curentă a ministerului pe pagina web etc.;
- crearea condiţiilor optime de lucru în arhiva MAE IE pentru cercetătorii ştiinţifici, specialişti în domeniul politicii externe şi a relaţiilor internaţionale, astfel ca problemele de activitate externă a ţarii noastre să fie abordate cu utilizarea surselor celor mai veridice şi adecvate;

➢ fondarea unei instituţii unice de învăţământ superior care ar pregăti specialişti în domeniul relaţiilor internaţionale şi a activităţii diplomatice; instituirea unor contacte eficiente de colaborare între MAE IE şi instituţiile universitare de profil.

La etapa actuală pe arena internaţională au loc schimbări profunde de ordin geopolitic, economic, informaţional etc. Omenirea astăzi se confruntă cu noi riscuri şi sfidări la adresa securităţii sale, au loc evoluţii complexe ce se înscriu în noţiunea de globalizare, pe continentul european sunt, practic, la etapa finală, procesele de integrare a tuturor ţărilor în structurile euro-atlantice. Republica Moldova a devenit frontiera estică a NATO şi a Uniunii Europene. În aceste circumstanţe, diplomaţia moldovenească trebuie să fie la înălţimea sarcinilor ce îi revin, pentru a asigura promovarea intereselor naţionale ale ţării în relaţiile cu partenerii externi.

Bibliografie selectivă:

1. Constituţia R. Moldova adoptată la 29 iulie 1994.
2. Concepţia politicii externe a Republicii Moldova // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.20 din 06.04.1995.
3. Legea Republicii Moldova cu privire la serviciul diplomatic // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.20 din 05.02.2002.
4. Lista corpului diplomatic al R. Moldova. Departamentul Protocol Diplomatic de Stat. Chişinău, 2008.
5. Regulamentul Ministerului Afacerilor Externa şi Integrării Europene al Republicii Moldova // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.151-153 din 11.11.2005.
6. Statutul consular al Republicii Moldova // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.50-52, 11.04.2002.
7. Anghel I. Drept diplomatic şi consular. – Bucureşti: Lumina Lex, 1996.
8. Doltu Constantin. Investiţiile străine directe şi influenţa lor asupra modernizării economiei în tranziţie. – Chişinău: Arc, 2008.
9. Matei Horia C., Silviu Neguţ, Ion Nicolae, Enciclopedia statelor lumii. Ed. a XI-a. – Bucureşti: Editura Neronia, 2008.
10. Realizarea Planului de acţiuni UE–Moldova (februarie 2005–ianuarie 2008). – Chişinău: Arc, 2008.
11. Obiectivele Diplomaţiei Economice ale Republicii Moldova. // www.mfa.gov.md. Accesat: 15.02.2010.

DIPLOMAŢIA – MIJLOC DE ÎNFĂPTUIRE A POLITICII EXTERNE

Actualmente, tot mai des se pune problema cu privire la corelaţia binomului diplomaţie–politică externă. Pentru o mai bună comprehensiune a naturii acestui raport, este necesar mai întâi de toate a determina semnificaţia acestor concepte. Conţinutul lor nu rămâne neschimbat, deoarece situaţia din lume este într-o continuă transformare. Prin urmare s-a dezvoltat şi diplomaţia, ca o modalitate specifică de colaborare, iar către sfârşitul sec.XX-lea a căpătat noi conotaţii. Dacă iniţial în Grecia Antică exista un act care certifica completarea unor studii sau a unor cursuri speciale, în perioada Imperiului Roman acest termen era folosit pentru a descrie documentele oficiale de călătorie. Începând cu anii ’70-’80 ai secolului trecut, diplomaţia devine instrumentul principal al dirijării relaţiilor internaţionale şi a politicii externe, dând un impuls al reordonării mediului internaţional.

Termenul „diplomaţie” este derivat prin intermediul limbii franceze din grecescul „διπλομα”, cuvânt care, la rândul său, este compus din „διπλο”, ceea ce semnifică „împăturit în două bucăţi” şi sufixul „μα” cu semnificaţia de „obiect”. Preluat din limba franceză, termenul „diplomaţie” a căpătat o largă utilizare în diferite domenii socioumane, inclusiv în ştiinţele economice şi politologice. După *Oxford English Dictionary*, conceptul „diplomacy” semnifică „abilităţi diplomatice” sau „arta diplomatică” [1], iar *Dictionnaire de L'Académie Française* subliniază că diplomaţia este ştiinţa raporturilor externe care, de asemenea, mai presupune şi interese de putere [2]. *Kratkii politiceskii slovari* defineşte diplomaţia ca activitatea oficială a şefilor şi guvernelor statelor, cât şi a organelor lor speciale în vederea realizării scopurilor şi regulilor din sfera politicii externe şi a apărării drepturilor şi intereselor statului, instituţiilor şi cetăţenilor săi peste hotare [3]. Autorii *Dicţionarului diplomatic sovietic* caracterizează diplomaţia ca pe un procedeu de înfăptuire a politicii externe a statului ce reprezintă o totalitate de metode, modalităţi şi acţiuni cu caracter paşnic care sunt aplicate în practică, ţinându-se cont de anumite situaţii, de caracterul sarcinilor şi al scopurilor ce necesită rezolvare. Tot aici se mai precizează că diplomaţia este activitatea oficială a şefilor de state şi de guverne, a miniştrilor de

externe, ministerelor afacerilor externe, reprezentanţelor diplomatice în străinătate, a delegaţiilor la conferinţele internaţionale pentru înfăptuirea scopurilor şi sarcinilor de politică externă a statului pentru apărarea drepturilor şi intereselor statului, ale reprezentanţelor, misiunilor şi cetăţenilor în străinătate.

În literatura de specialitate privind relaţiile internaţionale s-au conturat câteva opinii vis-à-vis de semnificaţia diplomaţiei. În dependenţă de autor, noţiunea de diplomaţie dobândeşte un înţeles diferit, cu o nuanţă specifică. Astfel, pentru Ch. de Martin diplomaţia este ştiinţa despre relaţiile externe sau a afacerilor externe ale statului, iar într-un sens mai larg, reprezintă arta negocierilor [4]. M. Wight subliniază că diplomaţia este sistemul şi arta comunicării dintre puteri, iar sistemul diplomatic reprezintă instituţia conducătoare a relaţiilor internaţionale. Studiind istoria diplomaţiei, Morton A. Kaplan o defineşte ca „ştiinţă şi artă" sau ca pe „o problemă distinctă, de o complexitate deosebită" [5]. Aceeaşi idee este susţinută şi de H. Nicolson în lucrarea „Diplomacy", în care observă că diplomaţia este o „profesiune veche", iar diplomaţii de valoare au fost tot timpul „oameni instruiţi, cunoscători ai domeniului şi ale domeniilor conexe". Caracterul complex al acestei profesiuni rezultă din mandatul încredinţat negociatorilor din cele mai vechi timpuri până astăzi. Diplomaţilor li s-a încredinţat misiunea să negocieze atât tratate de pace sau de alianţă, înţelegeri în probleme de însemnătate majoră pentru statele respective, cât şi convenţii multilaterale, în care interesele statelor trebuie să fie cât mai bine reflectate. Cercetătorul afirmă că diplomaţia ţine de conducerea relaţiilor internaţionale pe calea negocierilor şi este metoda utilizată de consuli şi ambasadori pentru a reglementa şi a întreţine aceste relaţii. De asemenea, în opinia lui Nicolson, diplomaţia este o meserie, o artă.

Alţi autori, cum ar fi de exemplu J. Brownlie, consideră că termenul „diplomaţie" cuprinde toate procedeele cu ajutorul cărora statele întreţin relaţii internaţionale, realizând acţiuni politice sau juridice prin intermediul agenţilor lor plenipotenţiari [6]. Supunând analizei fenomenul diplomaţiei, N. Titulescu susţine că diplomaţia sintetizează mai multe ştiinţe pe care „arta diplomaţilor le pune în operă" în complexele tratative în care sunt angajaţi. În opinia autorilor autohtoni V. Beniuc şi Gh. Rusnac, concepţia diplomaţiei este diversă, uneori contradictorie. Astfel, într-un prim-sens se afirmă că diplomaţia este

ştiinţa despre relaţiile sau afacerile externe ale statului. Într-un sens mai îngust, diplomaţia este considerată drept ştiinţa negocierilor. De asemenea, în opinia autorilor, diplomaţia reprezintă ştiinţa despre interesele reciproce şi relaţiile dintre state de a coordona interesele popoarelor de comun acord, iar într-un sens mai exact este ştiinţa tratativelor [7]. La rândul său, A.Burian afirmă că aceasta reprezintă activitatea oficială a statului în domeniul relaţiilor externe, care cuprinde o totalitate de metode, procedee şi alte mijloace paşnice destinate înfăptuirii scopurilor şi sarcinilor de politică externă [8]. Astfel, analizând toate aceste interpretări, am putea menţiona că, luate în ansamblu, deşi sunt diferite, se completează unele pe altele şi permit a concepe diplomaţia ca pe un ansamblu de metode şi procedee utilizate de către stat în activitatea sa în domeniul relaţiilor internaţionale, cât şi în realizarea obiectivelor de politică externă.

Deseori termenul „diplomaţie" este confundat cu termenul „politică externă", însă nu sunt sinonime şi au conotaţii diferite. Astfel, prin politică externă se subînţelege activitatea statului pe arena internaţională care reglementează relaţiile cu alţi subiecţi ai activităţii politice externe: state, partide, organizaţii obşteşti internaţionale şi regionale [9]. Politica externă a statului trebuie să fie înţeleasă ca o categorie concret istorică – ea nu există în afara spaţiului şi timpului. Esenţa factorului spaţial constă în faptul că lumea externă este lumea materială, care ocupă un spaţiu oarecare, caracteristicile căreia deseori determină limitele comportamentului politic al statului dat. Factorul temporal este determinat de faptul că politica externă constituie activitatea statului într-un anumit interval de timp. Ea are un caracter concert, se realizează în timpul respectiv şi este determinată de faptul că statul, în acest timp, îşi propune scopurile şi problemele pe care trebuie să le realizeze.

Conceptul „politică externă" trebuie privit în coordonate mai ample, pentru a-i examina izvoarele interne, instrumentele şi metodele de înfăptuire, deoarece aceste componente pot să se schimbe în timp şi să influenţeze substanţial asupra caracterului activităţii statului. Izvoarele interne pot fi interpretate ca seturi ideopolitice, social-economice, instituţional-birocratice. Prin setul de izvoare ideopolitice se subînţelege „tabloul lumii" şi locul statului în cadrul acestuia, întruchipat în conştiinţa socială, în acceptarea elitelor politice, liderilor de stat, din

care se formează principalele idei privind promovarea politicii externe. Izvoarele social-birocratice presupun agregarea intereselor economice şi materiale ale indivizilor şi grupurilor sociale. Cel din urmă set al izvoarelor externe presupune un sistem de putere determinat, diferit pentru state în particular, şi a aparatului de realizare a politicii.

Setul instrumentelor de realizare a politicii externe poate fi destul de larg. La o extremă a acestui spectru se află utilizarea forţei direcţionate spre asigurarea intereselor statului, inclusiv metodele de violenţă, adică utilizarea forţei armate. Pe de altă parte, la cealaltă extremă se află diplomaţia înţeleasă ca un complex de instrumente şi metode nonviolente utilizate în scopul apărării intereselor de stat. În acest context, mai pot fi menţionate şi alte forme tradiţionale de înfăptuire a politicii externe ca: iniţierea, diminuarea sau ruperea relaţiilor, deschiderea reprezentanţelor statului în organizaţiile internaţionale şi regionale sau participarea în calitate de membru în cadrul acestora, realizarea şi menţinerea la diferite niveluri a contactelor cu reprezentanţele altor state, partide şi mişcări cu care statul nu are relaţii, dar e cointeresat în menţinerea dialogului privind soluţionarea unor probleme.

Desigur, toate aceste forme de înfăptuire a politicii externe se realizează prin intermediul diplomaţiei.

Totodată, politica externă mai presupune şi activitatea statului în sistemul relaţiilor internaţionale. Această activitate capătă o importanţă incontestabilă. Anume aici se întâlnesc interesele statelor legate de problema dezarmării, asigurării securităţii statului, prevenirea catastrofelor, combaterea terorismului şi a criminalităţii. Statul îşi apără interesele sale prin intermediul activităţii politice care e destul de variată, şi reprezintă prin sine un atribut necesar. Activitatea politică a statului, înfăptuită prin intermediul diplomaţiei, poate fi înţeleasă nu doar într-un sens îngust, limitat, ca o activitate într-un domeniu sau altul. Oricare activitate socială este activitatea orientată spre un scop anumit. Ea include nu doar acţiunile practice ale subiecţilor, dar şi determină, elaborează scopurile şi conţinutul activităţii sale. În literatura de specialitate aceste laturi diferă şi sunt analizate separat: ca proces de formare a scopurilor şi conţinutului activităţii politice; ca proces de înfăptuire a politicii.

Referindu-ne la rolul diplomaţiei în înfăptuirea politicii externe a Republicii Moldova, e de menţionat faptul că acesta a început

să se manifeste odată cu proclamarea independenţei statului la 27 august 1991. Republica Moldova a avut posibilitatea să se afirme pe arena internaţională ca stat suveran şi independent, să promoveze un curs al politicii externe în corespundere cu necesităţile şi interesele sale naţionale. Avându-se în vedere că ţara noastră la momentul proclamării independenţei nu dispunea de cadre diplomatice bine pregătite, nu avea tradiţii, dar nici experienţă de politică externă, nu dispunea de un cadru juridic adecvat [10], totuşi, trebuie remarcată activitatea intensă depusă de către organele de conducere a Republicii Moldova privind stabilirea relaţiilor diplomatice cu ţările străine şi de admitere în organismele internaţionale. Astfel, în perioada 27 august 1991–1 ianuarie 1993, ţara noastră a fost recunoscută de majoritatea statelor lumii (112, dintre care cu 60 de state au fost stabilite relaţii diplomatice). Actualmente, Republica Moldova întreţine relaţii de prietenie şi colaborare practic cu toate statele lumii. De asemenea, este de menţionat faptul că la Chişinău şi-au început activitatea misiunile diplomatice ale Rusiei, Germaniei, Bulgariei, Turciei şi a altor state. La rândul său, Republica Moldova îşi deschide primele sale misiuni diplomatice peste hotare (România, Federaţia Rusă, SUA etc.) [11].

Un merit al diplomaţiei moldoveneşti îl reprezintă şi faptul că ţara noastră a stabilit relaţii bilaterale interstatale cu ţările CSI prin semnarea la 21 decembrie 1991 a Acordului de la Alma-Ata, cu statele Europei şi Americii de Nord, Asiei, Africii şi Americii Latine. La acest capitol se înscriu şi relaţiile multilaterale axate pe activitatea Republicii Moldova în cadrul ONU şi a organizaţiilor sale subsidiare. Fiind membru al ONU, ţara noastră întreprinde eforturi orientate spre amplificarea activităţii în structurile de menţinere a păcii şi ordinii în lume, acordă o importanţă primordială activităţii pacificatoare a acestei organizaţii privind prevenirea şi aplanarea conflictelor internaţionale, regionale şi locale.

În scopul dezvoltării economice, tehnico-ştiinţifice şi culturale, diplomaţia moldovenească a depus toate eforturile pentru ca Republica Moldova să fie admisă în organizaţii ca Fondul Monetar Internaţional (FMI), Banca Mondială, Banca Internaţională pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare (BIRD), Organizaţia Mondială a Sănătăţii (OMS), Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă

şi Cultură (UNESCO), cât şi a altor organizaţii şi instituţii specializate ale ONU.

Una dintre tendinţele principale ale diplomaţiei Republicii Moldova constă în stabilirea raporturilor de cooperare regională şi subregională. Datorită acestei cooperări statul nostru îşi consolidează independenţa şi îşi asigură mai efectiv interesele sale naţionale. Astfel, este de remarcat activitatea Republicii Moldova în cadrul Organizaţiei pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE), în cadrul Consiliului Europei, OCMN, GUAM.

Ţinând cont de faptul că integrarea europeană a devenit un imperativ al timpului, graţie eforturilor depuse de diplomaţia statului nostru, în scopul extinderii relaţiilor cu Uniunea Europeană a fost semnat Acordul de Parteneriat şi Cooperare (APC) la 1 iulie 1998, care vine să consacre Republica Moldova în calitate de partener direct al Uniunii Europene. Semnarea acestui acord i-a oferit posibilitatea de a aprofunda dialogul politic mai eficient, de a promova comerţul şi investiţiile, precum şi de a încuraja dezvoltarea relaţiilor economice dintre părţi. Un pas important în sensul statorniciei relaţiilor Republicii Moldova cu structurile europene l-a constituit înfiinţarea în ianuarie 1998 a Direcţiei Integrare Europeană, în cadrul Ministerului Afacerilor Externe [12]. De asemenea, un eveniment însemnat în scopul ameliorării relaţiilor dintre UE şi Republica Moldova a fost acceptarea acesteia la 28 iunie 2001 în calitate de membru cu drepturi depline la Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, care a avut drept obiect sprijinirea statelor din Europa de Sud-Est în efortul lor de a asigura pacea, democraţia, respectarea drepturilor omului şi perspectiva economică, în scopul consolidării stabilităţii din regiune.

Activitatea diplomatică a Moldovei a culminat odată cu semnarea la 22 februarie 2005 la Bruxelles a Planului Individual de Acţiuni Republica Moldova–Uniunea Europeană (pe o perioadă de 3 ani) [12]. Potrivit oficialilor atât europeni, cât şi moldoveni, aceasta este o ofertă substanţială şi concretă de colaborare, parteneriat şi integrare.

Anii 2004-2009 pot fi consideraţi ani remarcabili pentru diplomaţia Republicii Moldova, care s-a manifestat îndeosebi prin ridicarea la un nivel calitativ nou a dialogului cu Uniunea Europeană şi celelalte structuri europene.

Bibliografie selectivă:

1. Oxford English Dictionary, online edition, www.oed.com
2. Dictionnaires d'autrefois, www.lib.uchicago.edu/efts/ARTFEL/projects/dicos
3. Краткий политический словарь. – Москва: Издательство политической литературы, 1969, с. 103-104.
4. Popescu D., Năstase A., Wigtt H. Sistemul principiilor dreptului internaţional. – Bucureşti: Ed. Academiei Române, 1986, p.23.
5. Kaplan Morton A. New Approaches to International relations. – New York, 1981, p.45.
6. Nicolson H. Diplomaţie. – Neutchatel, 1948, p.78.
7. Beniuc V., Rusnac Gh. Conceptele şi noţiunile de bază ale diplomaţiei. Dicţionar. – Chişinău: Tipografia Centrală, 1998, p.57-58.
8. Burian A. Geopolitica lumii contemporane. – Chişinău: Tipografia Centrală, 2003, p.35.
9. Политическая энциклопедия / Под редакцией Семичкина Г.Ю. – Москва: Мысль, том II, 2000, с.156.
10. Cozma A. Recunoaşterea internaţională a Republicii Moldova şi stabilirea relaţiilor diplomatice cu statele lumii (1990-2001) // Analele Ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova. Seria „Ştiinţe socioumanistice". Vol. III. – Chişinău, 2002, p.148.
11. Poloz V., Buga O. Particularităţile de dezvoltare economică a Republicii Moldova. – Chişinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 1998, p.50.
12. Planul de Acţiuni Uniunea Europeană–Republica Moldova // Moldova Suverană, 2005, 24 februarie, www.europa.eu.int/comm/world/enp/paf/action-plans/Proposed-Action-Plan-EU-Moldova.pdf

DIPLOMAŢIA CONTEMPORANĂ: PROBLEME ŞI TENDINŢE

Sfârşitul secolului XX şi începutul secolului XXI se caracterizează prin schimbări radicale pe întreaga planetă. De pe harta lumii dispar state întregi, apar noi centre de influenţă naţională şi regională. Pe prim-plan în lume este pusă problema securităţii internaţionale şi naţionale, care include factori militari, economici, informaţionali, energetici etc.

În acelaşi timp, s-au acutizat ameninţările, iar în cazul luării unor hotărâri politice greşite ar putea fi subminată serios securitatea internaţională care ar influenţa negativ asupra dezvoltării stabile a relaţiilor internaţionale.

Caracterizând în întregime conţinutul şi perspectivele situaţiei internaţionale la momentul actual, putem spune că este determinată de două tendinţe: pe de o parte, se fac eforturi de a stabili o lume unipolară bazată pe dominaţia unui stat mare şi puternic sau a unui grup de state dezvoltate puternic, atât din punct de vedere economic, cât şi militar, care tinde să soluţioneze problemele-cheie în politica mondială de pe poziţiile de forţă, iar aceasta înseamnă asigurarea intereselor proprii pe contul altor popoare şi naţiuni; pe de altă parte, există tendinţa de a forma o lume multipolară bazată pe egalitatea popoarelor şi naţiunilor, asigurarea balanţei de interese naţionale a statelor şi realizarea principiilor şi normelor de bază ale dreptului internaţional.

Totodată, comunitatea contemporană suferă transformări social-economice, culturale şi politice adânci condiţionate de procesele globalizării. Formarea unei comunităţi globale interdependente transformă toţi subiecţii colaborării internaţionale din concurenţi în parteneri. În acelaşi timp, încadrearea în masă a diferitelor state şi popoare în procesele internaţionale de procedură şi de schimb pun problema distribuirii şi redistribuirii resurselor mondiale pe nou, care în principiu păstrează statutul naţional de stat.

Creşterea necesităţii de resurse, pe de o parte, epuizarea rezervelor, pe de altă parte, impune problema accesului la ele în aspect politic, condiţionând încordări între state [5].

În aceste condiţii, un rol important în apărarea intereselor statelor lumii în politica lor externă îi revine serviciului diplomatic, care,

traversând toate etapele dezvoltării umane, a căpătat un caracter cu mult mai deschis şi mai specializat comparativ cu serviciul diplomatic din trecut.

Principiul de bază al diplomaţiei actuale este cel oportun şi include în sine diplomaţia preventivă, analiza imediată şi aprecierea evenimentelor, metodologia soluţionării conflictelor apărute în diferite domenii. Toate acestea presupun folosirea în mare măsură a mijloacelor de informare în masă, tehnologiilor înalte, orientarea spre economie, comerţ, activitatea financiară etc.

Comparativ cu perioada precedentă, a crescut numărul problemelor care stau la ordinea zilei pe arena internaţională şi influenţează asupra activităţii diplomatice. Printre ele pot fi enumerate: soluţionarea problemelor controlului asupra armamentului, securităţii, energiei atomice, mediului ambiant, sănătăţii, tehnologiilor moderne, asigurării cu energie; asigurarea cu apă potabilă; implicarea pe larg a diplomaţiei în timpul întâlnirilor la nivel înalt; orientarea spre diplomaţia multilaterală în cadrul organizaţiilor şi conferinţelor internaţionale; folosirea tot mai largă a specialiştilor şi experţilor în timpul negocierilor, includerea unui număr tot mai mare de ministere şi instituţii; creşterea rolului mijloacelor internaţionale de informare în masă în calitate de participanţi nemijlociţi ai proceselor politice. Toate acestea acţionează direct asupra diplomaţiei contemporane care trebuie să activeze în corespundere cu realitatea.

Una dintre tendinţele internaţionale care devine tot mai actuală este descompunerea statelor mari şi apariţia unui număr impunător de state mici care devin membri ai ONU şi altor organizaţii internaţionale. Se presupune că la sfârşitul secolului XXI vor exista aproximativ 300 membri ai ONU.

Amplificarea activităţii diplomaţiei statelor în curs de dezvoltare şi creşterea numărului de state mici în cadrul Adunării Generale a ONU au schimbat tot spectrul problemelor examinate de ONU şi alte organizaţii internaţionale. Paralel cu aceasta, o influenţă crescândă o are grupul celor 8 state mari şi dezvoltate, printre care sunt şi membrii Consiliului de Securitate ai ONU. Criza financiară globală a condiţionat necesitatea formării unei noi grupări de state (grupul celor 20), care trebuie să caute căile de soluţionare a acestei crize.

Apariţia diferitelor blocuri şi grupări de state încă pe timpul Războiului Rece, cum sunt NATO, SEATO, ASEAN, grupul 77, mişcarea de nealiniere, grupul 24 şi alte grupări regionale, precum şi apariţia companiilor gigantice transnaţionale, care au o influenţă semnificativă asupra politicii externe a statelor, a contribuit esenţial la decentralizarea şi fragmentarea sistemului internaţional, complicând elaborarea noilor reguli de comportare internaţională.

Pe măsura creşterii numărului de state mici, a companiilor transnaţionale, a organizaţiilor interguvernamentale şi nonguvernamentale, devin tot mai complicate relaţiile internaţionale. Pe de o parte, are loc centralizarea economică şi politică, iar pe de altă parte, are loc deplasarea centrelor de influenţă spre megapolisuri şi alte regiuni.

Toate acestea denotă că diplomaţii vor trebui să activeze în condiţii complicate, cu diferite centre de putere, la diferite niveluri.

În acest sens menţionăm unele tendinţe care influenţează asupra activităţii diplomatice cum ar fi influenţa dominantă a SUA la etapa actuală şi în viitorul apropiat. Deşi criza globală financiară a început în SUA şi are urmări negative nu numai pentru ea, dar şi pentru lumea întreagă, această ţară se deosebeşte prin bazele sale economice şi statale, prin activitatea efectivă a instituţiilor statale.

Rolul Americii a fost dominant în sec.XX, iar având în vedere teritoriul ei mare, rezervele zăcămintelor, nivelul înalt al ştiinţei şi tehnicii, atragerea specialiştilor din alte ţări, potenţialul ei militar şi instituţiile efective ale puterii de stat, SUA va domina şi în sec.XXI, infuenţând asupra politicii mondiale. În acelaşi timp, pe arena internaţională vor apărea noi centre de putere şi în primul rând – China, Rusia, India, America Latină. Şi ţările islamice vor influenţa tot mai mult asupra relaţiilor internaţionale, ameninţând Vestul, iar Europa va fi numai unul dintre actorii care vor acţiona pe arena internaţională. Aceasta va face ca statele care se află în umbra SUA şi depind de ea să-şi unească eforturile împotriva SUA, care mai degrabă vor suferi eşec, deoarece astfel de coaliţii nu sunt trainice, partenerii lor fiind nesiguri.

Aşadar, diplomaţii trebuie să fie permanent la curent cu evenimentele care au loc în aceste ţări, să analizeze coraportul de forţe şi să comunice guvernelor despre starea de lucruri în aceste state.

Astăzi are loc accelerarea procesului de globalizare a diferitelor probleme. Statele lumii sunt puse în faţa schimbării politicii lor, reieşind din noua situaţie, sau să se conformeze cu faptul de a se afla la periferie. Se adânceşte diferenţa dintre statele bogate şi cele sărace. În procesul globalizării sunt descoperite neajunsuri în conducerea statelor şi corporaţiilor, deoarece ele reacţionează diferit la acest proces ce a dat naştere problemelor noi în care vor trebui să se implice diplomaţii. O problemă ar fi, mai ales, accesul firmelor străine la pieţele internaţionale. Criza financiară a demonstrat ineficienţa organizaţiilor financiare FMI, BIRD etc. la etapa actuală de a face faţă acestei crize şi a înfăptui controlul asupra capitalurilor, a elabora măsuri de asigurare a securităţii financiare internaţionale.

Serviciul diplomatic va ajuta statele în curs de dezvoltare să învingă problemele şi obstacolele în dezvoltarea lor normală, punând în aplicare informaţiile şi noile tehnologii utilizate în statele dezvoltate care merg în pas cu cele mai performante realizări ale ştiinţei şi tehnicii.

Una dintre tendinţele de bază ale etapei actuale este revoluţionarea mijloacelor de informare în masă, care asigură accesul populaţiei la cunoaşterea evenimentelor ce au loc pe arena internaţională. Aceasta înseamnă că vor putea lucra efectiv numai acei diplomaţi, care vor şti cum să dirijeze torentele vaste de informaţii, să le analizeze, să le interpreteze astfel, încât această informaţie să fie de folos statului lor. Informaţia este un instrument puternic pe care diplomaţii trebuie să-l folosească în mod adecvat în serviciu. Diplomaţii trebuie să fie pregătiţi în domeniul tehnologiilor informaţionale moderne, folosind informaţiile obţinute şi evitând dublarea lor prin alte mijloace de informaţie.

Actualmente, are loc creşterea permanentă a numărului de turişti, un flux tot mai mare de oameni se îndreaptă în călătorii exotice şi primejdioase, ceea ce înseamnă că va creşte posibilitatea confruntării lor cu teroriştii, traficul de persoane, contactarea unor boli infecţioase necunoscute şi toate acestea, bineînţeles, vor intensifica lucrul ambasadelor şi consulatelor, care vor trebui să acorde mai multe servicii cetăţenilor aflaţi în călătorii peste hotare.

Sunt deosebit de îngrijorătoare la etapa actuală schimbările care au loc în mediul ambiant, înteţirea cataclismelor naturale: cutremure

puternice de pământ, inundaţii, secete, ridicarea nivelului mărilor etc. Ca urmare, diplomaţii vor fi nevoiţi să acţioneze în condiţii dificile. În plus, noile descoperiri în domeniul ştiinţei şi tehnologiilor pun în faţa diplomaţilor probleme importante şi complicate din punct de vedere etic.

Pe măsura creşterii populaţiei, destrămării statelor mari şi apariţiei unui număr tot mai mare de state mici, creşte şi numărul de conflicte de ordin diferit. În viitorul apropiat una dintre cele mai dificile probleme va consta în soluţionarea dilemei: ce este mai important – respectarea suveranităţii statului sau dreptul de a se amesteca în afacerile lui interne cu scopul apărării drepturilor omului.

O problemă gravă care prezintă un pericol serios pentru întreaga omenire este asigurarea omenirii cu apă potabilă, energie, produse alimentare. De acum apar astfel de conflicte din această cauză, iar soluţionarea lor cere de la diplomaţi eforturi tot mai mari.

La etapa actuală se acutizează extremismul religios. Religia este un factor foarte important în viaţa personală, socială şi statală. Ea joacă un rol important în istoria popoarelor şi a culturii lor spirituale. Pe măsura creşterii numărului oamenilor marginalizaţi, creşte şi influenţa diferitelor secte care făgăduiesc salvarea de la diferite fenomene, precum şi a globalizării. Ca rezultat, ele vor avea o susţinere tot mai mare; prin urmare, diplomaţii şi ambasadele tot mai des vor deveni obiectele de atac ale extremiştilor religioşi şi teroriştilor.

Reieşind din cele expuse, concluzionăm că esenţa diplomaţiei atât la etapa contemporană, cât şi în viitor se va schimba. Însă unele funcţii de bază vor rămânea în vigoare într-o perspectivă mai îndelungată.

Aşadar, aceste funcţii sunt: explicarea politicii statului pe care îl reprezintă întregii societăţi din statele unde se află misiunea diplomatică; alcătuirea dărilor de seamă şi aprecierea politicii statelor respective; susţinerea activităţii comerciale; înfăptuirea diplomaţiei comerciale; coordonarea intereselor diferitelor organizaţii; susţinerea relaţiilor bilaterale prieteneşti; ajutorul în elaborarea politicii statale; funcţiile reprezentative; conducerea ambasadelor în condiţiile schimbării rapide a situaţiei: ajutorul în susţinerea sistemelor şi normelor internaţionale.

În secolul XXI, sarcinile principale ale diplomaţilor vor rămânea aceleaşi: clarviziunea politică şi aprecierea corectă a evenimentelor din ţara respectivă. Aceste aprecieri vor include dările de seamă referi-

toare la anumite evenimente, analiza perspectivelor şi tendinţelor de lungă durată, mai ales a iniţiativelor politice, reflectarea relaţiilor bilaterale, determinarea posibilităţii apariţiei diferitelor modele, tendinţe, procesul dezvoltării posibile a evenimentelor din ţara şi regiunea respectivă.

Astfel de sarcini sunt importante întotdeauna, deşi mijloacele de informare în masă au luat asupra lor sarcina de a comunica noutăţile curente. Din acest punct de vedere, transmiterea informaţiei de către diplomaţi nu trebuie să concureze cu mijloacele de informare în masă, dar să completeze comunicările lor cu o analiză mai profundă a perspectivelor de dezvoltare a evenimentelor.

Confidenţialitatea, perspectivele de lungă durată şi comportarea precaută, asigurarea comunicărilor neîntrerupte, specificul negocierilor pot fi asigurate numai respectând regulile de lucru ale diplomaţiei asupra căreia influenţează trei factori principali: războaiele şi conflictele, evoluţia statelor şi dezvoltarea ştiinţei şi tehnologiilor noi.

Bibliografie selectivă*:*

1. Дипломатическая служба /Под ред. А.В. Торкунова. – Москва: РОССПЭН, 2002.
2. Мирк Нонг. Современая дипломатия // Международная жизнь. – 1999. – № 11.
3. Красильщиков В. Актуальный предмет исследований: несостоявшиеся государства // МЭ и МО. – 2008. – №7.
4. Березовский С. О трансграничном взаимодействии в условиях глобализации // Власть. – 2008. – № 10.
5. Шустов В. Дипломатия и наука // Международная жизнь. – 2004. – № 1.
6. Средин В. Дипломатия на пороге XXI века. Новые вызовы // Международные отношения, 2006. – 576 р..
7. Козин Т. Космос и международная безопасность // Международная жизнь. – 2005.
8. Дипломат и средства массовой информации // Международная жизнь. – 2002. – № 2.
9. Дипломатия информационно-коммуникационной революции // Международная жизнь. – 2003. – № 7.

ACTIVITATEA DIPLOMATICĂ ÎN PREVENIREA CONFLICTELOR ŞI GESTIONAREA CRIZELOR INTERNAŢIONALE

Crizele şi conflictele sunt părţi componente ale peisajului internaţional, indiferent de perioada istorică ori actorii implicaţi. Crizele şi conflictele apar frecvent în interacţiunile internaţionale, de asemenea, şi în dezbaterile referitor la natura şi caracteristicile unei posibile păci democratice.

Prin urmare, deşi există viziuni variate cu privire la unele subiecte sau a unor interese particulare, divergenţele sunt inerente civilizaţiei umane şi vor fi prezente întotdeauna în relaţiile internaţionale.

Crizele şi conflictele sunt nişte mecanisme de transformare a interacţiunilor internaţionale. Aceste mecanisme şi-au găsit reflectare în studiile istorice. Drept exemplu pot servi cele două războaie mondiale, care pot fi considerate drept referinţe privind modalităţile de acţiune pe plan internaţional.

Relaţiile internaţionale pot fi modificate permanent din cauza unor crize de mici proporţii, cât şi a unor conflicte armate de mare amploare. Drept exemplu servesc situaţiile tensionate din Orientul Mijlociu şi America Latină.

Concomitent, crizele şi conflictele se răsfrâng direct asupra populaţiei civile. De exemplu, în 1999 peste douăzeci de milioane de persoane au fost afectate de conflicte violente. Aceste conflicte au generat aproape cinci milioane de refugiaţi, inclusiv peste un milion proveneau din Angola, aproximativ 850.000 din Kosovo, 750.000 din Eritreea şi Etiopia, 555.000 din Timorul de Est şi 200.000 din Cecenia. În 2005, numărul refugiaţilor la nivel global ajunsese la peste 12 milioane din care peste 4 milioane de palestinieni.

Acestea sunt argumente care denotă că este necesară gestionarea crizelor şi a conflictelor ca una dintre cele mai importante preocupări în domeniul teoriei relaţiilor internaţionale. Studierea lor este semnificativă în contextul internaţional actual, când ameninţările, pericolul pentru societate au devenit mai complexe şi mai evidente faţă de cele din secolul trecut. Au apărut noi tipuri de tensiuni, crize şi conflicte de intensitate scăzută, implicând confruntări etnice, latente pentru o perioadă îndelungată.

Astfel, la începutul anilor ’90, majoritatea conflictelor erau considerate etnice. În prezent, noile conflicte au la bază interesele private, percepţiile, inegalitatea etc.

Atacurile teroriştilor de la 11 septembrie 2001 în SUA au constituit principala ameninţare a securităţii internaţionale contemporane. S-a constatat că proliferarea terorismului depinde şi de alte probleme cum ar fi schimbarea climei, competiţia pentru resurse, remilitarizarea la scară globală şi aprofundarea diferenţelor dintre regiunile bogate şi sărace ale lumii.

Pentru a răspunde acestor provocări, sunt necesare noi abordări. Prevenirea conflictelor şi gestionarea crizelor contemporane necesită noi strategii şi instrumente. Criza reprezintă una dintre etapele dezvoltării conflictelor, momentul în care începe escaladarea lor.

La etapa actuală, se acceptă ideea că în toate societăţile umane există conflicte şi ele sunt legate de schimbările sociale. Conflictele nu pot fi negative, nici pozitive. Important este modul de gestionare. Sunt necesare noi soluţii la anumite probleme şi de stimulare a activităţii umane. Prevenirea conflictelor şi gestionarea crizelor reprezintă o direcţie de cercetare şi a practicii care încearcă să identifice situaţiile de criză, precum şi conflictele curente ori potenţiale în vederea diminuării efectelor lor negative. Reieşind din acest scop, sunt elaborate instrumente de analiză şi acţiune pentru a preveni, a reglementa sau a transforma situaţiile de criză ori conflictele. În ştiinţa privind relaţiile internaţionale, prevenirea conflictelor şi gestionarea crizelor este un domeniu interdisciplinar, care are drept scop prevenirea conflictelor violente pe arena internaţională.

Managementul conflictelor se bazează pe teoria conflictelor şi studiile de pace şi include etape distincte în procesul de gestionare cum ar fi: prevenirea, aplanarea conflictelor, acţiuni privind menţinerea păcii şi dezvoltarea socială postconflict. Primul pas în soluţionarea conflictelor este înţelegerea mecanismelor care condiţionează declanşarea lor. Cele mai utilizate instrumente sunt cartografierea ca metodă de analiză şi prognoză a conflictelor, cercetarea participativă, ca metodă de analiză şi intervenţie în conflicte, şi dezvoltarea comunitară, ca metodă de intervenţie pentru prevenirea situaţiilor conflictuale.

Cartografierea conflictelor se efectuează prin analiza documentelor. Pentru a soluţiona un conflict, este necesară înţelegerea istoricului,

contextului şi dinamicii de desfăşurare, precum şi cunoaşterea actorilor implicaţi.

La etapa contemporană cel mai utilizat set de metode de prevenire a conflictelor şi gestionare a crizelor sunt strategiile privind pacea. În 1992, Secretarul general al ONU, Boutros Boutros-Ghali a menţionat sarcinile ONU în prevenirea conflictelor, gestionarea crizelor şi menţinerea păcii internaţionale. Ele prevedeau o serie de strategii cu privire la diplomaţia preventivă, precum şi la înfăptuirea şi consolidarea procesului de pace. Această perspectivă a fost recunoscută ca cea mai utilă pentru intervenţia în conflictele internaţionale.

Strategia principală se referea la acţiunile politice, economice sau militare întreprinse de părţile cointeresate pentru a evita transformarea unei crize într-un conflict violent de amploare. Astfel, intervenţiile internaţionale în gestionarea conflictelor la etapa incipientă aveau scopul de a stagna dezvoltarea elementelor de violenţă. Această idee şi-a găsit reflectare încă în materialele Congresului de la Viena din 1815 şi prezentat ca principiu major al Cartei Naţiunilor Unite, iar după încheierea Războiului Rece a devenit o prioritate în relaţiile internaţionale.

În „Agenda pentru Pace" (1992) a ONU au fost identificate 5 instrumente pentru a pune în practică diplomaţia preventivă. Ele se reduc la următoarele: 1) măsuri pentru crearea unui climat de încredere; 2) crearea şi dezvoltarea reţelelor de informare şi prognoză; 3) înfiinţarea de misiuni pentru stabilirea faptelor; 4) desfăşurări preventive de trupe; 5) formarea zonelor demilitarizate. Până a decide ce acţiuni trebuie întreprinse, e necesar să fie bine conturat în ce context se desfăşoară conflictul, iar rolul decisiv în aceste situaţii, adică, în prevenirea conflictelor, le revine mijloacelor diplomatice.

Principalii actori care desfăşoară această strategie sunt reprezentanţii diplomatici, precum şi liderii politici, militari şi spirituali implicaţi în activităţi oficiale şi formale.

Acestea aparţin categoriei cunoscute în literatura de specialitate ca diplomaţie de tipul I, prezentată mai larg alături de celelalte tipuri II şi III.

Pentru strategia de stabilizare a conflictului se înscriu o serie de caracteristici: misiuni de stabilire a faptelor, negociere, mediere etc., până la măsuri mai constrângătoare ca sancţionarea şi arbitrajul.

Strategia indicată este utilă pentru excluderea violenţelor şi pentru semnarea unui acord politic cu caracter permanent după încetarea ostilităţilor.

Concomitent, ea prezintă o viziune foarte restrânsă asupra conflictelor şi implicit asupra păcii, care este conceptualizată în mod negativ, ca absenţă a tensiunilor violente.

O astfel de abordare a gestionării conflictelor nu este suficientă pentru reconcilierea şi justiţia socială. Un rol aparte îi revine soluţionării conflictelor. Această abordare se referă la strategiile de încheiere definitivă a conflictelor. Printre priorităţile de bază sunt excluderea elementelor de violenţă directă culturală sau structurală, iar printre activităţile de facilitare şi consultare enumerăm discuţiile, mesele rotunde.

Actorii implicaţi în negociere aparţin tipului II de diplomaţie, adică sunt, de regulă, membri influenţi din punct de vedere politic. Ei pot fi intermediari oficiali-negociatori profesionişti sau lideri ai mişcărilor politice, membri ai Parlamentului, jurnalişti etc.

Astfel de activităţi pot derula concomitent cu cele desfăşurate de I tip de diplomaţie, dar se adresează unui alt grup-ţintă.

Soluţionarea conflictelor este o abordare mai avantajoasă. Această strategie permite o mai bună comunicare şi cooperare între părţile aflate în conflict. Se stabileşte o mai mare încredere.

Totuşi, deşi poate facilita soluţionarea conflictelor într-un context mai larg decât o face strategia de stabilizare, ea nu poate soluţiona conflictul întru totul, pentru că nu ia în considerare factorii structurali care conduc la declanşarea conflictelor.

Strategia de transformare a conflictelor îşi propune să modifice natura conflictelor astfel, încât să contribuie la o rezolvare pozitivă a acestora.

În acţiunile de gestionare a conflictelor sunt implicaţi actori aparţinând tipului III de diplomaţie ca, de exemplu, organizaţiile nonguvernamentale locale sau internaţionale care apără drepturile omului sau care oferă asistenţă umanitară.

Astfel, toate cele trei abordări generate de teoria conflictelor – stabilizarea, soluţionarea şi transformarea – sunt cunoscute în literatura de specialitate drept Triada Reimann, ca urmare a sistematizării efectuate de Reimann (2004).

Aceste şi alte 3 tipuri de diplomaţie trebuie înţelese ca forme complementare de intervenţie.

Însă, strategiile evidenţiate din perspectiva studiilor privind pacea sunt cel mai utilizat set de metode de gestionare a conflictelor.

Secretarul general al ONU Boutros Boutros-Ghali a formulat principiile acestora în raportul său din 1992 „O agendă pentru pace", acordând atenţie întăririi capacităţilor ONU în scopul gestionării conflictelor, menţinerii şi consolidării procesului de pace. Raportul propunea o serie de strategii cu privire la înfăptuirea, menţinerea şi consolidarea procesului de pace.

Strategia de prevenire a crizelor şi a conflictelor se referă la acţiuni politice, economice sau militare în scopul de a evita transformarea unei crize într-un conflict violent de amploare. Intervenţiile internaţionale au rolul de a gestiona conflictele în formele lor incipiente. După încheierea Războiului Rece ele au devenit o prioritate în relaţiile internaţionale.

Este cunoscut că până a decide ce acţiuni trebuie întreprinse, e necesar a identifica contextul în care se desfăşoară conflictul, natura, cauzele şi dinamica lui.

Această abordare viza în special prevenirea conflictelor prin mijloace strict diplomatice. Aceasta se concentrează tot mai mult asupra intervenţiilor structurale. În literatura de specialitate sunt elaborate mai multe clasificări ale acţiunilor diplomatice preventive.

Strategia de consolidare a păcii este similară strategiei de transformare a conflictelor. Strategia de consolidare include cele trei abordări ale teoriei conflictului care este dezvoltată de actori aparţinând tuturor celor trei tipuri de diplomaţie. Astfel, consolidarea s-ar manifesta la trei niveluri, fiecare punând în legătură o abordare a teoriei conflictului şi un tip de diplomaţie (stabilizarea conflictelor – tipul I; soluţionarea conflictelor – tipul II; transformarea conflictelor – tipul III).

Abordările din cadrul teoriei conflictelor pot fi legate simultan de mai multe tipuri de diplomaţie. În 1992 Secretarul general al ONU Boutros Boutros-Ghali a evidenţiat rolul ONU în asigurarea păcii şi securităţii internaţionale, precum şi 4 strategii de acţiune în acest scop (diplomaţia preventivă, menţinerea păcii, reconcilierea şi consolidarea procesului de pace).

Este cunoscut că diplomaţia preventivă constituie o parte importantă, dar nu o prioritate a Agendei pentru pace (ONU, 1992). Cu toate acestea, începând cu mijlocul anilor ‘90, după ce s-a înregistrat o creştere evidentă a numărului de conflicte interstatale şi o schimbare în disputele tradiţionale, problematica prevenirii crizelor internaţionale a devenit un subiect major de dezbatere şi o preocupare politică reală.

În aceste condiţii, ONU dispune de unele avantaje, inclusiv de a acţiona la nivel global, de a folosi mecanismele flexibile în orice parte a lumii, de a coordona în cadrul Consiliului de Securitate un sistem de agenţii specializate, programe de asistenţă şi instrumente financiare, de asemenea, legitimitatea Secretarului general al ONU.

Pe de altă parte ONU, în cadrul său se confruntă cu unele probleme, uneori fiind limitată eficienţa organizaţiei. Carta Naţiunilor Unite prezintă unele tensiuni nesoluţionate între principiile drepturilor omului şi cel al suveranităţii statelor.

Din aceste considerente, diplomaţia preventivă a ONU a acceptat măsuri specifice fiecărui caz separat.

Un rol deosebit, de rând cu ONU, în gestionarea conflictelor, le revine şi organizaţiilor regionale, precum UE, OSCE, OSA etc. În Europa, cea mai avansată organizaţie sub aspectul diplomaţiei preventive este OSCE, care dispune de un Centru pentru prevenirea conflictelor, de un Înalt Comisariat pentru minorităţi naţionale şi de misiuni de teren cu atribuţii în monitorizarea unor zone de tensiuni, stabilirea faptelor de intervenţie structurală.

În prezent, şi Uniunea Europeană, prin intermediul politicii externe şi de Securitate Comună (PESC) utilizează astfel de principii şi instrumente.

În acest scop, în 2001 a fost înfiinţată Uniunea de prevenire a conflictelor în cadrul Comisiei Europene.

Astfel, diplomaţiei, în general, şi celei preventive, parţial, îi revine un rol deosebit în gestionarea conflictelor şi crizelor internaţionale.

Bibliografie selectivă:

1. Keohane Robert O., Joseph S. Nye. Transnational Relations and World Politics, Harward University Press, Cambridge. 1971; Keohan, Robert

O. Power and Governance in a Partiality Globalized World Routledge, London, New York, 2002.

2. Russet Bruce. Grasping the Democratic Peace; Principles for a Post-Cold War World, Princeton Univerity Press. Princeton, 1993.

3. Benson Micelle, Jacek Kugler. „Power Parity", Democracy, and the severity of Internal Violence" // The journal of Conflict Resolution, Vol II, nr.2, 1998, p.196-209.

4. UNCHR. Refugees and others of concern to UNCHR: 1999 Statisctical Overview, Geneva, 2000 (http//www.unchr.org).

5. UNCHR. Global Refugee Trends; Statistical Overview of populations of Refugees. Geneva, 2006. (http//www.unchr.org).

6. Holsti Kalevi. Peace and War; Armed conflicts and the international order, Yale Univerisity Press. – New Heaven, 1991.

7. Ghica L.A., Zulean M. Politica de securitate naţională. Concepte, instituţii, procese. – Iaşi: Polirom, 2007, p.224.

8. Văduvă Gh., Dinu U. Şt. Crizele politico-militare ale începutului de mileniu. – Bucureşti, 2005.

ROLUL SERVICIULUI DIPLOMATIC AUTOHTON ÎN DEZVOLTAREA POTENŢIALULUI COMUNITĂŢII MOLDOVENILOR PLECAŢI PESTE HOTARE

La ora actuală, prioritatea politicii externe de integrare europeană a fost reactualizată prin promovarea măsurilor de apărare a drepturilor cetăţenilor care muncesc peste hotare. În alocuţiunea din cadrul seminarului de politici privind diaspora şi dezvoltarea ţării de baştină (10-11 aprilie 2008), şeful misiunii OIM în Moldova, Martin A.Wyss, a evidenţiat preocuparea Guvernului Republicii Moldova pentru asigurarea coerenţei dintre agendele migraţiei şi dezvoltării prin promovarea programelor şi măsurilor politice de consolidare a relaţiilor dintre migranţi şi ţara de origine. Astfel, Guvernul Republicii Moldova încearcă să atragă potenţialul migranţilor şi a comunităţilor de peste hotare la dezvoltarea durabilă a ţării. Cadrul legal al măsurilor de management a comunităţilor de peste hotare ale Guvernului Republicii Moldova include următoarele documente de politici:

1. Programul de acţiuni pentru susţinerea persoanelor originare din Republica Moldova domiciliate peste hotare (diaspora moldovenească) pe anii 2006-2009, aprobat prin HG nr.809 din 10 iulie 2006.

2. Regulamentul privind susţinerea financiară a activităţilor de păstrare a identităţii naţional-culturale a persoanelor originare din Republica Moldova domiciliate peste hotare (diaspora moldovenească), aprobat prin HG nr.1521 din 29 decembrie 2007.

3. Planul naţional de acţiuni pentru anul 2008 privind protejarea cetăţenilor Republicii Moldova aflaţi peste hotare, aprobat prin HG nr.94 din 4 februarie 2008.

4. Planul de acţiuni pentru anul 2008 privind promovarea intereselor cetăţenilor moldoveni din Italia.

1. Prin decizia Guvernului Republicii Moldova, responsabil pentru monitorizarea înfăptuirii Programului de acţiuni pentru susţinerea persoanelor originare din Republica Moldova, domiciliate peste hotare, este Biroul relaţii interetnice care anual informează Guvernul despre procesul de implementare. Programul de acţiuni a cuprins şase domenii prioritare de activitate pentru perioada 2006-2009:

- **protecţia drepturilor persoanelor originare din Republica Moldova, domiciliate peste hotare, în cadrul relaţiilor internaţionale**

şi interstatale include 14 acţiuni printre care cele mai importante sunt: acţ.4 – iniţierea, semnarea şi realizarea acordurilor bilaterale interguvernamentale şi interministeriale, având drept scop satisfacerea intereselor naţional-culturale şi sociale ale persoanelor originare din RM; acţ. 11 – promovarea intereselor persoanelor în cadrul activităţii comisiilor interguvernamentale comercial-economice, colaborării tehnico-ştiinţifice şi umanitare dintre Republica Moldova şi alte state; acţ.12 – intensificarea activităţii misiunilor diplomatice ale RM acreditate în altă ţări în domeniul susţinerii persoanelor originare din RM;

- **educaţia şi instruirea cadrelor didactice** include 11 diverse acţiuni printre care am putea evidenţia cele mai importante: acţ. 16 – alocarea unui anumit număr de burse de studii în Republica Moldova pentru persoanele originare din RM, în conformitate cu prevederile acordurilor bilaterale; acţ.20 – acordarea, conform legislaţiei în vigoare, a suportului metodico-didactic şi asigurarea cu materiale didactice la limba, istoria şi cultura moldovenească a şcolilor duminicale, instituite în ţările de reşedinţă de către organizaţiile obşteşti; acţ.25 – contribuirea la organizarea, pe bază de reciprocitate, în perioada vacanţei de vară (iarnă), a odihnei copiilor din diaspora moldovenească în Republica Moldova şi a copiilor din Moldova în ţările de reşedinţă a diasporei moldoveneşti;

- **păstrarea şi promovarea culturii, limbii şi tradiţiilor moldoveneşti** include 14 acţiuni care contribuie la organizarea în ţările de reşedinţă a sărbătorilor naţionale ale RM (Limba noastră şi Ziua republicii), desfăşurarea zilelor culturii RM; acţ.38 – distribuirea, prin intermediul misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova, a cărţilor, revistelor şi a producţiei audiovizuale în vederea promovării culturii naţionale în rândurile reprezentanţilor diasporei moldoveneşti;

- **susţinerea organizaţiilor etnoculturale ale persoanelor originare din Republica Moldova, domiciliate peste hotare,** s-a manifestuat în baza a 15 diverse acţiuni care includ susţinerea proceselor de structurare a diasporei moldoveneşti prin fondarea organizaţiilor obşteşti în conformitate cu legislaţia ţărilor de reşedinţă (acţ.40), stabilirea şi dezvoltarea relaţiilor de colaborare cu asociaţiile obşteşti din Europa Occidentală, SUA, Canada etc., organizarea în anii 2004, 2006, 2008 a Congresului persoanelor originare din Republica Moldova, domiciliate peste hotare; acţ.50 – acordarea suportului practic şi

metodic privind organizarea şi desfăşurarea în ţările de reşedinţă a festivalurilor, conferinţelor, seminarelor şi a expoziţiilor; acţ.51-54 – asigurarea, conform prevederilor legale, a bibliotecilor din cadrul organizaţiilor obşteşti cu literatură privind creaţia populară, cu atributele simbolicii de stat, costume naţionale, accesul la presa periodică din Republica Moldova;

- **protecţia socială şi susţinerea activităţilor comercial-economice** se bazează pe trei acţiuni principale: prestarea serviciilor cetăţenilor Republicii Moldova aflaţi peste hotare de eliberare a actelor de identitate, a certificatelor din Registrul de stat al populaţiei, examinarea materialelor privind problemele de cetăţenie sau cererilor privind stabilirea cu traiul permanent în străinătate; susţinerea oamenilor de afaceri în procesul de promovare a producţiei fabricate în Moldova pe pieţele ţărilor de reşedinţă; acordarea serviciilor de asistenţă juridică şi informaţională cetăţenilor aflaţi în regiunea Odesa, prin intermediul Î.S. "Registru", cu sediul în or.Odesa;

- **susţinerea informaţională şi mass-media** include 9 acţiuni orientate spre stabilirea unei comunicări mai eficiente între mass-media din Republica Moldova şi diaspora moldovenească din străinătate în vederea consolidării imaginii pozitive a Republicii Moldova, inaugurarea transmisiunii prin satelit a programelor televizate internaţionale, totodată, restabilirea transmisiunii programelor Departamentului radio internaţional de la emiţătoare de unde scurte (ex., lansarea ciclurilor radio pentru informarea membrilor diasporei moldoveneşti despre viaţa social-politică, economică şi culturală din Republica Moldova); crearea paginii-web pentru diaspora moldovenească (www.diaspora.md).

2. În 2007, Guvernul Republicii Moldova aprobă Regulamentul privind susţinerea financiară a activităţilor de păstrare a identităţii naţional-culturale a persoanelor originare din Republica Moldova domiciliate peste hotare, iar mijloacele financiare se vor prevedea în Legea bugetului de stat anual, începând cu anul 2008. În conformitate cu prevederile Regulamentului, mijloacele financiare din bugetul de stat sunt alocate pentru finanţarea programelor şi acţiunilor organizate de asociaţiile obşteşti ale diasporei moldoveneşti în colaborare cu autorităţile administraţiei publice centrale şi locale ale Republicii Moldova. Mijloacele financiare au următoarele destinaţii:

- procurarea simbolurilor de stat ale RM, obiectelor de artă decorativ-aplicată, literaturii despre arta populară, manualelor, manualelor metodice, dicţionarelor, casetelor audio-video ale operelor muzicale, filmelor, spectacolelor teatrale;

- acoperirea cheltuielilor pentru organizarea congreselor persoanelor originare din Republica Moldova, participarea delegaţiilor de creaţie ale copiilor (până la 20 persoane) la acţiuni culturale, editarea literaturii şi materialelor consacrate problemelor diasporei moldoveneşti;

- susţinerea financiară a activităţilor „şcolilor duminicale" fondate de către asociaţiile obşteşti, desfăşurarea festivalurilor, conferinţelor, seminarelor, expoziţiilor şi altor activităţi în ţările de reşedinţă, abonarea şi distribuirea ediţiilor periodice ale Republicii Moldova.

Conform dispoziţiei finale a documentului de politici, responsabilitatea privind utilizarea mijloacelor financiare pentru susţinerea activităţilor de păstrare a identităţii culturale revine Biroului relaţii interetnice. În componenţa Consiliului de administrare a mijloacelor financiare intră reprezentanţii Biroului relaţii interetnice, Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene (Direcţia drept şi relaţii consulare, Departamentul afaceri consulare); Direcţia finanţele în învăţământ, cultură şi ştiinţă a Ministerului Finanţelor; aparatul Guvernului; Direcţia generală strategie şi dezvoltare a Ministerului Culturii şi Turismului; Centrul etnologie al Institutului Patrimoniului Cultural al Academiei de Ştiinţe a Moldovei.

3. Guvernul Republicii Moldova a aprobat Planul naţional de acţiuni pentru anul 2008 privind protejarea cetăţenilor Republicii Moldova aflaţi peste hotare în scopul creării condiţiilor necesare pentru apărarea drepturilor şi intereselor cetăţenilor. Planul de acţiuni include 24 de acţiuni diferite cum ar fi: crearea mecanismelor privind informarea cetăţenilor Republicii Moldova despre pericolele de călătorie în anumite ţări (instabilitatea politică internă, nivelul criminalităţii, ameninţări climaterice etc.); identificarea companiilor juridice sau ONG care ar acorda asistenţă juridică cetăţenilor Republicii Moldova aflaţi peste hotare; crearea mecanismelor de înregistrare şi examinare a plângerilor cetăţenilor Republicii Moldova pe marginea încălcării drepturilor sale peste hotare; organizarea întrevederilor bilaterale cu autorităţile centrale străine, organizaţii internaţionale în domeniul adopţiilor internaţionale şi cu familiile adoptatoare; încheierea acordurilor bilaterale privind procedura de repatriere şi protecţie a copiilor abandonaţi de părinţi în afara ţării; întreprinderea acţiunilor pri-

vind modificarea legislaţiei şi crearea mecanismelor în vederea acordării pensiilor cetăţenilor Republicii Moldova domiciliaţi permanent în străinătate; facilitarea procedurilor de obţinere a documentelor de identitate din sistemul naţional de paşapoarte; monitorizarea programelor de angajare temporară în câmpul muncii în străinătate; consolidarea şi dezvoltarea relaţiilor dintre autorităţile Republicii Moldova şi cu cele similare din statele-terţe în vederea protejării drepturilor şi intereselor cetăţenilor Republicii Moldova aflaţi peste hotare; dezvoltarea colaborării cu organizaţiile internaţionale guvernamentale şi nonguvernamentale în domeniul protejării drepturilor cetăţenilor; intensificarea dialogului politic în vederea semnării acordurilor bilaterale privind acordarea asistenţei juridice în domeniul civil şi penal între Republica Moldova şi ţările de destinaţie a emigranţilor. Controlul executării acestei hotărâri a fost pus în sarcina Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene.

Activitatea serviciului diplomatic autohton privind dezvoltarea comunităţii moldovenilor în Portugalia: studiu de caz

Relaţiile bilaterale dintre Republica Moldova şi Portugalia au înregistrat o anumită evoluţie care a fost analizată complex în ceea ce priveşte dezvoltarea potenţialului uman al comunităţii moldovenilor care muncesc în Republica Portugheză. Discutând în cadrul disciplinei *Analiza politică a relaţiilor internaţionale* despre relaţiile bilaterale dintre Republica Moldova şi Republica Portugheză, am constatat că studenţii de la specialitatea *Relaţii internaţionale* percep Portugalia ca ţară unde muncesc la negru „mulţi" cetăţeni din Republica Moldova şi locul unde s-a desfăşurat campionatul european la fotbal (12 iunie–4 iulie 2004). Golurile ştiinţifice în procesul de formare profesională a specialiştilor în domeniul relaţiilor internaţionale cu privire la dinamica relaţiilor bilaterale dintre Republica Moldova–Portugalia au constituit un alt motiv pentru a efectua studiul pe teren.

Conform datelor Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene al Republicii Moldova, Republica Portugheză a recunoscut independenţa Republicii Moldova la 7 decembrie 1992, iar relaţiile diplomatice au fost stabilite începând cu 10 februarie 1993. Aproximativ 7 ani (1993–2000) întrebarea privind dezvoltarea relaţiilor diplomatice directe dintre Republica Moldova–Republica Portugheză a lipsit din agendele politicii externe ale ambelor părţi. Aceasta o dovedeşte analiza desfăşură-

rii întâlnirilor bilaterale dintre reprezentanţii oficiali ai Republicii Moldova şi Portugalia. Începând cu luna august 2000, în circumscripţia Lisabona şi-a început activitatea Fernando Jorge Amado Monteiro, consulul onorific al Republicii Moldova în Portugalia. Însă problemele cetăţenilor din Republica Moldova erau soluţionate la ambasada Republicii Moldova în Franţa, deoarece coordonarea relaţiilor bilaterale cu Portugalia, prin cumul, se făcea la Paris. În perioada menţionată şefi ai misiunilor diplomatice au fost Mihai Popov (din martie 2000 – până în anul 2003), Andrei Neguţa (2004-2006).

Desfăşurarea întâlnirilor dintre reprezentanţii oficiali ai Republicii Moldova şi Portugalia denotă o conlucrare pasivă bilaterală în diverse domenii sociale, culturale, economice şi politice (tab. 1, 2).

Tabelul 1

Principalele vizite diplomatice ale oficialităţilor din Republica Moldova în Portugalia

Luna, anul	
Ianuarie, 2007	Vizita de lucru la Lisabona a lui Andrei Stratan, vice-prim-ministru, ministrul afacerilor externe şi integrării europene al Republicii Moldova
Noiembrie, 2001	Vizita de lucru la Lisabona a lui Nicolae Dudău, ministrul afacerilor externe al Moldovei
Mai, 1995	Vizita la Lisabona a lui Mihai Popov, ministrul afacerilor externe al Moldovei

Tabelul 2

Principalele vizite diplomatice ale oficialităţilor din Republica Portugheză în Republica Moldova

Anul, luna	
25-26 martie, 2002	Vizita la Chişinău a lui Jaime Gama, ministrul afacerilor externe al Portugaliei, în calitate de şef al delegaţiei OSCE, Portugalia deţinând dosarul Republicii Moldova la OSCE.
30-31 mai, 2001	Vizita la Chişinău a lui Jaime Gama, ministrul afacerilor externe al Portugaliei, în calitate de şef al delegaţiei OSCE, Portugalia deţinând dosarul Republicii Moldova la OSCE.
22-23 septembrie, 2000	Vizita de lucru la Chişinău a lui Jaime Gama, ministrul afacerilor externe al R.Potrugheze.

Deşi oficialităţile de la Chişinău recunosc rolul important al Portugaliei în Uniunea Europeană şi în relaţiile transatlantice, din dinamica schimbului de vizite oficiale observăm că ele sunt efectuate peste 6 ani, ceea ce este insuficient, reieşind din aspiraţiile exprimate cu privire la integrarea în spaţiul european şi numărul semnificativ de cetăţeni care muncesc în Portugalia.

Cu o întârziere de aproximativ 11 ani, abia la 15 ianuarie 2006, la Lisabona şi-a început activitatea ambasada Republicii Moldova în Portugalia[1]. Şeful misiunii diplomatice în Portugalia a fost desemnat Mihai Camerzan, ambasador plenipotenţiar şi extraordinar. În activitatea ambasadei se înregistrează problema personalului scriptic insuficient, din lipsa resurselor financiare, ţinând cont de multiple solicitări din partea cetăţenilor privind diferite probleme.

În interviul acordat ziarului „Mayak Portugalii", cu ocazia împlinirii unui an de activitate a ambasadei Republicii Moldova în Portugalia, Mihai Camerzan a menţionat că „cetăţenii din Republica Moldova sunt la fel de muncitori şi educaţi, care au rămas devotaţi principiilor şi tradiţiilor naţionale. Cetăţenii din Republica Moldova participă activ la dezvoltarea economiei şi societăţii portugheze" (traducerea autorului). Aceste aprecieri au fost confirmate în urma multiplelor întrevederi ale lui Mihai Camerzan cu oficialităţile din Portugalia. Scopul principal al activităţii ambasadei Republicii Moldova în Portugalia este apărarea drepturilor cetăţenilor Republicii Moldova aflaţi în Portugalia. În acelaşi timp, activitatea ambasadei urmăreşte şi alte priorităţi: consolidarea diasporei moldoveneşti, promovarea culturii moldave în Portugalia.

Analizând alocuţiunea lui Mihai Camerzan către cetăţenii Republicii Moldova care se află în Portugalia, am evidenţiat caracterul complex şi durabil al relaţiilor ţării de baştină cu membrii diasporei de peste hotare. Dintr-un punct de vedere, oficialităţile de la Chişinău, prin intermediul ambasadorului, transmit mesajul cu privire la îmbunătăţirea climatului investiţional şi a condiţiilor pentru activitatea antreprenorială, astfel, îndemnând cetăţenii să se reîntoarcă în ţară şi să contribuie la

[1] Adresa juridică a Ambasadei Republicii Moldova în Republica Portugheză este: str. Goncalo Velho Cabral, 30-31 a, 1400-188, Lisabona, tel. (+ 351) 213 009 064, fax. (+ 351) 213 009 067

dezvoltarea economiei naţionale prin aplicarea cunoştinţelor şi abilităţilor asimilate peste hotare. Din alt punct de vedere, ambasada Republicii Moldova în Portugalia va depune eforturi pentru consolidarea diasporei în Portugalia, asigurând condiţii cetăţenilor care au decis să se integreze totalmente în societatea portugheză şi europeană.

După cum s-a observat, oficialităţile Republicii Moldova în documentele de politici şi în discursul politic utilizează termenul *diasporă*, ceea ce nu este relevant din două motive:

1. Conform dicţionarului universal al limbii române, termenul *diasporă*[1] este definit ca totalitatea membrilor unei etnii stabiliţi în afara teritoriului patriei sale. Ştim, însă, că cetăţenii Republicii Moldova plecaţi la muncă temporară sau permanentă în Portugalia sunt de diferite etnii. Prin urmare, considerăm corectă sintagma „comunitatea cetăţenilor Republicii Moldova" pentru că înglobează indivizi de diferite etnii, dar cu cetăţenie a Republicii Moldova. Un aspect pozitiv a fost observat în dezvoltarea comunităţii, deoarece etnia nu reprezintă un factor de dezintegrare. În timp ce problemele comune de supravieţuire într-o altă ţară, care apar în faţa migrantului din Portugalia, îi stimulează spre un dialog intercultural pentru identificarea soluţiilor legale sau ilegale.

2. Diaspora moldovenească este în proces de autoorganizare şi posibil de formare. Un studiu teoretico-conceptual complex la această temă a fost publicat de către V.Moşneaga şi R.Rusu[2]. Diaspora întruneşte membrii de bază, care asigură existenţa şi funcţionarea diasporei, migranţii de muncă temporară (termen scurt sau mediu), persoanele cu cetăţenie dublă.

În prezent, Republica Moldova are încheiate numai două tratate bilaterale cu Republica Portugheză: Comunicatul privind stabilirea relaţiilor diplomatice şi Memorandumul de înţelegere privind cooperarea dintre Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova şi Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Portugheze, care a intrat în vigoare la 22 septembrie 2000. Până la ora actuală a fost parafat Acordul privind serviciile aeriene. În proces de negociere sunt acordurile privind promovarea şi protejarea reciprocă a investiţiilor, transporturile rutiere de

[1] Şăineanu L. Dicţionar universal al limbii române. – Chişinău, 1998, p.249.
[2] Moşneaga V., Rusu R. Formarea diasporei moldoveneşti peste hotare: esenţa şi specificul// Moldoscopie (Probleme de analiză politică), nr.1 (XL), 2008, p.91-104.

pasageri şi mărfuri şi Acordul privind evitarea dublei impuneri a impozitelor pe venit şi pe proprietate şi prevenirea evaziunii fiscale.

Legăturile culturale. Din 1 septembrie 2006, printr-o decizie a Guvernului Republicii Portugheze a demarat proiectul de studiere a limbii şi literaturii portugheze. Cu această ocazie în cadrul Universităţii de Stat din Moldova, la Facultatea Limbi şi Literaturi Străine a fost creat Centrul de limbă portugheză.

Legăturile prin transport. În aprilie 2004 a fost deschisă ruta aeriană directă Chişinău–Lisabona, asigurată de compania „Air Moldova", preţul biletului într-o direcţie variind de la 169-389 euro, iar preţul biletului tur–retur variază de la 344–784 euro. Beneficiarii au menţionat că acest serviciu este exagerat de scump. Mai există traseul Chişinău–Lisabona–Chişinău cu autocarul, serviciu oferit de către firmele Miloştur (Republica Moldova) şi Davia travel (Portugalia).

În ceea ce priveşte migraţia cetăţenilor, Serviciul pentru emigranţi şi frontieră (SEF)[1] începe calculele statistice oficiale din 1999. Astfel, SEF a înregistrat 3 cetăţeni din Republica Moldova cu şedere legală, în timp ce 149 au fost expulzaţi din Portugalia pentru încălcarea legilor portugheze. În tabelul 3 este prezentată dinamica creşterii numărului cetăţenilor care au fost înregistraţi de către SEF în baza paşaportului străin din Republica Moldova şi care au săvârşit anumite acţiuni ilegale pentru care au fost penalizaţi. Trebuie menţionat că tabelul reflectă informaţia despre cetăţenii înregistraţi în baza paşaportului cetăţeanului Republicii Moldova.

Tabelul 3

Dinamica numărului cetăţenilor din Republica Moldova în Portugalia

Anul	*Legal*	*Expulzaţi*
2005	1374	...
2004	1047	25
2003	270	30
2002	12,155	30
2001	45	...
2000	...	63
1999	3	149
total	~14894	~ 297

[1] Servico de Estrangeiros e Frontieras, Portugal, www.sef.pt/estatisticas.htm

Potrivit datelor SEF, comunitatea moldovenilor ocupă locul III cu peste 24.000 de cetăţeni după comunitatea brazilienilor şi a ucrainenilor şi cuprinde o arie geografică vastă de locuire. În cadrul studiului am constatat lipsa informaţiei (cantitative şi calitative) autentice care ar reflecta situaţia reală a fluxului migranţilor dintre Republica Moldova–Portugalia. De exemplu, prof. V.Moşneaga[1] indică cifra de 80.000 de cetăţeni plecaţi la muncă în Portugalia, dintre care 40.000 au statut legal. În acelaşi timp, Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene operează cu cifra de 40.000 de cetăţeni dintre care 20.000-24.000 deţin statut legal de şedere pe teritoriul Portugaliei. Şi cercetătorii din Portugalia indică date statistice diferite privind numărul migranţilor. De exemplu, Valente Rosa[2] operează cu cifra de 8.948 cetăţeni din Republica Moldova aflaţi legal pe teritoriul Portugaliei.

Totodată, cetăţenii din Republica Moldova sunt incluşi în grupul de migranţi din ţările Europei de Est (împreună cu cetăţenii din Rusia, Ucraina şi Belarus), fapt care creează dificultăţi în delimitarea comunităţii moldovenilor, din sursele ştiinţifice ale colegilor portughezi. În acelaşi context, nu putem exclude practica unor cetăţeni ai Republicii Moldova, care se află legal pe teritoriul Portugaliei în baza paşaportului României.

Un alt aspect, care elucidează datele statistice privind fluxul migraţiei dintre Republica Moldova–Portugalia, este întoarcerea benevolă a persoanelor în ţara de origine. În tabelul 4 este prezentată informaţia empirică oferită de către Organizaţia Internaţională pentru Migraţie (OIM) cu sediul la Lisabona despre numărul cetăţenilor Republicii Moldova care au beneficiat în perioada 1998-2006 de programul „Întoarcere benevolă", administrat de OIM. În oficiul OIM din Republica Moldova date privind numărul beneficiarilor de programul „Întoarcere benevolă" nu există.

Tabelul 4

Numărul beneficiarilor din Republica Moldova de programul „Întoarcere benevolă"

Anul	*1998*	*1999*	*2000*	*2001*	*2002*	*2003*	*2004*	*2005*	*2006*
Persoane	15	32	2	10	1	3	2	1	2

[1] Мошняга В., Руснак Г. Мы строим Европу. И не только... – Кишинев, 2005, с.10.
[2] Valente R., Maria J. Contributos dos imigrantes na demografia Portuguesa. ACIME. – Lisboa, 2004, p.46.

Noi am evidenţiat şi alte lacune care subminează cooperarea dintre Republica Moldova şi Portugalia cum ar fi: relaţiile bilaterale nu au o agendă a priorităţilor de cooperare sau o listă a problemelor care trebuie soluţionate în comun în contextul migraţiei ilegale şi integrării europene; comunităţile ştiinţifice din Republica Moldova şi Portugalia cooperează insuficient în domenii de interes ştiinţific internaţional comun: abia începând cu anul 2007, savanţii din Portugalia au fost invitaţi să publice articole privind fenomenul migraţiei în revista ştiinţifică „Moldoscopie". Cu toate acestea, la nivel instituţional nu sunt înregistrate iniţiative comune ale centrelor de cercetare din ambele ţări. Lipseşte un mecanism de coordonare care ar spori rolul educaţiei, cercetării şi inovării în soluţionarea problemelor sociale în relaţiile dintre Republica Moldova şi Portugalia. Reieşind din situaţia creată, noi propunem formarea unui grup mobil de experţi alcătuit din 2-4 cercetători din ambele ţări. Scopul constituirii grupului mobil de lucru ar consta în monitorizarea complexă a relaţiilor bilaterale şi elaborarea recomandărilor corespunzătoare de către guvernele Republicii Moldova şi Portugaliei, necesare pentru eficientizarea relaţiilor de cooperare.

Bibliografie selectivă:

1. Programul de acţiuni pentru susţinerea persoanelor originare din Republica Moldova domiciliate peste hotare (diaspora moldovenească) pe anii 2006-2009, aprobat prin HG nr.809 din 10 iulie 2006.
2. Regulamentul privind susţinerea financiară a activităţilor de păstrare a identităţii naţional-culturale a persoanelor originare din Republica Moldova domiciliate peste hotare (diaspora moldovenească), aprobat prin HG nr.1521 din 29 decembrie 2007.
3. Planul naţional de acţiuni pentru anul 2008 privind protejarea cetăţenilor Republicii Moldova aflaţi peste hotare, aprobat prin HG nr.94 din 4 februarie 2008.
4. Şăineanu L. Dicţionar universal al limbii române. – Chişinău, 1998.
5. Moşneaga V., Rusu R. Formarea diasporei moldoveneşti peste hotare: esenţa şi specificul// Moldoscopie (probleme de analiză politică), nr.1, (XI), 2008, p.91-104.
6. Мошняга В., Руснак Г. Мы строим Европу. И не только... – Кишинев, 2005.
7. Valente R., Maria J. Contributos dos imigrantes na demografia Portuguesa. ACIME. – Lisboa, 2004.
8. Servico de estrangeiros e frontieras, portugal, www.sef.pt/estatisticas.htm

STILUL DE CONDUCERE ŞI ROLUL LUI ÎN OPTIMIZAREA ACTIVITĂŢII DIPLOMATICE

1. Noţiunea şi determinarea obiectului de studiu al stilului

O aplicabilitate destul de largă în viaţa reală o are stilul de lucru. Însă conceptul de stil este înţeles în mod diferit. Pentru unii acesta ar fi o manieră de a scrie, modul de a-şi exprima gândurile, pentru alţii – caracteristica activităţii politice şi modul de a conduce, iar pentru ai treilea – o şcoală în arhitectură sau caracter de exprimare în pictură. Deci, stilul, în primul rând, este legat de factorul subiectiv, determinat de conştiinţa şi activitatea individului, de afişarea activă a relaţiilor umane. În al doilea rând, stilul este o formă deosebită a exprimării. Stilul se identifică prin nivelul corespunderii şi îmbinării obiectivelor pe care şi le propune omul sau grupul de oameni a le îndeplini, dar şi prin mijloacele, formele şi metodele de realizare a lor.

În literatura ştiinţifică există mai multe interpretări ale conceptului de stil. Stilul este ansamblul metodelor de comportament, a valorilor şi motivelor de conducere caracteristică activităţii omeneşti, care reflectă într-o oarecare măsură competitivitatea, pregătirea psihologică, morală şi cultura omului, capacitatea de realizare a scopurilor şi principiilor unui anumit program [5, p.64], aceasta este generalitatea obţinută prin concordanţa interioară a sistemului şi a specificului activităţii unui conducător.

În relaţiile de serviciu stilului îi sunt proprii particularităţi deosebite. Acesta se face remarcat în sistemul tuturor interdependenţelor şi interacţiunilor formale sau neformale existente între colaboratorii instituţiilor, organizaţiilor sau întreprinderilor şi constituie un model de viaţă şi modalitate de activitate comună, caracter al relaţiilor dintre angajaţii unui colectiv de muncă în procesul de îndeplinire a obligaţiunilor de serviciu [6, p.284].

O influenţă semnificativă asupra stilului de conducere în cadrul unei instituţii diplomatice o exercită bineînţeles şi faptul că angajaţii acesteia servesc întâi de toate interesele statului. Astfel, ei vor activa în strictă corespundere cu sarcinile ce le-au fost puse şi a Concepţiei de Politică Externă. Serviciul diplomatic se înfăptuieşte într-o ordine strictă, în care nu-şi au locul preferinţele personale, unde ca nicăieri funcţionează regulamentele, indicaţiile, articolele legilor, protocolului şi normele procesua-

le. La prima vedere totul pare destul de rigid, însă numai la prima vedere. Instrucţiunile nu sunt capabile să cuprindă toate varietăţile vieţii, toate tipurile de situaţii şi evenimente. Activitatea reală a omului devine relativ independentă, distanţată de indicaţiile fixate în documente. Anume în aceste condiţii se manifestă fenomenul stilului. Stilul uneşte subiectivitatea şi obiectivitatea, internul şi externul, politicul, economicul, socialul şi spiritual-moralul, cultura organizaţională, de drept şi de conducere.

Stilul transformă ceea ce nu a fost finisat în viaţă, în lipsa bazei normative necesare, a competitivităţii sau a practicii profesionale, incapacitatea psihologică a individului sau din alte motive [2, p.241].

Stilul are capacitatea de a interrelaţiona într-un tot întreg obiectivul şi subiectivul, input-urile şi output-urile, politicul, economicul, socialul şi moralul, legislativul într-o singură cultură [3, p.65].

2. Clasificarea stilurilor de conducere în cadrul serviciului de stat

De regulă, ca bază pentru clasificarea stilurilor de conducere, cercetătorii selectează criteriile raportului colegialităţii şi voinţei unice (sau centralizarea factorului de decizie). Acest sistem de clasificare (pe grupe de stil) cuprinde:

a) stilul autoritar;
b) stilul democratic;
c) stilul permisiv / liberal (laisser-faire).

Stilul autoritar sau directiv reprezintă stilul de conducere care se bazează pe absolutizarea principiului de individualitate; practic evitarea totală a relaţiilor colegiale; metodelor de conducere şi luarea deciziilor. Conducătorul în acest caz se bazează doar pe autoritatea postului său, profesionalism, de asemenea, pe calităţile şi calculările personale în vederea respectării subordonării absolute. Acest stil se manifestă prin ordin şi control, pe dozarea informaţiilor şi posturilor de serviciu [1, p.21].

Stilul democratic este caracteristic conducătorilor ce asigură participarea subalternilor la procesul de conducere [11]. Managerii care utilizează acest stil de conducere apelează la subalterni atât la stabilirea obiectivelor, cât şi la repartizarea sarcinilor. Acesta reprezintă stilul orientat spre relaţiile umane. Sub aspectul consecinţelor se consideră că stilul democratic condiţionează o reducere a tensiunilor, conflictelor, o puternică participare, respect şi înţelegere.

Stilul liberal. Astfel de stil este utilizat de către un lider ce are rolul de intermediar. Acesta oferă subalternilor independenţă, libertate deplină fără un control riguros [4, p.121-122]. Liderul nu se implică în lucrul subalternilor, oferind sfaturi doar la cererea acestora, astfel eschivându-se de la responsabilitate.

3. Caracteristicile de bază ale stilului efectiv în activitatea diplomatică de serviciu

Determinarea nivelului efectiv al unui stil de activitate diplomatică este un lucru dificil şi în acelaşi timp dictat de o serie de factori şi condiţii. Utilizarea calităţilor profesionale, organizaţionale, a responsabilităţii în activitatea şi autoritatea proprie a conducătorului şi a altor angajaţi ai aparatului determină eficienţa stilului în activitatea diplomatică internă. Multe lucruri depind în primul rând de conducător, de abilitatea sa de a determina just obiectivele, sarcinile colectivului, de a propune soluţii efective în realizarea lor, de a organiza munca şi a repartiza funcţiile şi nu în ultimul rând de a aprecia corect rezultatele activităţii fiecăruia.

Relaţiile directe, deschise, principial de afaceri formează cel mai practic stil. Anume acest tip de conducător cucereşte simpatia, încrederea acelora cu care conlucrează în calitate de angajat al instituţiei diplomatice. Sinceritatea, responsabilitatea şi obiectivitatea sunt indicii profesionalismului, lingoşenia şi minciuna denotă neputinţa şi lipsa de caracter [10].

De cele mai multe ori, un stil este supus personificării. Unii se avântă spre interacţiuni, sunt prietenoşi, deschişi, alţii, din contra, sunt închişi, inhibaţi, se autocontrolează. Pentru unii sunt caracteristice relaţiile dinamice, organizarea, alţii sunt cumpătaţi, atenţi şi apreciază acţiunile. Din aceste motive, pentru îndeplinirea cu succes şi social-corect a obiectivelor administrativ-organizaţionale şi educaţionale, conducătorul trebuie să ştie că pentru susţinătorii metodelor expresive important este faptul că sunt ascultaţi, sprijiniţi şi stimulaţi. Susţinătorii stilului afacerist pot fi convinşi doar prin acţiuni, şi nu prin vorbe sau emoţii [6, p.293]. De asemenea, conducătorul trebuie să se distingă prin atitudine responsabilă faţă de muncă, predispoziţie spre liderism şi activitate organizatorică, echilibru şi încredere în sine, hotărâre, caracter, comunicativitate, sârguinţă în realizarea obiectivelor,

capacitate de convingere, de analiză strategică a situaţiei internaţionale, obiectivitate, sănătate, agreabilitate etc. [9].

Criteriul calităţii stilului serviciului diplomatic este unul singur: eficienţa soluţionării problemelor puse în faţa Ministerului de Externe. Rezultativitatea – iată temelia aprecierii eficienţei stilului.

Principalele caracteristici ale stilului efectiv în relaţiile de serviciu ar putea fi următoarele:

1. Asigurarea funcţionării normale a organului de stat datorită profesionalismului.

2. Îndeplinirea conştiincioasă, într-o manieră de regim automat, a activităţilor de serviciu.

3. Lupta împotriva birocraţiei şi conştientizarea de catre toţi a nivelului de responsabilitate faţă de destinul ţării în activitatea desfăşurată.

4. Aprecierea angajatului doar conform calităţii muncii efectuate.

5. Excluderea oricăror acţiuni legate de implicarea intereselor personale şi financiare în îndeplinirea obiectivă a obligaţiunilor de serviciu.

6. Obţinerea rezultatelor înalte cu forţe minime, stimularea unei munci eficiente, dublate de garanţiile unei perspective de creştere profesională a angajatului.

7. Prezenţa unei ordini rigide şi a responsabilităţii personale pentru serviciul necalitativ.

4. Căile de optimizare a activităţii în serviciul diplomatic prin utilizarea stilului efectiv

Optimizarea stilului înseamnă găsirea mijloacelor productive, capabile de a conduce angajaţii spre îndeplinirea cu succes a sarcinilor şi autorealizare proprie [7, p.17]. Aceasta include:

1. Depăşirea formalismului şi birocratismului – forme negative ale manifestării împuternicirilor autoritar-statale.

2. Însuşirea culturii profesionale, a limbajului oral şi scris, deoarece cea mai mare parte a timpului de serviciu a angajatului diplomatic este rezervat corespondenţei cu structurile de stat şi ministeriale, pregătirii diverselor scrisori, înscrieri ale convorbirilor, ordinii desfăşurării întâlnirilor, proiectelor înţelegerilor, materialelor informaţionale pentru presă [8, p.36].

3. Educarea unei înalte culturi politice şi de drept a colaboratorului diplomatic, utilizarea metodelor care impulsionează iniţiative creative, educarea responsabilităţii proprii pentru îndeplinirea calitativă a îndatoririlor de serviciu. Stilul îndeplinirii automate a cerinţelor trebuie înlocuit prin competitivitate şi cerinţe etice administrative. Doar prin încredere şi relaţii reciproc respectuoase este posibilă asigurarea satisfacerii maximale a ambiţiilor creative ale angajaţilor.

4. Gestionarea ştiinţifică a motivaţiei angajaţilor. Reuşita lucrului cu oamenii este determinată de capacitatea conducătorului de a trezi la subalterni dorinţa de a lucra eficient şi calitativ, luând în consideraţie necesităţile şi motivaţiile umane.

5. Informatizarea proceselor de serviciu, dotarea aparatului de stat cu computere şi tehnică modernă. Aceste modalităţi permit optimizarea activităţii angajaţilor, sporirea efectivităţii eforturilor sale, perfecţionarea stilului de organizare a muncii şi a conducerii.

6. Crearea unui climat sănătos în cadrul colectivelor de muncă, reacţionarea rapidă, la momentul oportun şi într-o manieră hotărâtă la apariţia oricăror tipuri de conflicte interpersonale.

7. Însuşirea până la automatism a regulilor protocolului internaţional. În primul rând, nu trebuie neglijată regula că un colaborator diplomatic peste hotare reprezintă ţara şi nicidecum pe sine [6, p.301].

Procesul perfecţionării stilului relaţiilor de serviciu este unul continuu, în evoluţie permanentă, în cadrul căruia un accent din ce în ce mai mare se pune pe aportul factorului uman

Bibliografie selectivă:

1. Baldridge Letiţia. Codul manierelor în afaceri. – Bucureşşti: Intergraph S.R.L., 1995.

2. Nicolescu O., Verboncu I. Management. – Bucureşti: Editura Economică, 1997.

3. Verdinas V. Elemente de protocol. – Bucureşti: Lumina Lex, 2000.

4. Ашин Г.К. Политическое лидерство: оптимальный стиль.// Общественные науки и современность. – Москва. – 1993. – № 2.

5. Усманов Б.Ф. Стиль управления: методологические и социологические аспекты. – Москва, 1993.

6. Современная дипломатическая служба / Под. ред. А.В. Торкунова. – Москва, 2002.

7. Зигерт В., Ланг Л. Руководить без конфликтов. – Москва, 1990.

8. Попов В.И. Современная дипломатия: теория и практика. Курс лекций. Часть 1. – Москва, 2000.

9. http://facultate.regielive.ro/cursuri/psihologie/stiluri_si_modele_psihosociologice_de_conducere_a_organizatiilor-42885.html

10. http://www.referat-e.ro/Referat-Liderul_organizatiei(conducatorul)-9474.html

11. www.ecursuri.ro/referate/comportamentul-managerial-_-**stiluri**-de-**conducere**.htm – 42

RELAŢIILE CU MASS-MEDIA ÎN CADRUL SERVICIULUI DIPLOMATIC

1. Departamentele Relaţii cu mass-media în structura organizatorică a serviciului diplomatic

Încă de la înfiinţarea sa, în structura organizatorică a MAE al Republicii Moldova a fost prevăzută şi introdusă Secţia (relaţii cu) mass-media şi cultură. În MAE al României, de exemplu, structura respectivă este numită Direcţia Relaţii Publice (PR). Termenul *relaţii publice* sau PR semnifică, după autorii germani Michael Kunczik şi Astrid Zipfel, „transmiterea, conştient planificată, sistematică şi de durată a unor informaţii interesate, corelate cu o autoprezentare, având ca obiectiv obţinerea unui grad mai mare de popularitate, înţelegere, simpatie şi mai ales de încredere din partea opiniei publice, respectiv din partea unor segmente ale opiniei publice" [1, p.61]. Autorii germani subliniază necesitatea de PR în cazul activităţii guvernamentale şi a legislativului. „Existenţa democraţiei, menţionează autorii citaţi, presupune un larg acord al cetăţenilor faţă de ordinea instaurată prin Constituţie. Acest consens trebuie să rămână viu. Doar dacă i se furnizează individului informaţii suficiente despre problemele de specialitate şi despre deciziile luate sau în curs de a fi luate, doar atunci pot participa responsabil la formarea voinţei publice. Cu o singură restricţie: activitatea de explicare a opiniei publice desfăşurată de oficiile guvernamentale nu are voie să devină propagandă electorală". Aşadar, „prin PR se explică şi se prezintă opiniei publice politica, măsurile şi intenţiile ei precum şi problemele de rezolvat pe viitor" [1, p.62]. Astăzi se poate vorbi de „numărul mare al instituţiilor private (întreprinderi, asociaţii), cât şi administraţii, guverne şi partide care practică *Pubic Relations* (PR)", iar „acţiunile PR trebuie să ajute întotdeauna la impunerea anumitelor interese". În acest sens, autorii menţionaţi citează opinia cercetătoarei germane Barbara Baerns, care desemnează munca publică (PR) drept „autoreprezentarea de interese particulare prin informaţii, scopul fiind influenţarea sistematică a opiniei publice. În acest caz, *Public Relations* trebuie înţeles ca fiind răspândirea conştient planificată, de durată, a informaţiilor legate de interese, cu scopul de a crea sau a stabiliza o imagine pozitivă a unui sistem social (de ex., întreprin-

deri, state sau organizaţii internaţionale) în opinia publică, în general, sau la anumite opinii publice parţiale sau respectiv de a demonta o imagine negativă, şi, ţinând cont de opinia publică, a impune propriile interese, în măsura în care este posibil" [1, p.124]. După cum notează Kunczik şi Zipfel, „Public Relations sunt practicate de consilieri PR liber profesionişti, de agenţii PR sau de secţii separate pentru munca cu presa şi cu opinia publică a unor organizaţii. PR îi revin cele mai diferite activităţi, de la stabilirea de contacte cu mediile şi implicarea jurnaliştilor în activitatea de presă zilnică, la campanii de denunţare, „ghostwriting", la sistemul de vizitatori şi al oaspeţilor, eforturi pentru controlul asupra informaţiilor până la timing-ul evenimentelor din punctul de vedere al eficacităţii mediilor" [1, p.124]. Există două tipuri de a ieşi în public prin intermediul mijloacelor PR: *PR direct* – încearcă să acţioneze asupra opiniei publice prin publicaţii proprii (de ex., reviste pentru clienţi, foi volante, anunţuri, contacte pesonale ş.a.) şi *PR indirect*, care se foloseşte de mass-media. În acest scop, notează autorii germani citaţi, se emit comunicate de presă sau sunt organizate evenimente interesante şi demne de a fi relatate, aşa-numitele *„pseudoevenimente"* (de exemplu, „ziua uşilor deschise"). „Sursa de informare nu rămâne pasivă, ci se adresează din proprie iniţiativă mass-mediei" [1, p.125].

Într-un text provenit de la Direcţia Relaţii Publice (DRP) a MAE al României se menţionează că respectiva direcţie are datoria de a oferi publicului, în mod onest, exact şi prompt, informaţii privind activitatea ministerului şi politica externă a României, precum şi a promova imaginea publică a instituţiei şi, implicit, a României în străinătate. În acest scop, DRP colaborează cu celelalte ministere şi agenţii guvernamentale, precum şi cu mass-media române şi străine. Aşadar, DRP are drept atribuţii principale următoarele:

- pregăteşte apariţiile publice ale ministrului împreună cu Oficiul purtătorului de cuvânt;
- elaborează şi implementează campanii şi strategii de promovare a imaginii ministerului;
- efectuează transcrierea interviurilor solicitate de presa română şi străină a conducerii ministerului;
- asigură prezenţa jurnaliştilor la evenimentele de presă organizate de minister;

• organizează conferinţe de presă ale purtătorului de cuvânt;

• asigură dialogul permanent cu presa română şi străină prin informarea zilnică a ziartiştilor despre activitatea ministerului;

• organizează background briefing-uri pe teme specifice;

• acreditează jurnalişti români la evenimentele internaţionale (reuniuni, conferinţe) care au loc în România;

• iniţiază demersuri pentru eliberarea actelor necesare desfăşurării în condiţii optime a activităţii jurnaliştilor străini şi români;

• furnizează materialele documentare solicitate de mass-media;

• acreditează corespondenţii străini permanenţi la Bucureşti şi facilitează colaborarea dintre instituţiile de presă străine şi cele române;

• ţine legătura în permanenţă cu celelalte direcţii din minister şi cu misiunile diplomatice ale României în străinătate prin difuzarea zilnică a revistei presei, a circularei de presă, a buletinului de ştiri realizat prin monitorizarea agenţiilor de presă, a sintezei lunare întocmite în baza informaţiilor publice transmise de oficiile diplomatice ale României în străinătate;

• se ocupă de difuzarea materialelor de promovare a imaginii României;

• colaborează cu ataşaţii de presă străini la Bucureşti cu prilejul vizitelor unor demnitari străini în România;

• împreună cu Departamentul Informaţiilor Publice al Guvernului şi cu birourile de presă ale celorlalte instituţii publice organizează campanii de promovare a imaginii României în străinătate;

• facilitează contactele dintre jurnaliştii străini şi factorii de decizie din instituţiile publice româneşti în vederea documentării şi realizării unor interviuri.

Evident, acestea, în mare, sunt atribuţiile tuturor direcţiilor Relaţii Publice (PR) din toate ministerele de externe ale statelor lumii. Observăm însă că MAE al României mai are o componentă în cadrul structurii organizatorice a instituţiei, responsabilă şi ea de relaţiile cu mass-media – Oficiul purtătorului de cuvânt. În cazul respectiv, purtătorul de cuvânt este şi directorul Cabinetului ministrului, iar DRP i se subordonează, întrucât activităţile celor două componente ale structurii organizatorice sunt, în mare parte, comune.

Direcţia Relaţii Publice (cum este denumită în România) sau Secţia Relaţii cu mass-media (cum e denumită în Republica Moldova),

precum şi Oficiul purtătorului de cuvânt (componentă la care s-a renunţat în MAE al Republicii Moldova) ţin de centrala serviciului diplomatic. Dar în misiunile diplomatice acreditate în străinătate este prevăzută în structura organizatorică o funcţie şi respectiv o componentă legată direct de relaţiile cu mass-media: ataşatul de presă, care trebuie să dispună de un birou de presă. Când nu există un birou de presă, rolul ataşatului de presă e preluat de unul dintre funcţionarii ambasadei. Biroul de presă (al ataşatului de presă) trebuie să fie dotat cu telefon, fax, computer conectat la Internet, copiator, televizor, aparat de radio, player. Activitatea ataşatului de presă se axează pe patru direcţii:

- citirea zilnică a presei, consultarea mass-mediei electronice: agenţii de presă, radio, TV, mass-media on-line;
- căutarea şi selectarea articolelor sau materialelor jurnalistice care vizează ţara acreditată;
- pregătirea comunicatelor de presă pentru presa din ţara acreditantă;
- contacte individuale cu reprezentanţii presei din ţara în care se află ambasada.

Biroul de presă trebuie să aibă minimum doi angajaţi: ataşatul de presă şi secretara. Atribuţiile secretarei vizează asigurarea prezenţei permanente pentru a răspunde la telefon, dactilografierea comunicatelor de presă, fotocopierea, pregătirea dosarelor pentru ziarişti, ordonarea fişierelor, corespondenţa. Ataşatului de presă îi revin următoarele atribuţii: să citească zilnic presa, sa facă revista presei cotidiene naţionale, să analizeze materialele publicate în presa cotidiană, să evalueze nevoia de informare a publicului, să îndeplinească fişierele de presă care să conţină date istorice, date statistice ce vor fi utile pentru promovarea imaginii ţării pe care o reprezintă, să satisfacă cerinţele ziariştilor – interviuri etc., să selecteze canalele de publicare în funcţie de mesaj şi de publicul vizat, să redacteze tezele destinate mass-media, să organizeze reuniuni, conferinţe de presă, colocvii, seminare pentru reprezentanţii presei, să urmărească rezultatele acestor acţiuni, să colecteze informaţii din ziare cu referire la ţara sa, să susţină interesul presei pentru ţara sa, furnizându-i ştiri şi informaţii. Ataşatul de presă trebuie să posede calităţi şi aptitudini speciale: să fie un bun diplomat, să fie tacticos, dar nu timid, amabil şi sociabil, să aibă răbdare, o bună

exprimare în scris şi oral, o bogată cultură generală, capacităţi de analiză şi sinteză, o bună memorie (date, persoane), să fie rapid în gândire, decizie şi acţiune, să fie un bun organizator, să aibă un aspect fizic agreabil. Printre sarcinile ataşatului de presă se înscrie îndeplinirea fişierului de presă – instrument-cheie al tuturor operaţiunilor. Există patru tipuri de fişiere (două legate de tipurile de presă şi altele două legate de ziarişti): 1. Fişier privind presa de informare generală (agenţii de presă, cotidiane, săptămânale generale); 2. Fişier privind presa specializată (tineret, femei, divertisment, economie, finanţe etc.). Aceste dosare trebuie să conţină numele publicaţiilor, adresele, numărul de telefon, orientarea politică, cotidian sau periodic, momentul apariţiei (dimineaţa, la prânz), tirajul, zona de difuzare, numele redactorului-şef, ale responsabililor de rubrici, ale responsabililor pe domenii. 3. Fişier alfabetic al ziariştilor care trebuie să conţină numele, prenumele, pseudonimul, adresa, numărul de telefon, funcţia, specialitatea; 4. Fişier privind statutul ziariştilor: interni, străini (acreditaţi în ţara respectivă) – trebuie să conţină informaţii despre tipurile publicaţiilor pe care le reprezintă, orientarea lor, publicul pe care îl vizează/căruia i se adresează. Este bine să fie cunoscute publicaţiile comunităţilor moldoveneşti din ţara acreditantă. Pentru a fi informat cu privire la aceste momente, ataşatul de presă trebuie să consulte anuarele de presă, publicaţiile profesionale ale ziariştilor, publicaţiile specializate privind mass-media. Un alt instrument important al ataşatului de presă este alcătuirea revistei presei zilnic sau aproape zilnic. Revista presei vizează selectarea materialelor referitoare la ţara pe care o reprezintă. Aceasta se poate face prin decuparea articolelor respective şi îndosarierea sau/şi analizarea lor. Revista presei este importantă pentru informarea colegilor, a Secţiei Relaţii cu mass-media a MAE din ţara sa.

În activitatea de informare, în relaţiile cu mass-media, ataşatul de presă trebuie să dispună de o strategie globală a comunicării, care să vizeze o comunicare rapidă (să răspunzi repede şi complet), eficace (să stabileşti lista ziariştilor ţintiţi – interlocutori privilegiaţi), prompt (să nu aştepte să vină ziariştii, ci să-i cheme). La indicaţia şefului misiunii diplomatice (a ambasadorului) ataşatul de presă organizează *conferinţe de presă*. Acestea sunt ţinute atunci când există siguranţa că trebuie de comunicat ceva important, un eveniment, o noutate de interes. Un alt instrument al ataşatului de presă este *comunicatul de presă*

– un text care oferă o informaţie. Conţinutul trebuie să fie exact, concret şi să răspundă la întrebările Cine?, Ce?, Unde?, Când?, Cum?, De ce? Textul trebuie să conţină cuvinte scurte, pe înţelesul unui public cât mai larg, să aibă un titlu care să exprime esenţa comunicatului, să nu fie mai mare de o coală A4, să conţină numele ataşatului de presă, adresa, numere de telefon, adresa E-mail. Încă un instrument al ataşatului de presă este *dosarul de presă*, care oferă o informaţie mai dezvoltată, tratează nu doar un subiect, ci o temă mai largă şi este întocmit pentru a fi difuzat ziariştilor. Dosarul de presă cuprinde: o foaie cu sumarul, un comunicat informativ la temă, fotografii, schiţe, planuri, pliante. Poate fi difuzat înaintea conferinţei de presă; cu ocazia unei vizite oficiale, atunci când li se face cunoştinţă ziariştilor cu orarul şi programul vizitei; cu ocazia unui eveniment, oferind informaţii de ordin istoric. Dosarul de presă trebuie să conţină lista personalităţilor invitate la un eveniment, rezumatul sau textul integral al alocuţiunilor care urmează a fi prezentate la o reuniune. Dosarul se difuzează tuturor redactorilor/ziariştilor nominalizaţi şi se transmite în două exemplare: unul pentru redactorul-şef al instituţiei mass-media, iar al doilea exemplar pentru ziaristul care se va ocupa de reflectarea evenimentului.

2. Promovarea imaginii ţării prin mass-media

Trăim într-o lume a construcţiilor imaginative, a miturilor elaborate de specialişti în creare de imagine şi comunicare, pe care oamenii le percep ca realitate. După prăbuşirea regimurilor comuniste în Europa Centrală şi de Est, activitatea de creare a imaginii a proliferat în mod vertiginos în acest spaţiu geografic. Creatorii de imagine (imagemaker-ii), preluând experienţa de câteva decenii a colegilor lor din Occident, s-au antrenat în special în activitatea de promovare şi aducere la putere a partidelor politice şi a candidaţilor pentru funcţia de şef de stat. Este evident că în mare măsură astăzi există o discrepanţă între ceea ce este în realitate un om politic şi felul în care arată acesta după ce şi-au adus contribuţia la retuşarea look-ului său imagemaker-ii. În Rusia, de exemplu, campaniile electorale nu mai pot fi închipuite fără implicarea specialiştilor în acest domeniu. Dar nu numai activităţile electorale fac obiectul muncii specialiştilor în comunicare. Crearea imaginii ţării şi promovarea acesteia în străinătate –

iată încă o provocare pentru cei care s-au dedicat acestei meserii. Spre deosebire de crearea de imagine a unui om politic sau a unui partid pe plan intern, acţiunea de creare a imaginii ţării, pe plan extern, ar trebui să conjuge eforturile celor mai buni specialişti, resurse publice şi private, ale statului şi ale societăţii civile, întrucât în urma promovării unei imagini favorabile a ţării în exterior are de câştigat întreaga societate şi fiecare cetăţean în parte.

La ora actuală, în condiţiile globalizării, toate statele lumii, indiferent de nivelul de dezvoltare social-economică atins, fac tot posibilul pentru ca să fie tot mai mult şi mai bine cunoscute de comunitatea internaţională. Scopul principal al acestui fenomen este, desigur, unul economic. Pentru ca să se dezvolte vertiginos economia unui stat, este nevoie ca produsele sale să se vândă în cât mai multe alte părţi ale lumii; să fie atrase cât mai multe investiţii din alte ţări; serviciile sale să fie solicitate de cât mai mulţi turişti străini. Chiar şi state dezvoltate precum SUA sau Spania au în vedere scopul economic atunci când îşi promovează imaginea în lume. Dar mai există un scop ce poate fi definit ca „dezinteresat": un stat îşi promovează imaginea (se face cunoscut) pentru ca să-şi facă prieteni, pentru ca la nevoie să simtă umărul, sprijinul moral al prietenilor (vezi cazurile atentatelor teroriste soldate cu un număr mare de victime la 11 septembrie 2001 în SUA şi la 11 martie 2004 în Spania). Iar state în curs de dezvoltare, precum Moldova, în cazuri excepţionale, de exemplu când suferă în urma calamităţilor, sau chiar şi fără motive formale, pot primi de la statele prietene nu numai sprijin moral, ci şi ajutoare materiale umanitare (nu mă refer aici la loturile interminabile de haine second hand, care, în opinia noastră, nu ar trebui să ajungă la noi, pentru că Moldova nu este lada de gunoi a Europei; autorităţile noastre trebuie să asigure copiilor sau bătrânilor haine fie şi modeste, dar noi).

Personal, fac o distincţie clară între conceptul de „promovare a imaginii unei ţări" şi cel de „imperialism cultural". În timp ce promovarea imaginii înseamnă aducerea la cunoştinţa opiniei publice internaţionale şi a autorităţilor statelor lumii a valorilor civilizaţiei, a unor informaţii despre vestigiile istorice, priveliştilor naturale interesante de a fi vizitate, despre realizările economice, tehnico-ştiinţifice, culturale etc. ale unui stat, imperialismul cultural înseamnă impunerea valorilor, a modului de viaţă, a produselor de consum dintr-un stat în

celelalte. Altfel spus, imperialismul cultural înseamnă convertirea indivizilor din alte societăţi la valorile politice, economice, religioase, culturale etc. ale ţării care promovează acest tip de imperialism.

Există mai multe definiţii ale *imaginii*, pe care specialiştii în comunicare internaţională le folosesc în contextul de reprezentare a unei ţări. Referindu-se la domeniul politic, specialistul francez în comunicare politică Gabriel Thoveron propunea următoarea definiţie: „Imaginea este reprezentarea – sau reproducerea – mintală a unui produs, a unui partid, om politic" [2, p.81]. Definiţia poate fi extinsă şi asupra unei ţări care pentru consilierii (creatorii) de imagine poate deveni un produs ce trebuie promovat, la fel ca un partid sau ca un om politic. În opinia unor autori români, „Conceptul de imagine este utilizat de aproape treizeci de ani de vocabularul comercial pentru a defini REPREZENTAREA pe care un individ, grup social sau segment de populaţie şi-o formează despre un produs sau o întreprindere. Conceptul de *imagine de marcă* s-a răspândit, practicienii utilizându-l, prin generalizare, pentru a desemna toate celelalte forme de imagine" [3, p.14]. Această definiţie de natură economică poate fi utilizată cu succes, de asemenea în contextul nostru, de desemnare a imaginii unei ţări, care este una dintre celelalte „forme de imagine". Autorii citaţi oferă o definiţie şi mai concretă: „Prin imagine se înţelege, deci, reprezentarea care s-a format ca o sumă de credinţe, atitudini, opinii, prejudecăţi, experienţe sau presupuneri (aşteptări), la grupe de persoane sau în cadrul opiniei publice asupra unei persoane fizice sau juridice, instituţii/organizaţii sau orice fenomene sau obiecte" [3, p.15]. În această ultimă definiţie este avută în vedere ţara ca obiect al imaginii, întrucât ţara ca stat înseamnă instituţii, iar societatea civilă – fenomen.

Rolul principal în promovarea imaginii unei ţări îi revine serviciului diplomatic. Crearea de imagine a ţării şi promovarea acesteia a luat amploare o dată cu apariţia mass-media electronice, utilizate de către responsabilii în acest domeniu. În perioada interbelică state totalitare precum Italia fascistă, Germania nazistă şi Uniunea Sovietică bolşevică foloseau din plin radioul pentru realizarea „propagandei". Termenul s-a constituit în timpul Contrareformei ca mijloc de răspândire a dogmelor Bisericii Catolice (în 1622 Vaticanul înfiinţează *Sacra Congregatio de Propaganda Fide*). În urma utilizării termenului de către statele totalitare, acesta şi-a câştigat treptat „o

conotaţie negativă, fiind adeseori asociat cu minciuna instituţională, manipularea, războiul psihologic sau dominarea ideologică" [4, p.52]. Statele totalitare, deşi au compromis în mare măsură termenul de „propagandă", nu au compromis ideea de promovare a imaginii unui partid sau a unei ţări. În prezent, în spaţiul francofon se utilizează conceptul de „communication politique", în spaţiul anglofon conceptele de „Public Relations" şi „Imagemaking", în spaţiul rusofon – „политические технологии". În afară de crearea de imagine, specialiştii în cauză sunt chemaţi, atunci când se impune, să realizeze *răsturnări de imagine*. O *răsturnare de imagine* desemnează „schimbarea diametral opusă a sensului şi semnificaţiei circumscrise reprezentării unui fapt, unui personaj, unei *ţări* (subl. A.L.), fenomen etc. Răsturnările de imagine pot fi bruşte, graduale şi lente, determinate de o acţiune umană intenţionată sau ca rezonanţă în mass-media şi implicit, în opinia publică, a ecourilor unor fapte" [3, p.43].

O dată cu apariţia televiziunii în ajunul celui de-al doilea război mondial, aceasta devine un instrument important de promovare a imaginii. Rolul său creşte, totuşi, în importanţă în anii '50-'60, când începe să fie folosită în campaniile electorale de către echipele de Public Relations ale candidaţilor la preşedinţie în SUA. Până la apariţia televiziunii prin satelit (sfârşitul anilor '80), rolul principal în promovarea imaginii ţărilor îi revenea radioului. Posturi de radio cum ar fi „The Voice of America", „BBC", „Deutsche Welle", „Radio France International", „Radio Vatican" ş.a. au promovat imaginea ţărilor de unde emiteau, făcându-le cunoscute în lume şi atrăgându-le mereu noi prieteni.

Desigur, mass-media electronică, deşi sunt principalele, nu sunt totuşi singurele instrumente de promovare a imaginii unei ţări. Printre celelalte instrumente utilizate de serviciul diplomatic menţionăm:

- participarea ţării la expoziţii/târguri internaţionale, festivaluri, forumuri, olimpiade, campionate europene şi mondiale sportive;
- desfăşurarea (fie de Ministerul de Externe, fie de ambasada dintr-o ţară) campaniilor de presă în publicaţii din ţările în care avem interese şi vrem să fim cunoscuţi cât mai bine (la ora actuală pentru Moldova asemenea ţări sunt cele din UE);
- editarea de cărţi şi materiale ilustrative (ghiduri turistice, hărţi etc.) despre propria ţară pentru cititorii/turiştii străini.

Dar cele mai eficiente instrumente sunt:

- site-uri pe Internet;
- un post de radio care să emită în lume (postul de radio american „Europa Liberă" se subordonează Agenţiei americane de informaţii, subordonată, la rândul său, Departamentului de Stat american);
- un post de televiziune care să emită în lume (un bun exemplu îl constituie postul public francez „TV5 Monde").

În Republica Moldova, ţări precum Rusia, Franţa, România ş.a. îşi promovează cu succes imaginea prin posturi de radio şi TV retransmise în Chişinău şi pe teritoriul întregii republici. De câteva ori ambasada Azerbaidjanului la Chişinău a difuzat filme artistice pe postul de televiziune „NIT", probabil, contra plată. În afară de acestea, există organizaţii neguvernamentale active în promovarea imaginii ţărilor pe care le reprezintă, de exemplu, American University Center, ACCELS, Aliance Francaise ş.a.. Din păcate, Republica Moldova nu se află într-o situaţie favorabilă în ceea ce priveşte imaginea sa în lume. Pe de o parte, ţara noastră este puţin cunoscută în alte ţări. Pe de altă parte, dacă se ştie ceva despre Moldova, adesea informaţiile în cauză nu sunt favorabile ţării noastre. Imaginea negativă s-a creat din cauza comportamentului necorespunzător al unora dintre concetăţenii noştri în străinătate, dar a reieşit şi din rapoartele cu date statistice ale unor organisme economice şi politice internaţionale, conform cărora Republica Moldova este cel mai sărac stat din Europa şi unul dintre cele mai corupte. Cu părere de rău, ţara noastră dispune doar de un post TV internaţional (TV Moldova Internaţional), iar Radio Moldova Internaţional emite în timp limitat, doar pe Internet şi în câteva limbi străine. În condiţiile pregătirii procesului de aderare a Republicii Moldova la UE, se impune ca autorităţile ţării noastre, împreună cu societatea civilă, să elaboreze şi să adopte un program de promovare a imaginii ţării în spaţiul euroatlantic. RTVM Publică ar trebui să facă mai multe schimburi de programe cu radio-televiziunile publice europene. Nu trebuie uitaţi nici concetăţenii noştri plecaţi la muncă în străinătate, în Rusia, pe de o parte, şi în Europa Occidentală, pe de altă parte (de la Grecia şi până la Portugalia şi Irlanda). Aceştia trebuie să poată recepţiona posturi de radio şi TV de la Chişinău, care emit în limba de stat a Republicii Moldova, pentru ca atunci când se vor reîntoarce în patrie să nu fie complet rupţi de realităţile de acasă. De altfel, posturi

de televiziune ca TV România Internaţional sau ORT Internaţional au ca obiectiv declarat informarea telespectatorilor românofoni şi respectiv rusofoni din străinătate.

Fără eforturi susţinute în ceea ce priveşte promovarea imaginii ţării noastre, implicit fără promovarea produselor noastre pe pieţele lumii, fără atragerea de investiţii şi turişti străini, nu poate fi obţinută o creştere economică reală. Într-un anume sens, prosperarea ţării noastre depinde întâi de toate de crearea şi promovarea unei imagini cât mai favorabile în lume şi în special în spaţiul UE, unde vrem să ajungem. Iar mass-media electronică este cel mai eficient instrument ce trebuie folosit în acest sens. După cum am menţionat, Republica Moldova nu îl foloseşte suficient, fie din cauza lipsei de specialişti în comunicare (creatori şi promotori de imagine), fie din cauza lipsei de profesionalism a structurii manageriale a Companiei Publice Tele-Radio Moldova. Sunt convins că în acest context nu poate fi invocat argumentul că nu avem bani pentru aceasta. Parafrazând expresia cunoscută „Suntem prea săraci ca să ne permitem să cumpărăm haine ieftine", se poate afirma că suntem prea săraci pentru a economisi din puţinii bani pe care îi avem, pentru a nu îi folosi în scopul creării şi promovării, prin mass-media electronică şi prin structuri de Public Relations, a unei imagini cât mai favorabile a ţării noastre peste hotare. De aceasta depinde viitorul ţării şi destinul generaţiilor viitoare ale acestei naţiuni.

Bibliografie selectivă:

1. Kunczik Michael, Zipfel Astrid. Introducere în ştiinţa publicisticii şi a comunicării. – Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 1998. – 266 p.

2. Thoveron G. Comunicarea politică azi. – Bucureşti: Editura Antet, 1996. – 190 p.

3. Stancu V., Staica M., Staica A. Relaţii publice. Succes şi credibilitate. – Bucureşti: Editura Concept Publishing, 1997. – 294 p.

4. Pop D. Mass-media şi politica. Teorii, structuri, principii. – Iaşi: Editura Institutului European, 2000. – 84 p.

5. Камионко В.Ф. Роботы и самураи. Радио и телевидение в современной Японии. – Москва: Издательство Искусство, 1989. – 176 p.

COMPARTIMENTUL IV

FRANÇAIS DES RELATIONS EUROPÉENNES ET INTERNATIONALES, SOUS-DOMAINE SERVICE DIPLOMATIQUE
FRANCEZA RELAŢIILOR EUROPENE ŞI INTERNAŢIONALE, DOMENIUL SERVICIULUI DIPLOMATIC
(Aspecte metodice ale predării serviciului diplomatic în limba franceză)

Le service diplomatique est un organisme à fonctions multiples: d'une part, c'est la réalisation des finalités de la politique étrangère, de l'autre part, c'est la réalisation des tâches administratives pour assurer le bon fonctionnement des institutions de cette politique et de leur gestion. Le présent ouvrage explore les diverses fonctions du service diplomatique, des activités: informationnelles, analytiques, organisationnelles, protocolaires, économiques, financières, administratives, d'assurance juridique.

Le manuel est destiné aux étudiants du premier cycle de licence aussi bien qu'aux étudiants du deuxième cycle d'étude – le master. Un de ses avantages est sa structuration conformément aux exigences des documents officiels relatifs à la réforme de l'éducation nationale (processus de Bologne): dans la première partie les auteurs (V.Teosa, D. Ilaşciuc, C. Eşanu, G. Vasilescu et d'autres) envisagent les fondements théoriques, conceptuels, politiques, juridiques, institutionnels, fonctionnels du service diplomatique harmonieusement complétés par des sources puisées dans l'histoire du service diplomatique de la République de Moldova.

La deuxième partie, modélée sur les principes méthodologiques des connexions entre les aspects théoriques, conceptuels et analytiques de l'objet d'étude, contient l'exposé de la pratique du service diplomatique et l'expérience accumulée dans ce domaine durant les années d'indépendance de la République de Moldova.

Il est à mentionner l'effort des auteurs de mettre en évidence la différence entre la diplomatie bilatérale et multilatérale, de présenter les particularités de l'influence des organisations internationales et de la diplomatie multilatérale sur le service diplomatique contemporain,

ainsi que d'envisager les facteurs qui déterminent la formation et le succès de nouvelles stratégies diplomatiques. Ces tendances se manifestent, en grande partie, par les stratégies diplomatiques de la République de Moldova pour promouvoir ses intérêts nationaux dans le cadre des organisations internationales et régionales telles que l'ONU, l'OSCE, etc.

En effet, cette publication inédite représente un des premiers manuels qui cherche à mettre en lumière l'histoire, la théorie et la pratique du service diplomatique dans une édition scientifique et pratique; l'ouvrage vise un public motivé, des professionnels et des apprenants, capables d'entamer une discussion, de proposer des solutions, de recommander, de prendre une position.

Partie 1

Fondements théoriques de l'étude du service diplomatique

L'histoire du développement de la société humaine confirme le fait que la succession des formations socio-économiques détermine le contenu et les orientations de la politique extérieure d'un État et que le service diplomatique joue un rôle important afin d'assurer la souveraineté et la sécurité internationale de l'État.

L'évolution historique prouve que l'intéraction des différentes communautés sociales sur l'arène mondiale est axée sur leur intérêt commun de régir les problèmes économiques, sociaux, politiques, culturels non seulement entre l'État et ses citoyens, mais aussi les relations avec les États au-delà de ses frontières. Dans ce contexte, le rôle de la diplomatie dans les relations internationales n'est pas à négliger.

La stratégie diplomatique de l'État moderne et la pratique du service diplomatique s'élaborent sur un support scientifique basé sur des fondements théoriques, conceptuels, politiques, juridiques, institutionnels ainsi que sur l'expérience historique, politique et les traditions culturelles.

La prise de conscience critique des acquis de la théorie des relations internationales, de l'histoire et de la théorie de la diplomatie,

de la synthèse et de l'analyse conceptuelle de l'expérience des recherches comparatives effectuées par des savants étrangers et autochtones permet d'évaluer la préhistoire, l'évolution et la situation actuelle du développement du service diplomatique de la République de Moldova, de mettre en évidence les spécificités et les tendances d'établissement des formes de perfectionnement de tous les éléments composants accroître le prestige de notre pays sur l'arène internationale et promouvoir l'intérêt national dans le cadre de la coopération internationale et dans le processus de l'intégration européenne.

Chapitre I

Service diplomatique: approches théoriques et conceptuelles

Les fondements théoriques, conceptuels et méthodologiques du service diplomatique ont été étudiés par un nombre considérable de chercheurs renommés et des diplomates remarquables.

Leurs études scientifiques sont à la base de l'élaboration du concept moderne diplomatique. L'analyse des problèmes concernant l'établissement et le fonctionnement des organismes du service diplomatique relève du domaine des structures étatiques et académiques, des centres de recherches scientifiques et des organisations sociales. Un rôle important revient aux travaux des agents diplomatiques, des fonctionnaires du Ministère des Affaires étrangères et des professionnels en relations internationales.

1. Histoire et méthodologie de l'étude du service diplomatique.
2. Concepts clés et fondements théoriques du service diplomatique.
3. Ensemble de problèmes de l'étude du service diplomatique **p. 24.**

Chapitre II

Fondements politiques et juridiques du service diplomatique

L'établissement des relations entre les sujets du droit international va de paire avec la réglementation juridique des normes et

des règles de procédure internationale. L'unification et la codification des normes du droit diplomatique et consulaire ont conduit à la mise en œuvre des lois internationales obligatoires pour tous les États.

Dans tout État il existe des principes et des règles internes qui régissent les relations entre États et qui ont une influence directe sur les relations internationales. Le respect des fondements politiques et juridiques du service diplomatique est important autant pour la mise en place des missions diplomatiques que pour l'établissement et le développement des relations entre États concernés. Il est important pour la République de Moldova en qualité d'État souverain, constitué récemment, de mener ses actions et de développer son service diplomatique conformément à la pratique du droit international.

1. Conventions et traités internationaux relatifs aux relations diplomatiques.
2. Établissement des relations diplomatiques et des missions diplomatiques.
3. Service diplomatique dans le système du pouvoir de l'État en République de Moldova **p. 44.**

Chapitre III

Service diplomatique: aspects institutionnels et fonctionnels

De nos jours le service diplomatique joue un rôle essentiel dans la réglementation des relations entre États sur l'arène internationale. C'est le Ministère des Affaires étrangères, un organisme spécialisé, qui régit ces relations. Conformément à la pratique actuelle le Ministère des Affaires étrangères représente un instrument privilégié du déroulement des rapports internationaux entre États, ce ministère est structuré et agit selon les lois et les intérêts de la politique extérieure de chaque État.

1. Service diplomatique, structure et fonctions.
2. Attributions et fonctions du service consulaire.
3. Structure et fonctions du Ministère des Affaires étrangères et de l'intégration européenne de la République de Moldova. **p. 66.**

Chapitre IV

Histoire du service diplomatique de la République de Moldova

L'évolution historique prouve que les diverses communautés sociales qui interagissent sur l'arène internationale sont coïntéressées que les fluctuations économiques et culturelles entre les États et ses citoyens, les processus politiques et sociaux, interétatiques, la coopération, les conflits et même les guerres soient régis selon des normes qui réglementent les différends existants. C'est à la diplomatie que revient le rôle principal dans la réglementation de ces différends.

1. Genèse de la diplomatie de l'État moldave (XIV-XVII siècles).
2. Diplomatie moldave dans le contexte des confrontations entre les Grandes Puissances (XVIII-XIX siècles).
3. Service diplomatique de la République de Moldova: histoire et époque contemporaine. **p.90.**

Partie 2

Aspects pratiques du service diplomatique

La pratique du service diplomatique vise la sélection, la formation et le perfectionnement professionnel du personnel, l'utilisation adéquate du potentiel diplomatique existant afin de valoriser la politique étrangère de l'État, de défendre et promouvoir son intérêt national, d'accroître son prestige et son autorité sur l'arène internationale.

Le caractère et le contenu des différends politiques internes durant la période de la déclaration d'indépendance de l'État empêche, en quelque mesure, la création des conditions indispensables à la formation du potentiel diplomatique nécessaire. D'habitude, un État de formation récente ne dispose pas de ses propres diplomates qui puissent être capables de comprendre, de formuler et de promouvoir l'intérêt national de leur État. En plus, c'est le temps qui manque pour la formation de ces diplomates.

Dans ces conditions le personnel du service diplomatique est choisi parmi les militants les plus actifs pour la cause de l'indépendance et de la souveraineté du pays, qui, grâce à leur formation professionnelle, conviendraient le plus pour l'activité diplomatique. La formation professionnelle et les compétences de ces agents se renforcent dans les batailles diplomatiques. Néanmoins, il existe des exigences envers tous les diplomates et notamment, ils doivent posséder des connaissances du protocole diplomatique, de la documentation afférente, de la sécurité du service diplomatique et, en même temps, manifester des qualités spécifiques à ce service pendant les confrontations dures avec ses homologues dans le cadre de la diplomatie multilatérale.

L'analyse de la pratique contemporaine de la diplomatie moldave met en évidence le besoin accru de l'étude approfondie des directions d'action du service diplomatique. C'est regrettable à constater qu'après presque deux décennies de fonctionnement de l'État indépendant et de formation des professionnels autochtones en relations internationales il n'est pas à enregistrer de grands succès dans l'action de la diplomatie nationale. En plus, dans les médias il manque des articles sur les problèmes de la diplomatie et des solutions pour les dépasser; il y a peu d'écrits sur les succès des gouvernants et des diplomates moldaves.

Les informations présentées dans ce chapitre viennent en aide pour s'approprier des connaissances sur quelques aspects et directions des activités pratiques du service diplomatique.

Chapitre V

Sécurité du service diplomatique

Le problème de garantie de la sécurité du service diplomatique est l'une des tâches les plus impératives pour assurer les conditions de son bon fonctionnement. **p. 107**

Le problème visé s'est manifesté dès l'établissement de cette institution et a évolué en corrélation avec les risques internationaux afférents. La pratique diplomatique met en lumière différents aspects

de la sécurité du service diplomatique: physiques, informationnels et psychologiques des agents impliqués dans l'action des missions diplomatiques. A l'époque actuelle, quand les menaces et les risques de tout ordre se sont multipliés il est nécessaire de mettre en œuvre des stratégies d'État qui puissent garantir la sécurité du service diplomatique et de négocier cette question à un niveau international en élaborant des règles strictes et mutuellement avantageuses pour tous les États. Malgré le fait d'avoir accepté des règlements internationaux obligatoires afin d'assurer l'action diplomatique pour tous les États, chaque État entreprend des efforts pour trouver des solutions à ce problème. **p.108**

Chapitre VI

Service protocolaire et documentaire

Une des conditions importantes dans l'organisation du service diplomatique est le respect strict de certaines règles, normes, traditions et convenances, constituées à travers l'histoire et acceptées dans la pratique internationale qui, dans leur totalité, sont définies par le terme «protocole diplomatique». Le protocole diplomatique est un instrument politique de la diplomatie d'un État et il va de soi que de la qualité du métier exercé par les diplomates dépend le prestige de l'État concerné.

Dès l'Antiquité, il est accordé une importance majeure au bon fonctionnement du protocole diplomatique.

A l'étape actuelle, la société se confronte à des transformations et des changements complexes, controversés et profonds. Après le démembrement de l'URSS, les services de protocole nationaux des anciennes républiques soviétiques doivent se conformer à la pratique internationale du protocole diplomatique.

La pratique protocolaire de la République de Moldova tend à respecter les normes généralement acceptées du cérémonial, de l'étiquette et de la mise en œuvre du protocole diplomatique. Ce qui représente une preuve du fait qu'aujourd'hui aucune action diplomatique de n'importe quel État, y compris la République de

Moldova, ne se déroule en dehors des normes du protocole afférent. Ce fait présente aux autres acteurs du «spectacle» international la position et le degré d'évolution et de développement diplomatique de l'État. La reconnaissance d'un nouvel État, la mise en place des missions diplomatiques, les négociations diplomatiques, la signature des accords internationaux sont des activités où le protocole diplomatique est plus que présent. Tout cela dénote l'importance accordée aux normes protocolaires et au cérémonial diplomatique.

1. Protocole diplomatique et étiquette.
2. Correspondance et documents diplomatiques.
3. Pratique protocolaire dans la République de Moldova.

Chapitre VII

Corps du service diplomatique

Les agents diplomatiques doivent posséder des qualités professionnelles et morales dévolues à leur domaine d'activité.

En France les ambassadeurs doivent avoir une bonne pratique de leur métier, autrement dit, ayant atteint le grade de ministre plénipotentiaire ou au moins de conseiller de première classe.

Étant donné que notre pays ne fait pas partie des États riches en ressources économiques et militaires capables de promouvoir son intérêt national au-delà de ses frontières par d'autres moyens que ceux diplomatiques, le problème de la sélection des cadres du service diplomatique de la République de Moldova reste une des tâches les plus responsables. Alors ce sont les qualités professionnelles hors paire des agents du service diplomatique qui doivent combler le manque des moyens susmentionnés.

1. Corps du service diplomatique: notions, charges et principes d'activité.
2. Personnel du service diplomatique: exigences, formation, sélection, recrutement, promotion.
3. Corps du service diplomatique en République de Moldova: état des lieux et perspectives. **p. 148**

Chapitre VIII

Service diplomatique dans le cadre de la diplomatie multilatérale

La mise en œuvre de la politique étrangère inclut la communication aux autres Gouvernements et peuples des orientations de la politique extérieure ainsi que l'explication et la justification de cette politique.

Le développement des relations internationales à partir de la Seconde Guerre mondiale a fait changer le caractère des négociations bilatérales, il est apparu un autre moyen de contact, la diplomatie multilatérale, c'est-à-dire conduite entre trois États et plus. La forme traditionnelle de la diplomatie multilatérale, association des États dans le cadre des conférences internationales, portait un caractère temporaire, ensuite elle a pris un caractère permanent de contact au sein des organisations internationales.

La diplomatie multilatérale est apparue et s'est manifestée dans le cadre des relations internationales grâce à des fondements politiques, économiques, juridiques, administratifs, humanitaires, socioculturels, techniques et diplomatiques.

1. Influence de la diplomatie multilatérale sur le service diplomatique actuel.
2. Organisations internationales – un mobile pour la création d'une nouvelle stratégie diplomatique.
3. Service diplomatique de la République de Moldova au sein des organisations internationales.

Partie III

Le service diplomatique dans les recherches contemporaines

Un professionnel en relations internationales est un expert analytique, qui est capable d'examiner la situation créée, de formuler le problème, de mettre en évidence les tendances des processus et des phénomènes et d'en tirer les conclusions, de faire des recommandations pour l'élaboration des politiques et des stratégies adéquates.

Dans cette partie de l'ouvrage sont examinées les questions qui envisagent le protocole et le cérémonial officiel de l'accueil des ambassadeurs étrangers à la cour des princes régnants, la création de l'État féodal moldave et les particularités de l'action diplomatique au Moyen Age; ainsi que les aspects historiques et politiques dans le contexte européen de la création et de l'évolution du corps diplomatique de la République de Moldova.

Les auteurs de cette partie du manuel se basent dans leurs recherches sur l'approche conceptuelle dans l'étude des fondements, du contenu et de l'activité du service diplomatique s'axant sur la méthodologie des systèmes théoriques et analytiques des problèmes et des tendances de la diplomatie contemporaine.

A l'étape actuelle du développement dynamique des relations internationales de la République de Moldova les recherches analytiques de la diplomatie pratique acquièrent une grande importance. Elles permettent une analyse critique de l'expérience diplomatique acquise pendant les années d'indépendance étatique: l'activité diplomatique dans le processus de solution des crises et des conflits, le rôle du service diplomatique dans le développement du potentiel des communautés des citoyens de la République de Moldova à l'étranger, le rôle du style diplomatique.

Une des tâches essentielles du service diplomatique est l'étude approfondie de l'opinion publique internationale, concernant les questions actuelles de la politique moldave afin d'améliorer la qualité et l'efficacité de la formation et de l'action des diplomates de la République de Moldova.

Il n'est pas à négliger le rôle des mass-médias autochtones et étrangers dans la création d'une image positive de la diplomatie moldave dans la solution des problèmes internationaux.

L'étude du matériel de ce chapitre exige une attitude critique de la part des étudiants envers le contenu, car les approches et les appréciations des lecteurs peuvent être différentes de celles de ses auteurs.

DIPLOMATIE

I. Compréhension écrite

Lisez le message et déterminez: sa nature; par qui il est émis; à qui il est destiné; dans quelle(s) situation(s) il est utilisé; le registre de langue utilisé; le thème abordé.

Message de Son Excellence Monsieur Pierre Andrieu, Ambassadeur de France

Depuis mon arrivée à Chisinau, début 2007, j'ai constaté, à l'occasion des visites et échanges officiels entre les autorités politiques françaises et moldaves, lors de mes nombreuses rencontres avec les autorités de ce pays, combien les relations et le dialogue politique franco-moldave étaient excellents et se situaient à un niveau élevé.

Je continuerai, naturellement, à faire tout mon possible pour renforcer cette dynamique et poursuivre le dialogue avec les autorités politiques moldaves, comme avec l'ensemble des acteurs institutionnels de ce pays, les ONG et la société civile.

Je serai toujours à l'écoute des membres de notre communauté française, certes encore peu nombreux, mais dynamiques et entreprenants.

Notre présence linguistique et culturelle, dans ce pays à la pointe de la francophonie en Europe orientale, est ancienne et massive. Je dois, à cet égard, féliciter particulièrement le travail de longue haleine entrepris, il y a déjà longtemps, par l'Alliance française de Moldavie, qui continue à se développer, à accueillir de nouveaux apprenants de français, sans cesse plus nombreux.

Avec l'excellente équipe de l'Ambassade de France, je continue à attacher une attention particulière au renforcement de notre présence économique et aux relations franco-moldaves dans ce domaine.

Soutenir nos banques et nos entreprises qui ont fait le choix, parfois complexe, d'être présents en Moldavie, plaçant ainsi la France au rang des tous premiers investisseurs dans ce pays ami, est plus que jamais ma priorité. Il faut convaincre et encourager d'autres sociétés, et surtout les PME, de venir ici.

Pour y parvenir, nous avons créé, en juillet 2008, avec la communauté de nos chefs d'entreprises et l'Alliance française de Moldavie, le Club d'Affaires France Moldavie, ou Club France.

Le développement et la modernisation de notre présence en Moldavie sont à ce prix.

De la même manière, la création en 2009 du réseau rassemblant les anciens boursiers et étudiants francophones de Moldavie participe à l'amélioration et à l'articulation entre les acteurs économiques français et les diplômés francophones de ce pays.

Nos efforts contribuent au renforcement de l'influence de notre pays en Europe et bénéficient, même modestement, à l'équilibre du commerce extérieur de la France, mais aussi au développement de la Moldavie, ainsi qu'au bien-être de ses habitants.

Nos efforts continueront à être accompagnés du renforcement de la coopération en matière de formation à l'économie de marché et aux règles de l'État de droit et de la bonne gouvernance, en s'inscrivant dans le cadre de la politique européenne de voisinage développée par la Commission Européenne en direction des pays voisins de l'Union.

La France participe déjà, dans ce cadre, au premier jumelage européen (IEVP) consacré à l'organisation du travail parlementaire, projet remporté par un consortium France Coopération Internationale (FCI), Assemblée nationale, Sénat, Parlement Hongrois. Notre expertise administrative est appréciée dans ce pays ami.

http://www.ambafrance.md

II. Vocabulaire:

visite officielle, échange officiel;

autorités politiques, dialogue politique;

acteurs institutionnels, acteurs économiques; société civile, communauté française; relations franco-moldaves;

le bien-être des habitants; travail de long haleine;

faire tout le possible, faire le choix;

être à l'écoute; remporter un projet;

renforcer { le dialogue politique; l'influence, la coopération

poursuivre { la présence linguistique, culturelle, économique

renforcement { du dialogue politique
poursuite { de l'influence, de la coopération,
de la présence linguistique, culturelle, économique

accueillir les apprenants – accueil des apprenants;
soutenir les banques, les entreprises – soutien des banques, des entreprises;
créer un club d'affaires – création d'un club d'affaires;
développer la présence, le réseau – développement de la présence, du réseau;

Sigles: ONG, PME, PEV, CE, IEVP, FCI.

Famille de mots: entreprendre; entreprenant, ante; entrepreneur, euse; entrepreneurial, ale, aux; entreprise;

investir; investissement; investisseur, euse; investiture.

Synonymes: faire tout le possible = s'efforcer;

créer = établir, élaborer; participer = prendre part; faire le choix = choisir; lors de = au moment de.

Antonymes: arrivée ≠ départ; connu ≠ inconnu; la bonne gouvernance ≠ la mauvaise gouvernance; renforcer ≠ affaiblir; présence ≠ absence.

Polysémie: message; acteur; échange; société; parvenir.

Paronymes: diplômé, diplomate.

III. Grammaire: Mode indicatif: présent, futur simple; adjectifs et pronoms possessifs.

IV. Expression écrite: écrivez un agenda d'un ambassadeur en indiquant les activités durant une journée.

V. Expression orale: Organisez une réunion de discussion sur le thème «Le développement et la modernisation de la présence de la France en République de Moldova».

A consulter: ***I.* 4**, p 77-78; **6**, p 14-20, p 39-42; **1**, p 5-6; ***II.* 6**, p 100-101; **5**, p 5-31, p 32-56; ***III.* 10**, p 18-19; **13**, p 139-171; **7**, p 11-12, p 24-25, p 36-37; ***IV.* 9**, p 33; **13**, p 33; ***V.* 3**, p 46-47; **17**.

Travail en autonomie

Biographie de Son Excellence M. Pierre Andrieu

M. Pierre Andrieu, né le 5 juin 1953
Chevalier de l'ordre national du mérite le 14 mai 2003;
Licence ès lettres (chinois);
Conseiller des Affaires étrangères hors classe (Orient).
Etats de service:

- 1er janvier 1980: Admis au concours pour le recrutement de secrétaires adjoints des Affaires étrangères (Orient);
- 1980: Attaché d'ambassade à Sofia;
- 1981: Troisième secrétaire à Sofia;
- Janvier-décembre 1982: Administration centrale (Information et presse);
- 1er décembre 1982: Admis au concours pour le recrutement de secrétaires des Affaires étrangères (Orient);
- 1983-1985: Deuxième secrétaire à Stockholm;
- 1986-1988: Premier secrétaire à Katmandou;
- 1989-1991: Administration centrale (Asie et Océanie);
- 1991-1993: Deuxième conseiller à Helsinki;
- 1993-1996: Deuxième conseiller à Moscou;
- 1996-1998: Conseiller culturel, scientifique et de coopération à Moscou;
- 1998-2002: A l'administration centrale (Coopération européenne), délégué dans les fonctions de sous-directeur de l'Europe occidentale, nordique et balte;
- 2002-2003: Premier conseiller à Douchanbé;
- Janvier-juin 2003: Nommé chargé d'affaires a.i. au même poste;
- 2003-2006: Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire au même poste;
- Depuis avril 2007: Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire à Chisinau.

SERVICE DIPLOMATIQUE

I. Compréhension écrite

Lisez le message et déterminez: sa nature; qui est l'auteur; qui est le destinataire; la source d'information; le registre de langue utilisé; le thème abordé.

Le nouveau service diplomatique de l'UE peine à se mettre en place

L'Union européenne s'est penchée lundi sur la mise en place de son nouveau service diplomatique, destiné à porter la voix de l'Europe dans le monde et qui a de grandes chances d'être codirigé par un Français, mais le parcours reste encore semé d'embûches.

La chef de la diplomatie européenne, Catherine Ashton, a dit lundi "croiser les doigts" pour obtenir un premier feu vert de principe à la création du "Service d'action extérieure" de l'UE (SEAE), qui regroupera des milliers de fonctionnaires à Bruxelles et dans les 136 délégations européennes de par le monde.

"Plus tôt nous avancerons, plus tôt nous le mettrons en place", a souligné Mme Ashton à l'occasion d'une réunion des ministres européens des Affaires étrangères à Luxembourg.

Le projet, né du traité de Lisbonne, fait l'objet d'intenses tractations en coulisses sur sa structure, son mode de fonctionnement et ses principaux postes, entre les 27, la Commission de Bruxelles et le Parlement européen.

Si le Français Bernard Kouchner s'est dit "confiant (qu')il y aura un accord", trop d'inconnues demeurent, a relevé à son arrivée son homologue italien Franco Frattini. "Je ne suis pas en mesure de donner un feu vert à la proposition parce que je ne connais pas encore d'importants détails", a prévenu M. Frattini, citant pêle-mêle l'organigramme, la question des nominations aux postes clés, ou celle des "chaînes de commandement" du dispositif inédit.

Un autre haut responsable européen a jugé que les chances d'accord étaient "autour de 50/50".

La direction du service au-dessous de Mme Ashton notamment fait débat. Certains États souhaitent un secrétaire général fort, dont la

France qui milite pour que le poste revienne à son actuel ambassadeur à Washington, Pierre Vimont.

Mais Mme Ashton redoute d'être entourée de personnalités trop fortes, a estimé un diplomate européen. Et depuis quelques jours, elle penche plutôt pour "une direction collégiale" de trois personnes, quitte à ce que l'une d'entre elles reste une sorte de "primus inter pares", indique son entourage.

Elle propose ainsi un "secrétaire général exécutif" qui serait flanqué de "deux secrétaires généraux adjoints", selon des sources diplomatiques.

Un haut responsable de la Commission et un Polonais sont envisagés pour les postes d'adjoints, précise-t-on de même source.

Autre sujet d'inquiétude pour les États: la part que représenteront leurs diplomates nationaux dans le SEAE. Alors qu'ils sont "très attachés" à fournir un tiers des effectifs du SEAE, le nombre exact des personnels du Conseil et de la Commission reste encore flou, déplore un diplomate.

En outre, "plusieurs ministres reprochent à Mme Ashton de ne pas assez prendre assez au sérieux les objections du Parlement européen", souligne un autre diplomate.

La semaine dernière, les chefs de trois grands groupes politiques du Parlement (conservateur, socialiste et libéral) ont prévenu qu'ils n'acceptaient pas le projet actuel. Tel qu'il est discuté à l'heure actuelle, le texte "consacre le retour à l'inter-gouvernementalisme" en Europe, c'est-à-dire la gestion des affaires européennes par les États, ont-ils dénoncé.

Or s'il n'est formellement que consulté sur la structure du service, le Parlement a son mot à dire sur le budget et le statut de ses personnels. Et il entend lier tous ces sujets en un paquet.

Appelant à ne pas céder à des "combats bureaucratiques", le Suédois Carl Bildt a dit "redouter que nous soyions trop longs" à décider alors qu'il y a urgence pour l'Europe à parler d'une voix.

http://www.france24.com/fr

II. Vocabulaire:

chef de la diplomatie européenne; un haut responsable européen; nomination aux postes clés; organigramme;

porter la voix de l'Europe dans le monde; croiser les doigts; tractations en coulisses; avoir son mot à dire;

ne pas céder à des "combats bureaucratiques";

mettre en place – la mise en place;

gérer les affaires – la gestion des affaires;

codiriger, regrouper le parcours;

loc. latine *primus inter pares;*

verbes déclaratifs: (se) dire, souligner, relever, prévenir, citer, juger, estimer, indiquer, proposer, préciser, déplorer, dénoncer.

Sigle: SEAE = service d'action extérieure de l'UE

Synonyme: faire débat=débattre; inédit(e)=nouveau;

mise en place=établissement, élaboration, création; flou = incertain; quitte à= au risque de.

Antonymes: accord≠désaccord; chance≠malchance; donner le feu vert≠obtenir le feu vert; confiant≠méfiant; flou≠précis.

Homonymes: (la) peine, (il) peine; quitte (adj.), (il) quitte.

III. Grammaire: Mode indicatif: verbes pronominaux, forme passive des verbes (présent, passé composé), accord du participe passé; concordance des temps;

Mode subjonctif présent

IV. Expression écrite: écrivez un courriel dans lequel vous confirmez votre déplacement à Bruxelles et vous priez d'organiser votre mission (vol, hôtel, prise en charge du transport etc.).

***V. Expression orale*:** Organisez une table ronde sur le thème «La mise en place d'un nouveau service diplomatique de l'Union européenne».

A consulter: ***I***. **2**, p 62-68; ***II.* 1**, p 11; **7**, p 68; **2**, p 78; **6**, p 100-101; **5**, p 5-31, p 32-56; ***III.* 13**, p 30-41, p 110-122, p 194-155; **10**, p 105-106; ***IV*. 13**, p 60-61; ***V*. 3**, p 30-31; **16**.

Travail en autonomie

Qu'est-ce qu'un bon député européen?

Le bon député européen, c'est celui qui défend vos opinions! Néanmoins, certaines qualités permettent de mieux s'en sortir dans le labyrinthe strasbourgeois et bruxellois. Nous avons interrogé quelques parlementaires: les compétences linguistiques, la capacité à négocier et à écouter le point de vue des autres et une solide culture générale en affaires européennes sont autant d'atouts pour s'intégrer dans un environnement politique et culturel très cosmopolite.

Qu'est-ce qu'un bon député européen? La question peut faire sourire. Elle est en tous cas épineuse tant les parlementaires sont tiraillés entre les contraintes d'une élection au suffrage universel direct et celles d'une nécessaire expertise technique au sein des commissions thématiques du Parlement.

http://www.europarl.europa.eu

AMBASSADES

I. Compréhension écrite

Lisez le fragment. Repérez le genre/le type de l'écrit; identifiez l'auteur, le destinataire et la source d'information; déterminez le registre de la langue utilisé et le thème abordé. Divisez chaque partie en paragraphes et intitulez-les.

L'ambassade bilatérale, *c'est-à-dire envoyée par un pays dans un autre pour traiter de leurs relations mutuelles, est une vieille institution qui s'est adaptée à un contexte changeant.*

Accélération de l'Histoire Louis XIV avait 19 missions à l'étranger, Louis XVIII en avait 21; elles sont à présent 166.

L'ambassade traditionnelle

Depuis qu'il y a des États, il y a des ambassadeurs. Les cités grecques échangeaient des " orateurs ". Rome envoyait des légats. Mais ces missions étaient dépêchées en fonction des circonstances et pour une durée limitée. L'Empire byzantin a le premier fourni le modèle d'une

organisation diplomatique. Ce sont les États italiens du XVe siècle, faibles et divisés, qui ont les premiers établi des représentants à demeure auprès des grandes puissances. François Ier suit l'exemple: il députe auprès des Suisses en 1522, puis à Londres, à Venise, etc. En 1815, le congrès de Vienne adopte une charte des relations diplomatiques qui ne sera guère mise à jour avant la convention - de Vienne aussi - de 1961. La France entretient alors une centaine de missions, dont 32 ouvertes depuis 1945. La distinction entre ambassades et légations (avec les petits pays) a disparu par égard pour l'égalité souveraine des États. Il n'y a plus de hiérarchie officielle des postes, mais l'inégalité de fait subsiste. Telle ambassade au prestige historique n'a plus grande importance. Telle autre de création récente retient davantage l'attention.

Un texte fondamental pour approfondir nos connaissances Le décret du 1er juin 1979 «relatif aux pouvoirs des ambassadeurs et à l'organisation des services de l'État à l'étranger». Décret cité dans la publication Le Ministère des Affaires étrangères.

L'ambassade nouvelle

La tâche des ambassades bilatérales a profondément changé; mais loin de s'étioler, elle s'élargit et s'approfondit.

L'importance relative des postes varie vite, et les États sont de plus en plus nombreux - il y a 191 membres aux Nations unies. La carte diplomatique et consulaire s'adapte au fur et à mesure: il a fallu créer 15 ambassades en Europe en moins de dix ans, à la suite de la dislocation de l'URSS et de la Yougoslavie. La France a maintenant 156 ambassades, 17 représentations et 98 postes consulaires. Certains ambassadeurs sont accrédités dans plusieurs pays. On essaie des formules nouvelles: l'ambassadeur "hors les murs", basé à Paris, sans locaux permanents dans le pays où il est accrédité. C'est le deuxième réseau du monde, après celui des États-Unis. Certains ont pensé qu'avec les contacts personnels entre dirigeants politiques et les nouvelles techniques d'information et de communication le rôle de ces intermédiaires que sont les ambassadeurs était terminé. C'est une erreur: le volume des activités internationales croît encore plus vite que le rythme des contacts directs qui, eux-mêmes, multiplient le travail diplomatique. Les hauts dirigeants iraient à leurs entretiens

en aveugles s'ils n'avaient pas des équipes sur place pour les préparer.

L'ambassade du XXIe siècle

Il y en a de trois types:

- dans les pays de l'Union européenne, même si la PESC progresse, les ambassades gardent un rôle décisif d'analyse des mobiles du pays de séjour, d'explication des positions et de contact

- dans les pays dits émergents (c'est-à-dire ceux qui sont en train de sortir du sous-développement), il faut faire fructifier les relations: valoriser le politique et l'économique, moderniser le culturel

- dans les pays en développement (ce sont ceux qui n'ont pas encore atteint le niveau des précédents), la coopération reste essentielle.

http://www.diplomatie.gouv.fr

II. Vocabulaire:

envoyer des légats – l'envoi des légats;
adopter une charte – l'adoption d'une charte;
ouvrir une mission – l'ouverture d'une mission;
accréditer un ambassadeur – l'accréditation d'un ambassadeur;
approfondir, élargir les connaissances;
l'approfondissement, l'élargissement des connaissances;
fournir; établir; s'élargir; garder; fructifier; valoriser; au fur et à mesure; à la suite de; par égard; en fonction de.

Sigles: PESC; URSS.

Famille de mots: accréditer, accréditation, accréditeur,euse; changer, échanger, échange; ambassade, ambassadeur; diplomatie, diplomate, diplomatique; députer, député; traiter, traité, traitement; dépêcher, dépêche.

Synonymes: multiplier=croître; mobile=cause; récent=nouveau; chargé de mission=délégué; vieux, vielle=ancien, ne; pays du Nord=pays riches;

Antonymes: égalité≠inégalité; faible≠fort≠puissant; direct≠indirect; ancien≠nouveau; pays du Nord≠pays du Sud.

Polysémie: état m., poste f., charte f., garder, mission f., convention f., échange m., cité f., rôle m.

Homonymes: traiter – traité; la cité – cité (p.p.)

Paronymes: adapter – adopter; carte – charte.

Nominalisation à base adjectivale: politique (adj)→le politique; économique (adj)→l'économique; culturel (adj) →le culturel; étranger (adj)→l'étranger; ***à base verbale:*** pouvoir→le pouvoir; être→l'être; avoir→les avoirs.

III. Grammaire: verbe du IIème groupe. Concordance des temps de l'indicatif. Les adjectifs et les pronoms indéfinis. Texte explicatif.

IV. Expression écrite. Rédiger un article pour la presse locale où vous décrivez l'activité de l'Alliance française de Moldavie dans le domaine culturel.

V. Expression orale. Organisez un remue-méninges sur le sujet «Comment diminuer le clivage économique entre les pays du Nord et les pays du Sud?»

A consulter: ***I.*** **12**, p 34-37, p 40-45, p. 48-57; ***III.*** **13**, p 169-171; **6**, p34-37, p 82-85; **11**, p 106-107; **7**, p 48-49, p69-70; ***IV.*** **17**; ***V.*** **3**, p 36-37; **16**; **19**.

Travail en autonomie

Monsieur,

Le service de l'Ambassade de la République de Moldova m'a conseillé de vous écrire directement. Mon entreprise fabrique des jouets de technologie avancée pour le marché mondial. Lors d'un récent salon à Barcelone, plusieurs détaillants moldaves ont exprimé l'intérêt d'importer nos produits mais nous sommes dans l'incapacité de leur fournir quelques informations que ce soit sur les formalités douanières de votre pays.

L'Ambassade de Paris nous a également conseillé de contacter votre service afin de nous donner les renseignements les plus à jour.

AMBASSADEUR

I. Compréhension écrite:

Lisez les deux textes et comparez-les.

Ambassadeur: un titre toujours prestigieux, à en juger par l'usage qu'en fait la publicité des fromages ou des chocolats. Mais en réalité un personnage mal connu.

Un « bâton de maréchal »: les ambassadeurs portent en principe ce titre pour la durée de leurs fonctions. Quelques-uns couronnent leur carrière en étant, selon la formule consacrée, «élevés à la dignité d'ambassadeurs de France», ce qui veut dire qu'ils gardent ce titre toute leur vie.

Comment devient-on ambassadeur?

L'ambassadeur de France dans un pays étranger (ou le représentant permanent auprès d'une organisation internationale) est nommé par le président de la République en Conseil des ministres sur proposition du ministre des Affaires étrangères, c'est-à-dire selon la procédure la plus solennelle. C'est un des " emplois supérieurs à la décision du gouvernement ", qui peut donc, en droit, nommer qui bon lui semble. C'est l'habitude aux États-Unis, où les ambassadeurs changent avec les présidents. En France, le cas est rare. Le choix se porte presque toujours sur des diplomates ayant une bonne pratique de leur métier, autrement dit ayant atteint le grade de ministre plénipotentiaire ou au moins de conseiller de première classe.

Le chef de mission à son poste

L'ambassadeur assume la plénitude des pouvoirs de l'État à son poste. Il est responsable de tout ce qui intéresse la France dans le pays où il se trouve. Le ministère s'efforce de le guider dans l'exercice de cette responsabilité.

Une fois désigné par le Conseil des ministres, le futur ambassadeur doit obtenir l'agrément du pays où il se rend. C'est ensuite seulement que sa nomination sera prononcée et publiée. Arrivé à son poste, il est reçu par le ministre des Affaires étrangères, puis par le chef de l'État, auquel il remet la lettre du président de la République

notifiant sa nomination; c'est cette lettre que l'on appelle " lettres de créance" (toujours au pluriel). Il est alors " accrédité " et jouit des immunités et privilèges garantis par le droit international, qui sont destinés à le mettre à l'abri de toute pression de la part des autorités du pays de séjour.

http://www.diplomatie.gouv.fr

Décret du 13 janvier 2009 portant nomination d'un ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire de la République française auprès de la Fédération de Russie - M. de Gliniasty (Jean)

NOR: MAEA0831443D

Le Président de la République,

Sur le rapport du Premier ministre et du ministre des affaires étrangères et européennes,

Vu l'article 13 de la Constitution;

Le conseil des ministres entendu,

Décrète:

Art. 1 M. Jean de Gliniasty, ministre plénipotentiaire hors classe, en fonction à l'administration centrale, est nommé ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire de la République française auprès de la Fédération de Russie, en remplacement de M. Stanislas Lefebvre de Laboulaye, appelé à d'autres fonctions.

Art. 2 Le Premier ministre et le ministre des affaires étrangères et européennes sont responsables, chacun en ce qui le concerne, de l'application du présent décret, qui sera publié au Journal officiel de la République française.

Fait à Paris, le 13 janvier 2009.

Nicolas Sarkozy

Par le Président de la République:

Le Premier ministre,

François Fillon

Le ministre des affaires étrangères

et européennes,

Bernard Kouchner

http://textes.droit.org

II. Vocabulaire

bâton de maréchal; la Carrière; à la dignité; couronner; agrément m., obtenir l'agrément; nommer par, sur proposition;

Ministère des Affaires étrangères; ambassadeur; chef de mission; ministre plénipotentiaire; ministre hors classe; conseiller de première classe; Conseil des ministres;

Journal officiel de la République française (JORF); lettres de créance; remettre la lettre; mettre à l'abri; guider dans…; jouir des immunités et privilèges;

décréter–décret; remplacer – remplacement; notifier – notification; durer – durée; couronner – couronne;

Famille de mots: nommer; nomination; nominal,ale,aux; nominatif, ive; nommé, ée;

ministre; ministère; ministériel, elle; ministrable;

Synonymes: désigner=nommer; désignation=nomination; emploi=poste=fonction; chef de l'État=président de la République; solennel =officiel, elle; rare=exceptionnel;

Antonymes: permanent≠temporaire; rare≠fréquent, État d'envoi≠ ≠État d'accueil;

Polysémie: conseil; emploi; présent; consacré,e; décret; article; constitution;

Paronymie: étrange – étranger, ère;

III. Grammaire: Participe présent. Gérondif. Forme passive. Pronoms relatifs. Style administratif.

IV. Expression écrite: écrivez des lettres de créances pour l'ambassadeur de la République de Moldova en France.

V. Expression orale: Organisez une réunion de négociation pour régler un problème entre les étudiants et l'administration de votre faculté.

A consulter: ***I.* 1**, p 12-21; **13**, p. 38-41, p 46-47; **16**; **17**; ***II.* 5**, p 5-31, p 32-56; ***III.* 6**, p 144-148; p 167; **10**, p 160; **9**, p 20; **2**, p 77-83; ***IV.* 1**, p 19; **9**, p 28; **14**, p 32-33; ***V.* 3**, p48-49.

Travail en autonomie

Le consul

Le consul est, dit-on souvent, le " chef de la communauté française " de sa circonscription. Cela signifie qu'il l'administre, mais surtout qu'il la protège.

L'institution consulaire date des croisades, sinon de l'Antiquité. En Orient, les consuls administraient souverainement leurs compatriotes. Colbert les avait rattachés à la Marine en 1669. La Révolution les transféra aux Affaires étrangères. Aujourd'hui, le statut international des consuls est fixé par la convention de Vienne de 1963 sur les relations consulaires. Il faut l'accord du pays d'envoi et du pays de séjour pour ouvrir un consulat. Le chef de poste consulaire est un diplomate nommé par le président de la République, dont il reçoit une commission consulaire. Il ne peut exercer avant d'avoir reçu l'autorisation - l'"exequatur" - du pays de séjour.

L'autonomie des consulats: dans l'exercice de ses attributions propres, le consul est indépendant de l'ambassadeur, sauf à le tenir informé.

De tout temps, le consul a été habilité à recueillir des informations commerciales et à stimuler les relations économiques. La création des postes d'expansion économique, certains d'ailleurs établis auprès des consulats, ne le dispense pas de cette tâche. Elle est même reconnue, avec l'ouverture récente des postes mixtes, dont le titulaire est à la fois consul et chef de la Mission économique. La mission d'information du consul ne s'arrête pas là: elle s'étend à tous les domaines - politique, culturel, technique et autres - et ne fait que croître. Le consul joue aujourd'hui dans sa circonscription un rôle de représentation et de communication analogue à celui de l'ambassadeur.

COOPERATION FRANCO-ALLEMANDE POUR LA PROMOTION DES ECHANGES DE JEUNES

I. Compréhension écrite

Lisez le texte, indiquez le genre et déterminez sa structure:

1) Présentation et champs d'intervention de l'OFAJ.
2) Administration/gestion de l'OFAJ.
3) Charges conjointes du secrétaire général allemand et du titulaire;
4) ……
5) …….
6) ……..
7) ……. etc.

Vacances de poste
Secrétaire général(e) de l'Office franco-allemand pour la jeunesse

L'Office franco-allemand pour la jeunesse (OFAJ) est une organisation internationale créée en 1963 dans le prolongement du Traité de l'Élysée pour promouvoir les échanges de jeunes entre la France et l'Allemagne. Il intervient dans des champs très divers: jeunesse et éducation populaire, sport, insertion et formation professionnelles, enseignement primaire, secondaire et universitaire, jumelage, formation interculturelle, recherche, etc. Depuis sa création, il a permis à 8 millions de jeunes français et allemands de participer à des rencontres. Il subventionne chaque année environ 10.000 échanges, pour un nombre total de participants de 200 000.

L'OFAJ est administré par un conseil d'administration présidé par les ministres de la jeunesse français et allemand. Il est assisté d'un conseil d'orientation qui élabore des avis et recommandations sur les programmes de l'Office. Son siège est à Paris et il dispose d'un bureau à Berlin.

L'OFAJ est dirigé par un secrétariat général se composant de deux secrétaires généraux de nationalité différente, nommés tous deux par accord des deux Gouvernements.

De manière conjointe avec le(la) secrétaire général(e) allemand(e), le (la) titulaire est chargé(e) de la direction et de la gestion de l'Office, et en particulier:

- présente le projet de budget, prépare les sessions du conseil d'administration, lui présente tous rapports, pourvoit à l'exécution des décisions du conseil d'administration et veille à la bonne gestion du budget;

- prépare les sessions du conseil d'orientation;

- embauche et dirige le personnel de l'Office (70 personnes);

- veille au développement quantitatif et qualitatif des programmes;

- assure la représentation de l'OFAJ.

De nationalité française, le (la) candidat(e) doit être parfaitement bilingue français/allemand.

Il(Elle) doit pouvoir témoigner d'une expérience de direction dans un environnement similaire (organisation internationale, monde associatif, organisme public ou parapublic, etc.).

Une maîtrise des relations avec les pouvoirs publics (français et allemands) et avec les organisations éducatives et de jeunesse est essentielle. Une bonne connaissance de la coopération culturelle franco-allemande (apprentissage interculturel, systèmes pédagogiques) est impérative.

L'expérience de l'animation d'équipe et de la conduite de projet, le sens de la négociation ainsi que des compétences juridiques, administratives et budgétaires sont indispensables.

Le poste suppose une grande disponibilité et de fréquents déplacements. Les enjeux du poste sont importants au niveau politique et diplomatique.

Le poste est à pourvoir par détachement début 2009.

Le candidat retenu bénéficiera d'un contrat de 6 années renouvelables.

Les candidatures, accompagnées d'un curriculum vitae, doivent être adressées par la voie hiérarchique **dans un délai de trente jours** à compter de la publication du présent avis, au ministère de la Santé, de la Jeunesse, des Sports et de la Vie associative, direction de la jeunesse, de l'éducation populaire et de la vie associative, mission de la coopération européenne et internationale, 95, avenue de France, 75650 Paris cedex 13.

Des informations complémentaires peuvent être obtenues à l'adresse électronique suivante:

DJEP.B3@jeunesse-sports.gouv.fr ou en appelant le 01 40 45 96 98.

Bulletin officiel n° 43 du 13 novembre 2008//

www.education.gouv.fr

II. Vocabulaire:

prolonger le traité – le prolongement du traité;
la prolongation du congé;
promouvoir les échanges – la promotion des échanges;
élaborer des avis, – l'élaboration des avis,
des recommandations des recommandations

enseignement { primaire, secondaire, universitaire } formation { professionnelle, interculturelle }

compétences { juridiques, administratives, budgétaires }

Sigles: OFAJ; DJEP.

Famille de mots: apprendre, apprenante, apprentissage, apprentie; assister, assistance, assistant,e, assisté,e; candidat,e, candidature; maîtrise, maîtriser, maîtrisable.

Synonymes: embaucher = engager; déplacement = mission; direction = gestion = administration; insertion = interrogation; renouvelable = reconductible.

Antonymes: bilingue ≠ unilingue; renouveler ≠ resilier.

Polysémie: maîtrise; contrat; office; détachement; insertion; témoigner; assister; pourvoir.

III. Grammaire: Accord du participe passé. Pour organiser un texte. Construire une argumentation.

IV. Expression écrite: Écrivez votre CV et une lettre de motivation pour être engagé dans une organisation internationale.

V. Expression orale: Organisez un débat sur le thème «Vivre et travailler à l'étranger. Avantages et inconvénients».

A consulter: ***III.*** **13**, p 48, p 111, p 142; **6**, p 82-85; **3**, p 72-73; ***IV.*** **7**, p 88-89, p 92; **13**, p 137-139; ***V.*** **3**, p 32-33; p 64-65; **13**, p 110-111.

Travail en autonomie

JORF n°0075 du 29 mars 2009 page 5581
texte n° 19

ARRETE

Arrêté du 23 mars 2009 portant nomination au conseil d'administration de l'École nationale d'administration

NOR: PRMG0906266A

Par arrêté du Premier ministre en date du 23 mars 2009, M. Hugo Gilardi est nommé membre du conseil d'administration de l'École nationale d'administration en qualité de délégué des élèves de la promotion 2008-2010, en remplacement de M. Thierry Laurent.

M. Emmanuel Monnet est désigné en qualité de délégué suppléant des élèves de la promotion 2008-2010, en remplacement de Mme Sophie Duval.

http://www.legifrance.gouv.fr

Travail en autonomie

Quelques types d'engagements internationaux

- **Accord:** au sens strict, engagement conclu au nom des Gouvernements; au sens large, tout engagement international.
- **Annexe:** document joint à l'original d'un engagement antérieur.
- **Avenant:** engagement modifiant partiellement un engagement antérieur.
- **Constitution:** texte organique d'une organisation internationale.
- **Convention:** engagement d'une certaine importance portant sur une matière juridique ou administrative.
- **Déclaration:** acte au moyen duquel deux États proclament leur intention d'adopter une attitude commune dans un domaine déterminé.
- **Modus vivendi:** accord de caractère provisoire.

- **Pacte:** traité solennel dont le premier est le pacte de la SDN (1919).

- **Protocole:** engagement ne portant pas un sujet majeur, tantôt conclu sur la base d'un accord antérieur, tantôt annexé à un accord du même jour, tantôt indépendant de tout accord antérieur.

- **Traité*:** au sens strict, engagement conclu en forme solennelle, c'est-à-dire au nom des chefs d'État; au sens large, le mot désigne traditionnellement tout engagement international.

* Dans la pratique la terminologie est floue. A la place du mot Traité, les États emploient indifféremment ceux de « convention », « accord », « acte final », « protocole », « déclaration ».

A consulter: **14**, p 8-13; **1**, p 66-71

Travail en autonomie

Déontologie, éthique et étiquette
Présenter quelqu'un et de se présenter:
Les principes de l'étiquette

Se présenter

Un homme:

En face d'un inconnu ou d'une inconnue avec lesquels il entre en contact, se présenter le premier: nom seul. Il ajoutera prénom, grade ou titre si une confusion peut se créer entre membres d'une même hiérarchie.

A une femme, il ajoute: «Madame, mes hommages».

A une femme de maison souveraine: «Je vous prie, Madame, ou Votre Altesse (Impériale, Royale, Sérénissime)», ou: «Je vous prie, Madame, d'accepter mes hommages respectueux».

A une personne non mariée, il dit: «Je vous présente mes respects, Mademoiselle».

A un homme plus âgé ou plus considérable, il dit: «Je vous prie d'accepter mes respects, Monsieur».

A un souverain ou a un prince de maison souveraine: Je vous prie Votre Majesté, Votre Altesse (Impériale, Royale, Sérénissime), ou:

Votre Altesse, ou Monseigneur, d'accepter l'hommage de mon respect, ou mes respectueux sentiments».

A un membre d'une hiérarchie civile, militaire ou religieuse: «Maître (à un avocat, avoué, notaire), Docteur (à un médecin); Monsieur le Maréchal, Mon Général, Mon Commandant; Éminence, Excellence, Monsieur le Chanoine, Monsieur le Curé, Mon Père, Monsieur l'Abbé», etc.

Une femme:

En face d'une autre femme inconnue ou d'une personnalité religieuse ou civile (prêtre, religieux, prélat), se présente la première:

Madame X,

Comtesse de X

Une jeune fille:

Se présente toujours la première à une autre femme inconnue ou à une personnalité civile ou religieuse:

Marie X

Marie de X

La personne à qui l'on se présente en premier se présente à son tour, à moins qu'il s'agisse d'un chef d'État, souverain, prince de maison souveraine, prince de l'Église, président du Conseil, personnalités qui sont toujours supposées connues et qui ne se présentent pas.

A consulter: **1**, p. 34, p. 37-38.

LE CONSUL

Le consul est, dit-on souvent, le "chef de la communauté française" de sa circonscription. Cela signifie qu'il l'administre, mais surtout qu'il la protège.

Le réseau consulaire: la France entretient 113 consulats généraux et 18 consulats. Il y a en outre 8 chancelleries détachées, aux attributions limitées, et 530 agences consulaires tenues par des consuls honoraires, c'est-à-dire en général des bénévoles ressortissants du pays de séjour. La carte consulaire évolue sans cesse.

Un métier très ancien et très actuel

L'institution consulaire date des croisades, sinon de l'Antiquité. En Orient, les consuls administraient souverainement leurs compatriotes. Colbert les avait rattachés à la Marine en 1669. La Révolution les transféra aux Affaires étrangères. Aujourd'hui, le statut international des consuls est fixé par la convention de Vienne de 1963 sur les relations consulaires. Il faut l'accord du pays d'envoi et du pays de séjour pour ouvrir un consulat. Le chef de poste consulaire est un diplomate nommé par le président de la République, dont il reçoit une commission consulaire. Il ne peut exercer avant d'avoir reçu l'autorisation - l'" exequatur " - du pays de séjour.

Le consul, administrateur et tuteur

Le consul est pour les Français à la fois le maire et le sous-préfet, avec la force publique en moins et un devoir d'assistance et de protection en plus. Pour les étrangers, il est comme l'ambassadeur, la France.

Le consul recense les Français et les immatriculés (ils n'y sont pas tenus, mais ils y ont tout intérêt). Les nouvelles techniques d'information et de communication, par exemple l'ouverture projetée de sites Internet, aideront à garder le contact avec les expatriés, surtout les jeunes, dont on perd facilement la trace. Le consul tient l'état civil, délivre passeports et pièces d'identité, met en règle avec le service national, établit certains actes notariés, dresse des procurations de vote et organise les élections. Il peut s'assurer du juste déroulement de toute procédure impliquant des Français devant les tribunaux

locaux conformément avec la convention de Vienne relative à la protection consulaire. Dans ce cadre, il peut rendre visite en prison aux prévenus et détenus qui le souhaitent afin de s'assurer notamment qu'ils ne subissent pas de discrimination au cours de leur détention. Il secourt et rapatrie éventuellement les indigents. Il a aussi des attributions judiciaires et maritimes. Ce que les textes ne disent pas, c'est la responsabilité qui pèse sur le consul en cas de crise ou de catastrophe affectant les Français: le plan de sécurité le mieux à jour ne saurait tout prévoir. Par ailleurs, le consul, en liaison avec le ministère de l'Intérieur, délivre aux étrangers les visas d'entrée en France: il lui faut concilier la rigueur contre l'immigration illégale avec la souplesse envers les personnalités qui peuvent contribuer au progrès des relations bilatérales.

Le consul, relais de l'ambassadeur

L'autonomie des consulats: dans l'exercice de ses attributions propres, le consul est indépendant de l'ambassadeur, sauf à le tenir informé.

De tout temps, le consul a été habilité à recueillir des informations commerciales et à stimuler les relations économiques. La création des postes d'expansion économique, certains d'ailleurs établis auprès des consulats, ne le dispense pas de cette tâche. Elle est même reconnue, avec l'ouverture récente des postes mixtes, dont le titulaire est à la fois consul et chef de la Mission économique. La mission d'information du consul ne s'arrête pas là: elle s'étend à tous les domaines - politique, culturel, technique et autres - et ne fait que croître. Le consul joue aujourd'hui dans sa circonscription un rôle de représentation et de communication analogue à celui de l'ambassadeur.

http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/ministere_817/ambassades-consulats_814/consul_4052.html

Annexe

Analyse d'un texte écrit

La phase préparatoire:
- repérer le genre de l'écrit;
- identifier l'auteur;
- situer le document en fonction de son contenu dans une typologie;
- préciser l'administration qui a rédigé l'écrit.

La phase de l'exploitation:
- déterminer la situation de la communication dans laquelle le texte s'inscrit;
- exploiter le contenu du texte en cherchant à répondre à des questions clés à partir des signes visuels du texte (cas d'un écrit informatif/explicatif: Au sujet de qui/quoi nous informe-t-on? A propos de quoi?/ Où? Quand? Eventuellement comment? Pourquoi?);
- relire le document après avoir rappelé brièvement les réponses aux questions clés synthétiques;
- compléter, confirmer ou infirmer les réponses aux questions clés en respectant la consigne d'utiliser le vocabulaire spécialisé, de construire et de compléter les réponses en prenant appui de façon rigoureuse sur le sujet;
- élaborer un texte synthétique à partir des questions clés.

La phase d'évaluation: on relit et on passe au crible l'exploitation qu'on a faite du texte étudié.

Références

1. Bassi C., Chapsal A.-M. Diplomatie com. CLE International, 2005 / www.cle-inter.com
2. Bassi C., Sainlos A.-M. Administration.com. CLE International, 2005 / www.cle-inter.com
3. Charles R., Wiliame C. La communication orale. – Nathan, 1997.
4. Colignon J.-P., Berthier P.-V. La pratique du style. – Duculot, 1989.
5. Colignon J.-P., Berthier P.-V. Pièges du langage: homonymes, paronymes, «faux amis», singularités et Cie. – Duculot, 1979.
6. Cotlău M. Français. Sciences humaines. – Chişinău: CEP USM, 2008.
7. Cotlău M. Français de spécialité en exercices. – Chişinău: CEP USM, 2009.
8. Cotlău M. Français juridique. – Chişinău: CEP USM, 2002.
9. Cotlău M., Coica T. Français. Relations internationales. Sciences politiques. – Chişinău: CEP USM, 2004.
10. Cotlău M., Zbanț L. Apprendre le français du droit. – Chişinău, 1999.
11. Peyroulet C. Style et rhétorique. – Nathan, 1994.
12. Plaisant F. Le Ministère des Affaires étrangères. Les essentiels. – Milan, 2000.
13. Riehl L., Soignet M. Le français des relations européennes et internationales. – Hachette-Livre, 2006.
14. Seroussi R. Clés des relations internationales. – Nathan, 1993.
15. Soignet M. Le français juridique. – Hachette-Livre, 2003/ www.fle.hachette-livre.fr
16. Site Internet: www.france.diplomatie.gouv.fr
17. www.ambafrance.md
18. www.legifrance.gouv.fr
19. www.europa.eu
20. www.education.gouv.fr

ANEXE

Anexa I
Regulamentul cu privire la rangurile agenților diplomatici din 19 martie 1815

(Adoptat la Congresul de la Viena)*

Pentru a evita dificultăţile care deseori apăreau şi mai pot apărea, în baza pretenţiilor la ordinea de precădere a agenţilor diplomatici, plenipotenţiarii Marilor Puteri semnatare ale Tratatului de la Paris, au convenit asupra următoarelor articole şi consideră de datoria altor suverani acceptarea prezentului Regulament.

Articolul 1

Agenţii diplomatici se clasifică în trei clase:

- clasa ambasadorilor, legaţilor sau nunţiilor;
- clasa trimişilor, indiferent de aceea că se numesc aşa, sau altfel, acreditaţi pe lângă suverani;
- clasa împuterniciţilor, acreditaţi pe lângă miniştrii afacerilor externe.

Articolul 2

Numai ambasadorii, legaţii şi nunţii vor avea statut de reprezentare.

Articolul 3

Agenţii diplomatici care îndeplinesc alte misiuni nu pot face parte din cadrul precăderii diplomatice.

Articolul 4

În cadrul fiecărei clase, rangurile agenţilor diplomatici se confirmă în baza datelor notificate la sosirea lor în post. Prezentul Regulament nici într-un fel nu contravine dispoziţiilor reprezentanţilor Papei.

Articolul 5

În fiecare stat trebuie să fie stabilită o ordine unică de primire a agenţilor diplomatici în corespundere cu rangul diplomatic.

---

* Traducere de Em. Ciobu.

Articolul 6

Relaţiile de rudenie sau familie între Curţile Regale nu creează nici un fel de avantaje în ordinea de precădere, pentru agenţii lor diplomatici. Aceasta se referă şi la alianţele politice.

Articolul 7

Pentru actele sau acordurile încheiate între mai multe puteri, semnarea cărora cere succedare, consecutivitatea ordinei semnăturilorse se stabileşte prin tragerea la sorţi.

Prezentul Regulament va fi inclus în protocoalele celor opt mari puteri, care au semnat Tratatul de la Paris în cadrul conferinţei sale din 19 martie, anul 1815.

Anexa II
Convenţia privind privilegiile şi imunităţile Organizaţiei Naţiunilor Unite (13 februarie 1946) (extras)

Întrucât articolul 104 din *statutul* Cartei Naţiunilor Unite prevede că Organizaţia se bucură, pe teritoriul membrilor săi juridic pentru exercitarea funcţiilor sale şi realizarea obiectivelor sale, precum şi întrucât articolul 105 din *statutul* Cartei Naţiunilor Unite prevede, că Organizaţia se bucură pe teritoriul fiecărei ţări-membre de privilegii şi imunităţi diplomatice, necesare pentru exercitarea funcţiilor sale şi reprezentanţii ţărilor-membre ale ONU şi persoanele împuternicite la fel se bucură de privilegii şi imunităţi diplomatice pentru exercitarea personală a funcţiilor sale, legate de activitatea organizaţiei.

Astfel, conform rezoluţiei Adunării Generale, adoptate la 13 februarie 1946, se aprobă următoarea convenţie şi propune alăturarea tuturor membrilor Organizaţiei Naţiunilor Unite.

Articolul I

Persoana juridică

Secţiunea 1. Organizaţia Naţiunilor Unite este o entitate juridică şi poate:

a) încheia acorduri;

b) să achiziţioneze bunuri mobile şi imobile şi să dispună de acestea;

c) a institui proceduri legale.

Articolul II

Proprietatea, fondurile şi activele

Secţiunea 2. Organizaţia Naţiunilor Unite, precum şi bunurile, oriunde ar fi amplasate şi de cine ar fi ei, se bucură de imunitate de la orice formă de proces juridic, cu excepţia cazurilor în care Organizaţia a renunţat în mod expres la imunitate. Cu toate acestea, se presupune că renunţarea la imunitate nu se extinde la orice măsură de executare.

Secţiunea 3. Sediul Organizaţiei Naţiunilor Unite este inviolabil. Proprietăţile şi bunurile Organizaţiei Naţiunilor Unite, oriunde ar fi amplasate şi de cine ar fi ei, nu se pot face obiectul percheziţiei, confiscării, rechiziţiei, exproprierii şi orice altă formă de intervenţie, fie executivă, administrativă, judiciară, legislativă sau de altă natură.

Secţiunea 4. Arhivele Organizaţiei Naţiunilor Unite şi, în general, toate documentele care aparţin Organizaţiei sau la dispoziţia sa, sunt inviolabile oriunde ar fi.

Secţiunea 5. Fără a fi restricţionată de controale financiare, de reglementare şi moratorii de orice fel.

Secţiunea 7. Organizaţia Naţiunilor Unite, activele sale, veniturile şi alte bunuri:

a) scutirea de toate impozitele directe...;

b) scutirea de taxe vamale, privind importul şi exportul, interdicţii şi restricţii la importul şi exportul Organizaţiei pentru utilizarea acestora...

c) scutirea de taxe vamale, de import şi export, interdicţiile şi restricţiile privind importul şi exportul produsele lor proprii.

Articolul III. Sursele comunicaţiilor

Secţiunea 9. Pentru sursele oficiale de comunicaţie, Organizaţia Naţiunilor Unite se bucură pe teritoriul fiecărui stat de condiţii nu mai puţin avantajoase, decât celor a căror guverne ale membrilor ONU oferă oricărui alt guvern...

Secţiunea 10. Organizaţia Naţiunilor Unite beneficiază de dreptul de a folosi coduri şi de a trimite şi primi corespondenţă prin curieri sau în valize sigilate, care se bucură de aceleaşi imunităţi şi privilegii ca şi curierii şi valizele diplomatice.

Articolul IV. Reprezentanţii statelor membre ale ONU

Secţiunea 11. Reprezentanţii statelor-membre ale ONU, în organele principale şi auxiliare ale Organizaţiei Naţiunilor Unite şi la conferinţele convocate de Organizaţia Naţiunilor Unite, convocate cu scopul exercitării obligaţiunilor de serviciu şi în timpul deplasărilor către locul de întrunire, se bucură de următoarele privilegii şi imunităţi:

a) imunitate de arestare sau de detenţie şi de sechestrare a bagajelor personale, precum şi tot felul de imunităţi procedural-juridice cu referire la declaraţiile făcute;

b) inviolabilitatea tuturor actelor şi documentelor;

c) dreptul de a se folosi de coduri şi de a trimite şi primi corespondenţă prin curieri sau în valize sigilate;

d) excluderea rudelor şi soţiilor lor din limitările cu privire la imigraţie, înregistrarea cetăţenilor străini sau acuzarea serviciilor de stat în ţara, în care ei se află pe o perioadă de timp sau pe teritoriul căruia tranzitează în scopul îndeplinirii obligaţiunilor de serviciu;

e) aceleaşi înlesniri cu privire la limitările de schimb valutar de care dispun reprezentanţii guvernelor străine ce se află în deplasări temporare de serviciu;

f) aceleaşi înlesniri şi imunităţi în legătură cu bunurile personale sau bagajul lor de care dispune reprezentantul diplomatic;

g) alte privilegii, imunităţi şi înlesniri care nu vin în contradicţie cu cele sus-menţionate şi de care beneficiază reprezentanţii diplomatici cu excepţia dreptului de a beneficia de scutirea taxelor vamale privind bunurile exportate (care nu fac parte din bunurile proprii) sau de taxe de acciz sau de accize de vânzare.

Secţiunea 12. Pentru asigurarea deplinei libertăţi a exprimării cuvântului şi a independenţei în ceea ce priveşte îndeplinirea obligaţiunilor sale de serviciu reprezentanţilor ONU în cadrul organelor auxiliare şi la conferinţă, convocaţi de ONU, continuă acordarea imunităţilor procedural-juridice în legătură cu cele declarate sau scrise de ei, de

asemenea, în legătură cu toate activităţile exercitate de ei în timpul îndeplinirii obligaţiunilor de serviciu

Secţiunea 14. Privilegiile şi imunităţile sunt acordate reprezentanţilor membrilor nu pentru beneficiul personal al persoanelor fizice, ci în scopul asigurării exercitării independente a funcţiilor lor legate de activitatea în cadrul Organizaţiei Naţiunilor Unite. Prin urmare, un membru are nu numai dreptul, ci şi obligaţia de a ridica imunitatea reprezentantului său în toate cazurile în care, potrivit unui membru imunitatea ar împiedica cursul justiţiei, şi această derogare poate fi făcută fără a aduce atingere scopului pentru care imunitatea a fost garantată...

Articolul V

Secţiunea 18. Funcţionarii internaţionali ai ONU

a) nu sunt supuşi răspunderii juridice pentru declaraţiile orale sau în scris sau pentru activităţile exercitate de ei în calitate de funcţionari internaţionali;

b) sunt eliberaţi de impozite privind premiile şi remunerările, oferite de ONU;

c) sunt scutiţi de acuzaţiile de serviciu statale;

d) sunt eliberaţi, atât soţiile, cât şi rudele aflate împreună cu reprezentatul, de limitările privind imigraţia şi înregistrarea cetăţenilor străini;

e) beneficiază de aceleaşi privilegii în legătură cu schimbul valutei, care le sunt oferite oficialilor cu rang corespunzător, ce fac parte din misiunea diplomatică, acreditaţi în cadrul guvernului respectiv;

f) se bucură, împreună cu soţiile şi rudele, de aceleaşi înlesniri de repatriere de care dispune oficialul diplomatic în timpul crizelor internaţionale;

g) au dreptul de a transporta mobilierul şi bunurile personale în cadrul începerii exercitării activităţii în statul respectiv.

Secţiunea 19. În afara privilegiilor şi imunităţilor prevăzute în secţiunea 18, Secretarul General şi întreg personalul său, atât soţiile şi copii săi minori, beneficiază de privilegii şi imunităţi, scutiri şi facilităţi acordate în temeiul dreptului internaţional.

Secţiunea 20. Secretarul General are dreptul şi datoria de a ridica imunitatea oricărui funcţionar în cazurile în care, în opinia sa,

imunitatea ar împiedica cursul justiţiei şi poate fi ridicată fără a aduce atingere intereselor Organizaţiei Naţiunilor Unite. Cu privire la Secretarul general, dreptul de a retrage imunitatea aparţine Consiliului de Securitate.

Articolul VII. Paşapoartele Organizaţiei Naţiunilor Unite

Secţiunea 24. Organizaţia Naţiunilor Unite poate autoriza ofiţerii săi să primească aceste paşapoartele, fiind recunoscute şi primite de către autorităţile organizaţiei pentru efectuarea călătoriilor.

Articolul VIII. Rezolvarea disputelor

Secţiunea 29. ONU stabileşte următoarele prevederi cu privire la următoarele metode de rezolvare a disputelor:

a) disputele apărute în legătură cu contractele sau alte dispute ce ţin de dreptul privat în cadrul cărora ONU este una din părţi;

b) disputele vizează vreouna din oficialităţile ONU, care în legătură cu statutul său oficial beneficiază de imunităţi, dacă Secretarul General nu a retras imunitatea.

Secţiunea 30. Toate litigiile care decurg din interpretarea sau aplicarea prezentei convenţii, a sesizat Curtea Internaţională de Justiţie, cu excepţia cazurilor în care părţile sunt de acord pentru a le permite un alt mod. În caz de dezacord între ONU, pe de o parte, şi membri organizaţiei, pe de alta, se interzice în legătură cu art. 96 din Carta şi al articolului 65 din Statutul Curţii privind orice problemă juridică.

Concluzia Curţii trebuie să fie recunoscută de părţile decidente.

Articol final

Secţiunea 31. Prezenta convenţie este oferită fiecărui membru pentru aderare la Organizaţia Naţiunilor Unite.

Secţiunea 32. Aderarea se va face prin:

depunerea la Secretarul General al Organizaţiei Naţiunilor Unite a unui act de aderare, convenţia intrând în vigoare în legătură cu fiecare membru aparte în ziua depunerii fiecărui act de aderare.

Secţiunea 35. Convenţia de faţă rămâne în vigoare în legătură cu ONU şi fiecare membru al său care a depus actul de aderare până când acest membru va avea calitate de membru, sau până când Adunarea

Generală nu va fi autorizată de a revizui convenţia generală şi statul-membru nu va adera la această variantă revizuită.

Secţiunea 36. Secretarul General poate încheia cu orice membru sau orice membri ai organizaţiei diferite acorduri suplimentare care reglementează dispoziţiile prezentei convenţii, întrucât aceasta se referă la acest membru sau membri. Aceste acorduri în fiecare caz sunt supuse aprobării de către Adunarea Generală.

Surse: Dreptului internaţional existent, în trei volume. – Moscova: Editura Institutului de Drept Internaţional Independent din Moscova, 1996.

Anexa III
CONVENŢIA DE LA VIENA
cu privire la relaţiile diplomatice
(Viena, 1961)

Statele-părţi la prezenta convenţie, amintind că, dintr-o epocă îndepărtată, popoarele tuturor ţărilor recunosc statutul agenţilor diplomatici, conştiente de scopurile şi principiile Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite privind egalitatea suverană a statelor, menţinerea păcii şi a securităţii internaţionale şi dezvoltarea de relaţii prieteneşti între naţiuni, convinse că o convenţie internaţională cu privire la relaţiile, privilegiile şi imunităţile diplomatice ar contribui la favorizarea relaţiilor de prietenie dintre ţări, oricare ar fi diversitatea regimurilor lor constituţionale şi sociale, convinse că scopul acestor privilegii şi imunităţi este nu de a crea avantaje unor indivizi, ci de a asigura îndeplinirea eficace a funcţiilor misiunilor diplomatice ca organe de reprezentare a statelor, afirmând că regulile dreptului internaţional cutumiar trebuie să continue a guverna materiile care n-au fost reglementate în mod expres în dispoziţiile prezentei convenţii, au convenit asupra celor ce urmează:

Art.1. În sensul prezentei convenţii, următoarele expresii se înţeleg aşa cum se precizează mai jos:

a) prin expresia ***„şef de misiune”*** se înţelege persoana însărcinată de statul acreditant să acţioneze în această calitate;

b) prin expresia ***„membrii misiunii”*** se înţelege şeful misiunii şi membrii personalului misiunii;

c) prin expresia ***„membrii personalului misiunii”*** se înţelege membrii personalului diplomatic, ai personalului administrativ şi tehnic şi ai personalului de serviciu al misiunii;

d) prin expresia ***„membrii personalului diplomatic”*** se înţelege membrii personalului misiunii care au calitatea de diplomaţi;

e) prin expresia ***„agent diplomatic”*** se înţelege şeful misiunii sau un membru al personalului diplomatic al misiunii;

f) prin expresia ***„membrii personalului administrativ şi tehnic”*** se înţelege membrii personalului misiunii angajaţi în serviciul tehnico-administrativ al misiunii;

g) prin expresia ***„membrii personalului de serviciu”*** se înţelege membrii personalului misiunii angajaţi în serviciul casnic al misiunii;

h) prin expresia ***„om de serviciu particular”*** se înţelege persoanele folosite în serviciul casnic al unui membru al misiunii, care nu sunt angajaţi ai statului acreditant;

i) prin expresia ***„localuri ale misiunii”*** se înţelege clădirile sau părţile din clădiri şi din terenul aferent care, indiferent de proprietar, sunt folosite pentru realizarea scopurilor misiunii, inclusiv reşedinţa şefului misiunii.

Art.2. Stabilirea de relaţii diplomatice între state şi trimiterea de misiuni diplomatice permanente se fac prin consimţământ mutual.

Art.3. 1. Funcţiile misiunii diplomatice constau în special în:

a) a reprezenta statul acreditant în statul acreditar;

b) a ocroti în statul acreditar interesele statului acreditant şi ale cetăţenilor săi, în limitele admise de dreptul internaţional;

c) a duce tratative cu guvernul statului acreditar;

d) a se informa prin toate mijloacele licite despre condiţiile şi evoluţia evenimentelor din statul acreditar şi a raporta cu privire la acestea guvernului statului acreditant;

e) a promova relaţii de prietenie şi a dezvolta relaţiile economice, culturale şi ştiinţifice între statul acreditant şi statul acreditar.

2. Nici o dispoziţie a prezentei convenţii nu poate fi interpretată ca interzicând misiunii diplomatice exercitarea funcţiilor consulare.

Art.4. 1. Statul acreditant trebuie să se asigure că persoana pe care intenţionează să o acrediteze ca şef al misiunii în statul acreditar a primit agrementul acestui stat.

2. Statul acreditar nu este obligat să comunice statului acreditant motivele refuzului agrementului.

Art.5. 1. Statul acreditant, după ce a făcut notificarea cuvenită statelor acreditare interesate, poate acredita un şef de misiune sau afecta un membru al personalului diplomatic, după caz, în mai multe state, afară numai dacă unul dintre statele acreditare se opune în mod expres la aceasta.

2. Dacă statul acreditant acreditează un şef de misiune în unul sau mai multe alte state, el poate stabili o misiune diplomatică condusă de un însărcinat cu afaceri ad-interim în fiecare din statele în care şeful misiunii nu-şi are reşedinţa sa permanentă.

3. Şeful misiunii sau un membru al personalului diplomatic al misiunii poate reprezenta statul acreditant pe lângă orice organizaţie internaţională.

Art.6. Mai multe state pot acredita aceeaşi persoană în calitate de şef de misiune într-un alt stat, dacă statul acreditar nu se opune.

Art.7. Sub rezerva dispoziţiilor articolelor 5, 8, 9 şi 11, statul acreditant numeşte la alegerea sa pe membrii personalului misiunii. În ceea ce priveşte pe ataşaţii militari, navali sau aerieni, statul acreditar poate cere ca numele lor să fie supuse mai înainte spre aprobare.

Art.8. 1. Membrii personalului diplomatic al misiunii vor avea, în principiu, naţionalitatea statului acreditant.

2. Membrii personalului diplomatic al misiunii nu pot fi aleşi dintre cetăţenii statului acreditar decât cu consimţământul acestui stat, care poate oricând să şi-l retragă.

3. Statul acreditar poate să-şi rezerve acelaşi drept în ce priveşte cetăţenii unui al treilea stat care nu sunt şi cetăţeni ai statului acreditant.

Art.9. 1. Statul acreditar poate oricând, şi fără a trebui să motiveze hotărârea, să informeze statul acreditant că şeful sau orice alt mem-

bru al personalului diplomatic al misiunii este persoana non grata sau că orice alt membru al personalului misiunii nu este acceptabil. În acest caz, statul acreditant va rechema persoana în cauză sau va pune capăt funcţiilor sale în cadrul misiunii, după caz. O persoană poate fi declarată non grata sau inacceptabilă înainte de a ajunge pe teritoriul statului acreditar.

2. Dacă statul acreditant refuză să execute sau nu execută într-un termen rezonabil obligaţiile care îi incumbă conform paragrafului 1 al prezentului articol, statul acreditar poate refuza să recunoască persoanei în cauză calitatea de membru al misiunii.

Art.10. 1. Se notifică Ministerului Afacerilor Externe al statului acreditar sau oricărui alt minister asupra căruia se va fi convenit:

a) numirea membrilor misiunii, sosirea lor şi plecarea lor definitivă sau încetarea funcţiilor lor la misiune;

b) sosirea şi plecarea definitivă a unei persoane aparţinând familiei unui membru al misiunii şi, dacă este cazul, faptul că o persoană devine sau încetează a fi membru al familiei unui membru al misiunii;

c) sosirea şi plecarea definitivă a oamenilor de serviciu particulari aflaţi în serviciul persoanelor menţionate la alineatul de mai sus şi, dacă este cazul, faptul că ei părăsesc serviciul acestor persoane;

d) angajarea şi concedierea de persoane care îşi au reşedinţa în statul acreditar, în calitate de membri ai misiunii sau în calitate de oameni de serviciu particulari având dreptul la privilegii şi imunităţi.

2. Ori de câte ori este posibil, sosirea şi plecarea definitivă trebuie să facă de asemenea obiectul unei notificări prealabile.

Art.11. 1. În lipsa unui acord explicit asupra efectivului misiunii, statul acreditar poate cere ca acest efectiv să fie menţinut în limitele a ceea ce el consideră ca rezonabil şi normal, având în vedere împrejurările şi condiţiile existente în acest stat şi nevoile misiunii în cauză.

2. Statul acreditar poate de asemenea, în aceleaşi limite şi fără discriminare, să refuze a admite funcţionari de o anumită categorie.

Art.12. Statul acreditant nu trebuie să stabilească, fără a fi obţinut în prealabil consimţământul expres al statului acreditar, birouri făcând

parte din misiune în alte localităţi decât cele în care este stabilită misiunea însăşi.

Art.13. 1. Şeful misiunii este considerat că şi-a asumat funcţiile în statul acreditar îndată ce şi-a prezentat scrisorile de acreditare sau îndată ce şi-a comunicat sosirea şi o copie a scrisorilor sale de acreditare a fost prezentată Ministerului Afacerilor Externe al statului acreditar sau oricărui alt minister asupra căruia se va fi convenit conform practicii în vigoare în statul acreditar, care trebuie să fie aplicată în mod uniform.

2. Ordinea prezentării scrisorilor de acreditare sau a unei copii a acestor scrisori este determinată de data şi ora sosirii şefului misiunii.

Art.14. 1. Şefii de misiune sunt repartizaţi în trei clase, şi anume:

a) aceea a ambasadorilor sau nunţiilor acreditaţi pe lângă şefii de stat şi a celorlalţi şefi de misiune având rang echivalent;

b) aceea a trimişilor, miniştrilor sau internunţiilor acreditaţi pe lângă şefii de stat;

c) aceea a însărcinaţilor cu afaceri acreditaţi pe lângă ministerele afacerilor externe.

2. În afară de precădere şi etichetă, nu se face nici o deosebire între şefii de misiune în raport cu clasa lor.

Art.15. Statele convin asupra clasei căreia trebuie să-i aparţină şefii misiunilor lor.

Art.16. 1. Şefii de misiune primesc rangul în fiecare clasă după data şi ora la care şi-au asumat funcţiile, în conformitate cu articolul 13.

2. Modificările aduse scrisorilor de acreditare ale unui şef de misiune, care nu implică schimbări de clasă, nu afectează rangul său de precădere.

3. Prezentul articol nu afectează uzanţele care sunt sau ar putea fi acceptate de statul acreditar în ceea ce priveşte precăderea reprezentantului Sfântului Scaun.

Art.17. Ordinea de precădere a membrilor personalului diplomatic al misiunii este notificată de către şeful misiunii Ministerului Afacerilor Externe sau oricărui alt minister asupra căruia se va fi convenit.

Art.18. În fiecare stat procedura ce trebuie urmată pentru primirea şefilor de misiune trebuie să fie uniformă faţă de fiecare clasă.

Art.19. 1. Dacă postul de şef de misiune este vacant sau dacă şeful misiunii este împiedicat să-şi exercite funcţiile, un însărcinat cu afaceri ad-interim funcţionează cu titlu provizoriu ca şef al misiunii. Numele însărcinatului cu afaceri ad-interim va fi notificat fie de către şeful misiunii, fie, în cazul în care acesta este împiedicat să facă acest lucru, de către Ministerul Afacerilor Externe al statului acreditant Ministerului Afacerilor Externe al statului acreditar sau oricărui alt minister asupra căruia se va fi convenit.

2. În cazul în care nici un membru al personalului diplomatic al misiunii nu este prezent în statul acreditar, un membru al personalului administrativ şi tehnic poate, cu consimţământul statului acreditar, să fie desemnat de către statul acreditant pentru a gira afacerile administrative curente ale misiunii.

Art.20. Misiunea şi şeful său au dreptul să arboreze drapelul şi să pună stema statului acreditant pe localurile misiunii, inclusiv reşedinţa şefului de misiune, şi pe mijloacele de transport ale acestuia.

Art.21. 1. Statul acreditar trebuie fie să înlesnească achiziţionarea pe teritoriul său, în cadrul legislaţiei sale, de către statul acreditant a localurilor necesare misiunii sale, fie să ajute statul acreditant să-şi procure localuri în alt fel.

2. El trebuie, de asemenea, dacă este nevoie, să ajute misiunile în obţinerea de locuinţe convenabile pentru membrii lor.

Art.22. 1. Localurile misiunii sunt inviolabile. Nu este permis agenţilor statului acreditar să pătrundă în ele decât cu consimţământul şefului misiunii.

2. Statul acreditar are obligaţia specială de a lua toate măsurile potrivite pentru a împiedica invadarea sau deteriorarea localurilor misiunii, tulburarea liniştii misiunii sau lezarea demnităţii acesteia.

3. Localurile misiunii, mobilierul lor şi celelalte obiecte care se găsesc acolo, precum şi mijloacele de transport ale misiunii, nu pot face obiectul nici unei percheziţii, rechiziţii, sechestru sau măsuri executorii.

Art.23. 1. Statul acreditant şi şeful misiunii sunt scutiţi de orice impozite şi taxe naţionale, regionale sau comunale asupra localurilor misiunii ai căror proprietari sau locatari sunt, cu excepţia impozitelor sau taxelor percepute ca remuneraţie pentru servicii particulare prestate.

2. Scutirea fiscală prevăzută în prezentul articol nu se aplică acestor impozite şi taxe când, după legislaţia statului acreditar, ele cad în sarcina persoanei care tratează cu statul acreditant sau cu şeful misiunii.

Art.24. Arhivele şi documentele misiunii sunt inviolabile în orice moment şi în orice loc s-ar afla.

Art.25. Statul acreditar acordă toate înlesnirile pentru îndeplinirea funcţiilor misiunii.

Art.26. Sub rezerva legilor şi regulamentelor sale referitoare la zonele în care accesul este interzis sau reglementat din motive de securitate naţională, statul acreditar asigură libertatea de deplasare şi de circulaţie pe teritoriul său tuturor membrilor misiunii.

Art.27. 1. Statul acreditar permite şi ocroteşte comunicarea liberă a misiunii în orice scopuri oficiale. Pentru a comunica cu guvernul, precum şi cu celelalte misiuni şi consulate ale statului acreditant, oriunde se găsesc acestea, misiunea poate folosi toate mijloacele de comunicare potrivite, inclusiv curierii diplomatici şi mesajele în cod sau cifrate. Totuşi, misiunea nu poate instala şi utiliza un post de radioemisie decât cu asentimentul statului acreditar.

2. Corespondenţa oficială a misiunii este inviolabilă. Prin expresia „corespondenţă oficială" se înţelege întreaga corespondenţă referitoare la misiune şi la funcţiile sale.

3. Valiza diplomatică nu trebuie să fie nici deschisă, nici reţinută.

4. Coletele care compun valiza diplomatică trebuie să poarte semne exterioare vizibile ale caracterului lor şi nu pot cuprinde decât documente diplomatice sau obiecte de uz oficial.

5. Curierul diplomatic, care trebuie să fie purtător al unui document oficial ce atestă calitatea sa şi precizează numărul de colete care constituie valiza diplomatică, este ocrotit în exercitarea funcţiilor sale de statul acreditar. El se bucură de inviolabilitatea persoanei sale şi nu poate fi supus nici unei forme de arestare sau de detenţiune.

6. Statul acreditant sau misiunea poate numi curieri diplomatici ad-hoc. În acest caz, dispoziţiile paragrafului 5 al prezentului articol vor fi de asemenea aplicabile, sub rezerva că imunităţile pe care le menţionează vor înceta să se aplice îndată ce curierul a remis destinatarului valiza diplomatică pe care o are în grijă.

7. Valiza diplomatică poate fi încredinţată comandantului unei aeronave comerciale care trebuie să aterizeze la un punct de intrare autorizat. Acest comandant trebuie să fie purtătorul unui document oficial care să indice numărul coletelor ce constituie valiza, dar el nu este considerat ca un curier diplomatic. Misiunea poate trimite pe unul din membrii săi să ia în posesie în mod direct şi liber valiza diplomatică din mâinile comandantului aeronavei.

Art.28. Drepturile şi taxele percepute de către misiune pentru acte oficiale sunt scutite de orice impozite şi taxe.

Art.29. Persoana agentului diplomatic este inviolabilă. El nu poate fi supus nici unei forme de arestare sau detenţiune. Statul acreditar îl tratează cu respectul care i se cuvine şi ia toate măsurile corespunzătoare pentru a împiedica orice atingere adusă persoanei, libertăţii şi demnităţii sale.

Art.30. 1. Locuinţa particulară a agentului diplomatic se bucură de aceeaşi inviolabilitate şi de aceeaşi ocrotire ca şi localurile misiunii.

2. Documentele sale, corespondenţa sa şi, sub rezerva paragrafului 3 al articolului 31, bunurile sale se bucură, de asemenea, de inviolabilitate.

Art.31. 1. Agentul diplomatic se bucură de imunitatea de jurisdicţie penală a statului acreditar. El se bucură, de asemenea, de imunitatea de jurisdicţie civilă şi administrativă a acestuia, dacă nu este vorba:

a) de o acţiune reală privind un imobil particular situat pe teritoriul statului acreditar afară numai dacă agentul diplomatic nu-l posedă în contul statului acreditant pentru realizarea scopurilor misiunii;

b) de o acţiune privind o succesiune, în care agentul diplomatic figurează ca executor testamentar, administrator, moştenitor sau legatar nu în numele statului acreditant, ci cu titlu particular;

c) de o acţiune privind o activitate profesională sau comercială, oricare ar fi ea, exercitată de agentul diplomatic în statul acreditar în afara funcţiilor sale oficiale.

2. Agentul diplomatic nu este obligat să depună mărturie.

3. Nu poate fi luată nici o măsură de executare faţă de agentul diplomatic, în afară de cazurile prevăzute la alineatele a), b) şi c) de la paragraful 1 din prezentul articol, şi numai dacă executarea poate avea loc fără a se aduce o atingere inviolabilităţii persoanei sale sau a locuinţei sale.

4. Imunitatea de jurisdicţie a agentului diplomatic în statul acreditar nu poate scuti pe acest agent de jurisdicţia statului acreditant.

Art.32. 1. Statul acreditant poate renunţa la imunitatea de jurisdicţie a agenţilor diplomatici şi a persoanelor care beneficiază de imunitate în baza articolului 37.

2. Renunţarea trebuie să fie întotdeauna expresă.

3. Dacă un agent diplomatic sau o persoană care beneficiază de imunitate de jurisdicţie în baza articolului 37 intentează o acţiune, el nu mai poate invoca imunitatea de jurisdicţie faţă de nici o cerere reconvenţională direct legată de cererea principală.

4. Renunţarea la imunitatea de jurisdicţie pentru o acţiune civilă sau administrativă nu este considerată ca implicând renunţarea la imunitatea privind măsurile de executare a hotărârii, pentru care este necesară o renunţare distinctă.

Art.33. 1. Sub rezerva dispoziţiilor paragrafului 3 al prezentului articol, agentul diplomatic este, în ce priveşte serviciile prestate statului acreditant, scutit de dispoziţiile cu privire la asigurările sociale în vigoare în statul acreditar.

2. Scutirea prevăzută la paragraful 1 al prezentului articol se aplică şi oamenilor de serviciu particulari care sunt în serviciul exclusiv al agentului diplomatic, cu condiţia;

a) ca ei să nu fie cetăţeni ai statului acreditar sau să nu aibă în acesta reşedinţa lor permanentă; şi

b) ca ei să fie supuşi dispoziţiilor cu privire la asigurările sociale în vigoare în statul acreditant sau într-un al treilea stat.

3. Agentul diplomatic care are în serviciul său persoane cărora nu li se aplică scutirea prevăzută la paragraful 2 din prezentul articol trebuie să respecte obligaţiile pe care dispoziţiile statului acreditar cu privire la asigurările sociale le impun celui care angajează.

4. Scutirea prevăzută la paragrafele 1 şi 2 din prezentul articol nu exclude participarea voluntară la regimul asigurărilor sociale al statului acreditar în măsura în care este admisă de acest stat.

5. Dispoziţiile prezentului articol nu afectează acordurile bilaterale sau multilaterale referitoare la asigurările sociale care au fost încheiate anterior şi nu împiedică încheierea ulterioară a unor asemenea acorduri.

Art.34. Agentul diplomatic este scutit de orice impozite şi taxe, personale sau reale, naţionale, regionale sau comunale cu excepţia:

a) impozitelor indirecte care prin natura lor sunt în mod normal încorporate în preţurile mărfurilor sau ale serviciilor;

b) impozitelor şi taxelor asupra bunurilor imobile particulare situate pe teritoriul statului acreditar, afară numai dacă agentul diplomatic le posedă în contul statului acreditant, pentru realizarea scopurilor misiunii;

c) drepturilor de succesiune percepute de statul acreditar, sub rezerva dispoziţiilor paragrafului 4 din articolul 39;

d) impozitelor şi taxelor pe veniturile particulare care-şi au sursa în statul acreditar şi a impozitelor pe capital prelevate asupra investiţiilor efectuate în întreprinderi comerciale situate în statul acreditar;

e) impozitelor şi taxelor percepute ca remuneraţie pentru servicii particulare prestate;

f) drepturilor de înregistrare, grefă, ipotecă şi de timbru în ce priveşte bunurile imobiliare, sub rezerva dispoziţiilor articolului 23.

Art.35. Statul acreditar trebuie să scutească pe agenţii diplomatici de orice prestaţie personală, de orice serviciu public, indiferent de natura sa, şi de sarcinile militare ca rechiziţii, contribuţii şi încartiruiri militare.

Art.36. 1. Potrivit dispoziţiilor legale şi regulamentare pe care le poate adopta, statul acreditar acordă intrarea şi scutirea de plata drepturilor de vamă, taxelor şi altor drepturi conexe, altele decât cheltuielile de depozitare, de transport şi cheltuielile aferente unor servicii similare, pentru:

a) obiectele destinate uzului oficial al misiunii;

b) obiectele destinate uzului personal al agentului diplomatic sau al membrilor familiei sale, care fac parte din gospodăria sa, inclusiv efectele destinate instalării sale.

2. Agentul diplomatic este scutit de controlul bagajului său personal, afară de cazul că ar exista motive serioase să se creadă că acesta conţine obiecte care nu beneficiază de scutirile menţionate la paragraful 1 din prezentul articol, sau obiecte al căror import sau export este interzis de legislaţia sau supus regulamentelor de carantină ale statului acreditar. În asemenea caz, controlul nu trebuie să se facă decât în prezenţa agentului diplomatic sau a reprezentantului său autorizat.

Art.37. 1. Membrii familiei agentului diplomatic care fac parte din gospodăria sa beneficiază de privilegiile şi imunităţile menţionate în articolele 29-36, cu condiţia să nu fie cetăţeni ai statului acreditar.

2. Membrii personalului administrativ şi tehnic al misiunii, precum şi membrii familiilor lor care fac parte din gospodăriile lor respective, beneficiază, dacă nu sunt cetăţeni ai statului acreditar sau dacă nu au în acest stat reşedinţa lor permanentă, de privilegiile şi imunităţile menţionate în articolele 29-35, dar imunitatea de jurisdicţie civilă şi administrativă a statului acreditar menţionată la paragraful 1 al articolului 31 nu se aplică actelor îndeplinite în afara exercitării funcţiilor lor. Ei beneficiază de asemenea de privilegiile menţionate la paragraful 1 al articolului 36 în ceea ce priveşte obiectele importate cu ocazia primei lor instalări.

3. Membrii personalului de serviciu al misiunii care nu sunt cetăţeni ai statului acreditar sau nu-şi au în acesta reşedinţa permanentă beneficiază de imunitate pentru actele îndeplinite în exerciţiul funcţiilor lor şi de scutirea de impozite şi taxe pe salariile pe care le primesc pentru serviciile lor, precum şi de scutirea prevăzută la articolul 33.

4. Oamenii de serviciu particulari ai membrilor misiunii, care nu sunt cetăţeni ai statului acreditar şi nu-şi au în acesta reşedinţa lor permanentă, sunt scutiţi de impozite şi taxe pe salariile pe care le primesc pentru serviciile lor. În toate celelalte privinţe, ei nu beneficiază de privilegii şi imunităţi decât în măsura admisă de statul acreditar. Totuşi, statul acreditar trebuie să-şi exercite jurisdicţia asupra acestor persoane în aşa fel, încât să nu stânjenească în mod excesiv îndeplinirea funcţiilor misiunii.

Art.38. 1. Exceptând cazul în care privilegii şi imunităţi suplimentare au fost acordate de statul acreditar, agentul diplomatic care are naţionalitatea statului acreditar sau îşi are în acesta reşedinţa permanentă nu beneficiază de imunitate de jurisdicţie şi de inviolabilitate decât pentru actele oficiale îndeplinite în exerciţiul funcţiilor sale.

2. Ceilalţi membri ai personalului misiunii şi oamenii de serviciu particulari care sunt cetăţeni ai statului acreditar sau îşi au în acesta reşedinţa lor permanentă nu beneficiază de privilegii şi imunităţi decât în măsura în care le sunt recunoscute de acest stat. Totuşi, statul acreditar trebuie să-şi exercite jurisdicţia asupra acestor persoane în aşa fel, încât să nu stânjenească în mod excesiv îndeplinirea funcţiilor misiunii.

Art.39. 1. Orice persoană care are drept la privilegii şi imunităţi beneficiază de ele îndată ce pătrunde pe teritoriul statului acreditar pentru a-şi lua în primire postul său, dacă ea se află deja pe acest teritoriu, îndată ce numirea sa a fost notificată Ministerului Afacerilor Externe sau oricărui alt minister asupra căruia se va fi convenit.

2. Când funcţiile unei persoane care beneficiază de privilegii şi imunităţi iau sfârşit, aceste privilegii şi imunităţi încetează în mod normal în momentul în care această persoană părăseşte ţara, sau la expirarea unui termen potrivit, care îi va fi acordat în acest scop, dar ele continuă până în acest moment, chiar în caz de conflict

armat. Totuşi, imunitatea continuă în ceea ce priveşte actele îndeplinite de către această persoană în exercitarea funcţiilor sale ca membru al misiunii.

3. În caz de deces al unui membru al misiunii, membrii familiei sale continuă să beneficieze de privilegiile şi imunităţile de care ei beneficiază, până la expirarea unui termen potrivit, care să le permită să părăsească teritoriul statului acreditar.

4. În caz de deces al unui membru al misiunii care nu este cetăţean al statului acreditar sau nu-şi are reşedinţa permanentă în acesta sau al unui membru al familiei sale care face parte din gospodăria sa, statul acreditar permite retragerea bunurilor mobile ale defunctului, cu excepţia acelora care au fost achiziţionate în ţară şi care fac obiectul unei interziceri de export în momentul decesului său. Nu se vor percepe taxe de succesiune asupra bunurilor mobile a căror prezenţă în statul acreditar se datora în mod exclusiv prezenţei în acest stat a defunctului în calitate de membru al misiunii sau de membru al familiei unui membru al misiunii.

Art.40. 1. Dacă agentul diplomatic traversează teritoriul sau se găseşte pe teritoriul unui al treilea stat, care i-a acordat o viză de paşaport, în cazul în care această viză este cerută, pentru a merge să-şi asume funcţiile sau să-şi ia în primire postul sau pentru a se întoarce în ţara sa, statul terţ îi va acorda inviolabilitatea şi toate celelalte imunităţi necesare pentru a-i permite trecerea sau întoarcerea. În acelaşi fel va proceda şi cu membrii familiei agentului diplomatic care beneficiază de privilegii şi imunităţi şi care însoţesc sau care călătoresc separat pentru a-l întâlni sau pentru a se întoarce în ţara lor.

2. În condiţii similare acelora care sunt prevăzute la paragraful 1 al prezentului articol, statele terţe nu trebuie să stânjenească trecerea pe teritoriul lor a membrilor personalului administrativ şi tehnic sau de serviciu al misiunii şi a membrilor familiilor lor.

3. Statele terţe acordă corespondenţei şi celorlalte comunicări oficiale în tranzit, inclusiv mesajele în cod sau cifrate, aceeaşi libertate şi ocrotire ca şi statul acreditar. Ele acordă curierilor diplomatici, cărora li s-a acordat o viză de paşaport, dacă această viză este cerută, şi valizelor diplomatice în tranzit aceeaşi inviolabilitate şi aceeaşi ocrotire pe care statul acreditar este obligat să le-o acorde.

4. Obligaţiile statelor terţe prevăzute la paragrafele 1, 2 şi 3 ale prezentului articol se aplică, de asemenea, persoanelor respective menţionate la aceste paragrafe, cât şi comunicărilor oficiale şi valizelor diplomatice, când prezenţa lor pe teritoriul statului terţ este datorată forţei majore.

Art.41. 1. Fără prejudiciul privilegiilor şi imunităţilor lor, toate persoanele care beneficiază de aceste privilegii şi imunităţi au datoria de a respecta legile şi regulamentele statului acreditar. Ele au, de asemenea, datoria de a nu se amesteca în treburile interne ale acestui stat.

2. Toate problemele oficiale tratate cu statul acreditar, încredinţate misiunii de către statul acreditant, trebuie să fie tratate cu Ministerul Afacerilor Externe al statului acreditar sau prin intermediul său, sau cu oricare alt minister asupra căruia se va fi convenit.

3. Localurile misiunii nu vor fi utilizate într-un mod incompatibil cu funcţiile misiunii aşa cum sunt ele enunţate în prezenta convenţie, sau în alte reguli ale dreptului internaţional general, sau în acordurile speciale în vigoare între statul acreditant şi statul acreditar.

Art.42. Agentul diplomatic nu va exercita în statul acreditar vreo activitate profesională sau comercială în vederea unui câştig personal.

Art.43. Funcţiile agentului diplomatic iau sfârşit în special:

a) prin notificarea statutul acreditant către statul acreditar că funcţiile agentului diplomatic au luat sfârşit;

b) prin notificarea statului acreditar către statul acreditant că, în conformitate cu paragraful 2 al articolului 9, acest stat refuză să recunoască pe agentul diplomatic ca membru al misiunii.

Art.44. Statul acreditar trebuie, chiar în caz de conflict armat, să acorde înlesniri pentru a permite persoanelor care beneficiază de privilegii şi imunităţi, altele decât cetăţenii statului acreditar, ca şi membrilor familiei acestor persoane, indiferent de naţionalitatea lor, să părăsească teritoriul său în termenele cele mai potrivite. El trebuie îndeosebi, dacă este nevoie, să le pună la dispoziţie mijloacele de transport necesare pentru ei înşişi şi pentru bunurile lor.

Art.45. În cazul ruperii relaţiilor diplomatice între două state, sau dacă o misiune este rechemată definitiv sau temporar:

a) statul acreditar este obligat, chiar în caz de conflict armat, să respecte şi să ocrotească localurile misiunii, precum şi bunurile şi arhivele sale;

b) statul acreditant poate încredinţa paza localurilor misiunii, cu bunurile care se găsesc în acestea, precum şi arhivele, unui stat terţ acceptabil pentru statul acreditar;

c) statul acreditant poate încredinţa ocrotirea intereselor sale şi ale cetăţenilor săi unui stat terţ acceptabil pentru statul acreditar.

Art.46. Cu consimţământul prealabil al statului acreditar şi la cererea unui stat terţ nereprezentat în acest stat, statul acreditant poate să asume ocrotirea temporară a intereselor statului terţ şi ale cetăţenilor acestuia.

Art.47. 1. În aplicarea dispoziţiilor prezentei convenţii, statul acreditar nu va face discriminare între state.

2. Totuşi, nu vor fi considerate ca discriminatorii:

a) faptul că statul acreditar aplică în mod restrictiv una din dispoziţiile prezentei convenţii pentru motivul că aceasta este aplicată în acest mod misiunii sale din statul acreditant;

b) faptul că unele state îşi acordă în mod reciproc, prin cutumă sau pe cale de acord, un tratament mai favorabil decât cel cerut de dispoziţiile prezentei convenţii.

Art.48. Prezenta convenţie va fi deschisă semnării tuturor statelor-membre ale Organizaţiei Naţiunilor Unite sau ale unei instituţii specializate, precum şi oricărui stat parte la Statutul Curţii Internaţionale de Justiţie şi oricărui alt stat invitat de Adunarea Generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite să devină parte la convenţie, în modul următor: până la 31 octombrie 1961, la Ministerul Federal al Afacerilor Străine al Austriei şi apoi, până la 31 martie 1962, la Sediul Organizaţiei Naţiunilor Unite la New York.

Art.49. Prezenta convenţie va fi ratificată. Instrumentele de ratificare vor fi depuse la Secretarul general al Organizaţiei Naţiunilor Unite.

Art.50. Prezenta convenţie va rămâne deschisă aderării oricărui stat care aparţine uneia din cele patru categorii menţionate în articolul 48. Instrumentele de aderare vor fi depuse la Secretarul general al Organizaţiei Naţiunilor Unite.

Art.51. 1. Prezenta convenţie va intra în vigoare în a treizecea zi de la data depunerii la Secretarul general al Organizaţiei Naţiunilor Unite a celui de-al douăzeci şi doilea instrument de ratificare sau de aderare.

2. Pentru fiecare dintre statele care vor ratifica convenţia sau vor adera la aceasta după depunerea celui de-al douăzeci şi doilea instrument de ratificare sau de aderare, convenţia va intra în vigoare într-a treizecea zi după depunerea de către acest stat a instrumentului său de ratificare sau de aderare.

Art.52. Secretarul general al Organizaţiei Naţiunilor Unite va notifica tuturor statelor care aparţin uneia din cele patru categorii menţionate la articolul 48:

a) semnăturile puse pe prezenta convenţie şi depunerea instrumentelor de ratificare sau de aderare, în conformitate cu articolele 48, 49 şi 50;

b) data la care prezenta convenţie va intra în vigoare, în conformitate cu articolul 51.

Art.53. Originalul prezentei convenţii, ale cărei texte englez, chinez, spaniol, francez şi rus au aceeaşi valoare, va fi depus la Secretarul general al Organizaţiei Naţiunilor Unite, care va transmite o copie certificată conformă tuturor statelor aparţinând uneia din cele patru categorii menţionate la articolul 48.

Drept care plenipotenţiarii mai jos semnaţi, autorizaţi în modul cuvenit de guvernele lor respective, au semnat prezenta convenţie.

Încheiată la Viena, la optsprezece aprilie una mie nouă sute şaizeci şi unu.

Sursa: Tratatele internaţionale la care Republica Moldova este parte (1990-1998). Ediţie oficială. Vol.4. Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, p. 37-52.

Anexa IV

*Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile consulare (Convenţia din 24/04/1963)**

Statele părţi la prezenta Convenţie,

Amintind că, dintr-o epocă îndepărtată, între popoare s-au stabilit relaţii consulare,

Conştiente de scopurile şi principiile Cartei Naţiunilor Unite privind egalitatea suverană a statelor, menţinerea păcii şi a securităţii internaţionale şi dezvoltarea relaţiilor amicale între naţiuni,

Ţinând seama de faptul că Conferinţa Naţiunilor Unite asupra relaţiilor şi imunităţilor diplomatice a adoptat Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile diplomatice care a fost deschisă pentru semnare la 18 aprilie 1961,

Convinse că o convenţie internaţională asupra relaţiilor, privilegiilor şi imunităţilor consulare va contribui, de asemenea, la favorizarea relaţiilor de prietenie între ţări, indiferent de diversitatea regimurilor lor constituţionale şi sociale,

Convinse că scopul acestor privilegii şi imunităţi nu este de a avantaja pe indivizi, ci de a asigura îndeplinirea eficace a funcţiilor lor de către posturile consulare în numele statelor lor respective,

Afirmând că regulile dreptului internaţional cutumiar vor continua să reglementeze problemele care n-au fost prevăzute în mod expres în dispoziţiile prezentei Convenţii,

Au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1. Definiţii

1. În prezenta Convenţie, expresiile următoare se înţeleg aşa cum se precizează mai jos:

a) prin expresia „post consular" se înţelege orice consulat general, consulat, viceconsulat sau agenţie consulară;

b) prin expresia „circumscripţie consulară" se înţelege teritoriul atribuit unui post consular pentru exercitarea funcţiilor consulare;

---

* Ratificat de Parlamentul RM la 4 august 1992, nr.1135-XII. În vigoare pentru RM din 25 februarie 1993.

c) prin expresia „şef de post consular” se înţelege persoana însărcinată să acţioneze în această calitate;

d) prin expresia „funcţionar consular” se înţelege orice persoană, inclusiv şeful de post consular, însărcinată în această calitate cu exercitarea funcţiilor consulare;

e) prin expresia „angajat consular” se înţelege orice persoană angajată în serviciile administrative sau tehnice ale unui post consular;

f) prin expresia „membru al personalului de serviciu” se înţelege orice persoană afectată serviciului casnic al unui post consular;

g) prin expresia „membrii postului consular” se înţelege funcţionarii consulari, angajaţii consulari şi membrii personalului de serviciu;

h) prin expresia „membrii personalului consular” se înţelege funcţionarii consulari, cu excepţia şefului postului consular, angajaţii consulari şi membrii personalului de serviciu;

i) prin expresia ”membru al personalului particular” se înţelege o persoană folosită în mod exclusiv în serviciul particular al unui membru al postului consular;

j) prin expresia „localuri consulare” se înţelege clădirile sau părţile de clădiri şi terenul aferent care, indiferent în a cui proprietate se afla, sunt folosite exclusiv pentru postul consular;

k) expresia „arhive consulare” cuprinde toate hârtiile, documentele, corespondenţa, cărţile, filmele, benzile de magnetofon şi registrele postului consular, precum şi materialul de cifru, fişierele şi mobilierul destinate să le protejeze şi să le păstreze.

2. Există două categorii de funcţionari consulari: funcţionari consulari de carieră şi funcţionari consulari onorifici. Dispoziţiile capitolului II al prezentei Convenţii se aplică posturilor consulare conduse de funcţionari consulari de carieră; dispoziţiile capitolului III se aplică posturilor consulare conduse de funcţionari consulari onorifici.

3. Situaţia specială a membrilor consulatului care sunt cetăţeni sau rezidenţi permanenţi ai statului de reşedinţă este reglementată de art.71 al prezentei Convenţii.

Capitolul I. Relaţiile consulare în general

SECŢIUNEA I. STABILIREA ŞI CONDUCEREA RELAŢIILOR CONSULARE

Articolul 2. Stabilirea relaţiilor consulare

1. Stabilirea relaţiilor consulare între state se face prin consimţământ reciproc.

2. Consimţământul dat pentru stabilirea de relaţii diplomatice între două state implică, dacă nu există o indicaţie contrară, consimţământul pentru stabilirea de relaţii consulare.

3. Ruperea relaţiilor diplomatice nu atrage după sine ipso facto ruperea relaţiilor consulare.

Articolul 3. Exercitarea funcţiilor consulare

Funcţiile consulare sunt exercitate de către posturile consulare. Ele sunt exercitate, de asemenea, de misiunile diplomatice, în conformitate cu prevederile prezentei Convenţii.

Articolul 4. Stabilirea unui post consular

1. Un post consular nu poate fi stabilit pe teritoriul statului de reşedinţa decât cu consimţământul acestui stat.

2. Sediul postului consular, rangul şi circumscripţia sa sunt fixate de către statul trimiţător şi supuse aprobării statului de reşedinţă.

3. Statul trimiţător nu poate aduce modificări ulterioare sediului postului consular, rangului sau circumscripţiei sale consulare decât cu consimţământul statului de reşedinţă.

4. Consimţământul statului de reşedinţă se cere, de asemenea, dacă un consulat general sau un consulat vrea sa deschidă un viceconsulat sau o agenţie consulară într-o alta localitate decât aceea în care este stabilit el însuşi.

5. Consimţământul expres şi prealabil al statului de reşedinţă se cere, de asemenea, pentru deschiderea unui birou, făcând parte dintr-un consulat existent, în afara sediului acestuia.

Articolul 5. Funcţii consulare

Funcţiile consulare constau în:

a) a proteja în statul de reşedinţă interesele statului trimiţător şi ale cetăţenilor săi, persoane fizice sau juridice, în limitele admise de dreptul internaţional;

b) a favoriza dezvoltarea relaţiilor comerciale, economice, culturale şi ştiinţifice între statul trimiţător şi statul de reşedinţă şi a promova în orice alt mod relaţii amicale între ele în cadrul dispoziţiilor prezentei Convenţii;

c) a se informa, prin toate mijloacele licite, despre condiţiile şi evoluţia vieţii comerciale, economice, culturale şi ştiinţifice a statului de reşedinţă, a face rapoarte în această privinţă către guvernul statului trimiţător şi a da informaţii persoanelor interesate;

d) a elibera paşapoarte şi documente de călători cetăţenilor statului trimiţător, precum şi vize şi alte documente corespunzătoare persoanelor care doresc să meargă în statul trimiţător;

e) a acorda ajutor şi asistenţă cetăţenilor, persoane fizice şi juridice, ai statului trimiţător;

f) a acţiona în calitate de notar şi de ofiţer de stare civilă şi a exercita funcţii similare, ca şi unele funcţii de ordin administrativ, în măsura în care legile şi regulamentele statului de reşedinţă nu se opun la aceasta;

g) a apăra interesele cetăţenilor statului trimiţător, persoane fizice sau juridice, în succesiunile de pe teritoriul statului de reşedinţă, în conformitate cu legile şi regulamentele statului de reşedinţă;

h) a apăra, în limitele fixate de legile şi regulamentele statului de reşedinţă, interesele minorilor şi incapabililor, cetăţeni ai statului trimiţător, mai ales atunci când este cerută instituirea unei tutele sau curatele cu privire la ei;

i) sub rezerva practicilor şi procedurilor în vigoare în statul de reşedinţă, a reprezenta pe cetăţenii statului trimiţător sau a lua măsuri în scopul asigurării reprezentării lor adecvate în faţa tribunalelor sau a altor autorităţi ale statului de reşedinţă pentru a cere, în conformitate cu legile şi regulamentele statului de reşedinţă, adoptarea de măsuri provizorii în vederea apărării drepturilor şi intereselor acestor cetăţeni atunci când, datorită absenţei lor sau din orice altă cauză, ei nu-şi pot apăra în timp util drepturile şi interesele;

j) a transmite acte judiciare şi extrajudiciare sau a efectua comisii rogatorii în conformitate cu acordurile internaţionale în vigoare sau, în lipsa unor asemenea acorduri, în orice mod compatibil cu legile şi regulamentele statului de reşedinţă;

k) a exercita drepturile de control şi de inspecţie prevăzute de legile şi regulamentele statului trimiţător asupra navelor maritime şi a navelor fluviale având naţionalitatea statului trimiţător şi asupra aeronavelor înmatriculate în acest stat, ca şi asupra echipajelor lor;

l) a acorda asistenţă navelor şi aeronavelor menţionate în alineatul k) din prezentul articol, precum şi echipajelor lor, a primi declaraţiile asupra curselor acestor nave, a examina şi a viza documentele de bord şi, fără a prejudicia prerogativele autoritarilor statului de reşedinţă, a face anchete privind incidentele survenite în cursul călătoriei şi a reglementa, în măsura în care legile şi regulamentele statului trimiţător autoriza aceasta, divergentele de orice natură între căpitan, ofiţeri şi marinari;

m) a exercita orice alte funcţii încredinţate unui post consular de către statul trimiţător, care nu sunt interzise de legile şi regulamentele statului de reşedinţă sau la care statul de reşedinţă nu se opune, sau care sunt menţionate în acordurile internaţionale în vigoare între statul trimiţător şi statul de reşedinţă.

Articolul 6. Exercitarea funcţiilor consulare în afara circumscripţiei consulare

În împrejurări speciale, un funcţionar consular poate, cu consimţământul statului de reşedinţă, să-şi exercite funcţiile în afara circumscripţiei sale consulare.

Articolul 7. Exercitarea funcţiilor consulare într-un stat terţ

Statul trimiţător poate, după notificarea către statele interesate şi afară de cazul când unul dintre ele se opune în mod expres la aceasta, să însărcineze un post consular stabilit într-un stat să-şi asume exercitarea de funcţii consulare într-un alt stat.

Articolul 8. Exercitarea de funcţii consulare în numele unui stat terţ

După notificarea corespunzătoare către statul de reşedinţă şi afară de cazul când acesta se opune, un post consular al statului trimiţător

poate exercita funcţii consulare în statul de reşedinţă în numele unui stat terţ.

Articolul 9. Clasele şefilor de post consular

1. Şefii de post consular se împart în patru clase, şi anume:

a) consuli generali;

b) consuli;

c) viceconsuli;

d) agenţi consulari.

2. Paragraful 1 al prezentului articol nu limitează cu nimic dreptul oricăreia din Părţile Contractante de a fixa denumirea funcţionarilor consulari care nu sunt şefi de post consular.

Articolul 10. Numirea şi admiterea şefilor de post consular

1. Şefii de post consular sunt numiţi de statul trimiţător şi sunt admişi pentru exercitarea funcţiilor lor de către statul de reşedinţă.

2. Sub rezerva dispoziţiilor prezentei Convenţii, modalităţile de numire şi de admitere a şefului de post consular sunt fixate respectiv prin legile, regulamentele şi uzanţele statului trimiţător şi ale statului de reşedinţă.

Articolul 11. Patenta consulară sau notificarea numirii

1. Şeful de post consular primeşte de la statul trimiţător un document, sub forma de patentă sau un act similar, întocmit pentru fiecare numire, atestând calitatea sa şi indicând, ca regulă generală, numele şi prenumele său, categoria şi clasa sa, circumscripţia consulară şi sediul postului consular.

2. Statul trimiţător transmite patenta sau actul similar, pe cale diplomatică sau pe orice altă cale potrivită, guvernului statului pe teritoriul căruia şeful de post consular trebuie să-şi exercite funcţiile.

3. Dacă statul de reşedinţă este de acord, statul trimiţător poate înlocui patenta sau actul similar printr-o notificare cuprinzând indicaţiile prevăzute în paragraful 1 din prezentul articol.

Articolul 12. Exequaturul

1. Şeful de post consular este admis să-şi exercite funcţiile printr-o autorizaţie a statului de reşedinţă denumită „exequatur”, oricare ar fi forma acestei autorizaţii.

2. Statul care refuză să elibereze un exequatur nu este obligat să comunice statului trimiţător motivele refuzului său.

3. Sub rezerva prevederilor articolelor 13 şi 15, şeful de post consular nu poate intra în funcţie înainte de a fi primit exequaturul.

Articolul 13. Admiterea provizorie a şefilor de post consular

În timpul cât aşteaptă eliberarea exequaturului, şeful de post consular poate fi admis în mod provizoriu să exercite funcţiile sale. În acest caz, dispoziţiile prezentei Convenţii sunt aplicabile.

Articolul 14. Notificarea către autorităţile circumscripţiei consulare

Îndată ce şeful de post consular a fost admis, chiar cu titlu provizoriu, să-şi exercite funcţiile, statul de reşedinţă este obligat să informeze imediat autorităţile competente ale circumscripţiei consulare. El este, de asemenea, obligat să vegheze ca să fie luate măsurile necesare pentru ca şeful de post consular să poată să se achite de obligaţiile misiunii sale şi să beneficieze de tratamentul prevăzut de dispoziţiile prezentei Convenţii.

Articolul 15. Exercitarea cu titlu temporar a funcţiilor şefului de post consular

1. Dacă şeful de post consular este împiedicat să-şi exercite funcţiile sau dacă postul său este vacant, un gerant interimar poate acţiona cu titlu provizoriu ca şef de post consular.

2. Numele şi prenumele gerantului interimar sunt notificate fie de către misiunea diplomatică a statului trimiţător, fie, în lipsa unei misiuni diplomatice a acestui stat în statul de reşedinţă, de către şeful de post consular, fie, în cazul când acesta este împiedicat să o facă, de către autoritatea competentă a statului trimiţător, Ministerului Afacerilor Externe al statului de reşedinţa sau autorităţii desemnate de acest minister. De regulă, această notificare trebuie să fie făcută în prealabil. Statul de reşedinţă poate condiţiona de consimţământul sau admiterea ca gerant interimar al unei persoane care nu este nici agent diplomatic, nici funcţionar consular al statului trimiţător în statul de reşedinţă.

3. Autorităţile competente ale statului de reşedinţă trebuie să acorde asistenţă şi protecţie gerantului interimar. În timpul activităţii

sale, dispoziţiile prezentei Convenţii ii sunt aplicabile în aceeaşi măsură, ca şi şefului de post consular în cauză. Totuşi, statul de reşedinţă nu este obligat să acorde unui gerant interimar înlesnirile, privilegiile şi imunităţile de care şeful de post consular se bucură numai în baza unor condiţii pe care gerantul interimar nu le îndeplineşte.

4. Atunci când un membru al personalului diplomatic al reprezentanţei diplomatice a statului trimiţător în statul de reşedinţă este numit gerant interimar de către statul trimiţător în condiţiile prevăzute în paragraful 1 al prezentului articol, el continuă să se bucure de privilegiile şi imunităţile diplomatice, dacă statul de reşedinţă nu se opune la aceasta.

Articolul 16. Precăderea între şefii de post consular

1. Ordinea de precădere a şefilor de post consular din fiecare clasă este determinată de data acordării exequaturului.

2. Totuşi, în cazul în care şeful de post consular, înainte de a obţine exequaturul, este admis cu titlu provizoriu să exercite funcţiile sale, data acestei admiteri determină ordinea de precădere; această ordine este menţinută şi după acordarea exequaturului.

3. Ordinea de precădere între doi sau mai mulţi şefi de post consular care au obţinut exequaturul sau admiterea provizorie la aceeaşi dată este determinată de data la care patenta lor sau actul similar a fost prezentat, sau la care notificarea prevăzută la paragraful 3 al art.11 a fost făcută statului de reşedinţă.

4. Geranţii interimari se situează ca ordine de precădere după toţi şefii de post consular. Între ei, ordinea de precădere este determinata de datele la care şi-au luat funcţiile de geranţi interimari şi care au fost indicate în notificările făcute în conformitate cu paragraful 2 al art.15.

5. Funcţionarii consulari onorifici, şefi de post consular se situează ca ordine de precădere în fiecare clasă după şefii de post consular de carieră, în ordinea şi după regulile stabilite în paragrafele precedente.

6. Şefii de post consular au precădere asupra funcţionarilor consulari care nu au această calitate.

Articolul 17. Îndeplinirea de acte diplomatice de către funcţionarii consulari

1. Într-un stat în care statul trimiţător nu are misiune diplomatică şi nu este reprezentat prin misiunea diplomatică a unui stat terţ, un funcţionar

consular poate, cu consimţământul statului de reşedinţă şi fără ca statutul său consular să fie afectat prin aceasta, să fie însărcinat să îndeplinească acte diplomatice. Îndeplinirea acestor acte de către un funcţionar consular nu-i conferă nici un drept la privilegiile şi imunităţile diplomatice.

2. Un funcţionar consular poate, după notificarea către statul de reşedinţă, sa fie însărcinat să reprezinte statul trimiţător pe lângă orice organizaţie interguvernamentală. Acţionând în această calitate, el are dreptul la toate privilegiile şi imunităţile acordate prin dreptul internaţional cutumiar sau prin acorduri internaţionale unui reprezentant pe lângă o organizaţie interguvernamentală; totuşi, în ceea ce priveşte orice funcţie consulară exercitată de el, nu are dreptul la o imunitate de jurisdicţie mai largă decât aceea de care beneficiază un funcţionar consular în baza prezentei Convenţii.

Articolul 18. Numirea aceleiaşi persoane ca funcţionar consular de către două sau mai multe state

Două sau mai multe state pot, cu consimţământul statului de reşedinţă, să numească aceeaşi persoană în calitate de funcţionar consular în acest stat.

Articolul 19. Numirea membrilor personalului consular

1. Sub rezerva dispoziţiilor articolelor 20, 22 şi 23, statul trimiţător poate numi conform voinţei sale pe membrii personalului consular.

2. Statul trimiţător notifică statului de reşedinţă numele şi prenumele, categoria şi clasa tuturor funcţionarilor consulari, alţii decât şeful de post consular, cu destul timp înainte pentru ca statul de reşedinţă să poată exercita, dacă doreşte, drepturile pe care i le conferă paragraful 3 al art.23.

3. Statul trimiţător poate, dacă legile şi regulamentele sale o cer, să solicite statului de reşedinţă să acorde exequatur unui funcţionar consular care nu este şef de post consular.

4. Statul de reşedinţă poate, dacă legile şi regulamentele sale o cer, sa acorde exequatur unui funcţionar consular care nu este şef de post consular.

Articolul 20. Efectivul personalului consular

În lipsa unui acord explicit asupra efectivului personalului postului consular, statul de reşedinţă poate cere ca acest efectiv să fie men-

ţinut în limitele considerate de el ca fiind raţionale şi normale, având în vedere circumstanţele şi condiţiile din circumscripţia consulară şi nevoile postului consular în cauză.

Articolul 21. Precăderea între funcţionarii consulari ai unui post consular

Ordinea de precădere între funcţionarii consulari ai unui post consular şi orice schimbări care îi sunt aduse sunt notificate de misiunea diplomatică a statului trimiţător sau, în lipsa unei asemenea misiuni în statul de reşedinţă, de către şeful postului consular Ministerului Afacerilor Externe al statului de reşedinţă sau autorităţii desemnate de acest minister.

Articolul 22. Naţionalitatea funcţionarilor consulari

1. Funcţionarii consulari trebuie să aibă în principiu naţionalitatea statului trimiţător.

2. Funcţionarii consulari nu pot fi aleşi dintre cetăţenii statului de reşedinţă decât cu consimţământul expres al acestui stat care poate oricând să-l retragă.

3. Statul de reşedinţă îşi poate rezerva acelaşi drept în ceea ce priveşte cetăţenii unui stat terţ care nu sunt totodată şi cetăţeni ai statului trimiţător.

Articolul 23. Persoana declarată non grata

1. Statul de reşedinţă poate în orice moment să informeze statul trimiţător că un funcţionar consular este persona non grata sau că orice alt membru al personalului consular nu este acceptabil. În acest caz, statul trimiţător va rechema persoana în cauză sau va pune capăt funcţiilor sale în cadrul acestui post consular, după caz.

2. Dacă statul trimiţător refuză să îndeplinească sau nu îndeplineşte într-un termen rezonabil obligaţiile care îi revin conform paragrafului 1 al prezentului articol, statul de reşedinţă poate, după caz, să retragă exequaturul persoanei în cauză sau să înceteze a o considera ca membru al personalului consular.

3. O persoană numită membru al unui post consular poate fi declarată inacceptabilă înainte de a ajunge pe teritoriul statului de reşedinţă sau, dacă se găseşte deja acolo, înainte de a intra în funcţie la

postul consular. Statul trimiţător trebuie, în acest caz, să retragă numirea.

4. În cazurile menţionate la paragrafele 1 şi 3 din prezentul articol, statul de reşedinţă nu este obligat să comunice statului trimiţător motivele hotărârii sale.

Articolul 24. Notificarea către statul de reşedinţă a numirilor, sosirilor şi plecărilor

1. Sunt notificate Ministerului Afacerilor Externe al statului de reşedinţa sau autorităţii desemnate de acest minister:

a) numirea membrilor postului consular, sosirea lor după numire la postul consular, plecarea lor definitivă sau încetarea funcţiilor lor, precum şi orice alte schimbări referitoare la statutul lor care pot să se producă în cursul serviciului lor la postul consular;

b) sosirea şi plecarea definitivă a unei persoane din familia unui membru al postului consular care locuieşte împreună cu el şi, dacă este cazul, faptul că o persoană devine sau încetează de a mai fi membru al familiei;

c) sosirea şi plecarea definitivă a membrilor personalului particular şi, dacă este cazul, încetarea serviciului lor în această calitate;

d) angajarea şi concedierea persoanelor care îşi au reşedinţa în statul de reşedinţă ca membri ai postului consular sau ca membri ai personalului particular care au dreptul la privilegii şi imunităţi.

2. Când este posibil, sosirea şi plecarea definitivă trebuie, de asemenea, să facă obiectul unei notificări prealabile.

SECTIUNEA A II-A
ÎNCETAREA FUNCŢIILOR CONSULARE

Articolul 25. Încetarea funcţiilor unui membru al unui post consular

Funcţiile unui membru al unui post consular încetează îndeosebi prin:

a) notificarea de către statul trimiţător către statul de reşedinţă despre faptul că funcţiile lui au încetat;

b) retragerea exequaturului;

c) notificarea statului de reşedinţă către statul trimiţător despre faptul că el a încetat să mai considere persoana în cauză ca membru al personalului consular.

Articolul 26. Plecarea de pe teritoriul statului de reşedinţă

Statul de reşedinţa trebuie, chiar în caz de conflict armat, să acorde membrilor postului consular şi membrilor personalului particular, care nu sunt cetăţeni ai statului de reşedinţă, precum şi membrilor familiilor lor care locuiesc împreuna cu ei, indiferent de naţionalitatea lor, timpul şi înlesnirile necesare pentru a-şi pregăti plecarea şi pentru a părăsi teritoriul acestui stat într-un termen cât mai scurt posibil după încetarea funcţiilor lor. El trebuie, mai ales dacă este necesar, să pună la dispoziţia lor mijloacele de transport necesare pentru ei înşişi şi pentru bunurile lor, cu excepţia bunurilor dobândite în statul de reşedinţă, al căror export este interzis în momentul plecării.

Articolul 27. Protecţia localurilor şi arhivelor consulare şi a intereselor statului trimiţător în circumstanţe excepţionale

1. În cazul ruperii relaţiilor consulare între două state:

a) statul de reşedinţă este obligat, chiar în caz de conflict armat, să respecte şi să protejeze localurile consulare, ca şi bunurile postului consular şi arhivele consulare;

b) statul trimiţător poate încredinţa paza localurilor consulare, ca şi a bunurilor care se găsesc în ele şi a arhivelor consulare, unui stat terţ acceptabil pentru statul de reşedinţă;

c) statul trimiţător poate încredinţa protecţia intereselor sale şi a celor ale cetăţenilor săi unui stat terţ acceptabil pentru statul de reşedinţă.

2. În caz de închidere temporară sau definitivă a unui post consular, sunt aplicabile prevederile alineatului a) din paragraful 1 al prezentului articol. În afară de aceasta:

a) dacă statul trimiţător nu este reprezentat în statul de reşedinţă printr-o misiune diplomatică, dar are un alt post consular pe teritoriul statului de reşedinţă, acest post consular poate fi însărcinat cu paza localurilor postului consular care a fost închis, a bunurilor care se găsesc acolo şi a arhivelor consulare, precum şi, cu consimţământul sta-

tului de reşedinţă, cu exercitarea funcţiilor consulare în circumscripţia acestui post consular; sau

b) dacă statul trimiţător nu are în statul de reşedinţă misiune diplomatică şi nici un alt post consular, sunt aplicabile prevederile alineatelor b) şi c) din paragraful 1 al prezentului articol.

Capitolul II. Înlesniri, privilegii şi imunităţi privind posturile consulare, funcţionarii consulari de carieră şi alţi membri ai unui post consular

SECŢIUNEA I. ÎNLESNIRI, PRIVILEGII ŞI IMUNITĂŢI PRIVIND POSTUL CONSULAR

Articolul 28. Înlesniri acordate postului consular pentru activitatea sa

Statul de reşedinţă acordă orice înlesniri pentru îndeplinirea funcţiilor postului consular.

Articolul 29. Folosirea drapelului şi a stemei naţionale

1. Statul trimiţător are dreptul de a folosi drapelul său naţional şi scutul cu stema sa de stat în statul de reşedinţă, conform prevederilor prezentului articol.

2. Drapelul naţional al statului trimiţător poate fi arborat, iar scutul cu stema de stat poate fi aşezat pe clădirea ocupată de către postul consular şi pe poarta sa de intrare, precum şi pe reşedinţa şefului postului consular şi pe mijloacele sale de transport, atunci când acestea sunt folosite în interes de serviciu.

3. În exercitarea dreptului acordat prin prezentul articol se va ţine seama de legile, regulamentele şi uzanţele statului de reşedinţă.

Articolul 30. Localurile

1. Statul de reşedinţă trebuie fie să faciliteze dobândirea pe teritoriul său, în cadrul legilor şi regulamentelor sale, de către statul trimiţător, a localurilor necesare postului consular, fie să ajute statul trimiţător să-şi procure localuri în alt mod.

2. El trebuie, de asemenea, dacă acest lucru este necesar, să ajute postul consular să obţină locuinţe convenabile pentru membrii săi.

Articolul 31. Inviolabilitatea localurilor consulare

1. Localurile consulare sunt inviolabile în măsura prevăzută în prezentul articol.

2. Autorităţile statului de reşedinţă nu pot pătrunde în partea localurilor consulare pe care postul consular o foloseşte exclusiv pentru nevoile muncii sale, decât cu consimţământul şefului postului consular, al persoanei desemnate de acesta sau al şefului misiunii diplomatice a statului trimiţător. Totuşi, consimţământul şefului postului consular poate fi considerat ca obţinut în caz de incendiu sau de alt sinistru care cere măsuri de protecţie imediată.

3. Sub rezerva prevederilor paragrafului 2 din prezentul articol, statul de reşedinţă are obligaţia specială de a lua orice măsuri necesare pentru a împiedica violarea sau deteriorarea localurilor consulare şi pentru a împiedica tulburarea liniştii postului consular sau atingerea demnităţii sale.

4. Localurile consulare, mobilierul lor şi bunurile postului consular, ca şi mijloacele sale de transport, nu pot face obiectul vreunei forme de rechiziţie în scopuri de apărare naţională sau de utilitate publică. În cazul când o expropriere ar fi necesară în aceste scopuri, vor fi luate toate măsurile corespunzătoare pentru a evita împiedicarea exercitării funcţiilor consulare, şi statului trimiţător îi va fi vărsată o indemnizaţie promptă, adecvată şi efectivă.

Articolul 32. Scutirea fiscală a localurilor consulare

1. Localurile consulare şi reşedinţa şefului postului consular de carieră, asupra cărora statul trimiţător sau orice persoană acţionând în numele acestui stat este proprietar sau locatar, sunt scutite de orice impozite şi taxe de orice fel, naţionale, regionale sau comunale, cu excepţia taxelor percepute ca remunerare pentru servicii special prestate.

2. Scutirea fiscală prevăzută în paragraful 1 al prezentului articol nu se aplică acestor impozite şi taxe când, după legile şi regulamentele statului de reşedinţă, ele cad în sarcina persoanei care a contractat cu statul trimiţător sau cu persoane care acţionează în numele acestui stat.

Articolul 33. Inviolabilitatea arhivelor şi documentelor consulare

Arhivele şi documentele consulare sunt inviolabile în orice moment şi în orice loc s-ar găsi.

Articolul 34. Libertatea de deplasare

Sub rezerva legilor şi a regulamentelor referitoare la zonele în care accesul este interzis sau reglementat din motive de securitate naţională, statul de reşedinţă asigură tuturor membrilor postului consular libertatea de deplasare şi de circulaţie pe teritoriul său.

Articolul 35. Libertatea de comunicare

1. Statul de reşedinţă permite şi protejează libera comunicare a postului consular pentru orice scopuri oficiale. Comunicând cu guvernul, cu misiunile diplomatice şi cu celelalte posturi consulare ale statului trimiţător, oriunde s-ar găsi ele, postul consular poate folosi toate mijloacele de comunicaţie potrivite, inclusiv curierii diplomatici sau consulari, valiza diplomatică sau consulară şi mesajele în cod sau cifrate. Totuşi, postul consular nu poate instala şi utiliza un post de radioemisie decât cu asentimentul statului de reşedinţă.

2. Corespondenţa oficială a postului consular este inviolabilă. Prin expresia „corespondenţă oficială" se înţelege întreaga corespondenţă referitoare la postul consular şi la funcţiile sale.

3. Valiza consulară nu trebuie să fie nici deschisă şi nici reţinută. Totuşi, dacă autorităţile competente ale statului de reşedinţă au motive serioase să creadă că valiza conţine alte obiecte decât corespondenţă, documentele şi obiectele vizate în paragraful 4 din prezentul articol, ele pot cere ca valiza să fie deschisă în prezenţa lor de către un reprezentant autorizat al statului trimiţător. Dacă autorităţile statului trimiţător refuză să satisfacă cererea, valiza este înapoiată la locul de origine.

4. Coletele care constituie valiza consulară trebuie să poarte semne exterioare vizibile ale caracterului lor şi nu pot conţine decât corespondenţa oficială şi documente sau obiecte destinate exclusiv pentru folosinţa oficială.

5. Curierul consular trebuie să poarte un document oficial în care să se atesteze calitatea sa şi să se precizeze numărul de colete care constituie valiza consulară. Afară de cazul când statul de reşedinţă consimte la aceasta, el nu trebuie sa fie nici cetăţean al statului de reşedinţă, nici, cu excepţia când el este cetăţean al statului trimiţător, o persoană cu reşedinţa permanentă în statul de reşedinţă. În exercitarea funcţiilor sale, acest curier este protejat de către statul de reşedinţă. El

se bucură de inviolabilitatea persoanei sale şi nu poate fi supus nici unei forme de arest sau de detenţiune.

6. Statul trimiţător, misiunile sale diplomatice şi posturile sale consulare pot desemna curieri consulari ad-hoc. În acest caz, prevederile paragrafului 5 din prezentul articol sunt, de asemenea, aplicabile, sub rezerva că imunităţile care sunt menţionate în el vor înceta să se aplice din momentul în care curierul va fi remis destinatarului valiza consulară pe care o are în grijă.

7. Valiza consulară poate fi încredinţată comandantului unei nave sau al unui avion comercial care trebuie sa sosească într-un punct de intrare autorizat. Acest comandant trebuie să poarte un document oficial indicând numărul de colete care constituie valiza, dar el nu este considerat curier consular. Printr-un aranjament cu autorităţile locale competente postul consular poate trimite pe unul din membrii săi să ia valiza, în mod direct şi liber, de la comandantul navei sau al avionului.

Articolul 36. Comunicarea cu cetăţenii statului trimiţător

1. Pentru ca exercitarea funcţiilor consulare cu privire la cetăţenii statului trimiţător să fie uşurată:

a) funcţionarii consulari trebuie să aibă libertatea de a comunica cu cetăţenii statului trimiţător şi de a avea acces la aceştia. Cetăţenii statului trimiţător trebuie să aibă aceeaşi libertate de a comunica cu funcţionarii consulari şi de a avea acces la ei;

b) autorităţile competente ale statului de reşedinţă trebuie să avertizeze fără întârziere postul consular al statului trimiţător atunci când, în circumscripţia sa consulară, un cetăţean al acestui stat este arestat, încarcerat sau pus în stare de detenţiune preventivă sau reţinut în orice altă formă de detenţiune, dacă cetăţeanul în cauză cere aceasta. Orice comunicare adresată postului consular de către persoana arestată, încarcerată sau pusă în stare de detenţiune preventivă sau reţinută în orice altă formă de detenţiune, trebuie, de asemenea, transmisă fără întârziere de către aceste autorităţi. Acestea trebuie să informeze fără întârziere persoana în cauză despre drepturile care îi revin în baza prezentului alineat;

c) funcţionarii consulari au dreptul de a vizita pe un cetăţean al statului trimiţător care este încarcerat, în stare de detenţiune preventivă sau reţinut în orice altă formă de detenţiune, de a se întreţine şi de a

purta corespondenţa cu el, precum şi de a lua măsuri pentru asigurarea reprezentării lui în justiţie. De asemenea, ei au dreptul de a vizita pe un cetăţean al statului trimiţător care se află încarcerat sau deţinut în circumscripţia lor în executarea unei hotărâri judecătoreşti. Cu toate acestea, funcţionarii consulari trebuie să se abţină de a interveni în favoarea unui cetăţean încarcerat sau aflat în stare de detenţiune preventivă sau reţinut în orice altă formă de detenţiune, dacă cetăţeanul în cauză se opune în mod expres la aceasta.

2. Drepturile la care se referă paragraful 1 al prezentului articol trebuie să fie exercitate în conformitate cu legile şi regulamentele statului de reşedinţă, cu rezervă, totuşi, că aceste legi şi regulamente trebuie să permită deplina realizare a scopurilor pentru care sunt destinate drepturile acordate în baza prezentului articol.

Articolul 37. Informaţii în caz de deces, tutelă sau curatelă, de naufragiu şi accident aerian

Dacă autorităţile competente ale statului de reşedinţă deţin informaţiile corespunzătoare, ele sunt obligate:

a) să informeze fără întârziere, în caz de deces al unui cetăţean al statului trimiţător, postul consular în circumscripţia căruia a avut loc decesul;

b) să notifice fără întârziere postului consular competent toate cazurile în care numirea unui tutore sau curator apare a fi în interesul unui cetăţean minor sau incapabil al statului trimiţător. Totuşi, acordarea acestei informaţii nu trebuie să prejudicieze aplicarea legilor şi regulamentelor statului de reşedinţa în ce priveşte numirea acestui tutore sau curator;

c) dacă o navă având naţionalitatea statului trimiţător naufragiază sau eşuează în marea teritorială sau în apele interioare ale statului de reşedinţă sau dacă un avion înmatriculat în statul trimiţător suferă un accident pe teritoriul statului de reşedinţă, să informeze fără întârziere postul consular cel mai apropiat de locul unde s-a produs accidentul.

Articolul 38. Comunicarea cu autorităţile statului de reşedinţă

1. În exercitarea funcţiilor lor, funcţionarii consulari pot să se adreseze:

a) autorităţilor locale competente ale circumscripţiei lor consulare;

b) autorităţilor centrale competente ale statului de reşedinţă dacă şi în măsura în care acest lucru este admis de legile, regulamentele şi uzanţele statului de reşedinţă sau de acordurile internaţionale respective.

Articolul 39. Drepturi şi taxe consulare

1. Postul consular poate percepe pe teritoriul statului de reşedinţă drepturile şi taxele pe care legile şi regulamentele statului trimiţător le prevăd pentru actele consulare.

2. Sumele percepute cu titlu de drepturi şi taxe prevăzute în paragraful 1 al prezentului articol şi chitanţele aferente lor sunt exonerate de orice impozite şi taxe în statul de reşedinţă.

SECTIUNEA A II-A. FACILITĂŢI, PRIVILEGII ŞI IMUNITĂŢI PRIVIND FUNCŢIONARII CONSULARI DE CARIERĂ ŞI CEILALŢI MEMBRI AI POSTULUI CONSULAR

Articolul 40. Protecţia funcţionarilor consulari

Statul de reşedinţă va trata pe funcţionarii consulari cu respectul cuvenit şi va lua toate măsurile necesare pentru a împiedica orice atingere adusă persoanei, libertăţii şi demnităţii lor.

Articolul 41. Inviolabilitatea personală a funcţionarilor consulari

1. Funcţionarii consulari nu pot fi puşi în stare de arest sau de detenţiune preventivă decât în caz de crimă gravă şi în urma unei hotărâri a autorităţilor judiciare competente.

2. Cu excepţia cazului prevăzut în paragraful 1 al prezentului articol, funcţionarii consulari nu pot fi încarceraţi sau supuşi vreunei alte forme de limitare a libertăţii lor personale, decât în executarea unei hotărâri judecătoreşti definitive.

3. Când o procedura penală este angajată împotriva unui funcţionar consular, acesta este obligat să se prezinte în faţa autorităţilor competente. Totuşi, procedura trebuie să fie condusă cu menajamentele care se cuvin funcţionarului consular în virtutea poziţiei sale oficiale şi, cu excepţia cazului prevăzut în paragraful 1 al prezentului articol, în asemenea mod încât ea să stânjenească cât mai puţin posibil exercitarea func-

ţiilor consulare. Atunci când, în împrejurările menţionate în paragraful 1 din prezentul articol, a devenit necesar ca funcţionarul consular să fie pus în stare de detenţiune preventivă, procedura îndreptată împotriva lui trebuie să fie deschisă în termenul cel mai scurt.

Articolul 42. Notificarea cazurilor de arestare, detenţiune sau de urmărire

În caz de arestare, detenţiune preventivă a unui membru al personalului consular sau de urmărire penală angajată împotriva lui, statul de reşedinţă este obligat să previnã neîntârziat pe şeful de post consular. Dacă acesta din urmă este el însuşi vizat de una din aceste măsuri, statul de reşedinţă trebuie să informeze despre acest lucru statul trimiţător, pe cale diplomatică.

Articolul 43. Imunitatea de jurisdicţie

1. Funcţionarii consulari şi angajaţii consulari nu pot fi chemaţi in fata autorităţilor judiciare şi administrative ale statului de reşedinţă pentru actele săvârşite în exercitarea funcţiilor consulare.

2. Totuşi, prevederile paragrafului 1 din prezentul articol nu se aplică în caz de acţiune civilă:

a) care rezultă din încheierea unui contract de către un funcţionar consular sau un angajat consular, pe care acesta nu l-a încheiat în mod expres sau implicit în calitatea sa de mandatar al statului trimiţător; sau

b) intentată de un terţ pentru o pagubă rezultând dintr-un accident cauzat în statul de reşedinţă de un vehicul, o navă sau de o aeronavă.

Articolul 44. Obligaţia de a depune ca martor

1. Membrii postului consular pot fi chemaţi să depună ca martori în cursul procedurilor judiciare şi administrative. Angajaţii consulari şi membrii personalului de serviciu nu trebuie să refuze să depună ca martori, cu excepţia cazurilor menţionate în paragraful 3 al prezentului articol. Dacă un funcţionar refuză să depună ca martor, nici o măsură coercitivă sau altă sancţiune nu i se poate aplica.

2. Autoritatea care solicită mărturia trebuie să evite a împiedica un funcţionar consular în îndeplinirea funcţiilor sale. El poate să obţină mărturia lui la reşedinţa lui sau la postul consular, sau să accepte o declaraţie scrisă din partea sa ori de câte ori acest lucru este posibil.

3. Membrii postului consular nu sunt obligaţi să depună mărturie asupra faptelor care au legătură cu exercitarea funcţiilor lor şi să prezinte corespondenţa şi documentele oficiale referitoare la acestea. Ei au, de asemenea, dreptul de a refuza să depună mărturie în calitate de experţi asupra legislaţiei statului trimiţător.

Articolul 45. Renunţarea la privilegii şi imunităţi

1. Statul trimiţător poate renunţa la privilegiile şi imunităţile unui membru al postului consular, prevăzute în articolele 41, 43 şi 44.

2. Renunţarea trebuie să fie întotdeauna expresă, sub rezerva dispoziţiilor paragrafului 3 din prezentul articol şi trebuie să fie comunicată în scris statului de reşedinţă.

3. Dacă un funcţionar consular sau un angajat consular angajează o procedură într-o materie în care ar beneficia de imunitatea de jurisdicţie în virtutea art. 43, el nu poate invoca imunitatea de jurisdicţie faţă de nici o cerere reconvenţională legată direct de cererea principală.

4. Renunţarea la imunitatea de jurisdicţie pentru o acţiune civilă sau administrativă nu poate fi socotită că implică renunţarea la imunitate în ceea ce priveşte măsurile de executare a hotărârii, pentru care este necesară o renunţare distinctă.

Articolul 46. Scutirea de înmatriculare a străinilor şi de permise de şedere

1. Funcţionarii consulari şi angajaţii consulari, precum şi membrii familiei lor care locuiesc împreună cu ei sunt scutiţi de toate obligaţiile prevăzute de legile şi regulamentele statului de reşedinţă în materie de înmatriculare a străinilor şi de permise de şedere.

2. Totuşi, dispoziţiile paragrafului 1 din prezentul articol nu se aplică nici funcţionarului consular care nu este angajat permanent al statului trimiţător sau care exercită o activitate particulară cu caracter lucrativ în statul de reşedinţă, nici unui membru al familiei sale.

Articolul 47. Scutirea de permise de muncă

1. Membrii postului consular sunt scutiţi, în ce priveşte serviciile aduse statului trimiţător, de obligaţiile pe care legile şi regulamentele statului de reşedinţă referitoare la folosirea mâinii de lucru străine le impun în materie de permise de muncă.

2. Membrii personalului particular al funcţionarilor consulari şi angajaţilor consulari sunt scutiţi de obligaţiile menţionate la paragraful 1 din prezentul articol, dacă ei nu exercită nici o altă ocupaţie particulară cu caracter lucrativ în statul de reşedinţă.

Articolul 48. Scutirea de regimul de securitate socială

1. Sub rezerva dispoziţiilor paragrafului 3 din prezentul articol, membrii postului consular şi membrii familiei lor care locuiesc împreuna cu ei sunt scutiţi, în ceea ce priveşte serviciile aduse statului trimiţător, de dispoziţiile de securitate socială care pot fi în vigoare în statul de reşedinţă.

2. Scutirea prevăzută la paragraful 1 al prezentului articol se aplică şi membrilor personalului particular care sunt în serviciul exclusiv al membrilor postului consular, cu condiţia:

a) ca ei să nu fie cetăţeni ai statului de reşedinţă sau să nu-şi aibă reşedinţa permanentă în acest stat; şi

b) ca ei să fie supuşi dispoziţiilor de securitate socială care sunt în vigoare în statul trimiţător sau într-un stat terţ.

3. Membrii postului consular care au în serviciul lor persoane cărora scutirea prevăzută la paragraful 2 din prezentul articol nu li se aplică, trebuie să respecte obligaţiile pe care dispoziţiile de securitate socială ale statului de reşedinţă le impun celui care angajează.

4. Scutirea prevăzută la paragrafele 1 şi 2 din prezentul articol nu exclude participarea voluntară la regimul de securitate socială al statului de reşedinţă, în măsura în care ea este admisă de acest stat.

Articolul 49. Scutirea fiscală

1. Funcţionarii consulari şi angajaţii consulari, precum şi membrii familiei lor care locuiesc împreuna cu ei, sunt scutiţi de orice impozite şi taxe, personale sau reale, naţionale, regionale şi comunale, cu excepţia:

a) impozitelor indirecte încorporate în mod normal în preţul mărfurilor sau serviciilor;

b) impozitelor şi taxelor pe bunurile imobile particulare situate pe teritoriul statului de reşedinţă, sub rezerva dispoziţiilor articolului 32;

c) drepturilor de succesiune şi de mutaţie percepute de către statul de reşedinţă, sub rezerva prevederilor paragrafului b) al articolului 51;

d) impozitelor şi taxelor pe veniturile particulare inclusiv câştigurile în capital, care-şi au sursa în statul de reşedinţă, şi a impozitelor pe capital prelevate asupra investiţiilor efectuate în întreprinderi comerciale sau financiare situate în statul de reşedinţă;

e) impozitelor şi taxelor percepute ca remunerare a serviciilor particulare prestate;

f) taxelor de înregistrare, de grefă, de ipotecă şi de timbru, sub rezerva dispoziţiilor articolului 32.

2. Membrii personalului de serviciu sunt scutiţi de impozite şi taxe pe salariile pe care le primesc pentru serviciile lor.

3. Membrii postului consular care angajează persoane ale căror retribuţii sau salarii nu sunt scutite de impozitul pe venit în statul de reşedinţă trebuie să respecte obligaţiile pe care legile şi regulamentele acestui stat le impun în materie de percepere a impozitului pe venit celor care angajează.

Articolul 50. Scutirea de taxe vamale şi de control vamal

1. În conformitate cu dispoziţiile legislative şi regulamentare pe care le poate adopta, statul de reşedinţă autoriza intrarea şi acorda scutirea de orice taxe vamale, impozite şi alte redevenţe conexe, cu excepţia cheltuielilor de depozitare, de transport şi a cheltuielilor pentru servicii similare, pentru:

a) obiectele destinate folosirii oficiale a postului consular;

b) obiectele de uz personal al funcţionarului consular şi al membrilor familiei sale care locuiesc împreună cu el, inclusiv efectele destinate instalării sale. Articolele de control nu trebuie să depăşească cantităţile necesare pentru folosirea lor directă de către cei interesaţi.

2. Angajaţii consulari beneficiază de privilegiile şi scutirile prevăzute la paragraful 1 din prezentul articol în ceea ce priveşte obiectele importate cu ocazia primei lor instalări.

3. Bagajele personale însoţite de funcţionarii consulari şi de membrii familiei lor care locuiesc împreună cu ei sunt scutite de control vamal. Ele nu pot fi supuse controlului decât dacă există motive serioase să se presupună că ele conţin alte obiecte decât cele menţionate la alineatul b) al paragrafului 1 din prezentul articol sau obiecte al căror import sau export este interzis de către legile şi regulamentele statului de reşedinţă sau supus legilor şi regulamentelor sale de caran-

tină. Acest control nu poate avea loc decât în prezenţa funcţionarului consular sau a membrului familiei sale, interesat.

Articolul 51. Succesiunea unui membru al postului consular sau a unui membru al familiei sale

În caz de deces al unui membru al postului consular sau al unui membru al familiei sale care locuia împreună cu el, statul de reşedinţă este obligat:

a) să permită exportul bunurilor mobile ale defunctului, cu excepţia celor care au fost dobândite în statul de reşedinţă şi care fac obiectul unei prohibiţii de export în momentul decesului;

b) să nu perceapă taxe naţionale, regionale sau comunale de succesiune sau de mutaţie asupra bunurilor mobile a căror prezenţă în statul de reşedinţă se datora exclusiv prezenţei în acest stat a defunctului în calitate de membru al postului consular sau de membru al familiei unui membru al postului consular.

Articolul 52. Scutirea de prestaţii personale

Statul de reşedinţă trebuie să scutească pe membrii postului consular şi pe membrii familiei lor care locuiesc împreună cu ei de orice prestaţie personală şi de orice serviciu de interes public, indiferent de caracterul lui, ca şi de sarcinile militare, cum ar fi rechiziţiile, contribuţiile şi încartiruirile militare.

Articolul 53. Începutul şi încetarea privilegiilor şi imunităţilor consulare

1. Orice membru al postului consular beneficiază de privilegiile şi imunităţile prevăzute în prezenta Convenţie de la intrarea sa pe teritoriul statului de reşedinţă pentru a ajunge la post sau, dacă se găseşte deja pe acest teritoriu, din momentul mutării sale în funcţie la postul consular.

2. Membrii familiei unui membru al postului consular care locuiesc împreună cu el, precum şi membrii personalului său particular, beneficiază de privilegiile şi imunităţile prevăzute în prezenta Convenţie, începând cu una din datele următoare: aceea de când membrul respectiv al postului consular se bucură de privilegii şi imunităţi conform paragrafului 1 al prezentului articol; aceea a intrării lor pe terito-

riul statului de reşedinţă sau aceea la care ei au devenit membri ai acestei familii sau ai personalului particular respectiv.

3. Când funcţiile unui membru al postului consular încetează, privilegiile şi imunităţile sale, precum şi acelea ale membrilor familiei sale care locuiesc împreună cu el sau ale membrilor personalului său particular încetează în mod normal la prima din datele următoare: în momentul în care persoana în cauză părăseşte teritoriul statului de reşedinţă sau la expirarea unui termen rezonabil care îi va fi fost acordat în acest scop, dar el subzista până în acest moment, chiar în caz de conflict armat. În ce priveşte persoanele menţionate la paragraful 2 din prezentul articol, privilegiile şi imunităţile lor încetează din momentul când ele încetează să mai locuiască împreună sau să mai fie în serviciul unui membru al postului consular, cu rezervă totuşi că, dacă aceste persoane intenţionează să părăsească teritoriul statului de reşedinţă într-un termen rezonabil privilegiile şi imunităţile lor subzistă până în momentul plecării lor.

4. Totuşi, în ceea ce priveşte actele săvârşite de un funcţionar consular sau de un angajat consular în exercitarea funcţiilor sale, imunitatea de jurisdicţie subzistă fără limită de durată.

5. În caz de deces al unui membru al postului consular, membrii familiei sale care locuiau împreună cu el continuă să se bucure de privilegiile şi imunităţile de care beneficiază, până la prima din datele următoare: aceea la care ei părăsesc teritoriul statului de reşedinţă sau la expirarea unui termen rezonabil care le va fi fost acordat în acest scop.

Articolul 54. Obligaţiile statelor terţe

1. Dacă funcţionarul consular traversează teritoriul sau se găseşte pe teritoriul unui stat terţ care i-a acordat o viză, în cazul în care aceasta este necesară, pentru a se duce să-şi preia funcţiile sau să ajungă la post, sau pentru a se întoarce în statul trimiţător, statul terţ îi va acorda imunităţile prevăzute în celelalte articole din prezenta Convenţie care pot fi necesare pentru a-i permite trecerea sau înapoierea. Statul terţ va proceda la fel pentru membrii familiei care locuiesc împreună cu el şi care beneficiază de privilegii şi imunităţi, când aceştia însoţesc pe funcţionarul consular sau călătoresc separat pentru a i se alătura sau pentru a se înapoia în statul trimiţător.

2. În condiţiile similare celor prevăzute la paragraful 1 din prezentul articol, statele terţe nu trebuie să împiedice trecerea pe teritoriul lor a celorlalţi membri ai postului consular şi a membrilor familiilor lor care locuiesc împreuna cu ei.

3. Statele terţe vor acorda corespondenţei oficiale şi celorlalte comunicări oficiale aflate în tranzit, inclusiv mesajelor în cod sau cifrate, aceeaşi libertate şi aceeaşi protecţie pe care statul de reşedinţă este obligat să le acorde în virtutea prezentei Convenţii. Ele vor acorda curierilor consulari cărora le-a fost eliberată viza dacă aceasta este necesară, precum şi valizelor consulare aflate în tranzit, aceeaşi inviolabilitate şi aceeaşi protecţie pe care statul de reşedinţă este obligat să le acorde în baza prezentei Convenţii.

4. Obligaţiile statelor terţe prevăzute în paragrafele 1, 2 şi 3 ale prezentului articol se aplică şi persoanelor menţionate în aceste paragrafe, ca şi comunicărilor oficiale şi valizelor consulare, când prezenţa lor pe teritoriul statului terţ este datorată unui caz de forţă majoră.

Articolul 55. Respectarea legilor şi regulamentelor statului de reşedinţă

1. Fără prejudicierea privilegiilor şi imunităţilor lor, toate persoanele care beneficiază de aceste privilegii şi imunităţi au datoria de a respecta legile şi regulamentele statului de reşedinţă. Ele au de asemenea datoria de a nu se amesteca în treburile interne ale acestui stat.

2. Localurile consulare nu vor fi folosite într-un mod incompatibil cu exercitarea funcţiilor consulare.

3. Dispoziţiile paragrafului 2 din prezentul articol nu exclud posibilitatea instalării într-o parte a clădirii în care se găsesc localurile postului consular, a birourilor altor organisme sau agenţii, cu condiţia că localurile afectate acestor birouri să fie separate de acelea care sunt folosite de către postul consular. În acest caz, aceste birouri nu sunt considerate conform prezentei Convenţii, ca făcând parte din localurile consulare.

Articolul 56. Asigurarea contra pagubelor cauzate terţilor

Membrii postului consular trebuie să se conformeze tuturor obligaţiilor impuse de legile şi regulamentele statului de reşedinţă în mate-

rie de asigurare de răspundere civilă pentru utilizarea oricărui vehicul, navă sau aeronavă.

Articolul 57. Dispoziţii speciale referitoare la ocupaţia particulară cu caracter lucrativ

1. Funcţionarii consulari de carieră nu vor exercita în statul de reşedinţă nici o activitate profesională sau comercială în profitul lor personal.

2. Privilegiile şi imunităţile prevăzute în prezentul capitol nu sunt acordate:

a) angajaţilor consulari şi membrilor personalului de serviciu care exercită în statul de reşedinţă o activitate particulară cu caracter lucrativ;

b) membrilor familiei unei persoane menţionate la alineatul a) din prezentul paragraf şi membrilor personalului său particular;

c) membrilor familiei unui membru al postului consular care exercită ei înşişi în statul de reşedinţă o activitate particulară cu caracter lucrativ.

Capitolul III. Regimul aplicabil funcţionarilor consulari onorifici şi posturilor consulare conduse de ei

Articolul 58. Dispoziţii generale privind facilităţile, privilegiile şi imunităţile

1. Articolele 28, 29, 30, 34, 35, 36, 37, 38 şi 39, paragraful 3 din articolul 54 şi paragrafele 2 şi 3 din articolul 55 se aplică şi posturilor consulare conduse de un funcţionar consular onorific. În afară de aceasta, facilităţile, privilegiile şi imunităţile acestor posturi consulare sunt reglementate de articolele 59, 60, 61 şi 62.

2. Articolele 42 şi 43, paragraful 3 din articolul 44, articolele 45 şi 53 şi paragraful 1 din articolul 55 se aplica şi funcţionarilor consulari onorifici. În afară de aceasta, facilităţile, privilegiile şi imunităţile acestor funcţionari consulari sunt reglementate de articolele 63, 64, 65, 66 şi 67.

3. Privilegiile şi imunităţile prevăzute în prezenta Convenţie nu sunt acordate membrilor familiei unui funcţionar consular onorific sau

unui angajat consular care este angajat într-un post consular condus de un funcţionar consular onorific.

4. Schimbul de valize consulare între două posturi consulare situate în ţări diferite şi conduse de funcţionari consulari onorifici este admis numai sub rezerva consimţământului celor două state de reşedinţă.

Articolul 59. Protecţia localurilor consulare

Statul de reşedinţă ia măsurile necesare pentru a proteja localurile consulare ale unui post consular condus de un funcţionar consular onorific şi pentru a împiedica violarea sau deteriorarea lor şi tulburarea liniştii sau atingerea demnităţii postului consular.

Articolul 60. Scutirea fiscală a localurilor consulare

1. Localurile consulare ale unui post consular condus de un funcţionar consular onorific, al căror proprietar sau locatar este statul trimiţător, sunt scutite de orice impozite şi taxe de orice natură, naţionale, regionale sau comunale, cu excepţia taxelor percepute ca remuneraţie pentru servicii particulare prestate.

2. Scutirea fiscală prevăzută la paragraful 1 din prezentul articol nu se aplică acestor impozite şi taxe atunci când, conform legilor şi regulamentelor statului de reşedinţă, ele cad în sarcina persoanei care a contractat cu statul trimiţător.

Articolul 61. Inviolabilitatea arhivelor şi documentelor consulare

Arhivele şi documentele consulare ale unui post consular condus de un funcţionar consular onorific sunt inviolabile în orice moment şi în orice loc s-ar găsi, cu condiţia ca ele să fie separate de celelalte hârtii şi documente şi, în special, de corespondenţa particulară a şefului de post consular şi a oricărei persoane care lucrează cu el, ca şi de bunurile, cărţile sau documentele care se referă la profesiunea sau la comerţul lor.

Articolul 62. Scutirea vamală

În conformitate cu dispoziţiile legislative şi regulamentare pe care le poate adopta, statul de reşedinţă acordă intrarea şi scutirea de orice taxe vamale, impozite şi de alte redevenţe conexe, cu excepţia

cheltuielilor de depozitare, de transport şi a cheltuielilor pentru servicii similare, pentru următoarele obiecte, cu condiţia ca ele să fie destinate exclusiv folosirii oficiale a unui post consular condus de un funcţionar consular onorific: steme, drapele, firme, ştampile şi sigilii, cărţi, imprimate oficiale, mobilierul de birou, materialul şi rechizitele de birou şi obiectele similare furnizate postului consular de către statul trimiţător sau la cererea sa.

Articolul 63. Procedura penală

Dacă împotriva unui funcţionar consular onorific este angajată o procedură penală, acesta este obligat să se prezinte în faţa autorităţilor competente. Totuşi, procedura trebuie să fie condusă cu menajamentele care se cuvin funcţionarului consular onorific în baza poziţiei sale oficiale şi, în afară de cazul când el se află în stare de arest sau de detenţiune, în aşa fel încât exercitarea funcţiilor sale consulare să fie stingherită cât mai puţin posibil. Atunci când apare necesitatea ca un funcţionar consular onorific să fie pus în stare de detenţiune preventivă, procedura îndreptată împotriva lui trebuie să fie deschisă în termenul cel mai scurt.

Articolul 64. Protecţia funcţionarului consular onorific

Statul de reşedinţă este obligat să acorde funcţionarului consular onorific protecţia care poate fi necesară în baza poziţiei sale oficiale.

Articolul 65. Scutirea de înmatriculare a străinilor şi de permise de şedere

Funcţionarii consulari onorifici, cu excepţia acelora care exercită în statul de reşedinţă o activitate profesională sau comercială în profitul lor personal, sunt scutiţi de toate obligaţiile prevăzute de legile şi regulamentele statului de reşedinţă în materie de înmatriculare a străinilor şi de permise de şedere.

Articolul 66. Scutire fiscală

Funcţionarul consular onorific este scutit de orice impozite şi taxe asupra indemnizaţiilor şi onorariilor pe care le primeşte de la statul trimiţător pentru exercitarea funcţiilor consulare.

Articolul 67. Scutirea de prestaţii personale

Statul de reşedinţă trebuie să scutească pe funcţionarii consulari onorifici de orice prestaţie personală şi de orice serviciu de interes public, indiferent de natura lui, precum şi de sarcinile militare ca rechiziţii, contribuţii şi încartiruiri militare.

Articolul 68. Caracterul facultativ al instituţiei funcţionarilor consulari onorifici

Fiecare stat este liber să hotărască dacă va numi sau va primi funcţionari consulari onorifici.

Capitolul IV. Dispoziţii generale

Articolul 69. Agenţii consulari care nu sunt şefi de post consular

1. Fiecare stat este liber să hotărască dacă va stabili sau va admite agenţii consulare girate de către agenţi consulari care nu au fost desemnaţi ca şefi de post consular de către statul trimiţător.

2. Condiţiile în care agenţiile consulare menţionate în paragraful 1 din prezentul articol pot să-şi exercite activitatea, precum şi privilegiile şi imunităţile de care pot să se bucure agenţii consulari care le girează sunt fixate prin acord între statul trimiţător şi statul de reşedinţă.

Articolul 70. Exercitarea funcţiilor consulare de către o misiune diplomatică

1. Dispoziţiile prezentei Convenţii se aplică, de asemenea, în măsura în care contextul o permite şi la exercitarea funcţiilor consulare de către o misiune diplomatică.

2. Numele membrilor misiunii diplomatice ataşaţi secţiei consulare sau însărcinaţi în alt mod cu exercitarea funcţiilor consulare ale misiunii sunt notificate Ministerului Afacerilor Externe al statului de reşedinţă sau autorităţilor desemnate de acest minister.

3. În exercitarea funcţiilor consulare, misiunea diplomatică poate să se adreseze:

a) autorităţilor locale din circumscripţia consulară;

b) autorităţilor centrale ale statului de reşedinţă, dacă legile, regulamentele şi uzanţele statului de reşedinţă sau acordurile internaţionale respective permit aceasta.

4. Privilegiile şi imunităţile membrilor misiunii diplomatice, menţionaţi în paragraful 2 din prezentul articol continuă să fie determinate de regulile dreptului International privind relaţiile diplomatice.

Articolul 71. Cetăţeni ai statului de reşedinţă şi persoane care au reşedinţa permanentă în acest stat

1. Dacă statul de reşedinţă nu acordă funcţionarilor consulari, care sunt cetăţeni ai statului de reşedinţă sau care au reşedinţa permanentă în acest stat, facilităţi, privilegii şi imunităţi suplimentare, aceştia nu beneficiază decât de imunitatea de jurisdicţie şi de inviolabilitatea personală pentru actele oficiale îndeplinite în exercitarea funcţiilor lor şi de privilegiul prevăzut în paragraful 3 al articolului 44. În ceea ce priveşte aceşti funcţionari consulari, statul de reşedinţă trebuie, de asemenea, să respecte obligaţia prevăzută în articolul 42. Dacă împotriva unui asemenea funcţionar consular se angajează o acţiune penală, procedura trebuie să fie condusă, în afară de cazul când persoana în cauză se află în stare de arest sau de detenţiune, în aşa fel, încât exercitarea funcţiilor consulare să fie stingherită cât mai puţin posibil.

2. Ceilalţi membri ai postului consular care sunt cetăţeni ai statului de reşedinţă sau care au reşedinţa permanentă în acest stat, membrii familiei lor, precum şi membrii familiilor funcţionarilor consulari menţionaţi în paragraful 1 al prezentului articol nu beneficiază de facilităţi, privilegii şi imunităţi decât în măsura în care acestea le sunt acordate de către statul de reşedinţă. Membrii familiei unui membru al postului consular şi membrii personalului particular care sunt ei înşişi cetăţeni ai statului de reşedinţă sau au reşedinţa permanentă în acest stat nu beneficiază, de asemenea, de facilităţi, privilegii şi imunităţi decât în măsura în care acestea le sunt acordate de către statul de reşedinţă. Totuşi, statul de reşedinţa trebuie să-şi exercite jurisdicţia asupra acestor persoane astfel, încât să nu împiedice în mod excesiv exercitarea funcţiilor postului consular.

Articolul 72. Nediscriminarea

1. În aplicarea dispoziţiilor prezentei Convenţii, statul de reşedinţă nu va face discriminări între state.

2. Totuşi, nu vor fi considerate ca discriminatorii:

a) faptul că statul de reşedinţă aplică restrictiv una din dispoziţiile prezentei Convenţii, întrucât ea este astfel aplicată posturilor sale consulare în statul trimiţător;

b) faptul că statele îşi acordă reciproc, prin cutumă sau prin acord, un tratament mai favorabil decât cel cerut de dispoziţiile prezentei Convenţii.

Articolul 73. Raportul dintre prezenta Convenţie şi celelalte acorduri internaţionale

1. Dispoziţiile prezentei Convenţii nu aduc atingere celorlalte acorduri internaţionale în vigoare în relaţiile dintre statele părţi la aceste acorduri.

2. Nici o dispoziţie din prezenta Convenţie nu poate împiedica statele să încheie acorduri internaţionale care să confirme, să completeze sau să dezvolte dispoziţiile acesteia, sau care să extindă sfera lor de aplicare.

Capitolul V. Dispoziţii finale

Articolul 74. Semnarea

Prezenta Convenţie va fi deschisă spre semnare tuturor statelor membre ale Organizaţiei Naţiunilor Unite sau ale unei instituţii specializate, precum şi oricărui stat parte la statutul Curţii Internaţionale de Justiţie şi oricărui alt stat invitat de către Adunarea generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite să devină parte la Convenţie, după cum urmează: până la 31 octombrie 1963, la Ministerul federal al Afacerilor Externe al Republicii Austria şi, apoi, până la 31 martie 1964, la sediul Organizaţiei Naţiunilor Unite la New York.

Articolul 75. Ratificarea

Prezenta Convenţie va fi supusă ratificării. Instrumentele de ratificare vor fi depuse la Secretarul general al Organizaţiei Naţiunilor Unite.

Articolul 76. Aderarea

Prezenta Convenţie va rămâne deschisă pentru aderare oricărui stat aparţinând uneia din cele patru categorii menţionate în articolul

74. Instrumentele de aderare vor fi remise Secretarului general al Organizaţiei Naţiunilor Unite.

Articolul 77. Intrarea în vigoare

1. Prezenta Convenţie va intra în vigoare după treizeci de zile de la data depunerii pe lângă Secretarul general al Organizaţiei Naţiunilor Unite a celui de-al 22-lea instrument de ratificare sau de aderare.

2. Pentru fiecare din statele care vor ratifica Convenţia sau vor adera la ea după depunerea celui de-al 22-lea instrument de ratificare sau de aderare, Convenţia va intra în vigoare după treizeci de zile de la depunerea de către acest stat a instrumentului sau de ratificare, sau de aderare.

Articolul 78. Notificările Secretarului general

Secretarul general al Organizaţiei Naţiunilor Unite va notifica tuturor statelor aparţinând uneia din cele patru categorii menţionate în articolul 74:

a) semnarea prezentei Convenţii şi depunerea instrumentelor de ratificare sau de aderare, conform articolelor 74, 75 şi 76;

b) data la care prezenta Convenţie va intra în vigoare, conform articolului 77.

Articolul 79. Valabilitatea textelor

Originalul prezentei Convenţii, ale cărui texte englez, chinez, spaniol, francez şi rus au aceeaşi valabilitate, va fi depus la Secretarul general al Organizaţiei Naţiunilor Unite care va trimite câte o copie certificată conformă tuturor statelor aparţinând uneia din cele patru categorii menţionate la articolul 74.

Drept pentru care subsemnaţii plenipotenţiari, împuterniciţi în mod cuvenit de către guvernele lor respective, au semnat prezenta Convenţie.

Viena, la 24 aprilie 1963

Sursa: Tratate internaţionale la care Republica Moldova este parte (1990-1998). Vol. IV. Ediţie Oficială, Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, p. 7-36.

Anexa V

*Legea Republicii Moldova cu privire la serviciul diplomatic**

Parlamentul adoptă prezenta lege organică

Capitolul I

DISPOZIŢII GENERALE

Articolul 1. Dispoziţii principale

1. Prezenta lege stabileşte cadrul juridic privind organizarea şi funcţionarea instituţiilor serviciului diplomatic al Republicii Moldova ca parte a serviciului public.

2. Cadrul juridic al serviciului diplomatic îl constituie Constituţia Republicii Moldova, prezenta lege, tratatele internaţionale la care Republica Moldova este parte, inclusiv Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile diplomatice, întocmită la 18 aprilie 1961, şi Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile consulare, întocmită la 24 aprilie 1963, precum şi alte acte normative.

Articolul 2. Serviciul diplomatic

În sensul prezentei legi, prin serviciu diplomatic se înţelege activitatea instituţiilor diplomatice şi consulare ale Republicii Moldova în ansamblul lor şi a personalului angajat în aceste instituţii, abilitate să promoveze politica externă a Republicii Moldova, inclusiv relaţiile ei economice externe şi raporturile cu statele lumii şi organismele internaţionale, atât în cadrul frontierelor sale, cât şi în afara lor.

Articolul 3. Obiectivele serviciului diplomatic

Serviciul diplomatic are următoarele obiective generale:

1. Realizarea politicii externe în general şi a relaţiilor comerciale şi economice externe în particular;

---

* Adoptată de Parlamentul R.Moldova la 27.12.2001, nr.761-XV, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.20 din 05.02.2002.

2. Reprezentarea şi apărarea pe plan extern a intereselor naţionale ale Republicii Moldova;

3. Realizarea drepturilor suverane ale Republicii Moldova în relaţiile internaţionale;

4. Protejarea drepturilor şi intereselor Republicii Moldova, ale cetăţenilor săi (persoane fizice şi juridice) potrivit practicii internaţionale şi în limitele admise de normele şi principiile dreptului internaţional;

5. Promovarea relaţiilor bilaterale şi multilaterale politice, comerciale, economice, culturale şi ştiinţifice ale Republicii Moldova cu statele lumii, reglementarea unor eventuale probleme politico-juridice cu aceste state;

6. Formarea capacităţilor diplomatice necesare pentru a anticipa, a acţiona şi a reacţiona la evenimentele internaţionale care ar fi în măsura să afecteze interesele Republicii Moldova;

7. Asigurarea coerenţei şi unităţii activităţilor Republicii Moldova pe plan extern;

8. Promovarea unei imagini favorabile a Republicii Moldova peste hotare;

9. Respectarea şi dezvoltarea în continuare a dreptului internaţional;

10. Respectarea drepturilor omului ca bază a oricărei societăţi umane;

11. Realizarea, prin metode şi mijloace diplomatice, a activităţilor specifice privind asigurarea păcii şi securităţii mondiale şi regionale.

Articolul 4. Funcţiile de bază ale instituţiilor serviciului diplomatic

1. Instituţiile serviciului diplomatic au următoarele funcţii de bază:

- elaborarea şi realizarea concepţiilor, strategiilor şi direcţiilor de baza ale politicii externe a Republicii Moldova;
- coordonarea în exclusivitate a activităţii autorităţilor centrale de specialitate şi a altor autorităţi publice ale Republicii Moldova pentru asigurarea realizării unei politici unice în domeniul relaţiilor internaţionale;
- analiza situaţiei politice şi economice din lume, a politicii externe şi interne a statelor străine, a activităţii organismelor internaţionale;

- informarea autorităţilor publice ale Republicii Moldova, în funcţie de competenţa lor, despre evenimentele internaţionale relevante pentru ţară;
- acordarea de asistenţă şi protecţie cetăţenilor Republicii Moldova, persoane fizice şi juridice, aflaţi peste hotare, în limitele prevăzute de dreptul internaţional;
- reprezentarea Republicii Moldova în relaţiile ei cu alte state şi cu organismele internaţionale;
- organizarea şi participarea la negocieri în vederea încheierii tratatelor internaţionale cu alte state şi cu organismele internaţionale;
- contribuirea la funcţionarea liberă a misiunilor diplomatice şi consulare străine pe teritoriul Republicii Moldova, precum şi asigurarea controlului asupra respectării privilegiilor şi imunităţilor diplomatice şi consulare ale acestora;
- asigurarea depozitării, înregistrării, evidenţei şi păstrării tratatelor internaţionale ale Republicii Moldova;
- asigurarea protocolului de stat;
- întreprinderea de acţiuni pentru respectarea, elaborarea şi iniţierea modificării legislaţiei naţionale privind activitatea externă, generalizarea practicii de aplicare a acesteia;
- instruirea şi perfecţionarea profesională a personalului instituţiilor serviciului diplomatic;
- îndeplinirea altor funcţii prevăzute de legislaţie.

2. Instituţiile serviciului diplomatic exercită funcţiile consulare stipulate în Statutul consular, aprobat de Guvern.

Articolul 5. Sistemul instituţiilor serviciului diplomatic

1. Sistemul instituţiilor serviciului diplomatic este format din următoarele structuri:
- Ministerul Afacerilor Externe, cu statut de instituţie centrală;
- misiunile diplomatice, inclusiv reprezentanţele permanente de pe lângă organismele internaţionale, delegaţiile şi misiunile ad-hoc;
- oficiile consulare;
- alte unităţi, create în scopul asigurării activităţii instituţiilor serviciului diplomatic, inclusiv pentru instruirea şi reciclarea personalului acestora.

2. Structurile menţionate la alin.(1) alcătuiesc sistemul unic al serviciului diplomatic, care este condus de ministrul afacerilor externe, şeful diplomaţiei Republicii Moldova.

3. Misiunilor diplomatice li se atribuie următoarele ranguri:

- **rangul I** – ambasadei, conduse de un ambasador extraordinar şi plenipotenţiar, sau reprezentanţei permanente, conduse de un reprezentant permanent;
- **rangul II** – misiunii conduse de un trimis;
- **rangul III** – misiunii conduse de un însărcinat cu afaceri en titre (permanent).

4. Oficiilor consulare li se atribuie următoarele clase:

- **clasa I** – consulatului general;
- **clasa II** – consulatului;
- **clasa III** – viceconsulatului;
- **clasa IV** – agenţiei consulare.

Articolul 6. Funcţionarea instituţiilor serviciului diplomatic şi dotarea lor materială

1. Pentru asigurarea funcţionării instituţiilor serviciului diplomatic, Guvernul aprobă structura şi regulamentele de funcţionare ale acestora, iar Ministerul Afacerilor Externe emite ordine, dispoziţii şi aprobă instrucţiuni şi regulamente interne.

2. Misiunea diplomatică a Republicii Moldova este condusă de şeful acesteia – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar sau reprezentant permanent, sau delegat, sau trimis, sau însărcinat cu afaceri en titre ori ad-interim – care poartă răspundere pentru activitatea instituţiei pe care o conduce.

3. Oficiul consular al Republicii Moldova este condus de şeful acestuia – consul general sau consul, sau viceconsul, sau agent consular, sau gerant interimar – care poartă răspundere pentru activitatea instituţiei pe care o conduce.

4. Înfiinţarea, desfiinţarea şi schimbarea rangului misiunilor diplomatice sunt iniţiate de Ministerul Afacerilor Externe şi aprobate de Preşedintele Republicii Moldova, la propunerea Guvernului.

5. Înfiinţarea, desfiinţarea şi schimbarea clasei oficiilor consulare ale Republicii Moldova sunt iniţiate de Ministerul Afacerilor Externe şi aprobate de Guvern.

6. În cadrul misiunilor diplomatice şi al oficiilor consulare pot fi deschise oficii sau birouri speciale pentru reprezentarea şi apărarea intereselor comerciale şi economice ale Republicii Moldova în statul acreditar.

7. Dotarea materială a instituţiilor serviciului diplomatic se efectuează sistematic, în funcţie de sarcinile şi necesităţile acestora.

La propunerea Ministerului Afacerilor Externe, Guvernul adoptă în acest scop hotărâri, care vor prevedea alocarea fondurilor bugetare necesare.

Articolul 7. Sistemul de comunicare şi arhivă

1. Instituţiile serviciului diplomatic dispun de un sistem propriu de comunicare, inclusiv de un cifru de transmisie, de un serviciu de curieri şi de valiza diplomatică sau consulară, care permit transmiterea rapidă şi în siguranţă a informaţiilor confidenţiale sau secrete, precum şi a corespondenţei diplomatice. Funcţionarea sistemului de comunicare al instituţiilor serviciului diplomatic se reglementează prin regulamente interne.

2. În cadrul serviciului diplomatic, valiza diplomatică sau consulară constituie mijlocul de expediere a corespondenţei oficiale, inclusiv cu caracter confidenţial sau secret, şi necesită a fi protejată. Valiza diplomatică sau consulară neînsoţită de curier poate fi transmisă comandantului aeronavei sau al altui mijloc de transport cu destinaţie autorizată. Valiza diplomatică sau consulară nu are menirea de a se substitui serviciilor poştale naţionale.

3. Serviciul diplomatic dispune de o arhivă care este compusă din arhiva generală şi arhiva tratatelor. Funcţionarea acestor arhive se reglementează prin regulamente interne.

4. Instituţiile serviciului diplomatic desfăşoară activităţi editoriale în conformitate cu legislaţia.

Articolul 8. Activitatea de revizie şi control

Pentru verificarea modului în care misiunile diplomatice şi oficiile consulare ale Republicii Moldova îşi îndeplinesc funcţiile, îşi organizează activitatea şi îşi utilizează mijloacele tehnice, precum şi pentru a controla cum se respectă în cadrul acestor instituţii dispoziţiile organizatorice, reglementările de serviciu, actele legislaţiei muncii şi alte

acte normative, inclusiv cele privind condiţiile de trai ale personalului lor, ministrul afacerilor externe poate dispune, din oficiu sau la cererea Preşedintelui Republicii Moldova, inspectarea misiunilor diplomatice şi a oficiilor consulare, creând în acest scop o comisie specială.

Capitolul II
PERSONALUL INSTITUŢIILOR SERVICIULUI DIPLOMATIC

Articolul 9. Structura personalului instituţiilor serviciului diplomatic

1. Personalul instituţiilor serviciului diplomatic este format:

- în cadrul Ministerului Afacerilor Externe:
  - din funcţionari publici în posturi diplomatice;
  - din funcţionari publici care efectuează deservirea tehnică ce asigură funcţionarea instituţiilor serviciului diplomatic;
  - din personal administrativ-tehnic şi de serviciu;
- în cadrul misiunilor diplomatice şi oficiilor consulare:
  - din membri ai personalului diplomatic şi consular, denumiţi în continuare agenţi diplomatici şi funcţionari consulari;
  - din membri ai personalului administrativ-tehnic;
  - din membri ai personalului de serviciu.

2. În cadrul Ministerului Afacerilor Externe se instituie următoarele posturi diplomatice:

- ministru;
- prim-viceministru;
- viceministru;
- secretar general;
- ambasador cu misiuni speciale;
- director de cabinet;
- consilier al ministrului;
- şef de direcţie generală;
- şef adjunct de direcţie generală;
- şef de direcţie;
- şef adjunct de direcţie;
- şef de secţie;

- consilier;
- secretar I;
- secretar II;
- secretar III;
- ataşat.

3. Pentru agenţii diplomatici şi funcţionarii consulari se stabilesc următoarele posturi, în funcţie de rangul misiunii diplomatice sau de clasa oficiului consular:

- ambasador extraordinar şi plenipotenţiar;
- reprezentant permanent sau delegat pe lângă un organism internaţional;
- trimis;
- însărcinat cu afaceri en titre sau ad-interim;
- consul general;
- ministru consilier, reprezentant permanent adjunct pe lângă un organism internaţional;
- consilier;
- secretar I;
- consul;
- secretar II;
- viceconsul;
- secretar III;
- ataşat;
- agent consular;
- referent.

4. Echivalarea posturilor diplomatice din cadrul Ministerului Afacerilor Externe, al misiunilor diplomatice şi al oficiilor consulare cu funcţiile publice din autorităţile administraţiei publice centrale se efectuează conform anexei.

5. Pentru a asigura repartizarea eficienta a personalului în condiţiile speciale ale serviciului diplomatic, Ministerul Afacerilor Externe dispune de o rezervă de personal. Regulamentul cu privire la rezerva de personal se aprobă de către ministrul afacerilor externe.

Articolul 10. Angajarea şi rechemarea dintr-un post diplomatic

1. Într-un post diplomatic poate fi angajată doar persoana care întruneşte următoarele condiţii:

- are cetăţenia Republicii Moldova;
- se bucură de toate drepturile politice şi civile înscrise în Constituţia Republicii Moldova;
- deţine o diplomă de studii universitare (licenţă);
- cunoaşte limba moldovenească şi o limbă de comunicare internaţională;
- dispune de aptitudinile fizice pe care le reclamă activitatea în domeniul relaţiilor externe;
- nu are antecedente penale rezultate din infracţiuni intenţionate.

2. Ambasadorii extraordinari şi plenipotenţiari, reprezentanţii permanenţi şi trimişii – şefi ai misiunilor diplomatice – sunt numiţi şi rechemaţi din post de către Preşedintele Republicii Moldova, la propunerea Guvernului. Propunerile referitoare la numirea sau rechemarea din aceste posturi sunt înaintate Guvernului de către ministrul afacerilor externe, cu consultarea Parlamentului.

3. Consulul general este desemnat şi rechemat de către Guvern la propunerea ministrului afacerilor externe. Şefii celorlalte oficii consulare sunt numiţi şi rechemaţi din funcţie de către ministrul afacerilor externe.

4. Pentru reprezentarea şi apărarea intereselor comerciale şi economice ale Republicii Moldova în statul acreditar, în oficiile şi birourile speciale, pot fi transferaţi şi funcţionarii publici din cadrul altor autorităţi ale administraţiei publice de specialitate.

5. Angajarea în alte posturi diplomatice se efectuează prin ordinul ministrului afacerilor externe, la propunerea Comisiei de atestare şi calificare a Ministerului Afacerilor Externe, care activează în baza regulamentului său.

Capitolul III
RANGURILE DIPLOMATICE

Articolul 11. Rangurile diplomatice

În concordanţă cu calificarea şi pregătirea lor profesională, persoanelor angajate în posturi diplomatice din instituţiile serviciului diplomatic li se conferă următoarele ranguri diplomatice:

1. ataşat;
2. secretar III;

3. secretar II;
4. secretar I;
5. consilier;
6. ministru plenipotenţiar;
7. ambasador.

Articolul 12. Modul de acordare a rangurilor diplomatice

1. Rangurile diplomatice se acordă de către Preşedintele Republicii Moldova, prin decret, la propunerea ministrului afacerilor externe, cu recomandarea Comisiei de atestare şi calificare a Ministerului Afacerilor Externe, în baza rezultatelor obţinute la atestare. Comisia de atestare şi calificare se întruneşte cel puţin o dată pe an. Regulamentul comisiei este aprobat de ministrul afacerilor externe.

2. Rangurile diplomatice se acordă la expirarea termenului prevăzut la art.13, iar în unele cazuri – înainte de expirarea acestuia, în conformitate cu art.23 alin.(1) lit.b).

3. Rangul diplomatic de ambasador se acordă de către Preşedintele Republicii Moldova, prin decret, la propunerea ministrului afacerilor externe, cu consultarea Primi-ministrului.

4. Rangurile diplomatice sunt irevocabile, cu excepţia cazului prevăzut la art.14.

Articolul 13. Admiterea la atestare pentru acordarea rangurilor diplomatice

1. La expirarea termenelor prevăzute în prezentul articol, în scopul obţinerii rangului diplomatic corespunzător, persoanele angajate în posturi diplomatice, în conformitate cu prevederile regulamentului Comisiei de atestare şi calificare a Ministerului Afacerilor Externe, se pot prezenta la atestare.

2. Se stabilesc următoarele termene minime necesare pentru avansarea în rang diplomatic:

1. 1 an de la data angajării în postul diplomatic – pentru rangul de ataşat;
2. 2 ani în rang de ataşat – pentru secretar III;
3. 2 ani în rang de secretar III – pentru secretar II;
4. 3 ani în rang de secretar II – pentru secretar I;
5. 3 ani în rang de secretar I – pentru consilier;

6. 4 ani în rang de consilier – pentru ministru plenipotenţiar.

3. Pentru conferirea rangului de ambasador pot fi propuse, de regulă, persoanele angajate în posturi diplomatice, titulare ale rangului diplomatic de ministru plenipotenţiar.

4. La calcularea termenului necesar pentru avansarea în rang diplomatic se iau în considerare:

1. Perioada activităţii în cadrul Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova;

2. Perioada activităţii în misiunile diplomatice şi oficiile consulare ale Republicii Moldova;

3. Perioada activităţii, în calitate de funcţionari internaţionali, în cadrul organismelor internaţionale guvernamentale la care participă Republica Moldova sau al misiunilor diplomatice ale acestor organisme;

4. Perioada aflării la studii postuniversitare şi la diferite stagieri la recomandarea Ministerului Afacerilor Externe.

Articolul 14. Retrogradarea şi retragerea rangurilor diplomatice

Pentru comiterea faptelor sancţionate în conformitate cu legislaţia Republicii Moldova sau a statului acreditar, persoana angajată într-un post diplomatic poate fi retrogradată sau lipsită de rangurile diplomatice.

Retrogradarea persoanei angajate în post diplomatic şi retragerea rangului diplomatic, conform prevederilor alin.(1), se efectuează potrivit procedurii aplicate la acordarea rangului diplomatic.

1. În temeiul alin.(1), retragerea rangurilor diplomatice persoanelor care s-au concediat din instituţiile serviciului diplomatic se face prin hotărârea instanţei judecătoreşti.

Capitolul IV
FUNCŢIONAREA INSTITUŢIILOR SERVICIULUI DIPLOMATIC

Articolul 15. Termenul de aflare în cadrul misiunilor diplomatice şi al oficiilor consulare

1. Şefii misiunilor diplomatice şi ai oficiilor consulare sunt numiţi în post pe un termen de cel mult 4 ani. În cazul celorlalţi agenţi

diplomatici şi funcţionari consulari, precum şi al membrilor personalului administrativ-tehnic şi al celui de serviciu, acest termen nu poate depăşi 3 ani.

2. La expirarea termenului de aflare în misiune, agentul diplomatic sau funcţionarul consular este transferat într-un post diplomatic în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, cu condiţia existenţei unor posturi vacante. În caz contrar, el se transferă în rezerva Ministerului Afacerilor Externe.

3. Membrii personalului administrativ-tehnic şi ai celui de serviciu trimişi în misiune din afara personalului instituţiei centrale, la expirarea termenului stabilit de aflare în misiune, pot fi angajaţi în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, cu condiţia existentei unor posturi vacante.

Articolul 16. Principiul rotaţiei personalului instituţiilor serviciului diplomatic

1. În scopul asigurării realizării prevederilor art.15, în instituţiile serviciului diplomatic se aplică principiul rotaţiei de personal, în conformitate cu planul aprobat de ministrul afacerilor externe. În cadrul rotaţiei, persoanele angajate în posturi diplomatice şi cele angajate în posturi administrativ-tehnice sau de serviciu în cadrul Ministerului Afacerilor Externe sunt transferate, respectiv, în posturi diplomatice sau consulare şi în posturi administrativ-tehnice sau de serviciu în misiunile diplomatice sau oficiile consulare ale Republicii Moldova.

2. Transferurile personalului instituţiilor serviciului diplomatic se efectuează în funcţie de necesităţile de serviciu, ţinându-se cont de calificarea, pregătirea profesională şi principiul rotaţiei de personal.

3. Transferurile în posturi diplomatice sau consulare în Ministerul Afacerilor Externe, precum şi în misiuni diplomatice ori oficii consulare, se efectuează din rândul persoanelor angajate în posturi diplomatice în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, precum şi din rândul funcţionarilor angajaţi în cadrul instituţiilor specializate în relaţii internaţionale ale autorităţilor publice centrale, conform prevederilor art.10.

4. În caz de transfer în alte autorităţi publice centrale, membrii personalului instituţiilor serviciului diplomatic, posesori de ranguri diplomatice, sunt incluşi în rezerva Ministerului Afacerilor Externe.

5. Termenul de activitate în posturile diplomatice din cadrul Ministerului Afacerilor Externe dintre două perioade de activitate în misiunea diplomatică sau oficiul consular nu poate fi mai mic de un an.

Articolul 17. Activitatea în cadrul organismelor internaţionale

1. Persoanele angajate în posturile diplomatice ale Ministerului Afacerilor Externe pot fi recomandate pentru a fi angajate în cadrul organismelor internaţionale la care participă Republica Moldova sau în misiunile lor diplomatice, în conformitate cu regulamentele acestor organisme internaţionale.

2. Funcţionarilor angajaţi în organismele internaţionale menţionaţi la alin.(1) li se aplică, de asemenea, prevederile art.15 alin.(2).

Articolul 18. Restricţii

Funcţionarul instituţiei serviciului diplomatic nu poate ocupa un post aflat în subordinea sau sub controlul postului deţinut în sistemul instituţiilor serviciului diplomatic de ruda sa directă sau prin alianţă. În cazul în care sunt încălcate aceste restricţii, funcţionarul este transferat într-un post care exclude o atare subordonare, iar dacă transferul este imposibil, unul dintre aceşti funcţionari este concediat.

Articolul 19. Perfecţionarea profesională

Funcţionarii instituţiilor serviciului diplomatic pot fi temporar delegaţi, cu acordul lor, în instituţii de specializare din Republica Moldova sau din alte state pentru perfecţionare profesională sau stagiere. În asemenea cazuri, acestora li se păstrează regimul de salarizare conform legislaţiei.

Capitolul V
DREPTURILE ŞI OBLIGAŢIILE PERSOANELOR ANGAJATE ÎN POSTURI DIPLOMATICE

Articolul 20. Drepturile persoanelor angajate în posturi diplomatice

Persoana angajată în post diplomatic are dreptul:

1. Să deţină, cu o avansare ulterioară, posturi în instituţiile serviciului diplomatic, în funcţie de pregătirea profesională, rangul diplomatic şi vechimea în muncă în serviciul diplomatic;

2. Să i se acorde sprijin şi asistenţă pentru a-şi desfăşura activitatea cu onoare şi demnitate, în afara presiunilor politice şi a altor încercări de natură să-i afecteze statutul de diplomat;

3. Să i se elibereze paşaport diplomatic;

4. Să beneficieze, în perioada activităţii în misiunile diplomatice sau oficiile consulare ale Republicii Moldova, în organismele internaţionale sau misiunile lor diplomatice, de privilegiile, imunităţile şi facilităţile stabilite de normele dreptului internaţional şi tratatele la care Republica Moldova este parte;

5. Să beneficieze de formele de perfecţionare profesională, organizate de Ministerul Afacerilor Externe.

Articolul 21. Obligaţiile persoanelor angajate în posturi diplomatice

Persoana angajată în post diplomatic este obligată:

1. Să acţioneze cu devotament şi responsabilitate pentru promovarea politicii externe a Republicii Moldova;

2. Să apere interesele naţionale ale Republicii Moldova şi ale cetăţenilor ei (persoane fizice şi juridice) în cadrul relaţiilor externe;

3. Să se abţină de la acţiuni şi declaraţii care ar putea prejudicia imaginea Republicii Moldova, relaţiile ei cu alte state sau cu organismele internaţionale;

4. Să respecte legislaţia Republicii Moldova, să păstreze secretul de stat şi să asigure protecţia datelor şi informaţiilor pe care le deţine;

5. Să reprezinte cu onoare Republica Moldova, având în toate împrejurările un comportament demn, o ţinută morală şi vestimentară ireproşabilă;

6. Să respecte, fără a se aduce atingere privilegiilor, imunităţilor şi facilităţilor sale, legile statului acreditar şi să nu se lase implicată în activităţi care ar reprezenta un amestec în treburile interne ale acestui stat; faţă de organismele internaţionale, la care participă Republica Moldova, să aibă un comportament conform cu îndatoririle funcţiei ce rezultă din statutul său, recunoscut de Republica Moldova; să nu abuzeze de privilegiile, imunităţile şi facilităţile de care beneficiază în virtutea calităţii ei de agent diplomatic sau de funcţionar consular;

7. Să anunţe Ministerul Afacerilor Externe despre modificările importante în ceea ce priveşte cetăţenia şi despre alte fapte relevante pentru calitatea ei de diplomat.

Articolul 22. Scutiri şi înlesniri

Membrii personalului misiunilor diplomatice şi al oficiilor consulare, precum şi membrii familiilor lor, la revenirea în Republica Moldova după încheierea misiunii, pot introduce în ţară, cu scutire de taxă pentru valoarea adăugata, de taxele vamale şi de alte taxe şi accize de import, bunuri procurate pentru uz personal în perioada aflării lor în misiune.

Articolul 23. Stimulări

1. Pentru exercitarea exemplară a atribuţiilor încredinţate, spirit de iniţiativa, muncă îndelungată şi ireproşabilă, persoanele angajate în posturi diplomatice pot fi:

1) avansate în post;
2) avansate în rang diplomatic înainte de termenul stabilit;
3) premiate cu sume băneşti;
4) stimulate în alt mod prevăzut de legislaţie.

2. Pentru merite deosebite în activitatea diplomatică, persoanele angajate în posturi diplomatice pot fi propuse pentru acordarea distincţiilor de stat.

Articolul 24. Sancţiuni disciplinare

În caz de încălcare a obligaţiilor prevăzute de prezenta lege, precum şi de abateri disciplinare comise în exerciţiul funcţiunii şi în funcţie de gravitatea acestora, faţă de personalul instituţiilor serviciului diplomatic pot fi aplicate, de către ministrul afacerilor externe sau, după caz, de către Preşedintele Republicii Moldova, următoarele sancţiuni disciplinare:

1) avertizarea;
2) mustrarea;
3) mustrarea aspră;
4) retrogradarea;
5) retragerea rangului diplomatic;
6) concedierea.

Articolul 25. Rechemarea înainte de termen din cadrul misiunii diplomatice sau al oficiului consular

1. Membrii personalului misiunii diplomatice sau al oficiului consular pot fi rechemaţi înainte de termen din misiune, în interes de serviciu, cu un preaviz de cel puţin 3 luni de zile.

2. Pentru comiterea unor fapte ce implică răspunderea penală în conformitate cu legislaţia statului acreditar sau cu legislaţia Republicii Moldova ori a altor acţiuni ce prejudiciază relaţiile Republicii Moldova cu statul acreditar, cu organismul internaţional sau cu alte state, membrii personalului misiunii diplomatice sau al oficiului consular pot fi rechemaţi din post înainte de termen, respectiv, prin ordinul ministrului afacerilor externe, prin hotărâre de Guvern sau prin decretul Preşedintelui Republicii Moldova.

3. Drept temei pentru rechemarea înainte de termen a membrului personalului misiunii diplomatice sau al oficiului consular îl constituie şi faptele, menţionate la alin.(2), comise de către membrii familiei care domiciliază împreună cu el pe parcursul aflării în misiune.

Capitolul VI
SALARIZAREA ŞI GARANŢIILE SOCIALE

Articolul 26. Salarizarea

1. Salarizarea personalului instituţiilor serviciului diplomatic se efectuează în condiţii speciale şi are menirea de a asigura condiţii materiale corespunzătoare unei exercitări independente şi efective a atribuţiilor funcţionale.

2. Personalul instituţiilor serviciului diplomatic este remunerat în conformitate cu prevederile legislaţiei privind salarizarea funcţionarilor publici şi a personalului care efectuează deservirea tehnică ce asigură funcţionarea autorităţilor publice.

3. Pentru perioada de aflare în străinătate, membrii personalului misiunilor diplomatice şi ai oficiilor consulare primesc, pe lângă salariul în moneda Republicii Moldova, o indemnizaţie neimpozabilă în valută străină convertibilă, precum şi o indemnizaţie pentru întreţinerea membrilor familiilor lor care domiciliază împreună cu ei pe parcursul aflării în misiune. Membrii familiei sunt consideraţi soţia

(soţul) şi copiii până la vârsta de 18 ani, precum şi persoanele aflate la întreţinerea detaşatului în misiunea diplomatică, indiferent de vârstă. Cuantumul indemnizaţiilor în valută străină se stabileşte, pentru fiecare ţară în parte, de către Guvern.

4. Indemnizaţia în valută străină nu are regim de salariu.

5. Plata indemnizaţiei în valută străină se efectuează de la data trecerii frontierei Republicii Moldova, la plecarea în străinătate, şi până la data revenirii în ţară din misiunea diplomatică.

6. La stabilirea cuantumului indemnizaţiei în valută străină se va ţine cont de post, de coşul minim de consum din statul acreditar şi de condiţiile climaterice ale acestui stat. Coşul minim de consum, care include, în mod obligatoriu, costul poliţei de asigurare medicală minimă, se calculează pentru fiecare stat acreditar, în conformitate cu prevederile instrucţiunii aprobate de ministrul afacerilor externe şi de ministrul finanţelor.

7. După caz, dar cel puţin o dată la cinci ani, se va efectua recalcularea coşului minim de consum pentru fiecare stat acreditar, în scopul indexării cuantumului indemnizaţiei în valută străină.

Articolul 27. Garanţii şi compensaţii

1. Activitatea în misiunile diplomatice şi oficiile consulare ale Republicii Moldova nu trebuie să prejudicieze interesele membrilor personalului acestora şi ale membrilor familiilor lor. În scopul protecţiei căsătoriei şi familiei, se stimulează însoţirea de către soţie (soţ) şi copii a membrului personalului instituţiilor serviciului diplomatic transferat în post într-o misiune diplomatică sau într-un oficiu consular. Această condiţie este o particularitate a serviciului diplomatic al Republicii Moldova.

2. La sosirea în misiune, membrilor personalului misiunii diplomatice sau al oficiului consular, precum şi membrilor familiilor lor care domiciliază împreună cu ei, li se perfectează poliţa de asigurare medicală în statul acreditar în conformitate cu legislaţia acestuia

3. Membrilor personalului misiunii diplomatice sau al oficiului consular, precum şi membrilor familiilor lor care domiciliază împreună cu ei, li se asigură achitarea integrală a cheltuielilor de transport (indiferent de mijlocul de transport utilizat) ce ţin de plecarea în şi revenirea din misiune, precum şi, o dată pe an, a celor ce ţin de reveni-

rea în ţară în concediu. În cazul în care timpul necesar acestor deplasări depăşeşte 24 de ore, se asigură diurna şi cazarea. Achitarea cheltuielilor menţionate de revenire în ţară se asigură membrului personalului misiunii diplomatice sau al oficiului consular şi în cazul decesului rudei sale directe sau prin alianţă. Costul cheltuielilor prevăzute în prezentul alineat nu poate depăşi costul unui bilet de avion la clasa economică.

4. Membrii personalului misiunii diplomatice sau al oficiului consular sunt asiguraţi în străinătate cu spaţiu locativ în conformitate cu funcţia de încadrare şi numărul membrilor familiei care domiciliază împreună cu ei.

5. În scopul exercitării obligaţiilor de serviciu, agentul diplomatic sau funcţionarul consular este asigurat cu automobil de serviciu, în funcţie de postul pe care îl deţine.

6. Persoanele angajate în posturi diplomatice în cadrul Ministerului Afacerilor Externe şi agenţii diplomatici sau funcţionarii consulari primesc indemnizaţii pentru acoperirea cheltuielilor legate de procurarea vestimentaţiei protocolare. Cuantumul acestor indemnizaţii şi modalitatea lor de calculare se stabilesc conform regulamentului aprobat de ministrul afacerilor externe şi de ministrul finanţelor.

7. Condiţiile şi procedura de achitare a cheltuielilor prevăzute de alineatele (2), (3) şi (4) se stabilesc de Guvern.

8. În caz de conflicte militare, calamităţi naturale sau situaţii excepţionale de altă natură, care periclitează securitatea personalului misiunii diplomatice sau al oficiului consular al Republicii Moldova, Ministerul Afacerilor Externe întreprinde măsurile necesare pentru protecţia personalului instituţiei în cauză.

9. Prejudiciile cauzate unui membru al personalului misiunii diplomatice sau al oficiului consular sau membrilor familiei lui în timpul exercitării obligaţiilor de serviciu sau a unor activităţi legate de aceste obligaţii, în perioada de aflare în misiune, sunt compensate în conformitate cu legislaţia Republicii Moldova.

10. În caz de deces, precum şi de mutilare sau de alt prejudiciu adus sănătăţii, în timpul exercitării atribuţiilor de serviciu sau a unor activităţi legate de acestea, membrului personalului misiunii diplomatice sau al oficiului consular (sau moştenitorului acestuia) i se plăteşte o compensaţie în mărimea stabilită de Guvern. Cheltuielile pentru în-

mormântarea membrului personalului misiunii diplomatice sau al oficiului consular care şi-a pierdut viaţa în exerciţiul funcţiunii, precum şi cele legate de transportarea corpului acestuia în ţară, sunt acoperite din mijloacele bugetare alocate de Guvern.

11. Prevederile prezentului articol nu se aplică personalului administrativ-tehnic, precum şi celui de serviciu angajat din statul acreditar.

Articolul 28. Vechimea în muncă

La calcularea vechimii în muncă a personalului instituţiilor serviciului diplomatic se iau în considerare:

1. Perioada de activitate în cadrul Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Moldova;
2. Perioada de activitate în cadrul misiunilor diplomatice şi al oficiilor consulare ale Republicii Moldova;
3. Perioada de activitate în cadrul organismelor internaţionale în conformitate cu art.17;
4. Perioada de aflare la studii postuniversitare sau stagiere în condiţiile art.19;
5. Perioada de activitate în cadrul autorităţilor publice centrale ale Republicii Moldova;
6. Perioada de activitate în cadrul Ministerului Afacerilor Externe al U.R.S.S. până în 1991;
7. Perioada de activitate în cadrul instituţiilor diplomatice şi consulare ale U.R.S.S. până în 1991.

Articolul 29. Asigurarea cu pensii şi protecţia socială

1. Asigurarea cu pensii şi protecţia socială a personalului instituţiilor serviciului diplomatic se efectuează în modul stabilit de legislaţie.

2. Soţiei (soţului) agentului diplomatic sau funcţionarului consular i se menţine locul de munca în cazul în care îşi însoţeşte soţul (soţia) pe parcursul aflării acestuia (acesteia) în misiune. Perioada de însoţire a agentului diplomatic sau a funcţionarului consular aflat în misiune se include în vechimea de muncă a soţiei (soţului) acestuia.

Capitolul VII
DISPOZIŢII FINALE ŞI TRANZITORII

Articolul 30. Persoanele angajate în posturi diplomatice în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, agenţii diplomatici şi funcţionarii consulari, posesori de ranguri diplomatice, până la intrarea în vigoare a prezentei legi, fac parte din sistemul serviciului diplomatic al Republicii Moldova, păstrându-li-se rangurile diplomatice acordate anterior.

Articolul 31. Guvernul, în termen de 6 luni, va aduce actele sale normative în concordanţă cu prezenta lege.

PREŞEDINTELE PARLAMENTULUI - Eugenia OSTAPCIUC, Chişinău, 27 decembrie 2001.

Anexa VI

HOTĂRÂREA GUVERNULUI REPUBLICII MOLDOVA
nr.644 din 01.07.2005, Monitorul Oficial, 2005 nr.092, art.701
cu privire la structura şi efectivul-limită ale Aparatului Central al Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene

În conformitate cu Legea nr.23-XVI din 14 aprilie 2005 pentru modificarea Legii nr.64-XII din 31 mai 1990 cu privire la Guvern (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.59-61, art. 203) şi Hotărârea Guvernului nr.357 din 23 aprilie 2005 „Privind măsurile de reorganizare a unor ministere şi autorităţi administrative centrale ale Republicii Moldova" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.67-68, art.419), Guvernul HOTĂRĂŞTE:

1. Se aprobă structura Aparatului Central al Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene, conform anexei nr.1.
2. Se stabileşte efectivul-limită al Aparatului Central al Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene în număr de 159 unităţi (cu excepţia personalului de deservire a clădirilor), cu un fond anual de retribuire a muncii conform legislaţiei în vigoare.

3. Se permite Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene de a avea doi viceminiştri, un director al cabinetului viceprim-ministrului, ministrului afacerilor externe şi integrării europene, un ambasador cu misiuni speciale, un purtător de cuvânt şi un colegiu constituit din 11 persoane, componenţa nominală a căruia, la propunerea ministerului, va fi aprobată de Guvern.

4. Se acordă Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene dreptul de a modifica structura aparatului central în limita structurii şi efectivului-limită aprobate de Guvern, precum şi a fondului de retribuire a muncii.

5. Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene, în termen de o lună, va elabora şi înainta Guvernului spre examinare regulamentul său de activitate.

6. Se abrogă hotărârile Guvernului, conform anexei nr.2.

PRIM-MINISTRUL Vasile Tarlev

Contrasemnează:

Viceprim-ministrul,

ministrul afacerilor externe şi integrării europene Andrei Stratan

Ministrul finanţelor Zinaida Grecianîi

Chişinău, 1 iulie 2005

Anexa nr.1

la Hotărârea Guvernului nr.644

din 1 iulie 2005

Anexa VII

REGULAMENTUL
cu privire la activitatea misiunilor diplomatice
ale Republicii Moldova*

I. Dispoziţii generale

1. Prezentul Regulament stabileşte sarcinile de bază, structura şi organizarea funcţionării misiunii diplomatice a Republicii Moldova.

2. Misiunea diplomatică, inclusiv reprezentanţa permanentă a Republicii Moldova de pe lângă o organizaţie internaţională (în con-

* Aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.744 din 29 iunie 2007.

tinuare – misiune), ca parte componentă a sistemului unic al instituţiilor serviciului diplomatic al Republicii Moldova, este o structură subordonată Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene (în continuare – Minister), abilitată să promoveze politica externă şi raporturile cu statele lumii şi organismele internaţionale, în general, şi a relaţiilor economice, comerciale, cultural-umanitare şi ştiinţifice, în particular.

3. Misiunea beneficiază de dreptul de persoană juridică, are deschise în Ministerul Finanţelor, Trezoreria Centrală, conturi trezoreriale de mijloace bugetare, dispune de conturi curente bancare, deschise în una din instituţiile bancar-financiare din statul de acreditare, în valuta statului de acreditare, în euro sau în dolari SUA.

4. Misiunea dispune de ştampilă cu Stema de Stat şi denumirea acesteia în limba moldovenească şi în limba statului de acreditare, confecţionată în conformitate cu legislaţia în vigoare a Republicii Moldova.

5. La sediul misiunii şi la sediul reşedinţei şefului misiunii se arborează Drapelul de Stat al Republicii Moldova. Pe faţada sediului misiunii se instalează Stema de Stat a Republicii Moldova şi un panou (firmă) cu inscripţia „Ambasada/Reprezentanţa permanentă a Republicii Moldova în/pe lângă ….. (denumirea statului/organizaţiei de acreditare)", în limba moldovenească şi în limba statului de acreditare. Simbolica de Stat a Republicii Moldova se utilizează în limitele practicii protocolare ale statului de acreditare.

II. Sarcinile de bază ale misiunii

6. Misiunea îndeplineşte următoarele sarcini de bază:

a) reprezintă Republica Moldova în relaţiile cu statul de acreditare, statele de acreditare prin cumul sau organismele internaţionale pe lângă care este acreditată;

b) reprezintă şi apără interesele naţionale ale Republicii Moldova, în baza principiilor de consolidare a securităţii statului, suveranităţii şi integrităţii sale teritoriale, contribuie activ la realizarea priorităţilor politicii externe a Republicii Moldova;

c) protejează drepturile şi interesele cetăţenilor Republicii Moldova (persoanelor fizice şi juridice) în statul de acreditare, precum şi, în limitele admise de normele şi principiile dreptului internaţional, tratatelor

bilaterale încheiate cu statul de acreditare, le acordă asistenţa necesară potrivit practicii internaţionale şi legislaţiei statului de acreditare;

d) analizează starea raporturilor Republicii Moldova cu statul de acreditare, pregătind, în consecinţă, materiale analitice, propuneri pentru Minister vizând dezvoltarea în continuare a relaţiilor bilaterale în domeniul politic, comercial-economic, sociouman, tehnico-ştiinţific, precum şi în alte domenii de interes reciproc, contribuind permanent la extinderea acestora;

e) promovează relaţiile multilaterale politice, economice, comerciale, culturale, ştiinţifice ale Republicii Moldova în cadrul organizaţiilor internaţionale, pe lângă care este acreditată. Contribuie la consolidarea securităţii internaţionale, promovarea păcii, bunei înţelegeri între popoare şi a dezvoltării durabile;

f) informează autorităţile, organizaţiile şi opinia publică din statul de acreditare despre politica internă şi externă a Republicii Moldova. Promovează sistematic, prin diverse acţiuni, imaginea favorabilă a Republicii Moldova în statul de acreditare;

g) prin mijloace legale, acumulează materiale informative despre politica internă şi externă a statului de acreditare, despre poziţia acestui stat în sistemul relaţiilor internaţionale, precum şi despre activitatea altor state, uniuni şi organizaţii internaţionale din regiune, unde este situat statul de acreditare;

h) informează sistematic, prin intermediul Ministerului, Parlamentul, Preşedintele Republicii Moldova, Guvernul, alte organe şi instituţii abilitate din ţara noastră despre dinamica politicii interne şi externe a statului de acreditare;

i) menţine relaţii de colaborare cu organele puterii de stat ale statului de acreditare, în particular, cu instituţiile de promovare a politicii externe, alte structuri de stat, organizaţiile neguvernamentale, cu cercurile ştiinţifice, culturale şi de afaceri, cu reprezentanţii mass-media, cu corpul diplomatic acreditat în statul de reşedinţă;

j) apără şi promovează interesele economice ale Republicii Moldova; întreprinde acţiuni eficiente de atragere a investiţiilor în Republica Moldova, contribuie la promovarea exportului mărfurilor autohtone pe pieţele din statul de acreditare şi la dezvoltarea reciproc avantajoasă a relaţiilor comercial-economice şi financiare dintre Republica Moldova şi statul de acreditare;

k) înaintează propuneri privind necesitatea încheierii, suspendării sau denunţării tratatelor bilaterale între Republica Moldova şi statul de acreditare, contribuie la pregătirea şi semnarea tratatelor. Efectuează controlul asupra realizării tratatelor bilaterale semnate între Republica Moldova şi statul de acreditare, precum şi a tratatelor multilaterale la care Republica Moldova este parte;

l) participă la pregătirea şi realizarea vizitelor interstatale la nivel înalt, precum şi ale delegaţiilor oficiale şi de afaceri din Republica Moldova şi statul de acreditare;

m) acordă sprijin şi coordonează, în modul stabilit, activitatea reprezentanţelor organelor centrale de specialitate ale administraţiei publice şi ale întreprinderilor de stat moldoveneşti, precum şi activitatea delegaţiilor şi misiunilor ad-hoc ale Republicii Moldova, care se află în statul de acreditare. Reprezentanţele menţionate, delegaţiile şi misiunile ad-hoc coordonează activitatea lor cu misiunea şi, în modul stabilit, informează misiunea despre activităţile respective;

n) în limitele admise de legislaţia statului de acreditare, exercită pe teritoriul acestuia funcţii consulare prevăzute de normele de drept internaţional şi de legislaţia Republicii Moldova, încurajează stabilirea şi dezvoltarea relaţiilor cu concetăţenii noştri aflaţi permanent sau temporar pe teritoriul statului de acreditare;

o) în modul stabilit, organizează şi coordonează acţiunile de protecţie a cetăţenilor moldoveni aflaţi în statul de acreditare, în cazul unor situaţii excepţionale;

p) prin metode şi mijloace diplomatice, exercită şi alte funcţii, în conformitate cu legislaţia Republicii Moldova, legislaţia statului de acreditare, normele dreptului internaţional.

III. Structura şi organizarea funcţionării misiunii

7. Structura şi efectivul-limită de personal ale misiunii se aprobă prin hotărâre de Guvern.

8. Misiunea este constituită din şeful misiunii, membrii personalului diplomatic şi consular, administrativ-tehnic şi de serviciu, în conformitate cu statele de personal aprobate.

9. Personalul diplomatic şi consular al misiunii, în funcţie de statele de personal aprobate, este format din: şeful misiunii, ministru

consilier, consilier, secretar I, consul, secretar II, viceconsul, secretar III, ataşat, agent consular, referent.

10. Membri ai personalului administrativ-tehnic şi de serviciu, în funcţie de statele de personal aprobate şi angajarea acestora în serviciul tehnico-administrativ sunt: directorul administrativ, colaboratorii cancelariei, serviciului de evidenţă contabilă, administratorul-şofer, şoferul.

11. Desemnarea, rechemarea sau destituirea din post a membrilor personalului diplomatic, consular şi administrativ-tehnic se înfăptuieşte în conformitate cu legislaţia în vigoare.

12. Activitatea misiunii se organizează în baza planurilor anuale, întocmite de misiune şi aprobate de către Minister, conform cerinţelor actelor normative.

13. Misiunea îşi desfăşoară activitatea în următoarele direcţii de bază: politică externă, politică internă, relaţii bilaterale, activitate economică, tehnică şi ştiinţifică, mass-media şi cultură, consulară.

14. În activitatea sa misiunea urmăreşte şi execută instrucţiunile Ministerului.

15. Fiecare membru al personalului misiunii va avea un sector de răspundere, stabilit în fişele postului (obligaţiunile funcţionale) de către şeful misiunii, ţinând cont de funcţia, gradul de calificare, experienţă diplomatică etc.

16. La intrarea în funcţie, fiecare colaborator semnează fişa postului.

17. Funcţiile consulare sunt exercitate de un diplomat de carieră.

18. Membrii personalului diplomatic, consular şi administrativ-tehnic, angajaţi în misiune, precum şi membrii familiilor lor, urmează să respecte legile şi regulile administrative, să se abţină de la orice acţiuni, care pot fi interpretate ca amestec în treburile interne ale statului de acreditare sau drept ofensă tradiţiilor şi obiceiurilor acestuia.

19. Personalul misiunii este obligat să execute ordinile şi indicaţiile de serviciu ale şefului misiunii, iar în lipsa acestuia – ale însărcinatului cu afaceri ad-interim.

20. Drepturile şi obligaţiile membrilor personalului misiunii sunt stabilite de legislaţia în vigoare, precum şi actele normative internaţionale.

IV. Atribuţiile de bază ale şefului misiunii

21. Misiunea este condusă de şeful acesteia, numit şi rechemat din funcţie în conformitate cu prevederile legislaţiei în vigoare.

22. Şeful misiunii, concomitent, poate fi acreditat prin cumul în mai multe state pentru exercitarea funcţiilor corespunzătoare, şi îşi începe îndeplinirea obligaţiunilor oficiale în conformitate cu uzanţele statului de acreditare.

23. Şeful misiunii dirijează şi poartă răspundere pentru activitatea instituţiei pe care o conduce, distribuie obligaţiunile funcţionale ale colaboratorilor acesteia, stabileşte regimul de lucru intern.

24. Şeful misiunii este abilitat să facă propuneri către conducerea Ministerului, sau, după caz, către Comisia de atestare şi calificare a Ministerului privind numirea, avansarea în post, rechemarea sau acordarea rangului diplomatic membrilor personalului diplomatic şi consular. Şeful misiunii este abilitat să facă propunerile respective şi în privinţa numirii şi rechemării personalului administrativ-tehnic şi de serviciu al misiunii.

25. Organizarea securităţii misiunii, a personalului acesteia şi a membrilor familiilor lor, organizarea protecţiei secretelor de stat, interacţiunea subdiviziunilor misiunii ţine, în exclusivitate, de competenţele de serviciu ale şefului misiunii sau ale unui colaborator numit din rândul personalului instituţiei în cauză, cu post şi rang diplomatic superior.

26. Şeful misiunii poartă responsabilitate personală pentru utilizarea după destinaţie a mijloacelor financiare puse la dispoziţia misiunii.

27. Conducătorii reprezentanţelor menţionate în punctul 6 litera m), care se află în statul de acreditare, precum şi funcţionarii acestora, sunt obligaţi să execute dispoziţiile şefului misiunii, să-i acorde ajutorul şi susţinerea plenară, în scopul realizării sarcinilor puse în seama lui.

28. Cu aprobarea Ministerului, şeful misiunii este în drept să sisteze sau să contramandeze prin decizia sa acţiunile întreprinse de reprezentanţele menţionate în punctul 6 litera m), care se află în statul de acreditare, dacă aceste acţiuni, în viziunea lui, nu corespund intereselor de stat ale Republicii Moldova, sau sunt în stare să le lezeze în mod direct sau indirect. Divergenţele apărute în asemenea cazuri, dacă nu sunt soluţionate pe loc, sunt comunicate de către şeful misiunii Ministerului.

29. În perioada de lipsă temporară a şefului misiunii în statul de acreditare funcţiile acestuia sunt exercitate de către însărcinatul cu afaceri ad-interim, numit prin ordin de către şeful misiunii, din rândul personalului diplomatic cu post şi rang diplomatic mai superior. În cazul rechemării definitive a şefului misiunii, sau în alte cazuri, însărcinatul cu afaceri ad-interim în statul respectiv este numit prin ordinul ministrului afacerilor externe şi integrării europene.

V. Dispoziţii finale

30. Misiunea prezintă Ministerului raportul anual privind activitatea sa, inclusiv raportul financiar trimestrial.

31. Asigurarea financiară a misiunii, precum şi gestionarea mijloacelor financiare şi responsabilitatea pentru executarea devizului de cheltuieli aprobat misiunii, se efectuează în modul stabilit de legislaţia în vigoare.

32. Prezentul Regulament se extinde asupra cazurilor de activitate a misiunii şi în statele de acreditare prin cumul.

33. Prezentul Regulament se aplică oficiilor consulare ale Republicii Moldova, în cazurile neprevăzute de Statutul Consular, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.368 din 28 martie 2002 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.50-52, art.484).

Anexa VIII

Numărul maxim al personalului scriptic al MAE în comformitate cu hotărârile Guvernului Republicii Moldova

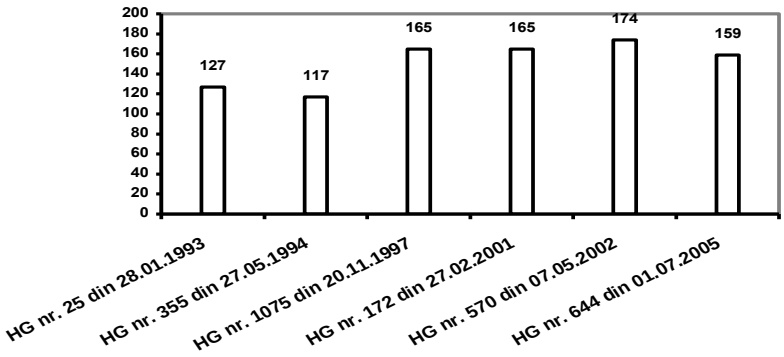

Anexa IX

EVOLUŢIA STRUCTURII APARATULUI CENTRAL AL MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA					
HG nr. 25 din 28.01.1993	**HG** nr. 355 din 27.05.1994	**HG** nr. 1075 din 20.11.1997	**HG** nr. 172 din 27.02.2001	**HG** nr. 570 din 07.05.2002	**HG** nr. 644 din 01.07.2005
Cabinetul Ministrului **Direcţii:** - consulară - mass-media şi cultură - Europa, America de Nord - America Latină, Africa şi Asia - CSCE, organizaţii europene - analiză politică şi prognoză - ONU şi alte organizaţii int-le - economică - drept internaţ. şi tratate - CSI - administrativ-financiară - protocol	**Direcţii**: - secretariat executiv şi cancelarie - principală Europa Occidentală şi America de Nord - ONU şi instituţiile sale specializate - mass-media şi cultură - protocol - principală organizaţii europene - principală CSI - principală drept internaţional şi tratate - relaţii economice internaţionale - analiză, coordonare şi informare politică - Africa, Asia şi America Latină - principală consulară - evidenţă contabilă, finanţe şi control	**Direcţii generale:** - Europa şi America de Nord - integrare europeană - drept internaţional şi tratate - CSI - consulară - valutar-financiară şi control **Direcţii:** - probleme de securitate europeană şi probleme politico-militare - ONU şi agenţiile specializate - Asia, Africa şi America Latină - mass-media şi cultură - organizaţii economice internaţionale - analiză şi prognoze - secretariat şi personal - administrativă	Cabinetul ministrului afacerilor externe **Direcţii generale:** - protocol diplomatic - securitate internaţională - integrare europeană - drept internaţional şi tratate - consulară - Europa şi America de Nord - Europa de Est şi Asia Centrală **Direcţii:** - cooperare economică internaţională - Asia, Africa şi America Latină - analiză politică şi planificare - resurse umane - buget şi evidenţă contabilă - secretariat şi asistenţă - adm-tivă	Cabinetul ministrului afacerilor externe **Direcţii generale:** - Europa şi America de Nord - Europa de Est şi Asia Centrală - integrare europeană - relaţii economice internaţionale - drept internaţional şi tratate - consulară - protocol diplomatic - securitate internaţională - analiză financiară, evidenţă contabilă şi rapoarte Direcţii: - ONU şi organizaţii internaţionale - analiză politică şi planificare - Asia, Africa şi America Latină - mass-media - resurse	**Departamente** - integrare europeană - protocol diplomatic de stat - drept internaţional - afaceri consulare - coopearre multilaterală - cooperare bilaterală **Direcţii**: - relaţii economice internaţionale - mass-media şi relaţii cu publicul - buget şi finanţe - management şi logistică - personal, legislaţie şi contencios

EVOLUŢIA STRUCTURII APARATULUI CENTRAL AL MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA					
HG nr. 25 din 28.01.1993	**HG** nr. 355 din 27.05.1994	**HG** nr. 1075 din 20.11.1997	**HG** nr. 172 din 27.02.2001	**HG** nr. 570 din 07.05.2002	**HG** nr. 644 din 01.07.2005
	- administrativă şi personal	**Serviciul** Protocol Diplomatic de Stat **Secţia** de traduceri oficiale	**Serviciul** interpreţi şi traduceri oficiale	umane - secretariat, documentare şi comunicare - adm-tivă	
Cabinetul Ministrului			Cabinetul Ministrului	Cabinetul Ministrului	Cabinetul Ministrului
Direcţia consulară	Direcţia principală consulară	Direcţia generală consulară	Direcţia generală consulară	Direcţia generală consulară	Departamentul afaceri consulare
Direcţia mass-media şi cultură	Direcţia mass-media şi cultură	Direcţia mass-media şi cultură		Direcţia mass-media	Direcţia mass-media şi relaţii cu publicul
Direcţia Europa, America de Nord	Direcţia principală Europa Occidentală şi America de Nord	Direcţia generală Europa şi America de Nord	Direcţia generală Europa şi America de Nord	Direcţia generală Europa şi America de Nord	Departamentul cooperare bilaterală
Direcţia America Latină, Africa şi Asia	Direcţia Africa, Asia şi America Latină	Direcţia Asia, Africa şi America Latină	Direcţia Asia, Africa şi America Latină	Direcţia Asia, Africa şi America Latină	Departamentul cooperare bilaterală
Direcţia CSCE, organizaţii europene	Direcţia principală organizaţii europene				
Direcţia analiză politică şi prognoză	Direcţia analiză, coordonare şi informare politică	Direcţia analiză şi prognoze	Direcţia analiză politică şi planificare	Direcţia analiză politică şi planificare	

Notă. Elaborat de A. Ilaşciuc, V. Conacu.

Anexa X

Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.644 din 01.07.2005 cu privire la structura şi efectivul-limită ale Aparatului Central al Ministerului Afacerilor Externe şi Integrării Europene. Publicat în Monitorul Oficial nr.92-94 din 08.07.2005 art. nr.701

ORGANIGRAMA MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE ŞI INTEGRĂRII EUROPENE

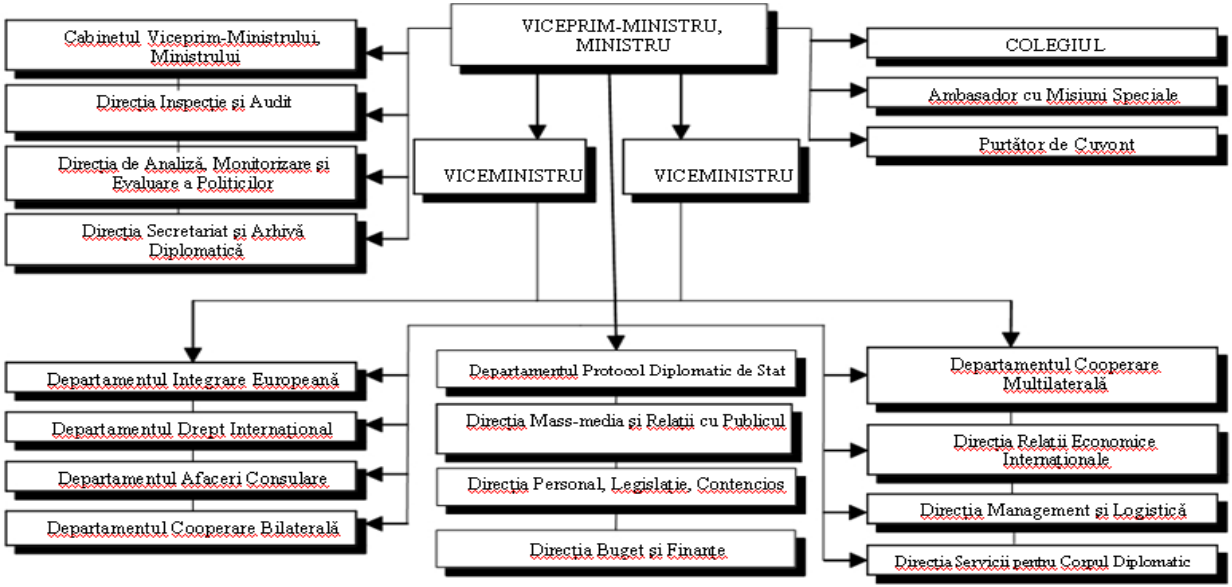

DESPRE AUTORI

Burian Alexandru, ambasador, doctor habilitat în drept, profesor.

Locul de muncă: Academia de Ştiinţe din Moldova.

Sfera de interese: istoria şi teoria dreptului diplomatic şi consular internaţional, drept diplomatic şi consular, teoria diplomaţiei**,** practica diplomatică şi proceduri internaţionale, metodologia cercetării comparative a politicii externe.

Publicaţii ştiinţifice: autor a circa 120 de publicaţii, inclusiv 6 monografii, 12 cărţi. *Drept diplomatic şi consular. Ediţia II* (Chişinău, 2003); *Relaţiile internaţionale, politica externă şi diplomaţia* (Chişinău, 2007), *Introducere în teoria relaţiilor internaţionale* (Chişinău, 2007); *Introducere în practica diplomatică şi procedura internaţională. Ediţia II* (Chişinău, 2008); *Teoria relaţiilor internaţionale. Ediţia III* (Chişinău, 2008); *Дипломатическое и консульское право* (Кишинев, 2008).

E-mail: alexandruburian@yahoo.com

Bantuş Mariana, doctorandă, magistru în istorie, lector.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: istoria relaţiilor internaţionale, istoria diplomaţiei statului moldovenesc.

Publicaţii ştiinţifice**:** *Relaţii economice sovieto-germane între toamna anului 1939 şi primăvara anului 1940* (Chişinău, 2005); *Elemente de cooperare în Europa de Sud-Est pînă în anii '90 ai secolului XX* (Chişinău, 2006); *Relaţii economice sovieto-germane între anii 1939 şi 1941* (Chişinău, 2006); *Consecinţele Conferinţei de la Teheran (28 noiembrie–1 decembrie 1943) asupra ordinii postbelice* (Chişinău, 2007); *Constituirea statului feudal Ţara Moldovei şi particularităţile activităţii diplomatice moldoveneşti în epoca medie-*

vală (Chişinău, 2009); *Problema atacului german asupra Uniunii Sovietice din 22 iunie 1941* (Chişinău, 2009).

E-mail: mari.alex.ba@mail.ru

Căldare Gheorghe, doctor în istorie, conferenţiar universitar.

Locul de muncă: Academia de Administrare Publică pe lângă Preşedintele Republicii Moldova, şef Catedră Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: probleme actuale ale politicii externe a Republicii Moldova, interesul naţional în realizarea politicii externe a Republicii Moldova, securitatea în bazinul Mării Negre, integrarea europeană.

Publicaţii ştiinţifice: autor a circa 40 de lucrări ştiinţifice şi metodico-didactice inclusiv cursul de lecţii *Diplomaţia practică* (Chişinău, 2009); *Politica externă: aspecte teoretice şi practice* (Chişinău, 2007); *Monitorizarea de către misiunile diplomatice a relaţiilor bilaterale cu ţara de reşedinţă şi promovarea interesului naţional* (Chişinău, 2008); *Precedentul Kosovo şi posibilul impact al acestuia asupra conflictului transnistrian* (Chişinău, 2008); *Rolul Consiliului Europei în democratizarea societăţii din Republica Moldova* (Chişinău, 2009); capitolul *Politica externă: aspecte teoretice şi practice* în manualul de politologie pentru specialităţile nonprofil şi articolul: *Liberalizarea regimului de vize şi protejarea cetăţenilor moldoveni peste hotare – aspect restant al politicii externe* (Chişinău, 2010) etc.

E_mail: caldare.g@gmail.com

Cebotari Svetlana, doctor în ştiinţe politice, conferenţiar.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: interesul naţional al RM, politica externă a RM, geopolitica, politici migraţioniste europene.

Publicaţii ştiinţifice: *Interesul naţional al Republicii Moldova între Uniunea Europeana şi Comunitatea Statelor Independente* (Chişinău, 2005); *Relaţiile moldo-române din perspectiva integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană* (Chişinău, 2006); *Identificări conceptuale în cadrul sintagmei „proces integraţionist-interes naţional-politică externă"* (Chişinău, 2007); *Redimensionarea politicii externe a Republicii Moldova în arealul postsovietic* (Chişinău, 2007); *Configurarea politicii externe a RM în spaţiul integraţionist european* (Chişinău, 2007); *Politica externă a Republicii Moldova în contextul proceselor integraţioniste* (Chişinău, 2008); *Republica Moldova între statutul de neutralitate şi aderarea la NATO* (Chişinău, 2008); *Enciclopedia Moldovei (compartimentul Politica externă)* (Chişinău, 2009); *Republica Moldova în contextul cooperării regionale* (Chişinău, 2009).

E-mail: svetlana.cebotari@mail.ru

Ciobu Emil, ambasador, doctor în filozofie, conferenţiar universitar.

Locul de muncă: Academia de Administrare Publică pe lângă Preşedintele Republicii Moldova, şef Direcţie Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: sisteme internaţionale, politici de vecinătate.

Publicaţii ştiinţifice: autor a circa 100 de publicaţii, inclusiv articole privind cercetări în domeniul politologiei şi relaţiilor internaţionale, printre care: *Unele aspecte ale influenţei factorului extern asupra procesului de consolidare a entităţii statale a Republicii Moldova* (Chişinău, 2004); *Unele particularităţi ale consolidării statului Republica Moldova (Aspect politic)* (Chişinău, 2004); *Realizarea politicii externe a statului în viziunea puterii şi opoziţiei* (Iaşi, 2005); *Tradiţii istorice şi integrare europeană* (Chişinău, 2005); *Interesul naţional – sprijin imparţial în realizarea politicii externe a statului* (Chişinău, 2006); *Relaţiile internaţionale ca obiect de cercetare şi studiu: evoluţie şi perspective* (Chişinău, 2006); *Afirmarea internaţională a Republicii Moldova: viziuni şi interese politice* (Chişinău, 2008); *Independenţa*

Republicii Moldova şi Marile Puteri: influenţe şi probleme ale consolidării şi afirmării internaţionale (Iaşi, 2009*).*

E-mail: emilciobu@pochta.ru

Conacu Vasile, magistru în relaţii internaţionale, lector.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

***Sfera de interese*:** geopolitica, globalizarea, integrarea europeană, Europa de Sud-Est.

Publicaţii ştiinţifice: *Probleme actuale ale politicii externe* (Chişinău, 2008); *Probleme actuale ale politicii RM privind procesul de integrare UE* (Chişinău, 2008); *Interesul naţional al RM în contextul realităţilor geopolitice contemporane* (Chişinău, 2009); *Necesitatea aplicării noilor metode didactice prin implementarea tehnologiilor avansate în cadrul cursurilor practice* (Chişinău, 2010).

E-mail: conacu_vasile@yahoo.com

Cotlău Maria, doctor în filologie, conferenţiar universitar.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, şef Catedră Limbi Străine Aplicate.

Sfera de interese: didactica limbii franceze generale; didactica limbilor străine de specialitate; probleme de derivatologie în limba franceză contemporană; problematica elaborării manualelor de limbă franceză pentru ciclul: gimnazial, liceal, universitar; dialogul politic în relaţiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană; serviciul diplomatic al Republicii Franceze şi al Republicii Moldova.

Publicaţii ştiinţifice: *Français. Sciences Humaines* (Chişinău, 2008); *Français de spécialité en exercices.* (Chişinău, 2009); *Conception d'un programme plurilingue sur objectifs spécifiques // Colocviul ştiinţific internaţional „La Francopolyphonie: langue et culture françaises en Europe de Sud-Est"* (Chişinău, 2009); *Manuel de français. 8 classe* (Chişinău, 2010); *Manuel de français. 12 classe*

(Chişinău, 2010); *Procédés de substitution méliorative dans le discours du Pouvoir// Colocviul ştiinţific internaţional „La Francopolyphonie 5: langue, culture et pouvoir”* (Chişinău, 2010).

E-mail: clsafrispa@yahoo.fr

Cozma Artur, doctor în ştiinţe politice.

Locul de muncă: Institutul de Integrare Europeană şi Ştiinţe Politice al Academiei de Ştiinţe din Moldova.

Sfera de interese: istorie, teoria şi practica serviciului diplomatic.

Publicaţii ştiinţifice: *Constituirea diplomaţiei parlamentare în Republica Moldova: aspecte istorico-politologice* (Chişinău 2006); *Дипломатическая служба Республики Молдова: генезис, эволюция, особенности* (Chişinău, 2007); *Conceptul privind politica de alianţe: enunţarea problemei* (Chişinău, 2007); *Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Sovietice Socialiste Moldoveneşti (1944-1990): Studiu introductiv* (Chişinău, 2007); *Reprezentanţa Permanentă a Guvernului Republicii Sovietice Socialiste Moldoveneşti pe lângă Consiliul de Miniştri al URSS (1944-1990)* (Chişinău, 2007).

E-mail: seniorarthur@live.ru

Ejova Cristina, doctor în ştiinţe politice, conferenţiar universitar.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: combaterea terorismului şi asigurarea securităţii nucleare, reglementarea conflictelor regionale şi internaţionale, factorul civilizaţional în politica mondială, probleme politice în relaţiile internaţionale şi dezvoltării globale.

Publicaţii ştiinţifice: *Combaterea şi prevenirea terorismului în Europa* (Chişinău, 2006); *Проблемы профилактики терроризма и борьбы с ним в Республике Молдова* (Москва, 2007); *Terorismul contemporan în condiţiile globalizării: aspecte social-politice* (Chişinău, 2007); *Interconexiunea terorismului internaţional cu globalizarea: sem-*

nificaţii şi determinări (Chişinău, 2007); *Международный терроризм – глобальная проблема современности* (Кишинев, 2008); *Демократия в политической теории и практике* (Кишинев, 2008).

E-mail: doctorkb@mail.ru

Ejov Alexandru, doctorand, magistru în ştiinţe politice, lector.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: formarea liderului politic, imaginea statului politic extern, conflicte şi negocieri în relaţiile internaţionale, problema combaterii terorismului internaţional.

Publicaţii ştiinţifice: *Особенности формирования имиджа политического лидера в Республике Молдова* (Москва, 2006); *Визуальное измерение политического имиджа* (Кишинев, 2007); *Политический имидж: аспекты измерения* (Кишинёв, 2008); *Политическая социализация* (Кишинев, 2008); *Политический имидж и репутация: концептуальные аспекты* (Кишинев, 2009).

E-mail: doctorkb@mail.ru

Eşanu Constantin, doctor habilitat în ştiinţe istorice, profesor universitar.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: ideologia în relaţiile internaţionale, teoria relaţiilor internaţionale, probleme actuale ale dezvoltării globale, prevenirea conflictelor şi gestionarea crizelor internaţionale, politica mondială şi relaţiile internaţionale.

Publicaţii ştiinţifice: *Rolul structurilor internaţionale în asigurarea securităţii statului* (Chişinău, 2006); *Дипломатия Молдовы: история и современность* (2006); *Dimensiunile internaţionale contemporane şi politica în domeniul studiilor universitare* (Chişinău,

2006); *Politica de securitate a Republicii Moldova în spaţiul sud-est european: avantaje şi perspective* (Chişinău, 2007); *Relaţiile internaţionale: concepţii, paradigme, metode. Paradigmele securităţii internaţionale* (Chişinău, 2007); *Terorismul – evoluţia istorică, concepţii şi abordări* (2007); *Strategiile ideologice în politica externă* (Chişinău, 2008); *Relaţiile internaţionale în viziunea formaţiunilor politice din Republica Moldova* (2008).

E-mail: catedra_ri@yahoo.com

Frunză Veronica, doctorandă în ştiinţe politice, magistru, lector.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: protocolul şi ceremonialul diplomatic, morala în relaţiile internaţionale.

Publicaţii ştiinţifice: *Problemele morale ale războiului* (Chişinău, 2006); *Principiile morale ale vieţii internaţionale* (Chişinău, 2006); *Abordările conceptuale ale dezvoltării socioumane internaţionale* (Chişinău, 2007); *Fenomenul globalizării şi rolul lui în formarea sistemului de valori în secolul XX* (Chişinău, 2008); *Valorile politice şi morale în contextul politicii externe a statului în tranziţie* (Chişinău, 2009).

E-mail: veronicafrunza@yandex.ru

Grosu Vitalie, doctorand, magistru în relaţii internaţionale, lector.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: cooperarea regională şi integrarea regională, procesul decizional al UE, politica externă a RM, securitatea internaţională.

***Publicaţii ştiinţifice*:** *Republic of Moldova's Security policy in the trap of the Russian Federation geopolitical interests* (Chişinău,

2008); *Consideraţii privind specificul contextului tranziţiei spre democraţie a Republicii Moldova* (Chişinău, 2008); *Problema democratizării în contextul constituirii sistemelor contemporane de securitate* (Chişinău, 2008); *Rolul dimensiunii internaţionale în contextul proceselor de democratizare: repere pentru analiza tranziţiei Republicii Moldova* (Chişinău, 2008); *Integrarea europeană pentru tine. Curs opţional pentru liceu* (Chişinău, 2009); *Republica Moldova în contextul proceselor de cooperare regională* (Chişinău, 2009); *UE în căutarea echilibrului de interese în spaţiul postsovietic* (Chişinău, 2010).

E-mail: grosuvitalie@hotmail.com

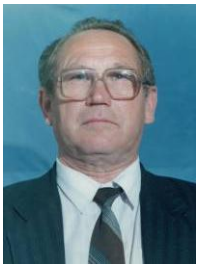

Ilaşciuc Dinu, doctor în istorie, conferenţiar universitar.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: globalizarea, securitatea internaţională, organizaţiile internaţionale, serviciul diplomatic comparat, diplomaţia multilaterală.

Publicaţii ştiinţifice**:** *Борьба с международным терроризмом – важный фактор интеграции в мировое сообщество* (Chişinău, 2000); *Unele repere din cronica relaţiilor bilaterale moldo-slovene* (Chişinău, 2006)*; Республика Молдова и региональные межгосударственные образования* (Chişinău, 2008)*; Международные организации* (Chişinău, 2008).

E-mail: catedra_ri@yahoo.com

Ilaşciuc Andrei, magistru în relaţii internaţionale, lector.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: strategii şi programe europene, diplomaţia economică, diplomaţia regională în lumea globală.

Publicaţii ştiinţifice: *Dimensiunea geoeconomică a relaţiilor internaţionale în contextul procesului de globalizare* (Chişinău, 2004); *Международные организации* (Chişinău, 2008); *Республика Молдова и региональные межгосударственные образования* (Chişinău, 2008); *Unele repere din cronica relaţiilor bilaterale moldo-slovene* (Chişinău, 2006).

E-mail: andrei_ilasciuc@yaho.com

Kraijdan Arina, doctor în ştiinţe istorice, conferenţiar universitar.

Locul de muncă: Universitatea „Perspectiva-INT", şef Departament Relaţii Internaţionale, Catedra Ştiinţe Umanistice şi Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: diplomaţia multilaterală, activitatea Republicii Moldova în cadrul organizaţiilor internaţionale, probleme ale integrării europene a Republicii Moldova – politici educationale, cultură şi civilizaţie europeană.

Publicaţii ştiinţifice: *Organizaţii internaţioanle europene, suport de curs* (Chişinău, 2001); *Monografia "Cultura ştiinţifică. Moldova sec. XVIII"* (Chişinău, 2003); *Prevederile Planului de Acţiuni UE-RM în domeniul învăţământului superior şi rolul universităţilor în implementarea acestor prevederi* (Chişinău, 2006); *Obiectivele mileniului trasate de ONU şi realizarea lor în Republica Moldova* (Chişinău, 2006); *Probleme ale formării profesionale în domeniul Studiilor Europene* (Chişinău, 2007); *Extinderea Uniunii Europene şi cooperarea Republicii Moldova în organizaţiile şi iniţiativele regionale europene* (Chişinău, 2007); *Cooperarea între administraţia publică, instituţiile de învăţământ universitar şi societatea civilă în procesul de reformare a sistemului de învăţământ universitar* (Chişinău, 2008) şi altele.

Email: kraijdan@mail.ru

Lavric Aurelian, doctor în istorie, conferenţiar universitar.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: mass-media în relaţiile internaţionale, etnopolitologia, conflictul nistrean.

Publicaţii ştiinţifice**:** *Identitate etnică şi confesiune în istoria gândirii politice* (Chişinău, 2003); *Reflectarea problemei teritoriului estic al Republicii Moldova în presa occidentală. Cazul „Radio Europa Liberă"* (Chişinău, 2007); *Conflictul din estul Republicii Moldova: cum s-au produs uzurparea şi înstrăinarea* (Chişinău, 2008); *Conflictul din estul Republicii Moldova: premise istorice* (Chişinău, 2008)*; Problema teritoriilor istorice moldoveneşti aflate în Ucraina, din perspectiva negocierilor diplomatice* (Chişinău 2009); *Mecanismul soluţionării conflictului nistrean* (Chişinău, 2009).

E-mail: aurushelios@gmail.com

Maliujco Inga, doctorandă, magistru în drept, lector.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: dreptul tratatelor, drept diplomatic şi consular, drepturile omului în relaţiile internaţionale.

E-mail: maliujcodent@gmail.com

Morari Cristina, doctorandă, magistru în relaţii internaţionale, lector.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese*:* probleme actuale ale UE, integrarea europeană, drepturile omului în relaţiile internaţionale, studii de pace.

***Publicaţii ştiinţifice*:** *Colaborarea comercial-economică a Republicii Moldova cu ţările Uniunii Europene: realităţi şi perspective* (Chişinău, 2008); *Probleme actuale ale integrării europene a Republicii Moldova* (Chişinău, 2008); *Implementarea Planului de Acţiuni UE-RM: rezultate şi restanţe* (Chişinău, 2008); *Starea actuală a relaţiilor Moldova–Uniunea Europeană: esenţă şi priorităţi* (Chişinău, 2009); *Integrarea europeană a României – experienţă şi oportunităţi pentru RM* (Chişinău, 2009).

E-mail: mcristy@mail.ru

Moşneaga Valeriu, doctor habilitat în ştiinţe politice, profesor, Om emerit al Moldovei.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, şef Catedră Ştiinţe Politice.

Sfera de interese: tehnologii electronice, fenomenul migraţionist în contextul proceselor şi strategiilor naţionale, regionale şi internaţionale, marketing politic, politologie, stasiologie.

Publicaţii ştiinţifice: autor a peste 300 lucrări ştiinţifice, inclusiv circa 50 de lucrări metodice, printre care: *Studii universitare în relaţiile internaţionale: unele consideraţii privind aspectele teoretice, aplicative şi civice* (Chişinău 2008); *Формирование социальных ожиданий и их влияние на миграционные ориентации выпускников в процессе получения высшего образования (опыт социологического исследования)* (Chişinău 2009); *Развитие системы политологического образования в высшей школе Республики Молдова* (Rusia, 2009); *Цивилизационные ориентации студенческой молодежи Республики Молдова (по материалам социологических исследований)* (Ставрополь-Кишинев, 2009); *Integrarea politică a găgăuzilor – perspectiva de optimizare a relaţiilor social-politice din Republica Moldova* (Sibiu, 2010); *Институционализация политических партий в Молдове: взгляд изнутри (на примере ПКРМ)* (Chişinău, 2010); *Moldovan Labour Migration in Italy and Spain* (Italia, 2010).

E-mail: mosneaga@hotmail.com

Nicolaescu Irina, doctorandă în ştiinţe politice, magistru, lector.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: strategii sindicale internaţionale, relaţii de muncă, diplomaţie.

Publicaţii ştiinţifice: *Activitatea sindicatelor în RM în contextul strategiilor sociale europene* (Chişinău, 2006); *Legăturile politice şi activitatea sindicatelor din Moldova: nivelul naţional (din experienţa CSRM)* (Chişinău, 2006)*; Инновационные стратегии профсоюзов в рамках политики Международной организации труда (*Chişinău, 2007); *Международное профсоюзное движение: эволюция и структура* (Chişinău, 2007); *Внешняя политика: теоретические и практические аспекты* (Chişinău, 2008)*; Abordări internaţionale şi naţionale privind problemele egalităţii de gen pe piaţa muncii. Cazul Republicii Moldova* (Chişinău, 2009).

E-mail: nicolaescu_irina@yahoo.com

Poleacov Dumitru, doctorand, magistru în relaţii internaţionale.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale, Laboratorul de cercetare a proceselor politice şi sociologice – cercetător.

Sfera de interese: diplomaţia parlamentară, interesul naţional şi integrarea europeană, strategii internaţionale şi politici naţionale în domeniul minorităţilor etnice, mişcarea sindicală internaţională, drepturile omului, conflictul transnistrian.

Publicaţii ştiinţifice: *Роль информационных технологий в университетском образовании* (Москва, 2003); *Международное профсоюзное движение: эволюция и структура* (Кишинев, 2007); *Международное измерение профсоюзного движения Республики Молдова в условиях глобализации* (Кишинев, 2007); *Стратегии политического дискурса элиты в отношении тюркоязычного меньшинства: контент-анализ главной официальной газеты АТО*

Гагаузия (Кишинев, 2007); *Content analysis of the main official Newspaper of the Gagauz region: Status and Prospects of Gagauz Ethnic Minority in Moldova* (Hamburg, 2008); *Определение парламентской дипломатии: подходы и эволюция* (Кишинев, 2008).

E-mail: dmitrii_poleacov@yahoo.com

Rusnac Gheorghe, doctor habilitat în ştiinţe istorice, profesor, academician.

Locul de muncă: Ministerul Afacerilor Externe şi Integrării Europene al RM, ambasador extraordinar şi plenipotenţiar în Italia.

Sfera de interese: politologia, stasiologia, politici educaţionale, diplomaţia şi serviciul diplomatic, probleme şi procese ale globalizării.

Publicaţii ştiinţifice: autor a peste 240 lucrări ştiinţifice, inclusiv 9 monografii, 10 cărţi şi 2 dicţionare printre care: *Republica Moldova: istoria politică (1989-2000). Republica Moldova. Alegerile parlamentare (1994) şi geografia politică a electoratului (1997)* (Chişinău, 1997); *Conceptele şi noţiunile de bază ale diplomaţiei: dicţionar* (Chişinău, 1998); *Documente şi materiale* (Chişinău, 2003); *Comunicarea politică şi democratizarea societăţii* (Chişinău, 2003); *Republica Moldova pe calea democratizării; Глобалистика* (Chişinău, 2006); *Проблемы профессиональных союзов в Республики Молдова* (Chişinău, 2006); *Puterea şi opoziţia în contextul managementului politic* (Chişinău, 2007); *Ştiinţa politică la etapa actuală* (Chişinău, 2007*); Власть и опозиция в контексте политической системы* (Chişinău, 2007).

E-mail: rusnacgheorghe@yahoo.com

Slobodeniuc Ghenadie, doctorand, magistru în relaţii internaţionale.

Locul de muncă: Academia de Ştiinţe din Moldova.

Sfera de interese: dezvoltarea potenţialului uman, cercetarea culturii păcii, politica externă în procesul decizional şi politica mondială.

Publicaţii ştiinţifice: *Conceptul de pace ca*

obiect de studiu în cadrul disciplinei universitare. Studii de pace în teoria şi practica relaţiilor internaţionale: realizări şi perspective (Chişinău, 2007); *Events Monitoring as a Reflection of Institutional Strategies in the Sphere of Interethnic Relation* (Chişinău, 2007)*; Problema crizei multidimensionale din Republica Moldova: esenţă, structură şi soluţii* (Chişinău, 2008); *European Integration of Moldova in Context of the "EU – Moldova" Action Plan* (St. Petersburg, 2008); *Problema dezvoltării potenţialului uman în teoria şi practica relaţiilor internaţionale* (Chişinău, 2010); *Dezvoltarea potenţialului uman ca premisă în sistemul securităţii naţionale* (Chişinău, 2010).

E-mail: slobodeniucgh@gmail.com

Stercul Natalia, doctor în ştiinţe politice, lector superior.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: gândirea politică, problema securităţii în relaţiile internaţionale contemporane, diplomaţia multilaterală şi politica externă a Republicii Moldova.

Publicaţii ştiinţifice: *О проблемах перехода к новому политическому мышлению после холодной войны* (Кишинев, 2005); *О процессе институционализации политического мышления* (Кишинев, 2006); *Политическое мышление как базовая категория политической науки: специфика понятийного аппарата* (Кишинев, 2006); *Schimbarea paradigmelor gândirii politice în condiţiile globalizării* (Chişinău, 2006); *About the international political institutions activity in the conditions of security problems intensification* (Chişinău, 2007); *О проблемах международной безопасности в условиях изменяющихся реалий мирополитики* (Кишинев, 2007).

E-mail: naliast@gmail.com

Teosa Valentina, doctor habilitat în ştiinţe politice, profesor.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, şef Catedră Relaţii Internaţionale.

Sfera de interese: multiculturalismul şi toleranţa în relaţiile internaţionale, strategiile sociale europene, integrarea socială a minorităţilor etnice, aspecte internaţionale şi strategii naţionale de securitate, teoria politică şi filozofia în SUA, politica socială şi sfera muncii în condiţiile globalizării.

Publicaţii ştiinţifice: autor a peste 100 publicaţii, inclusiv monografii, culegeri şi articole ştiinţifice: *Республика Молдова: практические социальные политики в контексте глобализации труда* (2006); *Noua politică socială ca imperativ al strategiilor globale de dezvoltare* (2007); *Conceptualizarea politică a sferei muncii în contextul proceselor integraţioniste europeme* (2007); *Политический опыт профсоюзов Молдовы и лучшие практики первичных профсоюзных организаций* (2008); *Mecanisme de realizare a strategiilor naţionale de integrare a minorităţilor etnice. Cazul Republicii Moldova* (2008); *Studii în Relaţiile Internaţionale: unele consideraţii privind aspectele teoretice, aplicative şi civice* (2009) *şi altele.*

E-mail: vteosa@yahoo.com

Tărîţă Orest, doctor în ştiinţe politice, conferenţiar.

Locul de muncă: Academia de Administrare Publică pe lângă Preşedintele Republicii Moldova, şef Catedră Ştiinţe Politice şi Sociale.

Sfera de interese: istoria şi teoria protocolului şi ceremonialului diplomatic, etica profesională în domeniul administraţiei publice, istoria şi teoria administraţiei publice.

Publicaţii ştiinţifice: *Protocol, ceremonial, etichetă (monografie)* (Chişinău, 2006); *Comportamentul funcţionarului public şi dimensiunile lui: aspecte teoretico-practice* (Chişinău, 2006); *În pas cu istoria administraţiei publice (Republica Moldova: 15 ani de la declararea inde-*

pendenţei) (Chişinău, 2006); *Tratat de protocol şi comportament civilizat (studiu teoretico-aplicativ)* (Chişinău, 2007); *Politica externă a Republicii Moldova şi spaţiul integraţionist european* (Chişinău, 2007); *Norme de protocol şi etichetă: evoluţie istorică şi semnificaţii actuale* (Chişinău, 2007); *Protocolul şi traiectoria ordinii de precădere: istorie şi actualitate* (Chişinău, 2008).

E-mail: orestetarita@yahoo.com

Vasilescu Grigore, doctor habilitat în filozofie, profesor.

Locul de muncă: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Catedra Relaţii Internaţionale.

***Sfera de interese*:** studii europene, globalizarea, concepţiile dezvoltării globale contemporane, metodologia cercetării relaţiilor internaţionale, filozofia unificării europene.

***Publicaţii ştiinţifice*:** *Studii internaţionale în Republica Moldova: experienţa specializărilor* (Chişinău, 2007); *Sarcini şi mecanisme interne de integrare europeană a Republicii Moldova* (Chişinău, 2008); *Problema neutralităţii şi securităţii Republicii Moldova în cadrul procesului de integrare în Uniunea Europeană* (Chişinău, 2008); *Геополитика в системе политических наук. Политология: Учебник по специальности «Международные отношения»: в 2-х томах. Том 2* (Кишинев, 2008); *Integrarea europeană pentru tine: curs opţional pentru liceu* (Chişinău, 2009).

E-mail: vasilescugr@yahoo.com

Coordonatori: Valentina Teosa, Grigore Vasilescu, Emil Ciobu

SERVICIUL DIPLOMATIC: TEORIE ŞI PRACTICĂ

Suport de curs

Redactare: *Eugenia Balan*
Asistenţă computerizată: *Dorin Diaconu*

Bun de tipar 30.01.2011. Formatul 60.84/16.
Coli de tipar 25,0. Coli editoriale 25,0.
Comanda 75(125/10-1). Tirajul 50+150 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chişinău, MD 2009